

T.C.
İSTANBUL YENİYÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

EL-KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ
VE

KÜRESEL UZANTILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bayram YILDIZGİL

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Yılmaz TEZCAN

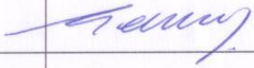
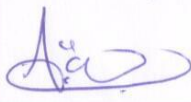
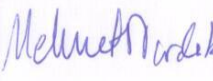
İstanbul – 2016

T.C.
YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Anabilim Dalı SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi BAYRAM YILDIZGİL'in "EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ VE KÜRESEL UZANTILARI" adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 21/06/2016 tarih ve 2016/22 - 3 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 14/07/2016

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı			İmzası
1.	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Yılmaz TEZCAN	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Mehmet BARDAKÇI	

ÖZET

Birinci bölümde; Birçok uzman tarafından farklı şekillerde tanımlanan Terör, Terörizm ve Küresel Terörizm konuları bu bölümde detaylı bir biçimde ele alınarak incelenmiştir.

İkinci bölümde; El Kaide Terör örgütü mensuplarının sıklıkla kullandıkları birçok kavram ele alınmış ve gerçek anlamlarından farklı bir şekilde kullanılarak istismar ettikleri anlatılmıştır. Özellikle İslam dini konusundaki yanlış algılar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; El Kaide'nin ideolojisi, düşünce yapısı, selefilik-vahabilik konuları anlatılmıştır. Ayrıca El Kaide ideolojisinin fikri alt yapısını oluşturan kişilerin hayatları ve düşünce yapıları incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; El Kaide Terör örgütünün kuruluşu, yapılanması, eylemleri ve eylemlerinin etkileri ele alınmış, Usame Bin Ladin'in hayatı, ideolojisinin nasıl oluştuğu ve hangi şartlarda Afgan cihadına katılarak El Kaide'yi kurduğu konuları incelenmiştir.

Beşinci bölümde; El Kaide Terör örgütüne dünyanın farklı ülkelerinde biat eden selefi-vahabi ideolojideki terör örgütleri ve bu örgütlerin yapıları incelenmiştir.

11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen saldırılarla adını dünya gündemine taşıyan El Kaide, 15-20 Kasım 2003 İstanbul eylemleriyle Türkiye'de de varlığını göstermiş ve terörle mücadele alanında yeni arayışları gündeme getirmiştir. Terörle mücadelenin salt güvenlik tedbirleriyle mümkün olmayacağı anlaşılmış, daha etkin çözüm arayışları teröre sebebiyet veren faktörler üzerinde durulması gerektiği anlaşılmıştır.

Bu çalışmada 'Din' kavramının El Kaide Terör Örgütüne istismar edildiği incelemeler sonucunda anlaşılmıştır. Sonuç olarak 'Cihat' kavramı özelinde dini argümanların terör örgütlerince asıl anlam ve amacından uzaklaştırılarak terör faaliyetlerine dayanak yapmak suretiyle istismar edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: El Kaide, Usame Bin Ladin, Terör, Selefilik-Vahabilik, Cihat.

ABSTRACT

In the first part; Terror, Terrorism and Global Terrorism is defined in different ways by many experts in detail is analyzed.

In the second part; many concepts used by members of Al-Qaeda terrorist organization is discussed and explained that they abuse the meanings of those concepts by using different way of their real meaning. Especially wrong perceptions about Islam were examined.

In the third part; Al-Qaeda's ideology, frame of mind, Salafi-Wahhabi issues are explained. In addition, lives and frame of minds of persons who created the infrastructure of Al Qaeda ideology was analyzed.

In the fourth part; the establishment, structure, actions and effects of actions of Al Qaeda terrorist organization is analyzed, also Osama bin Laden's life, formation of his ideology and under which conditions he joined Afghans jihad and established Al-Qaeda were examined.

In the fifth part; terrorist organizations loyal to Al Qaeda terrorist organization in different countries which has Salafi-Wahhabi ideology and structure of these organizations were analyzed.

Al-Qaeda's name came up with attacks in United States on 11th September 2001, it showed its presence in Turkey with 15-20 November 2003 attacks in Istanbul and has brought new quest in fighting against terrorism. It is understood that fighting against terrorism can not possible only with security measures, but also focusing on for more effective solutions and the factors causing terrorism is needed.

In this study, it is understood that 'Religion' concept is abused by al-Qaeda terrorist Organization as a result of analyses. As a conclusion it is understood that, concept of 'Jihad' and other religious arguments are abused by terrorist organizations to support their terrorist activities by using away from their actual meanings.

Key Words: Al Qaeda, Osama Bin Laden, Terrorism, Salafi-Wahhabi, Jihad.

ÖNSÖZ

El Kaide Terör Örgütü kurulduğu günden bu yana birçok kanlı eylem gerçekleştirmiş ve asıl adını Amerika Birleşik Devletlerine yönelik gerçekleştirdiği 11 Eylül saldırılarıyla dünyaya duyurmuştur. Bu tez çalışmasında El Kaide ve ona biat eden kanlı uzantıları ele alındı.

Yüksek Lisans Eğitimim ve Tez çalışmam süresince benden yardımını esirgemeyen, tezin hazırlanış aşamasında her zaman yanımda olan, bana destek olmanın ötesinde uzun çalışma dönemlerimde sabır gösteren, beni bir an olsun yalnız bırakmayan, hayatımın her aşamasında bana destek olan, sevgili eşime sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca tez danışmanım Yeni Yüzyıl Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Yılmaz TEZCAN'a ve tezimi hazırlamamda katkısı olan herkese çok teşekkür ederim. Bu tezi eşime ve kızlarıma armağan ediyorum.

Bayram YILDIZGİL

İstanbul-2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR, TERÖRİZM, KÜRESEL TERÖRİZM VE TERÖRÜN

TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. GİRİŞ	1
1.2. TERÖR, TERÖRİZM VE KÜRESEL TERÖRİZM	1
1.3. TERÖRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ	10
1.3.1. Türkiye’de Terörün Tarihsel Gelişimi	12
1.4. GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA TERÖRİZM	14

İKİNCİ BÖLÜM

EL-KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN İSTİSMAR ETTİĞİ

KAVRAMLAR

2.1. GİRİŞ	16
2.2. BİD’AT	16
2.3. CİHAT	18

2.4. DARÜL İSLAM, DARÜL HARP VE DARÜL SULH	22
2.5. DİN	24
2.6. DİNİ İSTİSMAR EDEN TERÖR	26
2.7. FUNDEMANTALİZM	28
2.8. İDEOLOJİ	29
2.9. MÜRTEDE	30
2.10. RADİKALİZM	31
2.11. ŞERİAT	32
2.12. TAĞUT	33
2.13. TEKFİR	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN İDEOLOJİK YAPISI VE DAYANAKLARI

3.1. GİRİŞ	39
3.2. HARİCİLİK	40
3.2.1. Hariciliğin Dayanakları	45
3.3. SELEFİLİK	45
3.4. VAHHABİLİK	53
3.5. SEYYİD KUTUB	63
3.6. SEYYİD ABDÜLALA MEVDUDİ	66
3.7. İBNİ TEYMIYYE	69
3.8. ABDULLAH AZZAM	72

3.9. MUHAMMED BİN ABDÜLVEHHAB	73
3.10. HASAN EL BENNA	75

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU, YAPILANMASI, EYLEMLERİ VE ETKİLERİ

4.1. GİRİŞ	78
4.2. USAME BİN LADİN'İN HAYATI	78
4.3. USAME BİN LADİN'İN GÖRÜŞLERİ	84
4.4. USAME BİN LADİN'İN AFGAN CİHADINA KATILMASI	85
4.5. USAME BİN LADİN'İN ÖLÜMÜ	86
4.6. EYMEN EL ZEVAHİRİ	87
4.7. EBU MUS'AB EL ZERKAVİ	88
4.8. EL KAİDE	89
4.9. EL KAİDE'NİN AMACI	96
4.10. EL KAİDE'NİN FİNANSAL KAYNAKLARI	99
4.11. EL KAİDE'NİN İNSAN KAYNAKLARI	100
4.12. EL KAİDE'NİN TÜRKİYE UNSURLARI	101
4.13. EL KAİDE'NİN HABERLEŞME YÖNTEMİ	104
4.14. EL KAİDE'NİN STRATEJİSİ	106
4.15. EL KAİDE'NİN YAPILANMASI	106
4.16. EL KAİDE'NİN EĞİTİMİ	109
4.17. EL KAİDE'NİN İŞBİRLİĞİ YAPTIĞI TERÖRİST GRUPLAR ..	110

4.18. EL KAİDE’NİN EYLEMLERİ	110
4.19. EL KAİDE’NİN EYLEMLERİNİN ETKİLERİ	114

BEŞİNCİ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KÜRESEL UZANTILARI

5.1. GİRİŞ	117
5.2. BOKO HARAM	118
5.3. CUNDU ENSARULLAH	120
5.4. EL MURABİTUN	121
5.5. EL NUSRA	123
5.6. EL ŞEBAB	126
5.7. ENSARUŞ ŞERİA	128
5.8. İŞİD (IRAK ŞAM İSLAM DEVLETİ)	128
5.9. LEŞKER-İ TAYYİBE	135
5.10. MAĞRİP EL KAİDESİ	136
5.11. ÖZBEKİSTAN İSLAMİ HAREKETİ	137
5.12. YEMEN EL KAİDESİ	137
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	139
KAYNAKÇA	144
EK KAYNAKLAR	159

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.s.	: Aleyhisselam
ASALA	: Ermeni Gizli Ordusu Terör Örgütü
Ata.	: Atatürk Üniversitesi
Aöf.	: Açık Öğretim Fakültesi
AQIM	: İslami Mağrip El Kaidesi
CIA	: Amerika Birleşik Devletleri İstihbarat Servisi
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
e.d.	: Editör
FBI	: ABD Federal Araştırma Bürosu
GIA	: Cezayirli Silahlı İslami Grup
İİD	: Irak İslam Devleti
ISI(YAİ)	: Pakistan İstihbarat Servisi
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
İBDA/C	: İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi
İCCB/AFİD	: İslami Cemiyet Ve Cemaatler Birliği/Anadolu Federe İslam Devleti
İMB	: İslami Mahkemeler Birliği
LIFG	: Libya İslami Savaş Grubu
MAK	: Mekteb ÜI-Hadimat
MI-6	: İngiltere Gizli Haber Alma Teşkilatı
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü
ÖİH	: Özbekistan İslami Hareketi
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi

ra.	: Radyallahu Anh
s.	: Sayfa
SETA	: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TC	: Tevhid ve Cihad rgt
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TKP/ML	: Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
vb.	: Ve Benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR, TERÖRİZM, KÜRESEL TERÖRİZM VE TERÖRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. GİRİŞ

Birçok uzman tarafından farklı şekillerde tanımlanan bu kavramları bu bölümde detaylı bir biçimde ele alarak inceleyeceğiz. Terör, Terörizm ve Küresel Terörizm gibi kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığı, tanımlamalarda ortak bir dilin kullanılmadığı görülmektedir. Terör konusunda ortak bir dilin olmaması uluslararası arenada terör örgütlerine meşrutiyet kazandırmakta ve imkan tanımaktadır.

1.2. TERÖR, TERÖRİZM VE KÜRESEL TERÖRİZM

Terör ve Terörizm ile ilgili farklı kaynaklarda birçok tanım yer almakta ve tam olarak tanımlı konusunda mutabakat sağlanamamaktadır. Terörün silahlı şiddet unsuru olduğu konusunda tereddüt bulunmamakla birlikte terörün kaynağı, çıkış nedenleri, unsurları, şiddet tanımlamaları ve gözettiği hedefler açısından çok farklı tanımlar ortaya konmaktadır. Terör ve terörizm kavramlarının bugüne kadar uluslararası kabul edilmiş bir tanımlı bulunmamaktadır.

Bir araştırmada terörün 109 farklı tanımının olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde şu şekilde ifadelere oldukça sık rastlamaktayız: “Terörün gerçek tanımı...”, “Asıl terörist..... yapandır”, “Onlar bize terörist diyorlar, oysa ki...”. Tüm bu tanımlamalarda, “terör”, Platonik bir “idea”ymış” gibi ve onun “gerçek anlamını” garanti eden de sanki “ideası”ymış gibi ele alınmaktadır.¹

Terörizm literatüründe terörizmin “ne olduğu” konusunda netlik yok. Her ideoloji, her toplum ve her siyasal yapı kendisine göre bir terörizm tanımı yapabilir.²

Osmanlıcada “tedhiş” kelimesinin karşılığı olan Batı dillerindeki “terör” sözcüğü, “koru salmak, dehşete düşürmek, yıldırım” anlamlarına gelen Latince “terrere” eyleminden türetilmiştir. Öğretide terörizm teriminin değişik tanımları yapılmaktadır. Bu tanımlamalarda en çok sözü edilen ortak beş nitelik; siyasal amaç,

¹ Caner Taslaman, “Terör ”ün Ve “Cihad”ın Retoriği: Felsefi Ve Teolojik Bir Değerlendirme, İstanbul Yayınevi, 2011, s.1.

² Emre Paksoy, Terörizmin Tarihsel Süreci, <http://www.derindusunce.org/2013/02/08/terorizmin-tarihsel-sureci/>, (Erişim: 18.02.2016)

dehşet ve korku, tehdit, toplumda yaratılan psikoloji ve beklenen yaygın etkidir. En sık sözü edilen beş amaç ise; halkı ya da hedef topluluğu korkutmak, dehşete düşürmek; yerleşik otoriteyi tahrip etmek, yerleşik otoritenin terörist ile masum kitle arasında ayırım yapmadan baskı yöntemlerine başvurmasını sağlamak; otoriteye ya da düzene karşı olan güçleri harekete geçirmek, yerleşik otoritenin güçlerini ve kurumlarını etkisizleştirmek; kamuoyunu kendi lehinde ya da düzene karşı yönde etkilemek; yönlendirmek, siyasal güç odaklarını ele geçirmek ya da var olan yönetimi devirmektir.³

Terör günümüzde çok sık kullanılan bir kavram olmasına rağmen, her ülkenin bakış açısında yer alan farklılıklar, yapılan tanımların temelinde farklı siyasi anlamlar barındırması, kavramın zengin ve karmaşık bir içeriğe sahip olması vb. nedenlerle ortak evrensel bir tanıma kavuşamamıştır. Bu doğrultuda uluslararası toplum tarafından ortak kabul görecektutarlı bir tanım yapılamamıştır.⁴

Günlük kullanımdaki anlamlarıyla terör ile terörizm kavramları arasındaki en önemli farklılık, terörün belirli bir irade gerektirmeden de ortaya çıkabilen, spontane, sistemsiz, örgüte gerek duymayan, çoğu kez de anlık veya kısa süreli bir şiddet olgusunu ifade etmesi, terörizmin ise terörün; sistematik, iradi, çoğu kez örgütlü ve uzun süreli kullanımını içeren bir kurlsız savaş ve propaganda tekniği, bir strateji olmasıdır.⁵ Terörün asıl amacı insanların korkutulmasıdır.

Günlük dilde terör ve terörizm kavramları çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılsalar da iki kavram arasında anlamsal farklılıklar bulunmaktadır. Terörün, terörizm anlamı kazanabilmesi için bir siyasi amaç doğrultusunda bilinçli ve planlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekir.⁶

Terör ve Terörizmle ilgili tanımlara baktığımızda; bugünkü anlamıyla modern çağın savaşım stratejisi olarak 1975 yılında Fransızlar tarafından kullanılmış ve bu kelimenin içeriği 19. yüzyılda Heinzen, Bakunin ve Naçayev gibi terör düşünürleri tarafından doldurulmuştur. Terör, etimolojik açıdan Latince bir kökenden gelmesine rağmen benzer kelimeler diğer dillerde de yer almaktadır. Mesela, Sanskritçede tras: korkmak, korkudan titremek; Yunancada tren: kaçıp gitmek, korkutucu; Rusçada triastı:

³ Doğu Ergil, "Uluslararası Terörizm," Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 47 Sayı: 3, 1992, s.140.

⁴ İ. Ahmed, "Terörizm, Bizimki Ve Onları", Y. Demire ve S. Özbudun (der.), "İsyanın Adı: Filistin-İntifada Kazanacak", Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002, s.216.

⁵ TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türkiye ve Terörizm Raporu, Türkiye Barolar Birliği Yayınlan: 107, Ankara, 2006, s.4.

⁶ A. Çeşme, "Psikolojik Hareket Ve PKK", IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2005, s.41.

titremek, sarsılmak v.b. gibi kelimelerle ifade edilmiştir. Bunlar korku, korkutucu, dehşet içinde kalma, dehşet, şaşkınlık, tehlike işareti gibi durumları ifade eder.⁷

Terör ve Terörizm, asıl olarak kördüğümlük, tahminsizlik, teklik ya da bozukluk, hem vicdansızlık hem de vahşilik nitelikleri ile anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, genellikle Terör ve Terörizm'in kavramı aynı anlamda kullanılmaktadır. Fakat Terör ve Terörizmin asıl kavramları kesinlikle birbirinden ayrılmaktadır. İlk defa 1789'da yayınlanan Dictionnaire de l'Academie Française ekinde rastlanmaktadır. Bu nedenle 1789 Fransız İhtilali; ihtilal sonrası dönemin tarihçilerince 'Regime de la terreur (Terör Rejimi)' olarak tanımlanır.⁸

1789 Fransız ihtilalinden sonra Mart 1793 - Temmuz 1794 tarihleri arasında tarihçilerce "terör rejimi-rejim de la terreur" olarak nitelendirilmiş ve Fransa'da resmi otoritenin uyguladığı baskı ve şiddeti ifade eden bir manada literatüre dahil edilmiştir.⁹

Terör ya da terörizm, siyasal, dinsel ve/veya ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla sivillere; resmi, yerel ve genel yönetimlere yönelik baskı, yıldırma ve her türlü şiddet içeren yolun kullanımınıdır. Terör uygulayan organize gruplara terör örgütü; terör uygulayan şahıslara ise terörist denir.¹⁰

Terör kavramı, genel olarak, uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade etmek için kullanılır. 'Terörizm' kavramı ise, bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder. Bu arada; literatürde terörizmin, siyasal nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yönü ağır basan bir savaş biçimi; siyasal süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleri olarak da tanımlanıyor olması özellikle dikkate alınması gereken bir husustur.¹¹

Siyaset bilimcisi Wardlaw, terörizmi politik hareketler sınıfına sokmaktadır. Terörizmi politik bir olay olarak gören bir başka yazar da Thornton' dur. Thornton terörü, siyasi davranışlara etki yapmak amacıyla şiddet ve tehdit kullanımını gerektiren sembolik bir hareket şeklinde açıklamaktadır.¹²

⁷ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014, Gaziantep, s.5.

⁸ Nurullah Aydın, Küresel Terör ve Terörizm, Kumsaati Yayınları, İstanbul, 2009, s.32.

⁹ Abdülkadir Çevik, "Etnik Terörizmin Ekolojisi ve Terörle Mücadeledeki Önemi". Hukuki Perspektifler Dergisi, 2005.

¹⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Terörizm>, (Erişim: 13.02.2016)

¹¹ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, 2006, Şanlıurfa, s.4.

¹² Terör ve Terörizm Nedir, <http://www.terororgutleri.com/teror-ve-terorizm-nedir>, (Erişim: 07.02.2016)

Terörizm olgusunun ortaya çıkmasına neden olan ideolojik temellerden biri de ‘din’ unsurudur. ‘Din’ olgusu, insanlık tarihi kadar eski bir kavram olup, sosyal olaylarda olduğu gibi, siyasal amaçlı faaliyetlerde de önemli bir argüman olarak kullanıla gelmiştir.¹³

Türkçe’ de terör ‘yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş’ olarak tanımlanmaktadır.¹⁴ Terörizm ise ‘bir siyasal davayı zorla kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak, cana ve mala kıyacak davranışlarda bulunma’¹⁵ anlamlarına gelmektedir.

Yaşanan ekonomik zorluklar, ağır yaşam şartları, eşit olarak paylaşılmayan kaynaklar, kültürel farklılıklar ve dini inançlar terörün ortaya çıkmasında en büyük etkindir.

Türkiye’de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. Maddesinde Terör; “Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasal, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”¹⁶ şeklinde tanımlanmaktadır.

Terörle Mücadele kanunu; güvenlik açısından konuya yaklaşmış ve terör ve terörizm kavramlarının tehdit ettiği varlıkların arasına toplumun yanında yapısını ve rejimini de eklemiştir.¹⁷

Terör uzmanı İhsan Bal, terör ve terörizm kavramlarına biraz daha farklı yaklaşmakta ve şöyle ifade etmektedir: “Terör silahlı eylemler marifetiyle kendisini ve davasını duyurma; Terörizm ise bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımıdır denebilir. Teröristler yer altına girerler, gizlilik içerisinde çalışır, eylemlerini yaparlar ve sonuçta bu eylemlerinin amaçları

¹³ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, 2006, Şanlıurfa, s.10.

¹⁴ <http://tdk.gov.tr/teror-maddesi>, (Erişim: 13.02.2016)

¹⁵ <http://tdk.gov.tr/terorizm-maddesi>, (Erişim: 13.02.2016)

¹⁶ Terörle Mücadele Kanunu (3713 sayılı kanun), Resmi Gazete, 12.04.1991

¹⁷ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.14.

doğrultusunda propagandaya yönelirler. Terörizm ise bu aşamadan sonra devreye girer. Terör ve terörizm çoğunlukla karıştırılır, ancak birincinin stratejik eylem, ikinci kavramın ise stratejik söylem olduğunu belirtmek gerekir”¹⁸ şeklinde tanımlamaktadır.

Terörizmin temel amacı, bir davaya veya siyasi anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu “dikkat çekme” şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Siyasi ve ekonomik isteklerini meşru olmayan yollarla elde etmektedir. İktidarı yıldırmak ve halkı korkutmayı amaçlar. Terörün amaç ve stratejisi zamanla teknolojik gelişim ve sosyo-ekonomik yapıya paralel olarak gelişmiş, tahrip ettiği toplumların dini-ırki-ekonomik ve sosyal yapısını ideolojisi doğrultusunda araç olarak kullanmış ve bu suretle kendisine finans kaynağı yaratmıştır. Sağladığı bu büyük miktardaki finans kaynakları ile dar bölge sınırlarını aşarak sınırlar ve kıtalararası boyut kazanmıştır.¹⁹

Genel olarak terör korku ve dehşet durumunu ifade eder, terörizm ise bu terör durumunun ortaya çıkmasında kullanılan strateji ve yöntemi ifade etmektedir.

Dilimizde, her ne kadar "dehşet, tedhiş" gibi anlamlara gelse de terörün, "siyasi nitelikli şiddet" anlamı taşıdığı da unutulmamalıdır.²⁰ Beşe, Terör ve terörizm kavramlarının insan zihninde öncelikle, korku, dehşet, şiddet ve yasa dışılık gibi olgulara çağrışım yaptığını vurgularken,²¹ Dönmezer, terörü; “şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması”²², Öztürk ise “yasadışı bir amacı gerçekleştirmek için bilinçli ve planlı bir şekilde, masum hedefler üzerinde, asıl hedef durumundaki güçlere yönelik olarak şiddet kullanılması ya da şiddet tehdidinde bulunulmasıdır”²³ şeklinde tanımlamaktadır.

Yavuz Erten ve Cahil Ardalı Terörü; ‘Dehşet, aşırı korku, dehşet saçma ve bu amaçla yaralama, yıkma ve öldürme davranışlarıdır. Terörde, heyecanlandırmak, şaşkınlık yaratmak yoluyla aşırı korku ve dehşet uyandırmak, cezalandırmak ve yıldırma söz konusudur. Terörde korkuyu kısa aralıklara yayarak kişide ve kitlelerde

¹⁸ M. Sadi Bigiç, Terör Ve Terörle Mücadele Raporu, s.94.

¹⁹ Ali Mirdas, Terör Nedir, Ne Değildir?, <http://akademikperspektif.com/2013/11/28/teror-nedir-ne-degildir/>, (Erişim: 07.02.2016)

²⁰ Bekir Çınar, Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör, Ankara, Sam Yayınları, 1997, s. 198.

²¹ Ertan Beşe, Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 23.

²² Sulhi Dönmezer, “Her Yönüyle Tedhiş”, Son Havadis Gazetesi, 1977.

²³ Osman Metin Öztürk, “11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü”, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, M. Öztürk (der.), Biltek Yayınları, Ankara, 2002, s. 21.

acil bir ölüm kalım güdülenmesi yaratacak belli bir hedefe yönelmek amacı vardır.²⁴ şeklinde tanımlamaktadır.

Devletler terörizmi tanımlarken mevcut siyasal rejim sistemleri nedeniyle her ülkenin yaklaşımı farklı olabilmekte, milletlerarası alanda da ülkelerin konu ile ilgili konum ve düşünceleri değişiklik gösterdiğinden mutlak bir tanıma ulaşmak mümkün olamamaktadır. Hatta bazen aynı devletin değişen zaman içinde farklı tanımlar yaptığı bile görülmektedir.²⁵

Devletlerarasında oluşturulacak güçlü bir organizasyonla Terör örgütlerinin en önemli yaşam kaynağı olan finansal kaynakları kesilebilir ve Terör örgütlerine büyük bir darbe vurulabilir, ancak her terör örgütlerinin arkasında bir veya birden çok devlet olduğunu göz ardı etmezsek bu ihtimal zorlaşacaktır. Devletlerin terör örgütlerine yardım ve destekleri kesildiği takdirde terör örgütlerinin güçlenmesi ve büyümesi engellenecektir.

Silaha başvurarak siyasi beklentilerini karşılamayı seçenler olduğunda ise dış destek arayışı son derece karmaşık uluslararası rekabetlere konu olur. Zira silahlı bir örgüte destek veren devlet, o örgütün faaliyet gösterdiği devleti alenen düşman ilan etmiş sayılır. Bu nedenle çoğu zaman dış destek veren ülke, bunu olabildiğince gizli yapar. Öte yandan dış desteği alan örgüt ise bunu deşifre etmeyi tercih eder. Arkasına başka devletlerin gücünü aldığı belli ederek hedefteki ülkeyi daha fazla sıkıştıracağını hesaplar. Bununla birlikte, genel olarak talepleri için silaha başvuran örgütler dış yardım arayışlarıyla büyük oyuncuların rekabet oyununa su taşımış olurlar.²⁶

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terörist saldırıların ardından terörizm ile ilgili bütün kavramlar ve yaklaşımlar değişime uğramıştır. 11 Eylül'den sonra, daha önce tanımlanmamış “küresel terörizm” kavramı ortaya çıkmıştır. Çoğu bilim adamına göre küreselleşme, Amerikan ve Batı değerlerinin diğer uygarlıklar üzerinde egemenlik kurmasını ifade etmektedir. Küresel terörizm ise, bu değerlerin egemenliğini sorgulayan bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.²⁷

²⁴ Yavuz Erten, Cahit Ardalı, “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, Cogito, Sayı:6-7, Kış-Bahar 1996, s.143-144.

²⁵ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, 2014, Ankara, s.29.

²⁶ Beril Dedeoğlu, Örgütler Ve ‘Dış Destek’, Star Gazetesi, (15 Ekim 2014)

²⁷ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.8-9.

Uluslararası ilişkiler sözlüğünde; ‘Terörizm, yasadışı stratejik ve siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, hedeflenen kitleyi yıldırıp, korkutarak, planlı ve bilinçli biçimde şiddet kullanması ya da kullanma tehdidinde bulunması’²⁸ olarak tanımlanmıştır.

Toplumları dehşete düşürüp güvensizlik ortamı yaratarak hükümetlere olan güveni sarsmayı amaç edinmiş olan terörizm, bu noktadan hareketle korkutmak ve dehşete düşürmek kavramlarıyla özdeşleşmiştir.²⁹

Terör kavramı günümüze kadar çok fazla değişikliğe uğramakla birlikte terörün ana unsuru olan insanlar üzerinde oluşturduğu korku ve panik havası pek fazla değişmemiştir.

Bu kadar çok yapılan tanımlamaya rağmen, henüz terörizmin evrensel olarak kabul edilebilir tanımı yapılamamıştır. Belirli genel özelliklerini fenomen olarak belirtmek hem mümkün hem gereklidir. Bu durum, bu terimin operasyonel bir tanımını oluşturmak için uygun hale getirir. Bu hareketlerin sahip olduğu nitelikleri dolayısıyla terörist hareketler olarak tanımlanması tutarlıdır. Bireysel ve grup olarak teröristlerin siyasi girişimlerinin bataklığına düşmeden, hangi üstün amaçla işlenirse işlensin kesinlikle bu tip hareketleri terörizm olarak tanınmalıdır.³⁰

Değişen dengeler ve uluslararası ilişkilerdeki farklılaşmalar neticesinde, sıcak savaşların yerini soğuk savaş yöntemlerinin almasıyla terörizm daha da yaygınlaşmıştır.³¹

Terörizm günümüzün en önemli güvenlik tehditleri arasında yer almaktadır. Yıllardır küresel çapta büyük yıkımlara neden olmuş olan terör tehdidi, ne yazık ki uluslararası camia tarafından yeni yeni ortak mücadele edilmesi gereken bir kavram olarak düşünölmeye başlanmıştır. Siyasi amaçlarla şiddet kullanan ve toplumdaki aksaklıkları çok iyi propaganda malzemesi haline getiren terör örgütleri, çoğu zaman kimlik, aidiyet ve eşitsizlik gibi kavramlar üzerinden eleman kazanmaya çalışmakta ve örgüte katılan elemanlarını adeta yeniden terörist olarak inşa etmektedirler. Terör örgütlerinin operasyonel el ve ideolojik yönlerini temsil eden terör ve terörizm kavramları

²⁸ Okan Gümüş, Aziz Sevi, Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, H. Ahsen Utku, Gökkuşbu (çev.), İstanbul, 2007, s.598.

²⁹ Abdulkadir Yılmaz, Ortadoğu’da Din Referanslı Terör Örgütleri: Hizbullah Ve El Kaide Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015, s.7.

³⁰ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.19.

³¹ Özgür Öztürk, El Kaide’nin Düşünsel Artyöresi Ve Özenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksel Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.53.

birbirinden farklı unsurlardan oluşmakta; terörist bir eylemin ardındaki motivasyon ve eylem sellik, bu kavramların beraber düşünülmesi ile anlam kazanmaktadır.³²

Uluslararası terör tüm dünyaya yayılan terör olarak tanımlanmaktadır. Ortaya çıktığı ülkeden başlayarak diğer ülkeleri etkileyen ve hedefini seçerken uluslararası önemine dikkat eden terör olarak tanımlanmıştır.

Küresel terörizm, yeni bir olgu değildir. Terörizm insanlığın var oluşundan bu yana değişik şekil ve yapılanmalarda kendisini göstermiştir. Küreselleşme ile birlikte, yöntem, araç ve örgütlenme biçimleri ve eylemler değişmiş olsa bile amaç aynıdır. Dolayısı ile terörizmin önüne küresel ekinin eklenmesi terörizmi nitelik açısından değiştirmemiş ama ortaya çıkma, kaynak oluşturma ve nicelik konusunda geliştirmiştir. Yine bir başka kaynakta benzer bir tespit söz konusudur.³³

Üzerinde görüş birliğine varılmış noktaları arka arkaya sıraladığımızda terör, siyasal ve ideolojik amaçlara hizmet eden, aralarına bir takım örgütsel bağlar bulunan kişi ya da gruplarca yürütülen, gereksinim duyduğu kaynaklara ulaşmasına yardım ve yataklık eden yakınlık duyan, milis ve militanları sahip olan; kitleler üzerinde bir kaygı ve korku atmosferi oluşturan ve korku kültüründen beslenen, muhaliflerini sindirmek, yok etmek için şiddet kullanımını temel yol olarak gören, geniş halk kitlelerinde isteklerini zorla kabul etmelerini sağlamak için yalnızlık hissi uyandıran bir süreçtir.³⁴

Terör, masrafsız ve maliyetsiz bir savaş stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte günümüzde terör saldırılarının artık savaş sebebi sayılabildiğini bilmekteyiz. Bu çerçevede çağımızda klasik savaşların geçerliliğini kaybettiğini ve bunun yerine ucuz ve en etkili silah olan terör stratejisinin kullanıldığı bilinmektedir. Hal böyleyken teröre sadece teröristler değil, devletler diğer devletleri ekonomik, siyasal yönlerden zayıf düşürmek için kullandıkları bir strateji olduğu ise zaten bilinmekteydi.³⁵

Küreselleşme, kitle iletişim ve ulaşım imkanları terör örgütlerinin eylem alanını dünya çapında genişletmiş ve doğal olarak etkilerini de bu boyutta büyütmüştür. Bunun zirveye ulaştığı nokta ise 11 Eylül 2001 tarihinde El-Kaide'nin ABD'de İkiz Kuleler'e düzenlediği saldırılar oldu. Teknolojik gelişmeler; cep telefonları, bilgisayar ve internet

³² Atatürk Üniversitesi, Terörizmin Kavramsal Çerçevesi, Erzurum, Ata-Aöf, s.10.

³³ Ramazan Gözen, Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.79.

³⁴ Cem Özer, Şiddetin Psikososyal Açından İncelenmesi: El Kaide Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.12.

³⁵ Mehmet Eymür, Sentez, Milenyum Yayınları, İstanbul, 2006, s.290.

sistemleri insanların hayatını kolaylaştırdığı kadar teröristlerinkini de kolaylaştırmakta ve terörün yeni boyutunu ortaya çıkarmaktadır.³⁶

Günümüzde terörizmin en önemli yanı, küreselleşerek bütün dünya toplumlarını etkisi altına almasıdır. Artık teröristler eskiden olduğu gibi yalnızca içinde buldukları ülke sınırlarıyla kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlıyorlar. Dolayısıyla teröristler, uluslararası karmaşık bağlantılarını ve modern teknolojiyi de kullanarak küresel boyutta etki yapan eylemler düzenleyebiliyorlar.³⁷

1979 İran Devrimi ve Sovyetler 'in Afganistan'ı işgal etmesi dünyada yeni bir terör dalgası olan dini dalganın doğmasına neden oldu. Özellikle İslam toplumlarının bazı kesimlerince İran Devrimi bir umut ışığı olarak algılandı. Sovyetlerin Afganistan'da başarısız olmaları bu umut ışığını güçlendirdi. Bu gelişmeler kendilerine dini referans alan terör örgütlerinin ortaya çıkmasına neden oldu.³⁸

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere terör ve terörizmin herkes tarafından kabul görmüş bir tanımı henüz net bir şekilde yapılamamaktadır. Her ülke veya kişiler kendilerine göre bir tanım yapmaktadırlar. Bu tanımların ortaya çıkmasında yaşanan ülke, coğrafi farklılıklar, dini inançlar, etnik kökenler, mezhepler ve siyasi düşünceler gibi birçok etken rol oynamaktadır. Genel olarak terör; siyasal ve ideolojik amaçlara hizmet eden, aralarına bir takım örgütsel bağlar bulunan kişi ya da gruplarca, ihtiyaç duyduğu kaynaklara ulaşmasına yardım ve yataklık eden yakınlık duyan, milis ve militanları olan; kitleler üzerinde bir kaygı ve korku oluşturan, korku kültüründen beslenen, muhaliflerini ve kendisine karşı olanları sindirmek, yok etmek için şiddet ve zor kullanımını temel yol olarak gören, geniş halk kitlelerine isteklerini zorla kabul ettirmeyi amaçlayan bir eylem türüdür.

Fakat daha önce belirlediği gibi günümüz açısından terörizm hakkında kesin tanımlar önermek zor olduğundan Terörizm 'in amacı, sebebi ve aracı değiştirilmezse, tanımların çeşitlik arz edeceğini kabul etmek daha doğru olacaktır. Hatta çoğalan

³⁶ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.12.

³⁷ Ahmet Selim Akyıldız, "Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Tedbirler", Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2002, s.45.

³⁸ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.11-12.

terörizm hareketlerinin yeni şeklini yoğun olarak düşünerek çağın değişimi ile hızlı değişen terörizm 'in çerçevesine uygun yeni kavramları araştırmak gerekmektedir.³⁹

1.2. TERÖRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Terörün tarihçesi çok eski tarihlere dayanmaktadır. Aynı zamanda her ülke, ulus, millet ve devlet için terörün tarihçesi farklıdır. Her toplum terörün tarihçesini kendi geçmiş ve tarihine göre sıralar ve ele alır.

Hz. Adem'in oğulları Kabil'in Habil'i öldürmesiyle başlayan kan ve şiddet, zaman içerisinde dünyaya korku salan terör örgütlerine dönüşürken, terörden en büyük zararı gören ulusların başında gelen Türklerin terörle tanışmaları 10 asır öncesine dayanıyor.⁴⁰

Terörün ve terörizmin iki bin yılı aşan tarihinin belirli dönemlere ayrılarak incelenmesi mümkündür. Terörizmin dinamizmi ve akışkanlığı; örgütlenme, amaç, eylem türü, eylemci profili, hedef seçimi, şiddet kullanımı, dış destek, propaganda gibi özellik ve unsurların bir çağdan diğerine aktarımını sağladığından, dönemsel bölünme elbette sınırları kesinleşmiş bir ayrımı ifade etmemektedir. Genel örgütlenme modeli, dini ritüellerle gizliliği sağlanan tarikat-mezhep yapılanmalarıdır. Amaç, siyasal ve dinsel motifleri birlikte içerir. Suikast tercihli eylem türü olup, eylemci profilinde örgütlerce cennet vadiyle motive edilen suikastçı ve fedayinler ağır basar. Öncelikli hedefin hükümdarlar olarak belirlenmesi, şiddetin kitlelerden çok seçkinlere yöneltilmesini sağlar. Terörizmin propaganda ve dış destek unsurları ise çağın iletişim ve ulaşım olanakları itibarıyla yok düzeyindedir. Din ve mezhep çatışmaları sırasında kitlelerce oluşturulan terör de, çağın ayırt edici özelliklerindedir.⁴¹

“Terörizmin tarihi konusunda genel geçer kabul gören bir anlayış bulunmamakta. Yine herkes tarihsel süreçte kendisine göre “terör” olarak gördüğü olayların terörün tarihi olarak anlatabilir.

Bununla beraber burada, bu gerçekliği de göz önüne alarak, bir bakış açısı oluşturması ve tartışılması amacıyla terörizmin tarihi üzerine birkaç kelam etmeye çalışacağız.

³⁹ Daekeun Kang, Orta Asya'da Radikal İslam Hareketi Ve Terörizm, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.42.

⁴⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gecmisten-gunumuze-terorun-tarihi-7640920> (Erişim: 18.02.2016)

⁴¹ TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türkiye ve Terörizm Raporu, Türkiye Barolar Birliği Yayınlan: 107, Ankara, 2006, s.27-28.

Tarihteki ilk terör hareketleri olarak M.Ö. 66-73 yılları arasında yaşayan Sicariler (Zeolotlar)'ın yaptıkları eylemler terör eylemleri olarak değerlendirilir. Radikal bir Yahudi grup olan Sicariler yaşadıkları bölgedeki devlet temsilcilerine yönelik suikast tarzı eylemler düzenliyorlarmış. Bu eylemleri yine "sicari" olarak adlandırılan ve kendi isimlerini de aldıkları kısa boylu bir kılıçla kalabalığın arasında dolaşırken gizlice gerçekleştirip daha sonra ortadan kaybolarak gerçekleştiriyorlarmış. Bu nedenle, Sicarilerin yaptıkları eylemler o dönem için toplum içerisinde infial uyandırdığı için ilk terörist grup olarak değerlendirilir.

M.S. 1050 yıllarında ortaya çıkan ve Hasan Sabbah liderliğindeki Haşhaşiler de bu sınıflandırma öncesindeki önemli terör gruplarından birisi. Bulunduğu dönem içerisinde başta Selçuklu Devleti olmak üzere bölgedeki birçok siyasi otorite için problem haline gelen Haşhaşiler İslam dininin batıl bir yorumuna inandıkları kabul edilir. Yaptıkları eylemler arasında en önemlisi Selçuklu veziri Nizamülmülk düzenlenen suikasttır. Haşhaşi ismini ise kendilerini uyuşturan ve afyon maddesi içeren bir uyuşturucu karışımı kullanmaları nedeniyle almışlar.⁴²

Kurucuları Hasan Sabbah'la özdeşleşen, İsmailiye (İsmaili) mezhebinin bir kolu olan Haşhaşinler, teröristten çok sistematik suikastçılardır. Ancak, suikast kampanyalarının uzun süreli olması ve Haşhaşin fedailerinin Haçlı Kralı Conrad, Selahattin Eyyubi, Melikşah ve Nizamülmülk gibi çağın önemli devlet adamlarını hedef seçmesi nedeniyle, terörizmin tarihçileri Haşhaşinleri Sicarlerden sonra ikinci en eski terör grubu kabul ederler. Tarihte bıraktıkları iz, günümüzün İngilizce ve Fransızcasından Haşhaşin kelimesinden türeyen ve "cani, suikastçı" anlamına gelen "assassin" sözcüğü ile özetlenebilir.⁴³

Terörizmin efsanelerle karışık bu çağının M.S. 66-73 yılları arasında Filistin' de faaliyet gösteren Sicar Mezhebi ile başladığı genel kabul görür. Şenel ise, "Genel Hatlarıyla Terörizm" adlı kitabında Jewish Zealots ve taraftarlarının M.S. 6-135 yılları arasında Roma İmparatorluğu'na karşı terörizm olarak nitelendirilebilecek vur-kaç ve suikast eylemleri gerçekleştirdiklerini, Sicarlerin Zealots'un ardılları olduğunu belirtir.⁴⁴

Radikal İslamcı grupların kuramsal alt yapıları 1960'larda Pakistan'da Mevdudi, Mısır'da Kutup ve İran'da Humeyni tarafından oluşturulmuştur. Ama radikal

⁴² Emre Paksoy, Terörizmin Tarihsel Süreci, <http://www.derindusunce.org/2013/02/08/terorizmin-tarihsel-sureci/>, (Erişim: 18.02.2016)

⁴³ TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türkiye ve Terörizm Raporu, Türkiye Barolar Birliği Yayınlan: 107, 2006, s.29.

⁴⁴ TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türkiye ve Terörizm Raporu, Türkiye Barolar Birliği Yayınlan: 107, 2006, s.28.

İslamcılığın bir politik güç olarak kullanılması 1973 Arap-İsrail savaşına kadar gerçekleşmemiştir.⁴⁵

Terör uzmanı İhsan Bal, terörün tarihsel gelişimini 3 döneme ayırmaktadır. Birinci dönemi; 19. yüzyıldaki sanayileşme ve kentleşme sonucu daha çok işçi kitlelerinin rahatsızlıklarından kaynaklanan işçi eylemleri şeklinde görülen dönem olarak; ikinci dönemi, 20. yüzyılda, bağımsızlık hareketleri yanında, bazı devletlerin terörü bir “Soğuk Savaş” vasıtası olarak kullandıkları dönem olarak; son dönemi ise “Soğuk Savaş” dönemi sonrasında başlayan “ küresel terör” dönemi⁴⁶ olarak tasnif etmektedir.

1.2.1. Türkiye’de Terörün Tarihsel Gelişimi

“Türkler terörden zarar görmeye 11. asırda Selçuklular döneminde başladı. Yeryüzündeki ilk siyasi amaçlı terör hareketi olarak değerlendirilen Haşhaşiler, Selçuklu Devleti'nde yaklaşık 200 yıl korkuya neden olurken, düzenledikleri suikastlerle ünlü devlet adamı Nizamilmülk dahil birçok tanınmış devlet adamını katlettiler. 13. yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılan liderliğini Hasan Sabbah'ın yaptığı, haşhaş yiyen ve haşhaş müptelası anlamına gelen “Haşhaşiler”in suikastlerinde hançer kullandıkları tarihi belgelerde yer almakta.

Selçuklu döneminde terörü sistemli bir araç haline getiren Hasan Sabbah'ın bugünkü anlamda terörizmin kurucusu olduğu değerlendirmeleri de yapılmakta.

Osmanlı Devleti'nde ise Ermeni çetecilerinin yarattığı terör olayları binlerce insanın ölümüne neden oldu. Ermeni çeteciler Anadolu'da binlerce Türkü katlederken, özellikle Erzurum, Iğdır, Kars ve Van'da yaptıkları katliamların izleri açılan toplu mezarlarla onlarca yıl sonra ortaya çıkarıldı.

Türkiye’de uzun yıllardır terörizmle mücadele eden bu ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizde şimdiye kadar ASALA, PKK, Hizbullah, TKP/ML, İBDA/C gibi birçok terör örgütü faaliyet göstermiş ve halen göstermektedir. Bunlar arasında özellikle ayrılıkçı PKK terör örgütü ile dini istismar eden Hizbullah terör örgütünün eylemleri neticesinde birçok vatandaşımız hayatını kaybetmiş ve ekonomik olarak ülkemiz önemli bedeller ödemek durumunda kalmıştır.⁴⁷

⁴⁵ Zeynep Kaya, Terörizmin Küreselleşmesi: El Kaide Örneği, Doktora Tezi, Ankara, 2010, s.22.

⁴⁶ M. Sadi Bigiç, Terör Ve Terörle Mücadele Raporu, s.96.

⁴⁷ Atatürk Üniversitesi, Terörizmin Kavramsal Çerçevesi, Erzurum, Ata-Aöf, s.2.

Türkiye Cumhuriyeti (T.C.)'nin kuruluşu sonrası 1960'lı yıllarda başlayan sokak hareketleri sağ-sol çatışması ile halk arasında korku yaratırken, ortaya çıkan çeşitli terör örgütleri binlerce insanın ölümüne yol açtı. Asala'nın 1975'te ortaya çıkması ile Ermeni terörü tekrar Türklere yöneldi ve 1983 yılına kadar özellikle yurt dışındaki büyükelçilere ve Türk temsilciliklerine yönelik terör eylemlerinde onlarca Dışişleri mensubu şehit oldu.’’⁴⁸

Türkiye’de terör eylemleri kurtuluş savaşı yıllarına dayanmaktadır, o dönemdeki Ermeni çetelerinin eylemleri Türkiye’deki ilk terör eylemlerindendir.

Türkiye’ye yönelik olarak 1918 yılından sonra başlayan Ermeni terörü uzunca bir süre suskunluğa büründükten sonra 1970’li yıllardan sonra tekrar gündeme gelmiş⁴⁹ ve tekrar eylemler başlamıştır.

Türkiye’de yoğun terör hareketlerinin başlangıcı 1960’lı yıllara dayanmaktadır. 1961 Anayasası ile oluşturulan geniş hürriyetler ortamı yeni ve farklı arayışlara sahne olmuştur. Tarihinde ilk kez batılı anlamda tanımlanabilecek işçi ve burjuva sınıflarıyla yeni paylaşım, bölüşüm tartışmaları gündeme gelmiş, hatta parlamentoya girmiştir. Kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesi, insanların ufuklarını genişletmiş, talep ve beklentilerini artırmıştır.⁵⁰

Türkler birçok devlet ve milletten önce terör ve terör saldırılarından etkilenmiş, terör saldırılarında birçok önemli devlet adamlarını ve insanlarını kaybetmiştir. Selçuklular döneminde başlayan terör eylemleri bugün hala devam etmekte ve terör eylemlerinde birçok insan canını vermektedir.

Türkiye’de de radikal dini hareketlerin ortaya çıkmasında; a) Modernleşme süreçlerinde din ve dindarlara yönelik uygulanan yanlış politikalar, b) Artan nüfusa paralel olarak toplumun din ihtiyacını karşılayacak yeterli formel mekanizmaların kurulamaması, c) Türklerin din algılamalarını anlatan yeterli telif eserin kaleme alınamaması ve bunun sonucunda bırakılan bilgi boşluğu şeklinde sıralanabilecek iç faktörlerin yanı sıra; a) Hasan El Benna’nın Müslüman Kardeşler örgütü, b) 1979 yılında gerçekleştirilen İran İslam devrimi ve c) Türkiye’deki İslami anlayışlarla büyük farklılıklar göstermesine rağmen, özellikle Mısır ve İran kaynaklı eserlerin Türkçeye

⁴⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/gecmisten-gunumuz-terorun-tarihi-7640920> (Erişim: 18.02.2016)

⁴⁹ M. Sadi Bigiç, Terör Ve Terörle Mücadele Raporu, s.96.

⁵⁰ http://www.turkecbilgi.com/turkiye'de_terorun_tarihi_gelistimi#bilgi (Erişim: 18.02.2016)

tercüme edilmesi şeklinde sıralanabilecek dış faktörlerin çok büyük etkisi olmuştur.⁵¹ Türkiye’de 1980’li yıllardan sonra İslam dinini, kan, savaş ve ihtilalle bütünleştiren Ortadoğu kökenli örgütlerin yayınlarından ve faaliyetlerinden etkilenen Hizbullah, İslami Hareket Örgütü (İHÖ), Hilafet Devleti (İCB-AFİD), Vasat ve Tevhid Selam/Kudüs gibi terör örgütleri kurularak faaliyet yürütmüş/yürütmektedirler. Özellikle Tevhid Selam/Kudüs Ordusu adlı terör örgütü, 1990-91-92 yıllarında gerçekleştirdiği eylemlerle Uğur Mumcu, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy ve Ahmet Taner Kışlalı’yı öldürmüştür. Bu eylemler, aydınlatılana kadar “faili meçhul eylemler” olarak kalmış, ancak güvenlik güçlerinin çalışmaları sonucunda bu örgüte mensup militanlar yakalanarak cezaevine gönderilmişlerdir. Günümüzde İBDA/C, İCCB/AFİD, Vasat ve Tevhid Selam/Kudüs Ordusu terör örgütlerinin militanlarının birçoğu cezaevinde tutuklu ve hükümlü bulduklarından herhangi bir aktiviteleri bulunmamaktadır.⁵²

1.3. GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA TERÖRİZM

Günümüzde küreselleşme sürecinin ivme kazanmasıyla birlikte terör örgütleri uluslararası aktör olarak ortaya çıkmıştır. 11 Eylül 2001 saldırıları sonucunda zihinlerde Soğuk Savaş sonrası dönemin Asimetrik Savaş dönemi olup olmayacağı sorusu yer almaya başlamıştır. Asimetrik savaş, yüksek ateş gücüne, sofistike silahlara sahip düzenli ve hantal ordu birliklerine karşı kendini bağlı hissettiği norm kuralları olmayan, küçük, hareketli, araziyi iyi kullanan ve vur kaç taktikleri uygulayan mücadele biçimi olarak uzmanlarca tanımlanmaktadır.⁵³

Ancak bu günkü terörizmin Soğuk Savaş mantığında diğer bloğa karşı yetiştirilen gruplar tarafından uygulandığını gözden kaçırmamak gerekmektedir. Güncel terörizm dalgası sadece politik döngü değil aynı zamanda teknolojik gelişmelerin bir sonucudur. Özellikle günümüzde bilişim ve elektronik alanındaki gelişmeler terörizmin çehresini değiştirmiştir. Dünyanın herhangi bir yerindeki terörizmin esas hedef kitlesi olan seyirciler eş zamanlı olarak 11 Eylül 2001 saldırılarını izlemiştir. İnternet teknolojisi sayesinde bilgisayar başında oturan ve bu saldırılara özenen herhangi bir fanatik kendi kendine eğitim yapıp gerekli bilgi ve materyallere ulaşarak eylem

⁵¹ Atatürk Üniversitesi, Terörizmin Kavramsal Çerçevesi, Erzurum, Ata-Aöf., s.7.

⁵² Atatürk Üniversitesi, Terörizmin Kavramsal Çerçevesi, Erzurum, Ata-Aöf, s.8.

⁵³ Mehmet Seyfettin Erol, “Uluslararası İlişkiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri” Terörizm, Haydar Çakmak (ed.), Platin Yayınları, Ankara 2008, s.73.

yapabilecektir. Son zamanlarda dinsel terörizm radikal gruplar arasında moda akım haline gelmiştir.⁵⁴

El Kaide terör örgütünün Türkiye’de eylem gerçekleştiren militanlarının neredeyse tamamı Afganistan’daki cihat kamplarına katıldıkları burada askeri, siyasi, dini ve çeşitli patlayıcı eğitimleri aldıkları ve bu eğitimleri ders gruplarına gelen diğer örgüt elemanlarına aktardıklarını kendi ifadelerinde belirtmişlerdir. 15-20 Kasım saldırılarını soruşturan İstanbul terörle mücadele Şube müdürlüğünün raporlarında da örgüt mensuplarına verilen eğitimlerin detayları belirtilmektedir. El Kaide gerek cihat bölgeleri olarak adlandırılan bölgelere savaşmak için gelen şahısların eğitimi, gerek özel bazı hücrelerin eğitimi için Afganistan, Sudan, Yemen, Pakistan gibi ülkelerde eğitim kampları ve barınaklar sağlamaktadır. Bu kamplarda, her türlü silahların teorik ve pratik olarak kullanımı, sahte seyahat belgesi düzenleme, gizli iletişim teknikleri (kripto gibi) kullanma, patlayıcı yapımı ve kullanımı, pusu kurma, önemli şahıslara suikast düzenleme, bilgi toplama, fotoğraflama, keşif, finansman bulma, toplum içerisinde dikkat çekmeden kamufle olma gibi eğitimler yanında ideolojik açıdan İslam’ın radikal yorumları çerçevesinde ele alınan cihat, şehitlik gibi dini literatüre dayalı eğitimler de verilmektedir.⁵⁵

⁵⁴ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.46-47.

⁵⁵ Fatih Aktaş, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya’da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.36-37.

İKİNCİ BÖLÜM

EL-KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN İSTİSMAR ETTİĞİ

KAVRAMLAR

2.1. GİRİŞ

El-Kaide Terör örgütü birçok dini kavramı istismar etmekte, gerçek anlamlarından farklı olarak ya da belirli bir kısmını alarak yanlış yorumlamaktadır. Bu bölümde El-Kaide'nin istismar ettiği, tahrip ettiği kavramların gerçek anlamlarını inceleyeceğiz. El-Kaide üyelerinin istismar ettiği bu kavramlardan en çok kullanılanlarını ele alacağız.

2.2. BİD'AT

Bidat, kelime itibarıyla sonradan ortaya çıkan şey, yenilik olup, İslam hukukuna göre örneksiz bir şey yapmak, yepyeni bir iş ortaya koymak, genel kanaata aykırı davranışta bulunmak ve daha önce benzeri olmayan bir şeyi icat etmek gibi anlamlara gelir. Sonradan ortaya çıkarılan her türlü yeniliklere bid'at denilmesi dinen uygun olmakla birlikte, bu kavramın zamanla dini konularda fazlalık veya noksanlık kabul edilen davranışlar için kullanılmasının gelenek haline geldiği görülmektedir. Terimsel olarak bid'at; dinin aslından olmayan ve dini hüküm ve delillere dayanmada etmeden sünnete aykırı olarak icad edilen şeylerdir. Başka bir ifadeyle; dini emirlerin tamamlanmasından sonra, peygamber Muhammed'in sünnetine, Kur'an'ın açık hükümlerine, ashab, tabiin ve müctehitlerin genel görüşlerine tamamen aykırı olarak ortaya çıkan hal, davranış ve işler demektir.¹

Örneksiz bir şey yapmak, yepyeni bir iş ortaya koymak, umumi kanaata aykırı davranışta bulunmak ve daha evvel benzeri olmayan bir şeyi icat etmek gibi anlamlarına gelen bid'at, dinin aslından olmayan ve şer'i delillere istinad etmeden Peygamberin sünnetine aykırı olarak icad edilen şeylerdir. Başka bir ifadeyle; dini emirlerin ikmalinden sonra, Hz. Muhammed'in sünnetine, Kur'an'ın açık hükümlerine, Ashab, Tabiin ve Müctehitlerin genel görüşlerine tamamen aykırı olarak ortaya çıkan hal,

¹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bid%27at>, (Erişim 14.03.2016)

davranış ve işler demektir. Bu iki tanımdan da anlaşıldığı gibi, sonradan ortaya çıkan bir olay veya davranışın bid'at olabilmesi için dinin muhtevasına zıt olması gerekir.²

Dinde sonradan ortaya çıkan her türlü ekleme ve çıkarmalardır. Burada din kavramı ve kapsamı önemlidir. Daha önce söylediğimiz gibi, dinin sabite sayılan alanına "din" ve bu alandaki hükümlere de "usulü" din" diyebiliriz. Akide ve ibadetler dinin sabite alanıdır. Sabite olması demek, sabit kalması demektir. Bunlarda hiçbir değişme ve değiştirme olmaz. Allah Rasulü zamanında nasıl idiyeler kıyamete kadar da hep öyle kalacaklardır. Namaz o zaman nasılsa şimdi de öyledir, öyle olmalıdır. Bidat sadece ibadet ve akide alanında olur. Allah Resulünün hiç yapmadığı ve yapılmasına izin vermediği her inanç ve ibadet türü, ya da ibadetlerdeki her ekleme ve çıkarma bidattir.³

Daha önce mevcut olmayan, sonradan ortaya çıkan amel ve inançlar. Hz. Peygamber ve Ashab-ı Kiram dönemlerinde görülmeyip onunla amel edilmeyen, hatta bir benzeri olmayan ve İslam'dan olmadığı halde sonradan ortaya çıkan ve ibadet kabul edilen görüş ve ameller, sünnete aykırı davranışlar. Bid'at'ın kapsamı konusunda farklı bakış açılarının olmasından dolayı İslam bilginleri tarafından farklı tarifler yapılmıştır. Kimi alimlere göre bid'at, Hz. Peygamber (s.a.s.)'den sonra meydana gelen her şeydir.⁴

“Yalnız şunu ayırt etmek gerekir ki, her yeniliğe ve gelişmelere bid'at denmez. Dinin, inanç ve ibadetin dışındaki gelişmeler, yenilikler bid'at değildir. Bid'at deyip medeniyetin gelişmelerine karşı çıkılmaz. Öyle olsaydı bugünkü İslam Medeniyeti olmazdı ve diğer medeniyetlere ışık tutmazdı. Bid'at nasıl tanınır? Herkes bid'ati tanıyamaz. Sahte parayı herkesin tanıyamadığı gibi bid'atıda herkes bilip tanıyamaz. Ancak itikadı düzgün, ölçüsü Kur'an ve sünnet olanlar bilebilir.

Bid'at ikiye ayrılır:

a) Kur'an'a ve sünnete uymayan bid'ata, Bid'ati Seyyie (Kötü, zararlı, hayırlı ve faydalı olmayan, dinimizin yasakladığı sonradan ortaya çıkan işler, davranışlar ve inançlardır) denir.

b) Salih amel kabul edilen bid'at-i Hasene. Mesela;

² Erdal Turna, Terör Örgütlerinin Taraftar Kazanmalarında Propagandanın Rolü: Türk El Kaidesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s.92.

³ Faruk Beşer, Bidat Nedir Ki Bu Kadar Çirkin Sayılıyor?, Yeni Şafak Gazetesi, 2013.

⁴ M. Sait Şimşek, Bidat Nedir?, Şamil İslam Ansiklopedisi, <http://www.mumsema.org/hadis-tarihi-ve-usulu/6789-bidat-nedir.html>, (Erişim 14.03.2016)

- Namazlardan sonra topluca tesbih duası yapmak,
- Mevlid Kandili kutlamak,
- Camilerin güzel yapılması, süslenmesi,
- Ezanı uzaktaki Müslümanlar duysun diye minare yapmak, ezanı orada hoparlör ile okumak,

- Teravih namazını cemaatle kılmak gibi. Bu Hz. Ömer zamanında olmuştur. Biri Ona: “ Bu bid’at değil mi? Deyine Hz. Ömer (ra.): “bu bid’at ise ne güzel bid’attır.” cevabını vermiştir.”⁵

Sahabe-i kiram zamanında görülmeyen, onların tatbik etmemiş olduğu, müctehidlerin kıyaslarında da yeri olmayan ve ümmetin ittifak etmiş olduğu meselelerin dışında kalan; dinde yeri ve dinle alakası olmayan, sonradan uydurulmuş veya icad edilmiş ve buna rağmen dini bir mevzu imiş gibi gösterilen şeyler ve bunları tatbik etmek yahut bunlara dindenmiş gibi inanmak, tek kelime ile Bid’at olarak isimlendirilmektedir. Bu sonradan icad edilen şey ister itikatta olsun, isterse amelde olsun fark etmez, yine bid’attır.⁶

Selefilikteki, dine dair bütün hükümlerin İslam’ın ilk yıllarına dayandırılması gerektiği anlayışı bid’at kavramını da abartılı bir noktaya taşımıştır. Kavrama basit bir bakış açısı ile yaklaşılması, bir noktada İslam’ı devrin şartlarına göre değerlendirme ve dinde yenilik anlayışlarını da daha baştan kesmektedir. El Kaide terör örgütü ve bağlantılı oluşumların bid’at kavramına yaklaşımı da bu çerçevededir.

2.3. CİHAT

İslam dininin en fazla istismar edilen konularından biri Cihat konusudur. Cihat kavramı Arapça c-h-d kökünden gelmekte gayret etmek, didinmek anlamlarına gelmektedir. Cihat ayet ve hadislerde sadece savaş anlamına gelmemektedir. Cihat aynı zamanda Allah’ın rızasına göre hareket etmeyi, O’nun emir ve yasaklarına uymak anlamına gelmektedir. Kuran savaş manasında sadece cihadı kullanmamış kıtal çarpışma sözcüğünü de kullanmıştır.⁷

⁵ Mustafa Öselmiş, Yaşatılan Bidat Ve Hurafeler, <http://www.mustafaoselmis.com.tr/wp-content/uploads/2012/07/Yaşatılan-Bidat-Ve-Hurafeler.pdf> (Erişim 14.03.2016)

⁶ Kerim Usta, Bid’at Nedir...? İslam’da Bid’atler Nelerdir...?, <http://www.kerimusta.com/bidat-nedir-islamda-bidatler-nelerdir/?print=pdf> (Erişim 14.03.2016)

⁷ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.16.

"Cihat" kavramı; Mekke döneminde İslam'ın tebliğ edilmesi ve dinin emir ve yasaklarının yerine getirilmesi anlamında kullanılmış; Medine döneminde ise fiili savaşların yapılmaya başlanması ile "kıtal/savaş" anlamını da içermeye başlamıştır. Bunu hem Kur'an'da hem de hadislerde görmekteyiz. Cihat kuran da otuz bir yerde geçmekte bunun on yedisinde savaş/kıtal manasında kullanılmakta geriye kalan on dört yerde ise dini emirleri uygulamak ve dini dil ile yaymayı ifade etmektedir.⁸

Cihat, İslami bir terim. Arapça "mücadele" kökünden gelir ve güncel Türkçede çoğunlukla "İslam uğruna savaşma" anlamında kullanılır. Arapçada cihat sözcüğü c-h-d kökünden türemiştir. Cehd, "gayret etme", "bütün gücünü kullanma" manasında, cihat ise geleneksel anlamda silah ve savaşları da kapsayan "mücadele" anlamında Kur'an ayetlerinde de kullanılan Arapça bir kelimedir. İslam'a göre cihat dört şekilde gerçekleştirilir: kalp ile, dil ile, el ile ve kılıç ile. Bunlardan ilki insanın Şeytan ile mücadele ederek kalbini temizlemesi anlamına gelir. İkincisi İslam'ın dil ile yayılmasıdır. Üçüncüsü insanın doğru şeyleri yapması anlamına gelir. Dördüncüsü ise inançsızlarla ve İslam düşmanları ile fiziksel savaş anlamına gelir. İslam semavi dinlerin mensupları kabul edilen Hıristiyan ve Yahudilerin cihat konusunda özel bir durumu vardır. Bunlar ya İslam'a geçmek ya da İslami yönetim (şariat) altında kendi dinlerini yaşayarak baş vergisi (cizye) ve toprak vergisi vermek zorundadır. Eğer her iki seçeneği de reddederlerse bu gruplara karşı da cihat ilan edilir. Çağdaş İslam'da insanın kendisi ile olan cihadı özellikle vurgulanır. Diğer milletlerle savaşa, sadece inancın tehlikede olduğu durumlarda ve savunma amaçlı olmak kaydıyla izin verilir.⁹

Cihat kavramı sadece İslam dinine özgü bir kavram olarak bilinmesine rağmen diğer dinlerde de benzer kavramlar mevcuttur. Hristiyanlık dininde örnek olarak din dürtüsüyle yapılan Haçlı seferleri buna örnek gösterilebilir. Her ne kadar Haçlı seferlerinde de günümüzdeki benzerleri gibi sosyal, siyasi ve ekonomik kaygılar gözetilmiş olsa da arka planınsa dinin olmadığını inkar etmek yanlış olacaktır.¹⁰

Cihat kavramı dini istismar eden terör örgütlerince gerçek anlamının dışında kullanılarak istismar edilen ve terör eylemlerine ideolojik dayanak sağlanan kavramların başında gelmektedir. El kaide mensuplarının eylem düzenlemeden önce çektikleri videolarda sürekli vurguladıkları 'Cihada gidiyoruz' olgusu bunun bir göstergesidir. El-

⁸ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.38.

⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cihat> (Erişim 04.03.2016)

¹⁰ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.36.

Kaide lideri Usame Bin Ladin video kayıtlarında sürekli ameli ictihadiye (intihar saldırıları) teşvik etmekte ve yapılan eylemleri dinin bir gerekliliği olarak sunmaya çalışmaktadır. Bu bölümde Cihat kavramı radikal ve normal yönleriyle incelenecek ve kavramın nasıl istismar edildiği araştırılacaktır.¹¹

Radikal İslamcılar açısından terör bir amaç değil araçtır. Seyyid Kutub, Cihat vasıtasıyla dünya devriminin düzeninin önce İslam ülkelerinde başlayacağını, daha sonra tüm dünyaya yayılarak yeni bir düzen kurulacağını savunur.¹²

Cihat, birçok anlamda kullanılmakla birlikte silahlı mücadele en fazla dikkat çeken boyutu olmuştur. Özellikle batı literatüründe 'holy war' şeklindeki tercümesiyle cihat'ın diğer anlamları göz ardı edilerek savaşın kutsandığı bir manayı ifade ettiği savunulmaktadır. Ona kutsallık kazandıranın da Allah ve Peygamber'in emri olması, amacının da bütün insanların Müslümanlığı kabulü ya da İslam hakimiyetine boyun eğmesi şeklinde belirlenmiştir. Batılı araştırmacıların genel kabulü bu yönde olsa da John Bowker gibi bazı araştırmacılar cihat'ın batı dillerine genellikle holy war olarak tercüme edilmesini yanlıtıcı bulur ve cihat'ın büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayrıldığını belirterek büyük cihat'ın herhangi bir kötülüğe veya arzuya (nefis) karşı savaş; küçük cihadın da İslam'ın ya da İslam ülkesinin veya toplumunun saldırıya karşı savunulması şeklindeki tanımlarına yer verir.¹³

İslam tarihi boyunca Müslümanların gayrimüslimlerle savaşları ağırlıklı olarak politik nedenlerle olsa dahi sıklıkla, dini boyutunu vurgulamak için cihat olarak adlandırılmıştır. Bu duruma özellikle 18. ve 19. Yüzyıllarda Sahraaltı Afrika'nın Müslüman bölgelerinde rastlanırdı. Örneğin Osman dan Fodio, 1804 yılında bugünkü Nijerya'nın kuzeyinde kurduğu Sokoto Halifeliği için mücadelesini cihat olarak tanımlamıştı. 20. ve 21. yüzyıllarda önce SSCB ve sonrasında da Amerika Birleşik Devletleri ile savaşan Afgan savaşçılar da genellikle kendilerini mücahit olarak tanımlamıştır. Bu savaşlar esnasında İslamcı aşırı uçlar, "mürted" olarak gördükleri diğer Müslümanlara karşı düzenledikleri saldırıları da cihat kapsamında değerlendirmişlerdir.¹⁴

¹¹ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.35.

¹² Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.38.

¹³ Saffet Köse, Cihad Şiddete Referans Olabilir Mi?, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.9, 2007, s.40.

¹⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cihat> (Erişim 04.03.2016)

El-Kaide cihat anlayışını radikal bir şekilde yorumlayan selefilik düşüncesiyle 1980'lerin başında Afganistan'da etkinliğini arttırmıştır.

Kuran'da "cihat" kavramı "çabalamak, uğraşmak" anlamlarında kullanılmaktadır. "Cihat" kavramı psikolojik, entelektüel ve sosyal boyutlara da sahiptir. Allah adına yapılan savaşlar da "cihat" olarak adlandırılır, çünkü bu savaşlar düşmana karşı gösterilen çabayı içermektedir.¹⁵

Kurani kerimde çeşitli yerlerde cihat ile ilgili ayetlere rastlanmaktadır. "Kendilerine kitap verilenlerden, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulü'nün haram kıldığını haram tanımayan ve hak dini din edinmeyenlerle, küçük düşürülüp cizyeyi kendi elleriyle verinceye kadar savaşın."¹⁶ Şeklide yer almaktadır. Bir diğer ayette ise "Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihat ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir."¹⁷ Yine bir başka ayette; "Ey Peygamber! Kafirlere ve münafıklara karşı cihat et, onlara karşı sert davran. Onların varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir orası!"¹⁸ Bir diğer ayette; "Müminlerden özür sahibi olmaksızın oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihat edenleri, derece itibarıyla, cihattan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah hepsine de en güzel olanı vadetmiştir. Ama mücahitleri büyük bir mükafat ile kendi katından dereceler, bağışlanma ve rahmet ile cihattan geri kalanlara üstün kılmıştır. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."¹⁹

Din olgusu günümüzde hem direniş ve kurtuluş hareketleri hem de terörist hareketler tarafından davalarını meşrulaştırmak ve izleyicilerini harekete geçirmek üzere kullanılmaktadır. Bugün Afganistan'da, Taliban ve Kuzey İttifakı, Afganistan'daki yabancı güçlere ve birbirlerine karşı sözde Cihat yapmaktadırlar. Keşmir, Çeçenistan, Dağıstan, Güney Filipinler, Bosna ve Kosova'daki Müslümanlar mücadelelerini Cihat adı altında yürütmüşlerdir. Filistin'deki Hizbullah, Hamas ve

¹⁵ Caner Taslaman, "Terör'ün Ve "Cihad"'ın Retoriği: Felsefi Ve Teolojik Bir Değerlendirme, İstanbul Yayınevi, 2011, s.4.

¹⁶ Kurani Kerim, Tevbe Suresi 29 Ayet.

¹⁷ Kurani Kerim, Maide Suresi 54 Ayet.

¹⁸ Kurani Kerim, Tahrir Suresi 9 Ayet.

¹⁹ Kurani Kerim, Nisa Suresi 95 Ayet.

İslami Cihat İsrail ile savaşı Cihat olarak tanımlamışlardır, Cezayir'deki Silahlı İslami Grup, hükümete karşı terör eylemlerini sözde Cihat olarak sürdürmekte ve ABD güçlerince yapılan operasyonda öldürülene kadar Usame bin Ladin, Müslüman ülke hükümetlerine ve Batı'ya Cihat açmaktadır.²⁰

Cihadın hedefinin ne olduğunu El Kaide örgütünün ikinci lideri Al-Cihat Ayman Al-Zevahiri sözlerinden anlaşılmaktadır: “Cihadın en önemli amacı bütün İslam topraklarında şeriatı uygulattırmak, İslam halifeliğini kurmak ve İslam'a eski saygınlığını geri kazandırmaktır.”²¹

El Kaide için ise Cihat, sonucunun başarılı olup olmadığına bakılmaksızın Müslümanları bir araya getiren ve motive eden bir eylemdir. Bin Ladin'in yanında ideolog olarak bulunan Abdullah Azzam “Cihat her Müslümanın görevidir” inancını işlemiştir.²²

Görüleceği üzere El Kaide Cihat'a İslam dinindeki klasik anlamından çok daha farklı ve radikal bir yorum getirmektedir. Bu özelliği ile El Kaide'nin radikal Cihat anlayışı Seyyid Kutub'un yorumundan bazı unsurlara yer vermektedir. Bununla birlikte El Kaide'nin radikal Cihat anlayışının yıkıcı ve hedef gözetmeyen özelliği dikkat çekmektedir. El Kaide gerek İslam dünyasında gerek diğer ülkelerde hedef gözetmeksizin, sansasyonel eylemlere girişmeyi radikal bir şekilde Cihat olarak yorumlamaktadır. Bunun şimdiye kadar İslam dünyasında görülen radikal hareketlerin en uç noktasını teşkil ettiğini söylemek herhalde yanlış olmayacaktır.²³

2.4. DARÜL İSLAM, DARÜL HARP VE DARÜL SULH

Yüce İslam dinine göre yer küresi ikiye ayrılır: 1- Darü'l İslam. 2- Darü'l harb veya Darü'l küfr. Darü'l İslam; Müslümanların fetih ettikleri veya ahalisi kendi Müslüman olmuş olan yerdir. Darü'l harb ise İslam hakimiyeti altına girmeyen yerdir. Darü'l İslam'ın darü'l harba dönüp dönmeyeceği hususunda ihtilaf vardır. Şafii mezhebine göre İslam hakimiyeti altına bir defa giren bir ülke artık hiçbir surette darü'l harb olamaz. Ebedi olarak İslam diyarı kalır. Buna göre daha önce Endülüs, Filistin, Rusya'nın bir kısmı ve Çin gibi Müslümanların eline geçmiş ve bugün istilaya uğramış olan Müslüman toprakları İslam toprağı sayılır. Müslümanlar bunları geri almak için

²⁰ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.10-11.

²¹ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.18.

²² Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.38.

²³ Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.39.

çalışmadıklarından dolayı Allah'ın indinde sorumludurlar. Hanefi mezhebine göre ise Darü'l İslam, Darü'l harbe dönüşebilir. Şöyle ki Ebu Yusuf ile Muhammed'e göre, bir İslam ülkesi içinde İslam ahkamı tatbik edilmezse Darü'l harbe döner. İmamı Azam'a göre ise bir İslam ülkesinin Darü'l harbe dönüşebilmesi için üç şartın bir arada bulunması gerekir. Bu şartlar şunlardır: 1- Darü'l harb ile bitişik olması, 2- İçinde İslam ahkâmının tatbik edilmemesi, 3- Ahalisinin emniyet ve güvenliklerinin kalmamasıdır. Daha önce Darü'l İslam olan bir ülke şayet Darü'l harb ile bitişik olmazsa veya orada İslam ahkamı tatbik edilirse ya da ahalinin emniyeti varsa Darü'l İslam olarak devam eder.²⁴

Müslüman olmayan bir hükümdarın egemen olduğu yerler ve Müslümanlarla gayri müslimler arasında henüz barış akdedilmemiş olan memleketler İslam hukukunda Darülharb sayılır. İslami görüşe göre dünya Darülharb ve Darü'lislam olmak üzere ikiye ayrılır. Darül harbi Darül islam haline getirmek cihadın amacıdır.²⁵

Darül İslam aşağıdaki hallerde Darül harb olur:

- Kafirlerin hükümleri geçerli olur fakat İslam'ınki olmaz.
- Memleket Darül harbin pek yakınında bulunur.
- İslamlar ile onların zimmileri artık hiç himaye görmez.

Bir İslam ülkesinin Darül harb olması halinde bütün Müslümanların görevi oradan çekip gitmektir. Böyle bir durumda kocasını takip etmeyen bir kadın kendiliğinden boşanmış sayılır.²⁶

İslam hukukçuları devletin egemenlik sınırları, egemenliğin el değiştirmesinin sonuçları ve diğer devletler ve vatandaşlarıyla siyasi, hukuki ve ticari ilişkiler gibi pratik sebeplerle devletin ülkesini tarif ve tespit ederken dünyayı iki kısma ayırmışlar; yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin İslami otoritenin elinde bulunduğu ülkelere darulislam, bu yetkilerin müslüman otoritenin elinde bulunmadığı ülkelere de Darul harp adını vermişlerdir.²⁷

Harici Fırkalardan Ezarika ya göre Kendilerine karşı çıkanlar, Mü'min değil müşriktirler. Onlar ebedi cehennemliktirler ve kanları helaldir. Kendilerine karşı çıkanların memleketleri Darül Harb'tir. Darul Harp'de helal olan her şey helaldir.

²⁴ <http://www.iskenderpasa.com/C47D8503-560D-4C3D-8229-376EA276CE4E.aspx>, (Erişim 05.03.2016)

²⁵ <https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A2r%C3%BClharp>, (Erişim 05.03.2016)

²⁶ İslam Ansiklopedisi, Cilt 3, s.492.

²⁷ Ahmet Özel, Klasik İslâm Devletler Hukukunda Ülke Kavramı ve Günümüzdeki Durum: İbn Teymiyye'nin Mardin Fetvası ile Benzeri Diğer Bazı Fetvalar, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 43 (2012/2), s. 41-64.

Mesela, çocuk ve kadınların öldürülmesi, esir alınması veya köleleştirilmesi, savaştan geri kalanların öldürülmesi helaldir.²⁸

Son olarak Müslümanlar ve kafirler arasında geçici veya sürekli barış antlaşmaları imzalanmasıyla Müslümanların antlaşma imzaladığı ülkeler Darül sulh, bazı mezheplerde ise darül ahd, darül-zımme veya darul muveda diye adlandırılmıştır.

2.5. DİN

Din birçok bilim adamı tarafından incelenmiş ve bunun sonucunda dinin birçok tanımı yapılmıştır. Din insanlık tarihinin başlangıcından buyana hem şiddet ve terörün ilacı olarak hem de şiddet ve terörün meşruiyet aracı olarak kullanılmıştır.

Din, genellikle doğaüstü, kutsal ve ahlaki öğeler taşıyan, çeşitli ayin, uygulama, değer ve kurumlara sahip inançlar ve ibadetler bütünü. Zaman zaman inanç sözcüğünün yerine kullanıldığı gibi, bazen de inanç sözcüğü din sözcüğünün yerinde kullanılır. Dinler tarihine bakıldığında, farklı kültür, topluluk ve bireylerde din kavramının farklı biçimlere sahip olduğu, dinlerin müntesipleri tarafından her çağda, coğrafya ve kültür değerlerine göre yeniden tasarlandığı görülür. Arapça kökenli bir sözcük olan din sözcüğü, köken itibarıyla "yol, hüküm, mükafat" gibi anlamlara sahiptir.²⁹

Din, insanları saadet-i ebediyeye yani sonsuz saadete, huzura götürmek için Allahü teala tarafından peygamberleri vasıtasıyla gösterilen yol demektir.³⁰

Din, insanları iyiye, güzele, doğruya yöneltmek için Allah'ın peygamberleri aracılığı ile bildirdiği ilahi kuralların tümüne denir. Bu tanımdan yola çıkarak şu sonuçlara varabiliriz; "Din, Allah tarafından, peygamberler aracılığı ile insanlara gönderilmiştir. "Din, insanları iyiye, güzele, doğruya çağırır. Allah'a inanıp güzel işler yapanlar mutlu olurlar. "Din, insanların dünya ve ahirette mutlu olmalarını amaçlar. "Din, Allah'ın gönderdiği öğütleri kapsar. Bunlar Allah'ın emirleri, yasakları ve önerilerinden oluşur.³¹

Din, "Tapılacak bir Tanrı ya da tanrılara inançtır, genelde davranışlar ve törenlerle dışa vurulur" ya da "Genelde ahlak kuralları içeren bir inanç ve tapınma

²⁸ Tayfun Nasuhbeyoğlu, İslam'da Siyasi Mezhepler, İstanbul, 2008, s.59.

²⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Din> (Erişim 04.03.2016)

³⁰ <http://www.turk.ch/islam/ilmihal/d.htm> (Erişim 04.03.2016)

³¹ <http://www.forumlordum.net/c-d/69073-din-nedir-din-ne-demektir.html> (Erişim 04.03.2016)

sistemidir” şeklinde tanımlanabilir. Dünya nüfusunun %90’ından daha çoğu bir dine mensuptur.³²

Türk Dil Kurumuna göre Din; ‘Tanrı’ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet. Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen. İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü, kült’. Olarak tanımlamaktadır dini.³³

Ortadoğu’da da gördüğümüz gibi sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik sorunlar din maskesi altında tezahür etmiş ve çatışma ortamları ortaya çıkmıştır.

Din, Allah’ın Peygamberi vasıtası ile insanlara iletildiği içinde eksiği ve fazlası olmayan, içinde geçmiş ve gelecek yaratılış gayesi ve kulluk esaslarının öğretildiği O’nun açıklanmış rızasını beyan edendir. Din, Allah, resul ve kitapdan ibarettir. Mezhepler, tarikatlar, bilim, sanat, felsefe, ideolojiler hepsi dinin yorumudur. Din fitri bir hakikattir ve hayat boşluk kabul etmez. Dini kaynaklarından alarak hayatınızın merkezine yerleştirmeyen iseniz, hayat boşluk kabul etmez, o zaman da ya mezheplerinizi, ya tarikatlarınızı, atalarınızın dinlerini, geleneği, yaşam koçlarınızı ilah ve Rab ediniz, onu dinleştirirsiniz. Onun için Kur’an-ı Kerim, bizi “Atalarımızın dinleri” konusunda uyarır. “Din büyüklerimizi ilah ve Rab edinmememizi” emreder. Ve yine “Şeytan sizi Allah’la aldatmasın” der.³⁴

Dinler tarihi incelendiğinde bütün ilahi dinlerin her türlü zulme, terör, şiddet ve haksızlığa karşı olduğu ve bu eylemleri yapanları lanetlediği görülmektedir.³⁵

Kendilerine dini anlayışları referans olarak terör eylemi gerçekleştiren örgütler olarak tanımlayabileceğimiz ‘Dini Motifli Terör Örgütleri’nin şiddet eylemlerine geçmeden önceki durumunun kısaca tespiti de mevcut çalışmamız açısından çok önemlidir. Henüz şiddete başvurmamış ancak uzlaşmaya, diyaloga kapalı, kendi görüşleri dışındakileri açık düşman olarak gören, kin, nefret, korku, öfke gibi

³² <http://www.gotquestions.org/Turkce/gercek-din.html> (Erişim 04.03.2016)

³³ <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim 04.03.2016)

³⁴ Abdurrahman Dilipak, Din Nedir?, Yeni Akit Gazetesi, 03 Mart 2015

³⁵ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.71.

duyguların körüklenmesiyle güç kazanan, üyeleri her an şiddete girebilecek psikolojik yapıya sahip kişilerden oluşan grupları “Radikal Dini Gruplar” olarak adlandırabiliriz.³⁶

Bütün dinlerin terörü ve şiddeti reddetmesine rağmen bütün dinlerin mensupları içinden kendi dinlerini referans göstererek şiddet eylemleri gerçekleştirenlerin çıktığı bir gerçektir. Bu gerçekten yola çıkarak özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından marjinal fikirlere sahip küçük bir azınlığın tüm İslam Dünyası’nı lekelememesi için “Dini Terörizm”, “İslamcı terörizm” veya “İslami Terörizm” tabirleri yerine “Dini Motifli Terörizm” terimi kullanılmaya başlanmıştır.³⁷

2.6. DİNİ İSTİSMAR EDEN TERÖR

İdeolojisi Din temelli olan terörlere dini istismar eden terör denir. Bu tür terör örgütleri dinin radikal bir şekilde yorumlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. İslam dinindeki radikal hareketlerin temelinde 1920’lerde Mısır’da kurulan İhvan-ı Müslim’in ve Arabistan’da 19. yüzyılda yayılan Vahhabi-Selefilik anlayışı vardır. Bu anlayışlar Orta Doğuda kurulan birçok radikal örgüte ilham kaynağı olmuştur.

Dini motifli terörizm bütün sapkınlıklarına rağmen belli bir politik hedefi olan diğer terör eylemlerinden daha vahşidir. Bunların düşman yelpazesi genellikle daha geniştir ve bunlar büyük katliamlara neden olabilmektedir. Motivasyon unsuru din olan teröristler, politik, pratik davranma ve moral sorumluluğu hissetmezler.³⁸

Bir yöntem olarak terör eylemlerinin meşrulaştırıcı etkeni olarak din olgusunun kullanılması dini motifli terörün asıl mekanizmasıdır. Bu mekanizma kimi zaman ilahi metinlerin, kimi zaman kutsal addedilen kişi ve yerlerin, kimi zaman da birtakım düşünürlerin söylemleriyle çalıştırılmaktadır.³⁹

Ülkemizdeki radikal hareketlerin birçoğu Ortadoğu’dan ithal edilmiştir. Özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda Afganistan, Pakistan’dan ve Çeçenistan’dan, son yıllarda ise Irak ve Suriye’den taraftar ve sempatizan toplamıştır.

Toplumsal yaşamda şiddet ve terör hareketlerinin farklı şekillerde gerçekleştirilebildiği gözlenmektedir. Bu çerçevede bazen insana kaba kuvvet

³⁶ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.72.

³⁷ Mehmet Emin Türkoğlu, Türkiye’de Dini Motifli Terörün Arka Planındaki Nedenler, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s.25.

³⁸ Ingmar Karlsson, Din Terör ve Hoşgörü, Homer Kitabevi, İstanbul, 2005, s.181.

³⁹ Erdal Turna, Terör Örgütlerinin Taraftar Kazanmalarında Propagandanın Rolü: Türk El Kaidesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s.26.

kullanılarak fiziksel zararlar verilebileceği gibi bazen de insan psikolojik şiddet ile karşı karşıya gelebilmektedir. Bununla birlikte her şiddet hareketi (hangi biçimde yapılırsa yapılsın) kendisini bir metne dayandırarak meşruluk kazanmak ister. Burada referans alınan metin, bir dini yorum, bir gelenek, bir söylem, bir ideoloji temelinde olabilir. Şiddete dayanak teşkil eden metin hangi kaynaktan beslenirse beslensin önemli olan şiddet uygulayanlar açısından hareketlerine meşru bir nitelik kazandırma yeteneğidir. Siyaset psikoloji alanında uzman bir isim olan Dr.Rafael Moses insanların planlanmış bir şiddet eylemini haklı görmeye çalıştıklarını ve bunun için vicdanlarını rahatlatmak zorunda olduklarını belirtir. Bu nedenle şiddet hareketine başvurulmadan önce gerçekleştirilecek şiddet hareketinin meşruluk kazanması için bir metin oluşturulmak istenir. Metin, sosyal, siyasal, kültürel vb. çeşitli gerekçeler yoluyla oluşturulabileceği gibi dinsel bir argüman yoluyla da oluşturulabilir. Böylece oluşturulan yorum, şiddet uygulayıcılarının zihin dünyasında, yapılan eylemi bir şiddet hareketi olmaktan çıkarır. Gerçekleştirilen eylem artık haklı, meşru ve gerekli bir faaliyettir. Gerçekleştirdikleri eylemi savunmak durumunda kalan şiddet uygulayıcıları, eylemlerine meşruluk kazandırdıklarına inandıkları metni diğer insanlara anlatarak onların desteklerini almaya çalışırlar.⁴⁰

Bireyler ve toplumlar için vazgeçilmez ihtiyaçlardan biride dindir. Din, insan ve toplumları bir arada tutan en önemli olgulardan biri olduğu gibi, farklı algılayış, yorumlayış ve yaşayış tarzlarından dolayı bir takım sapma davranışlarının da nedeni olabilmektedir.⁴¹

Dini dünyalık menfaat için kullanmaya, kimi gizli emellerin üzerini dinle örtmeye din istismarı denir. Biz Müslümanlar olarak bu istismarı sadece yerini İslam'ın karşısında seçenlerden görmedik. Ne yazık ki kimi dost ve kardeş bildiklerimiz de bu cürmü işlediler bazen. Kimileri cehalet ve gafleti yüzünden, kimileri de iman zafiyetiyle yakasını nefesine ve dünyaya kaptırdığı için. İstismar dinin ve dindarlığın en büyük düşmanlarından biridir ve buna karşı ferasetli ve dikkatli olmak gerekir.⁴²

Arapçada uzun süre yaşamak, mamur etmek, uzun ömürlü olmak, evde oturmak, ikamet etmek, evine bağlı kalmak, Allaha kulluk etmek, çok mala sahip bulunmak gibi anlamları olan “amera”dan türemiş olan “istismar” imar edip mamur kılmak, bayındır

⁴⁰ S. Gündüz, “Dinsel Şiddet, Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık”, Etüt Yayıncılık, Samsun, 2002, s.35.

⁴¹ Necati Alkan, Gençlik ve Radikalizm Terör Örgütlerinde Kimlik İnşa Süreçleri, Kara Kutu Yayınları, 2013, s.88.

⁴² Sabahattin Aydın, Din İstismarı, Semerkand Dergisi, 118. Sayı, Ekim 2008.

hale getirmek, sömürgeleştirmek, sömürmek, emperyalizm, sömürü gibi anlamlara gelir. Aile, ekonomi, siyaset, eğitim ve kültür gibi sosyal hayatın bütün alan ve kurumlarında kendini gösterdiği gibi din alanında da ortaya çıkmaktadır. Din istismarının, dini suiistimal etme, dinin sırtından yararlanma, dini kullanma, din sömürüsü yapma, dini çıkarları için ve asıl amaçlarının dışında kullanma, dine, dini inanç ve duygulara haksız çıkar elde etmek amacıyla atıfta bulunma, dini bir şeye alet etme, dini değerleri kullanarak dindar kişilerden maddi ve manevi çıkar sağlama, Allah adını kullanarak çıkarlar elde etmek gibi anlamlara geldiği söylenebilir. Din istismarı yapan kimse, dini, dinin hükümlerini veya dini kural ve değerleri kendi çıkarı uğruna satan kimsedir. Saldırgan ve zalim olarak istismarcılar, haksız yere işgal ettikleri makamları korumak için elde edemedikleri ve kendilerinin çok uzağında bulunan insani erdemlere sahip insanları küçümserler. Esasen, kim din tacirliği yapıyorsa onun dini yoktur.⁴³

İslam toplumu içerisinde yer alan bu yapıların son bulması ancak sahip oldukları ideolojinin ortadan kalkması ile mümkündür. Radikal din yorumları temelinde oluşan bu ideolojiler varlığını ve etkinliğini devam ettirdiği surece Hariciler, Vahabiler ve bunları örnek alan El Kaide gibi terör örgütleri her zaman yeni bir biçimde ve isimle kendilerini yeniden üretecektir. Bu nedenle El Kaide ve benzeri dini motifli terör hareketlerinin sadece güvenlik boyutu ekseninde değerlendirilmesi terörle mücadele stratejilerinin oluşturulmasında önemli eksiklikler ortaya çıkaracaktır.⁴⁴

Terörizm kavramına İslami nitelemesinin konması, terörizmin İslam'dan kaynaklanan bir olguymuş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Aynı kaygıyla bu çalışmada “İslami terör”, “İslamcı terör” kavramları yerine, yapılan alıntılar dışında “dini motifli terör” kavramının kullanılması uygun bulunmuştur. Benzer şekilde “dinsel motifli terör”, “motivasyonu din olan terör” vb. kavramlar da kullanılabilir.⁴⁵

2.7. FUNDEMANTALİZM

Fundamentalizm (Köktencilik) bir inanç/görüş sisteminin orijinal veya temel prensiplerine tam ve sorgulanmaz bir inançla bağlanma. Bu bağlılık mutlak bir bağlılıktır ve çoğu zaman fanatik bir militanlıkta akseder. Genellikle dini metinler ve dinlerle ilgili olarak kullanılan bir kavram olmasına rağmen, fundamentalizm her türlü

⁴³ Nizamettin Biber, Din İstismarı, <http://blog.milliyet.com.tr/din-istismari/Blog/?BlogNo=371809>, (Erişim 05.03.2016)

⁴⁴ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi Ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksel Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.66.

⁴⁵ Necati Alkan, Söz Bitmeden-Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri, USAK Yayınları, Ankara, 2007, s.123.

siyasi teoride ortaya çıkabilir. Fundemantalizm ilk etapta dini bir kavram olarak ortaya çıkmış ve sonradan diğer inanç ve ideolojilerde de uygulanmıştır. Dolayısıyla dini literatürde; bildirilmiş dinin temel metinlerine ya da temellerine (Fundamentals) geri dönmeyi isteyen bir hareket ya da inanç şeklinde özetleyebiliriz.⁴⁶

Temel dini prensiplere katı bağlılık olarak ifade edilebilecek olan fundemantalist düşünce, tarihin pek çok döneminde bir terör politikasının da hareket noktası olmuştur.⁴⁷

Köktendincilik, 1920'lerde ABD Hıristiyanları kendilerini tanımlamak için kullandıkları terim olarak ortaya çıkmıştır. Şurası kesindir ki, pratikte her inanç sisteminde (Hıristiyanlık, Musevilik, Müslümanlık, Hinduizm, Sihlik, Budizm ve Konfüçyüsçülük) köktendinci guruplar vardır.⁴⁸

2.8. İDEOLOJİ

İdeoloji ilk olarak Fransız filozof Destutt de Tracy tarafından kullanılmıştır. Destutt de Tracy ideolojiyi bir bilim olarak fikirleri ve düşünceleri incelediğini söylemiştir. İdeoloji birçok bilim adamı tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır.⁴⁹

İdeoloji kavramını tanımlama uğraşları eski Yunana kadar gitse de günümüzdeki anlamı, insanoğlunun aydınlanma sürecinde, dünyayı metafizik bakış açısından anlamaya ve tanımlamaya yönelik çabaların sorgulanması ile başlamıştır diyebiliriz.⁵⁰

Doç. Dr. Doğu Ergil, Geniş kapsamlı tanıma göre, ideoloji, insan ve toplumun (ya da toplumsal bir alt-birimin) geliştirdiği insan, toplum ve evrene ilişkin kapsamlı bilişsel (cognitive) ve ahlaksal inanç sistemlerinin bir biçimidir⁵¹ şeklinde tanımlamıştır.

İdeoloji, siyasal ya da toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir siyasi partinin, bir toplumsal sınıfın davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, dinsel, ahlaki, estetik düşünceler bütünü. En basit tabirle ideoloji teorisi içinde Marksist düşünürler önemli bir ağırlığı oluşturur. Marx, Lenin, Gramsci, Lukacs, Frankfurt Okulu, Althusser gibi düşünürlerin bu alanda çalışmaları olmuştur. Bunun

⁴⁶ Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Osman Akınhay Ve Derya Kömürcü (çev.) Bilim Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s.251.

⁴⁷ Mesut Hakkı Caşın, Uluslararası Hukuk Açısından Terör Ve Organize Suçlar, 21. Yüzyılın Esiğinde Türk Dış Politikası, İdris Bal (der.), Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.600.

⁴⁸ Vamık D. Volkan, Körü Körüne İnanç (Kriz Ve Terör Dönemlerinde Geniş Gruplar Ve Liderleri), Özgür Karaçam (çev.), Okyanus Yayınları, İstanbul, 2005, s.168.

⁴⁹ İlyas Tunç, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s.12.

⁵⁰ Burak Atamtürk, İdeoloji, Bilim ve İktisat, İstanbul Üniversitesi, 2007, s.3.

⁵¹ Doğu Ergil, İdeoloji Üzerine Düşünceler, 1983, s.69.

dışında, ideoloji teorisiyle ilgilenen öteki düşünürlerin de Marksizm’le etkileşimli (karşıt ya da yana) olarak çalışmalarını yürütmeleri söz konusudur.⁵²

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ideoloji kavramı, “Siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü”⁵³ şeklinde tanımlanıyor.

Dünyada ve Türkiye’de faaliyet yürüten terör örgütlerine kaynaklık eden ideolojiler üç başlık altında toplanabilir. Bunlar; Marksist/Leninist (Komünist), milliyetçi (etnik) ve dini kaynaklı ideolojilerdir.⁵⁴

Günümüzde dini istismar eden terör örgütleri ve şiddet yanlısı olan diğer dini akımlara baktığımızda dini bir ideoloji olarak kullandıklarını görmekteyiz. Dini her türlü çıkarları için kullanan, örgüte eleman sağlama ve yapılacak eylem gibi konularda ayet, hadis ve dini terimleri kullanan birçok örgüt vardır. Bu örgütler dini bir amaç olarak değil araç olarak kullanılmaktadırlar. Bir diğer ifadeyle ideoloji bir hareketin rehberi ve yol haritasıdır.

2.9. MÜRTEDE

Mürted İslam dininden ayrılan, dinden dönen, dini reddeden. Müslüman iken kafir olan kimse (Bkz. Kafir). Arapça bir kelime olan “red” (geri çevirmek) kelimesinden türeyen “irtidad” kelimesi, lügatte “geri dönmek, ayrılmak, bir işten rücu etmek” manalarında kullanılır. Dini, bir tabir olarak irtidad, “İslam dininden dönmek” manasındadır. “Riddet” de aynı manadadır. Mürted, İslam dininden dönen kimse demektir.⁵⁵

Mürted İslam dininden dönen kimse demektir.⁵⁶

Allahu Teala, mürtedler hakkında Kur'an-ı kerimde şöyle buyuruyor:

Sizden her kim, dinden döner de kafir olarak ölürse bu gibilerin yaptığı iyi işler, dünyada da, ahirette de boşa gitmişler ve kendileri de cehennem ehli olup, orada, ebedi (sonsuz) olarak kalırlar.⁵⁷

⁵² <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0deoloji> (Erişim 04.03.2016)

⁵³ TDK, Türkçe Sözlük, Ankara, TTK Basımevi, 1999.

⁵⁴ Necati Alkan, Gençlik ve Radikalizm Terör Örgütlerinde Kimlik İnşa Süreçleri, Kara Kutu Yayınları, 2013, s.25.

⁵⁵ Rehber Ansiklopedisi, <http://www.turkcebilgi.com/murted#bilgi>, (Erişim 13.03.2016)

⁵⁶ Rasul Nasih, Eldeki Kor Muhafazası Zor İman, Hicret Dağıtım, 2014, s.8.

⁵⁷ Kuran-ı Kerim, Bakara suresi: 217.

Kim İslamiyet'in hükümlerini tanımaz, imanı inkar ederse, bütün yaptıkları boşa gitmiştir ve ahirette hüsrana uğrayanlardandır.⁵⁸

Ey iman edenler! Sizden her kim dininden dönerse, (biliniz ki) Allah onun yerine öyle bir kavim getirecek ki, Allah onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı son derece mütevazı (alçak gönüllü), kafirlere karşı izzetli (şerefli)dirler. Allah yolunda cihat (harp) ederler ve kınayanın (hiçbir) kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfü bol ve ilmi sonsuz olandır.⁵⁹

Her kim dinden dönerse bundan Allahu Teala'ya sığınırız üzerine İslam teklif edilir, eğer varsa şüphesi izah edilir. Eğer mühlet isterse üç gün haps edilir. Eğer tövbe ederse ne güzeldir. Değilse öldürülür. Mürtetin tövbesi İslam'dan başka bütün dinlerden beri olmasıyla veya intikal ettiği (dinden) beri olmasıyla. İslam ona sunulmadan evvel öldürülmesi mendubu terk sayılır, bunda ödeme yoktur. Mürtedin malından mülkiyeti, durdurulmuş olarak yok olur. Eğer müslüman olursa mülkiyeti geri döner. Eğer ölse veya öldürülse veya darul harbe kaçıp bununla hüküm edilirse, müdebber olan kölesi ve Ümmü veled köleleri hür olur, borçlarının müddeti biter. İslam'da kazandığı mal müslüman varisleri içindir. Mürted iken kazandığı mal ganimettir. İslam'daki borçları İslam'daki kazandığından ödenir. Riddet halindeki borçları o haldeki kazancından ödenir. Satışı, alışı, kiralaması, hibesi, rehni, azat etmesi, müdebber yapması, mükateb yapması ve vasiyyeti durdurulur. Eğer müslüman olursa bunlar sahihtir. Eğer ölse veya öldürülse veya darul harbe kaçtığına hükmedilse şu tasarrufları batıldır. İmameyn derler ki, mürtedin malından mülkiyeti zail olmaz. Mutlak olarak borçları her iki haldeki kazancından ödenir, her iki haldeki kazancı da, müslüman varisleri içindir. İmamı Muhammed darul harbe kaçış anında varis olmasına itibar etti. Ebu Yusuf kaçtığına hüküm verildiği ana itibar etti.⁶⁰

2.10. RADİKALİZM

Felsefi anlamda radikalizm, bir gerçeği ya da bir düşünceyi hiç bir taviz vermeden yalnızca belli bir ilkeye bağlı kalarak sonuna kadar sürdürme tutumu olarak tanımlanmaktadır.⁶¹

⁵⁸ Kuran-ı Kerim, Maide suresi: 5.

⁵⁹ Kuran-ı Kerim, Mide suresi: 54.

⁶⁰ Ali Kara, Mürted Dinden Dönenler Bahsi, <http://www.alikarahoca.net/diger-meseleler/1980-murted-dinden-donenler-bahsi.html>, (Erişim 13.03.2016)

⁶¹ Bedia Akarsu, Felsefe Terimleri Sözlüğü, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1988, s.119.

Radikal İslam kavramı son zamanlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bizim konumuzla ilgili olarak radikalizmin terimsel anlamından çok felsefi anlamı önemlidir. Çünkü insanlar inandıkları gibi yaşamaktadır. Başka bir ifadeyle inançlarını yapmış oldukları eylemlere kılıf uydurabilmektedir. Dini istismar eden terör örgütleri bunu sıklıkla yapmaktadır. Burada önemli bir nokta dinde böyle radikal mesajlar olsaydı bütün o dine inananlar aynı hareketlerde bulunurlardı. Sonuç olarak bazı marjinal grupların radikalleşerek eylem tarzı geliştirdikleri görülmektedir. Bu grupların buldukları coğrafyanın ve yaşadıkları ortamların da düşünce ve eylemlerinde etkisi olduğu açıktır. Radikal düşünceleri, terör örgütleri mensuplarına özellikle vermeye çalışarak onları eylemlere yönlendirmekte kullanmaktadır. Eylemde bulunan örgüt mensupları da vicdanen rahatsızlık duymamakta ve inançlarının gereğini yaptıklarını düşünmektedirler.⁶²

2.11. ŞERİAT

Şeriat, Arapça kökenli bir sözcük olup; "yol, mezhep, metod, adet, insanı bir ırmağa, su içilecek bir kaynağa ulaştırın yol" anlamına gelir. İslam dinindeki terimsel anlamı ise "ilahi emir ve yasaklar toplamı", "İslam'ın kutsal kitabı Kur'an'ın ayetleri, İslam'ın son peygamberi olan Muhammed'in söz ve fiilleri (sünnet/hadis) ve İslam bilginlerinin görüş birliği içinde buldukları hususlara dayanan ilahi kanun" dur.⁶³

İslam şeriatının kaynakları; İslam şeriatı klasik olarak temelde dört delile dayanır. Bunlar şerri deliller olarak da anılan: Kitap (Kuran), Sünnet, İcma ve Kıyastır.

1. Kitap (Kur'an, içerdiği hükümler)
2. Sünnet (İslam'ın son peygamberi Muhammed'in söz ve fiilleri)
3. İcma (İslam bilginlerinin görüş birliği içinde buldukları konular)
4. Kıyas (birbirine benzeyen meselelerin hükümlerinde de benzerlik bulunması)⁶⁴

Şeriat, bir yanıyla; İslam dininin dünya yaşamında uyguladığı hukuk yasalarıdır. Şeriat hukuku iki temel üzerine oturmuştur. Birincisi İbadettir. Bu Ahretle, öbür dünyayla ilgilidir. İkincisi ise yaşadığımız dünyayla ilgilidir. Şeriat bu dünyayla ilgili

⁶² Fatih Aktaş, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.13

⁶³ <http://www.turkcebilgi.com/%C5%9Feriati#bilgi>, (Erişim 05.03.2016)

⁶⁴ <http://seriat.nedir.com/>, (Erişim 05.03.2016)

bir takım kurallar koymuştur. Bu kurallar tanrı emri olduğundan kesin uyulması gereken kurallardır.⁶⁵

Kur'an'da sadece bir yerde kullanılan şeriat kelimesinin geçtiği ayet ise şu şekildedir: “Sonra seni de emrimizden bir şeriat sahibi kıldık, ona uy; bilmeyenlerin heveslerine uyma.”

Bu ayette kullanılan şeriat kelimesi müfessirler arasında tartışmalı bir konudur: Ayette zikredilen "Şeriat 'tan maksat, Abdullah ibn Abbas'a göre "Hidayet ve apaçık bir yol" dur. Katade'ye göre "Emirler, yasaklar, farz ve cezalar" dır. İbn-i Zeyd'e göre ise "din" dir.⁶⁶

Ülkemizdeki dini istismar eden terör örgütlerinin tamamı farklı biçimlerde ifade etseler de şeriatla yönetilen bir devlet kurma amacındalardır.

2.12. TAĞUT

Kuran'ı Kerimin değişik yerlerinde Tağut geçmektedir. Genel olarak Allaha ortak koşma, emirlerini tanımama, Peygamber efendimizin sünnet ve hadislerini inkar etme olarak tanımlanabilir.

Arapça bir kelime olan “tağut”: “T-ğ-y” kök harflerinden türemiş olup, tekil ve çoğul, dişil ve eril olarak kullanılan bir cins isimdir. Bu kelimedede asıl olan onun müzekker olmasıdır. Ancak hem müzekker/eril hem de müennes/dişil için kullanılır. Tağut kelimesinin mastarı olan “tuğyan”: “İsyan etmek, haddi aşmak, azgınlık ve sapkınlık” gibi anlamlara gelmektedir. Nitekim Şeyhu'l-İslam İbn Teymiyye şöyle demiştir: “Tağut, ‘fa’lut’ kalıbında olup, ‘tuğyan’dan türemiştir. Tuğyan ise: Haddi aşmaktır. Bu da zulüm ve haksızlıktır.”⁶⁷ şeklinde açıklamıştır.

Tağut; put şeytan. Allah’a isyan eden ve insanları isyana davet eden. Allah’ın hükmünü tanımayarak, büyüklük taslayan, insanları Allah’a kulluktan engelleyen ve dolayısıyla kendisine kulluk ettiren her kişi, kurum, kuruluş, ideoloji⁶⁸ olarak tanımlanmaktadır.

⁶⁵Süleyman Zaman, Şeriat Nedir?, 2006, http://ghd.initiative-neukoelln.de/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=25, (Erişim 05.03.2016)

⁶⁶ Tuğba Cansever, Radikal İslami Söylemlerde Kullanılan Kavramların Kur'an'da İfade Ettiği Anlamlar, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2007, s.42.

⁶⁷ Abdullah Said el-Müderriş, <http://www.tevhididavet.com/sorucevab/akaid-sorulari/tagut-ne-demektir>, (Erişim 06.03.2016)

⁶⁸ <https://eksisozluk.com/tagut--520331>, (Erişim 06.03.2016)

Nahl Suresi Ayet 36'da Allahu Teala şöyle buyuruyor. “And olsun ki biz her ümmete Allah’a ibadet edin ve tağuttan sakının diye emretmeleri için bir peygamber gönderdik.” Bakara suresinde ise şöyle buyrulmaktadır. “Her kim tağutu tanımayıp da Allaha iman ederse muhakkak ki o kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa tutunmuştur Allah işitici ve bilicidir.” TAĞUT’un manası haddi aşmak ve isyan etmektir. Yani insanları Allah’tan ve Allah’a kulluktan uzaklaştıran her şey tağuttur. Tağut zamana ve mekana göre değişebilir.⁶⁹

Yeryüzünde İslam Dinine yani Allah’ın kanun ve yasalarına isyan ederek başkaldırmak suretiyle haddi aşan ve aştıran, insandan devlete, güçten otoriteye, nefisten şeytana, puttan kahine kadar, canlı veya cansız, soyut somut her türlü şey tağuttur.⁷⁰

İnsan, belli nimetlere kavuştuğu ve kendisini başkalarından müstağni zannettiği, kendisinde istediğini yapabilecek bir güç, bilgi ve yetenek vehmettiği zaman, artık Allah’ı da unuttur; gerçek kudret, ilim ve dilediğini yapabilme güç ve iradesine sahip olanın yalnızca Allah olduğunu aklından çıkarır. Bu durum, insan için tuğyana açılan bir kapıdır; artık dilediğini yapar, hak hukuk ve hiçbir sınır tanımaz. Allah’a ortak koşmaya, nefisini O’nun yerine geçirip heva ve heveslerinin peşinden gitmeğe girişir. İşte, bu hal tuğyan halidir. Bu tür insanlar da Kur’an diliyle tağidir.⁷¹

İbn Kayyim’in tağut ve tağut karşısında insanların durumu ile ilgili şu tespiti son derece önemlidir: “Tağut, kulun haddini aşarak, ibadet ettiği, tabi olduğu, itaat ettiği her şeydir. Her kavmin tağutu, Allah ve resulünü bırakarak, muhakeme olmak istedikleri, Allah’tan başkasına ibadet ettikleri, Allah’tan bir delil olmaksızın izinden gittikleri, Allah’a itaat etmeleri gerektiği yerde, itaat ettikleri şeydir. Bunlar dünyanın tağutlarıdır. Onları ve onlarla birlikte insanların durumunu düşündüğün zaman, çoğunun Allah’a ibadetten uzak ve tağutlara ibadet etmekte olduklarını, Peygamber’e (a.s.) itaatten uzak, tağut ve izleyicilerine itaat ettiklerini görürsün.⁷²

Allah’ın koyduğu sınırları çiğneyen insan tuğyan etmiştir. İşte tağut, o insana bu sınırları çiğneten şeydir.⁷³

⁶⁹ Rasul Nasıh, Eldeki Kor Muhafazası Zor İman, Hicret Dağıtım, 2014, s.6.

⁷⁰ Abdullah Said El-Müderriş, Tağutu Red Etme, Tevhidi Davet Yayıncılık, s.5.

⁷¹ Huneyf El Evsi, Tevhid Bilinci ve Tağut Kavramı, 2013, s.214.

⁷² Şemsüddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Ebi Bekr İbn Kayyim El-Cevziyye, İ’lamü’l Muvakkı’in, Mısır, 1955, s.52.

⁷³ Mustafa İslamoğlu, İman, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.147.

Tağut bir semboldür; küfrün, zulmün, şerrin, haksızlığın, adaletsizliğin, putçuluğun, azgınlığın, sapkınlığın ve daha aklınıza gelen tüm kötülüklerin sembolü. Bu sembol, bazen kendini firavun ilan eden antik ya da çağdaş bir yönetici, bazen cansız bir eşya, bazen bir ideoloji, bazen de şeytan, uğur, şans, talih gibi soyut şeylerdir. Tağut, insanoğlunun ilahlaştırdığı her şeydir. Daha doğrusu tağut, insanla Allah arasına gerilen şeylerin tümüne verilen ortak isimdir.⁷⁴

Bil ki! Bütün resullerin getirdiği İslam'ın rükunlarının en büyüğü; tek olan Allah-u Teala'ya iman etme ve tağutu reddetme rüknüdür. Zaten bu rükun, resullerin gönderilme ve kitapların indirilme gayesidir. Namaz, zekat, oruç, beyti hac etme ve bunlar gibi diğer ibadetlerden önce bu rüknu yerine getirmek, kul üzerine öncelikle farzdır. Tağutu reddetmedikçe asla iman geçerli olmaz, hiçbir amel kabul edilmez ve kan korunmaz.⁷⁵

Günümüzdeki bazı kişiler şöyle diyebilirler: “Bizim yaşadığımız devlette şeriat hakim değildir. Eğer tağutun mahkemesine başvurmazsak hakkımızı alamayız. Hakkımızı almak için de tağutun mahkemesine başvurabiliriz.” Bu gibi kişilere şöyle denilir: “Birisi sizden hakkınızı alsa ve: “Bana namaz kılmadan hakkınızı alamazsınız” dese, siz bu hakkınızı almak için ona namaz kıalarsanız Allah katında müslüman kalabilir misiniz?” Elbette: “Müslüman kalamayız. Çünkü; namaz ibadettir ve ibadetler de yalnızca Allah'a yapılır. Başkasına namaz kıldığımızda onu ilah seviyesine çıkarmış oluruz” dersiniz. O halde düşünmez misiniz ki acaba Allah tağutun mahkemesine başvurulduğunda kafir olunacağına dair niçin hüküm vermiştir?⁷⁶

2.13. TEKFİR

Tekfir, özellikle son dönemlerde bazı kesimlerce çok fazla kullanılmaktadır. Kısaca dinden dönmek, kafir olmak anlamlarına gelmektedir. Peygamber Efendimizde birçok hadisi şerifinde bu konuya değinmiştir.

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur: “Kişi (din) kardeşine ‘Ey kafir’ dediğinde ikisinden birisi bu sıfatla dönmüş olur.”⁷⁷

⁷⁴ Süleyman Gür, Kur'an'da Tuğyan Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Rize, 2009, s.69.

⁷⁵ <http://www.islam-tr.net/forum/konu/tagutu-reddetmek-tevhidin-ve-imanin-sihhat-sartlarindandir.10999/>, (Erişim 06.03.2016)

⁷⁶ Tağut Nedir?, <http://www.kerimusta.com/tagut-nedir/?print=pdf>, (Erişim 06.03.2016)

⁷⁷ Buhari, Edeb, 73. Hadis no: 6103.

“Her kim kardeşine “kafir” derse, bu söz nedeniyle küfür, ikisinden birisine döner. Eğer (o kimse) dediği gibi ise (problem yoktur.) Ancak böyle değilse sözü kendisine döner.”⁷⁸

“Müslüman bir kişi (kendisi gibi) Müslüman (olan) birisini tekfir ettiğinde eğer o kafir ise ne ala, şayet kafir değilse tekfir eden kafir olur.”⁷⁹

İman ile küfür arasındaki sınırın ne olabileceği hangi inanış, ifade veya hareketin bir Müslüman’ı iman sınırlarının dışına çıkarabileceği konusu, İslam tefekkür tarihinde “tekfir” adı altında münakasa edile gelmiştir. Hz. Osman’ın öldürülmesinin ardından, ortaya çıkan ve Müslümanların birbirini kafir ilan etmesi tekfir adı altında yapılmıştır.⁸⁰

Hz. Muhammed’in vahiy yoluyla alıp insanlara tebliğ ettiği kesin delille sabit olan dini bir esasın doğruluğunu inkar edenin kafirliğine hükmetme anlamında kelam terimi. Sözlükte “örtmek, gizlemek; nankörlük etmek” anlamındaki küfr (küfran) kökünden türeyen tekfir “küfre nispet etmek, mümin diye bilinen bir kişi hakkında kafir hükmü vermek” demektir. Aynı kökten gelen ikfar da bu manada kullanılır. Tekfir kelimesi, kök manası çerçevesinde Kur’an’da ve hadislerde “günahları örtmek, bağışlamak” anlamında geçer (Ragıb el-İsfahani, el-Müfredat, “kfr” md.; Lisanü’l-Arab, “kfr” md.). Terim olarak Allah’tan vahiy yoluyla gelip Peygamber’in tebliğ ettiği kesinlikle bilinen dini bir esası inkar eden kimsenin kafirliğine hükmetmeyi ifade eder.⁸¹

Tekfir etmek, bir Mü’minin Mü’min olmadığını beyan etmektir. Buna kafir olduğunu söylemek de diyebiliriz. Dünya hayatında verilebilecek en ağır kararlardan biri budur. Bir insanın Mü’min olmadığını söylemek, onun ebediyen cehennemde kalacağını söylemektir ki, ebedi cehennem kararı kadar ağır bir karar düşünülemez bile. Eğer bir insan kendisi dinden çıktığını veya esasen Mü’min olmadığını söylüyorsa onun için kafir dememizde bir sakınca yoktur. Dinen sabit bir hususu inkar ettiğini alenen söylüyorsa onun için de kafir denebilir. Ancak tevil ederek yani şu şöyle demektir gibi bir yorumla bunu yapıyorsa tekfir kapısı daralır. Dinde tartışmalı olan konulardaki bir inkar için de tekfir etmek mümkün değildir. Tekfiri tehlikeli görmek en güzelidir.⁸²

⁷⁸ Müslim, İman, 26. Hadis no: 60.

⁷⁹ Sahihu Süneni Ebi Davud, 3921.

⁸⁰ Tuğba Cansever, Radikal İslami Söylemlerde Kullanılan Kavramların Kur’an’da İfade Ettiği Anlamlar, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2007, s.16-17

⁸¹ Yusuf Şevki Yavuz, Tekfir, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, yıl: 2011, cilt: 40, s.350-356.

⁸² Nureddin Yıldız, <http://www.fetvameclisi.com/fetva-tekfircilik-hakkinda-gorusleriniz-nelerdir-16707.html>, (Erişim: 12.03.2016)

Bir müslümanı veya müslüman kabul edilen bir kimseyi küfre nispet etmek; küfre girdiğini söylemek.⁸³

Türk Dil Kurumuna göre ise Tekfir; ‘Kafir sayma.’ anlamına gelmektedir.⁸⁴

Doç. Dr. Muammer Esen Tekfir konusunda şunları söylemektedir; ‘Biz, insanları dinlerinden, inançlarından, görüşlerinden ve ait oldukları mezheplerinden dolayı tekfir etmeyi, İslam’ın, doğru bir şekilde anlaşılıp pratiğe dönüşmemiş olmasından kaynaklanan bir sorun olarak görüyoruz. Çünkü tarihsel perspektiften bakıldığında mevcut kültür ve sosyal yapı, İslam’ın bir tür ontolojisi işlevini görmüştür. Yerleşik hale gelen ve yeni dinle İslami form kazanan bu dışlayıcı tutum, hak din olan İslam’ın kendi öz yapısına değil, dönemin Arap toplumunun sosyal gerçekliğine, yani kabile yapısına dayanır. Bu yapı, dışlayıcılığını, İslam’la birlikte mezhep ve fırka tarzında sürdürmüştür. İslam’a ve onun temel kaynağı olan Kur’an’a bakıldığında ise, dışlayıcı değil kapsayıcı, tutum açıkça görülebilir. Bunu, İslam’ın, vahiy geleneğine bağlı olan Yahudilik ve Hıristiyanlığa karşı takındığı tutumdan kolaylıkla çıkarabiliriz. Orada İslam, buluşma noktalarına atıf yapmakta ve geleneğin sahih temelinde buluşmayı önermektedir. Şu halde tekfir söylemi, teistik anlamda İslam’ın temel felsefesine aykırı bir kültürdür. Görüldüğü üzere bunun beslendiği kaynaklar, zemin olarak kültürel, politik ve ideolojikken, daha sonra dogmatik bir doktrin olarak teolojik hale gelmiştir. Bu tarihsel tekfir tecrübesinin İslam’ın kapsayıcı temel hedefleriyle çeliştiği açıktır.’⁸⁵

Bu konu tarihte olduğu gibi günümüzde de en çok karıştırılan konuların başında gelmektedir. Sebepsiz yere tekfir etmeyi kendisine adet edinen bazı kimseler işin ne derece tehlikeli olduğunu henüz kavramış değillerdir. Bir müslümanı elde güneş kadar açık ve net deliller olmadan tekfir edenler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hadislerinde beyan edildiği üzere dinden çıkarlar. Bunun tehlikesini idrak edememiş bazı kimseler bu meselede çok aceleci davranmaktadırlar. Oysa bir müslümanın din dışına itilmesi öyle sanıldığı gibi kolay ve basit bir iş değildir. Bu işin bir takım şartları vardır. Bunlara riayet etmeden bu işe dalanlar büyük bir hüsrana karşılaşacaklardır. Bu,

⁸³ M. Sait Şimşek, <http://www.mavirize.com/genel/tekfir.html>, (Erişim: 12.03.2016)

⁸⁴ <http://tdk.gov.tr/tekfir>, (Erişim: 12.03.2016)

⁸⁵ Muammer Esen, Tekfir Söyleminin Dini ve İdeolojik Boyutları, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 52:2, 2011, s.109.

Allah ve Resulünün bizlere bildirdiği bir gerçektir. Bu gerçeğe inanmalı ve tevhidi gerçekteştirmiş kimseleri tekfirden aceleci davranmamalıyız.⁸⁶

⁸⁶ Faruk Furkan, İslam Hukuku Açısından Tekfir Şartları ve Ahkâmı, Konya, Meva Kitap Yayınları, 2010, s.337.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN İDEOLOJİK YAPISI VE DAYANAKLARI

3.1. GİRİŞ

El Kaide hareketinin fikirsel temellerini, İslam'ın ilk radikal hareketi olan Haricilik, daha sonrasında ise bu yorumun üzerine inşa edilen Selefi-Vahhabi ideolojisi oluşturmaktadır. Selefi-Vahhabi ideolojisi doğrultusunda gerçekleştirdiği terör eylemlerine meşruluk kazandırmaya çalışan El Kaide Terör örgütü, bu kriterlere göre üyelerine İslam adına mücadele ettikleri duygusunu vermektedir. Bu sebeple Hariciliğin, Selefiliğin ve Vahhabiliğin ayrıntılı olarak ele alınması El Kaide Örgütünü ve örgütün gerçekleştirdiği eylemleri anlamamız açısından önemlidir.¹

El Kaide, kendine özgü birçok özelliğe sahip olmakla birlikte, kurucusu Usame Bin Ladin'in doğup büyüdüğü Suudi Arabistan'daki başlıca akım olan Selefizm ve bundan hareketle oluşan Vahabizm'den önemli öğeler taşımaktadır.²

Selefi-Vahhabi ideoloji genellikle, Müslüman ülkelerin saldırı ve istilaya uğradığı dönemlerde ortaya çıkmış ve güçlenmiştir. Bu bağlamda; Moğol istilası, Haçlı Seferleri, sanayi devrimi sonrası Batılı ülkelerin sömürge arayışları ile Müslüman toplumlara yönelmesi, özgürlüklerini tehdit altında hissedilen İslam dünyasında Selefi-Vahhabi akımın güçlenmesine sebep olmuştur. Bu dönemlerde Müslümanların maruz kaldıkları problemlerin sebebi olarak, toplumda dini yaşantının bozulması ve din dışı uygulamaların yaygınlaşması gösterilmiş ve İslam'ın temel kaynakları olan Kuran ile Sünnete dönülmesi ve Hz. Peygamber döneminin esas alınması savunulmuştur. Bu açıdan bakıldığında tarihsel süreç içerisinde Müslüman toplumların karşılaştıkları sosyal ve siyasi problemlerin çözülebilmesi için İslam dininin aslına dönülmesi ve Hz Muhammed dönemindeki uygulamaların esas alınması fikri ile ortaya çıkan Selefi düşünce yapısı zaman içerisinde radikal ve katı bir yorum biçimi kazanmış, İbn Teymiyye ve Muhammed Bin Abdulvahhap'la birlikte sistemleşerek uygulama alanı bulmuş ve günümüz terör örgütlerince kullanılan bir referans kaynağı haline gelmiştir.³

¹ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.104.

² Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.25.

³ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.223.

3.2. HARİCİLİK

Hariciler, Hz. Ali döneminde meydana gelen Sıffin savaşından sonra ortaya çıkarlar. Hz. Ali ve Hz. Muaviye taraftarları arasında meydana gelen bu savaşta, Hz. Muaviye taraftarları yenileceklerini anlayınca mızraklarının ucuna Kuran sayfaları takarlar, "aramızda Kuran hakem olsun" derler. Bunun üzerine çatışmalar durur, görüşmeler başlar. İşte bu "hakem olayından" sonra bir kısım insanlar "sen insanları hakem olarak kabul ettin halbuki hüküm ancak Allah'ındır" diyerek Hz. Alinin saflarından ayrılırlar. Bunlara "hariciler" denir.⁴

Haricilik, İslam'da siyasi anlamda ilk ortaya çıkan anlayış ve akımlardan, fırkalardan biridir. Tarihçiler Hariciliğin doğuşunu Sıffin savaşında (657) hakem meselesinin ortaya atılmasına bağlarlar. Bunlara Havaric (hariçte kalanlar anlamında) adı verilmiştir. Bunun sebebi, ya Hakdan veya Müslümanlardan yahut da Hz. Ali'den uzaklaşmış olmalarıdır. Bilindiği gibi Sıffin savaşında Hz. Ali, savaşı kazanmak üzere iken Muaviye taraftarları hileye başvurarak Kur'an sayfalarını mızraklarının ucuna takarak savaşa devam etmek isterler. Bu hareketle amaçları karşı tarafı, Kur'an sayfalarına hürmeten kendilerine karşı silah kullanmaktan vazgeçirmektir. Nitekim bu durumda Hz. Ali taraftarları derhal savaşmaktan vazgeçmiştir. Sonuçta, işin çözümünün hakemlere bırakılması kararlaştırılmıştır. Bu sırada bir grup, Hz. Ali'nin hakemlere başvurmasını kabul etmeyerek Hz. Ali'ye karşı çıkmıştır. Onun için bunlara Havaric (karşı çıkanlar) denmiştir. Bunlara, hakemlere başvurmayı reddettiklerinden "muhakime", Hz. Ali'den ayrılarak, Harura'da toplandıkları için "Haruriyye" adı da verilmiştir. Hariciler kendilerine Surat (kendilerini Allah'a satanlar, adayanlar) veya Harici adını verirler. Zira onlara göre hariç veya harici, Allah yolunda çıkış yapan demektir.⁵

Hadiselerin vardığı noktayı gören 'Kur'an okuyucuları, yanlışlarının savaşı durdurmak ve İbnü'l-Abbas'ın hakemliğinde ısrar etmemek olduğunu kabul ve itiraf edecekleri yerde, kişilerin 'hakem' olamayacağı ve "hüküm ancak Allah'a aid olduğu" teziyle ortaya çıkarak, ümmet içinde ayrı bir grup oluşturdular, yani 'harici' oldular. Hariciler, zahirde İslam'ı çok iyi yaşıyor görünseler de, tek yönlüydüler ve onulmaz bir saplantının içine düşmüşlerdi. Siyasi bir klik olarak ortaya çıkmaları, kendilerini

⁴ Şadi Eren, Hariciler kimdir, nasıl ortaya çıkmıştır ve temel özellikleri nelerdir?, <http://www.sorularlaislamiyet.com/soru/191116/hariciler-kimdir-nasil-ortaya-cikmistir-ve-temel-ozellikleri-nelerdir> (Erişim 20.03.2016)

⁵ Mehmet Bulut, Haricilik, <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/h/008.htm> (Erişim 20.03.2016)

inançlarında daha bağınaz, davranışlarında daha sert ve yanlışlarında daha ısrarlı ve inatçı yapmıştı.⁶

Hariciler genellikle kendi dönemlerinde zalim olarak gördükleri Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zubeyr, Hz. Aişe, Muaviye ve onların askerlerini tekfir etmişlerdir. Bu görüşlerine delil olarak da Kuran'dan bazı ayetleri göstermişlerdir.

Hariciler, Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan siyasi durumu şöyle değerlendirmektedirler; Hz. Ebu Bekir ve Ömer'in hilafetlerini sahih, Hz. Osman ilk altı senesini ve Hz. Ali'nin tahkime kadar olan hilafetini kabul edip, bunlardan sonrasını reddetmişlerdir.⁷

Başlangıçta siyasi görüş farklılığından doğan ve sonra dini bir mahiyet kazanan, kendi görüşlerini kabul etmeyen bütün müslümanları kafir sayan Haricileri, yalnız bir mezhep olarak görmemek gerekir. Aslında Haricilik, olaylara bakış açısı, yani bir zihniyettir. Bu zihniyet, Harici fırkası mensupları ile de sınırlı değildir. Hariciliği belli bir devre hasretmek yanlış değerlendirme olur. Bugün de müslümanlar arasında aynı görüş ve kapasitede insanlar bulunmaktadır. Genelde bunlar, İslam'a rağmen, İslam için mücadele etmektedirler.⁸

Hariciler önceleri sakin bir gürühtü, sadece tartışıyor, eleştiriyor, bununla yetiniyorlardı. Hz. Ali (a.s) de onlara karşı yapıcı davranmaya çalışıyor, ameli müdahalede bulunmuyordu. Daha önce de belirttiğimiz gibi, beyt'ül maldan paylarına düşen aidatı bile kestirmemişti. Ama onlar, Ali'nin (a.s) umdukları gibi küfrünü kabul edip tevbede bulunmayacağından emin olunca ayaklanmaya karar verdiler. Yandaşlarından birinin evinde toplanıp görüştüler.⁹

Tarih, Haricilerin yalnız Müslümanları öldürdüklerini ama hiçbir yabancı devletle savaşmadıklarını yazmıştır. Gerçekten hariciler Kuran'ın gerçek kafir olarak tanıttığı Hıristiyan ve Yahudilere gösterdikleri müsamahayı Müslümanlara göstermemişlerdir. Onların yanında diğer Müslümanlar Yahudi ve Hıristiyanlardan daha aşağıdır ve onların cihatları kafirlere karşı değil de Müslümanlara karşı olmuştur. Onlarla geleneksel İslami kesimin iman-küfür konusundaki görüşleri taban tabana zıttır. Geleneksel İslami kesim iman dairesini mümkün olduğunca geniş tutmaya çalışırken,

⁶ Taha F. Ünal, Haricilik, <http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/islamda-siyasi-yapi-ve-iki-siyasi-mezhep--haricilik-ve-siilik-3>, (Erişim 20.03.2016)

⁷ Ahmet Akbulut, Hariciliğin Siyasi Görüşlerinin İtikadileşmesi, s.342.

⁸ Ahmet Akbulut, Hariciliğin Siyasi Görüşlerinin İtikadileşmesi, s.345.

⁹ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (A.S), İsmail Bendiderya (çev.), Kevser Yayınları, s.138.

Hariciler bu daireyi olabildiğince daraltmışlardır. Harici fanatizminin bir özelliği de kendi arasında en çok bölünüp parçalanan, fraksiyonlara ayrılan bir “fırka” olmasıdır. Haricilerin başlıcaları el-Muhakimetü’l-üla, Ezarika, Necadat, Sufriyye ve İbadiyye’dir. Bunlar arasında Ezarika Fırkası, harici fırkaları içinde sayı ve kuvvet bakımından en güçlüsüdür.¹⁰

Haricilerin Hz. Ali’den kesin olarak ayrılışları, Hz. Ali’nin hakemi Ebu Musa’yı tahkimnameye göre hakemlerin buluşma yerine göndermesiyle başladı. Bu tarihe kadar onlar, Hz. Ali’den tahkimnamenin reddini beklediler. Muhtemelen onlar Hz. Ali’nin aslında kendi görüşlerini kabul ettiğini, savaşı istemeyen ileri gelenlerin baskısıyla siyaseten bu antlaşmayı reddedemediğini ancak bu cesareti gösterebileceğini düşünüyorlardı. Ne var ki gelişme onların umduğu gibi gerçekleşmedi. Hz. Ali, hakemini görüşmeye gönderdi. Taberi’nin Ebu Mihnef’ten bir kaydına göre Hz. Ali, Ebu Musa’yı göndermeye karar verince, Haricilerden Zur’a b. el-Burc et-Tai ile Hurkus b. Zuheyr es-Sa’di ona gelerek Hüküm yalnız Allah’a aittir demişler. Hz. Ali de bu sözü aynen tekrarlayınca, Hurkus, “İşlediğin hatadan tövbe et, kararından dön ve Rabbimize kavuşuncaya kadar çarpışmak üzere bizimle birlikte düşmanımıza karşı çık!” demiştir. Bunun üzerine Hz. Ali, “Ben bunu daha önce sizden istemiştim, fakat bana karşı geldiniz. Artık karşı tarafla aramızda yazışma oldu, şartlar ileri sürüp sözler vererek anlaşma yaptık. Ayrıca Allah Ahidleştiğiniz zaman Allah’ın ahdini yerine getirin. Allah’ı kendinize kefil kılarak pekiştirdiğiniz yeminleri bozmayın buyurmuştur.” cevabını verince, Hurkus ona, yaptığının günah olduğunu ve tövbe etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna Hz. Ali, “Bu günah değil, ancak görüşte acizlik ve fiilde zaaftır. Ben bunu size daha önce bildirmiş ve sizi bundan sakındırmıştım.” karşılığını vermiştir. Bunun üzerine Zur’at, "Ey Ali, Allah’ın kitabı hakkında insanların hakemliğine başvurmaktan vazgeçmezsen, seni öldürerek Allah’ın rızası ve hoşnutluğunu talep ederim” tehdidinde bulunmuştur.¹¹

Sıffin Savaşı’ndan sonra Hz. Ali’nin ordusundan ayrılarak Harici olanların büyük bir kısmı, Mushafların kaldırılarak savaşın durdurulması çağrısı yapıldığında, bunu, Muaviye tarafının hatalarını anlayıp Kur’an’ın hükmünü kabul ettikleri şeklinde

¹⁰ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.108-109.

¹¹ Kenan Ayar, Haricilerin Hz. Ali’den Ayrılış Süreci, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VIII 2008, Sayı:1, s.83.

anlayıp, savaşın durdurulmasını istemişler ve bu durumda savaşın sürdürülmesini dinin hükümlerine göre haram saymışlardır.¹²

Hiz. Ali ve Muaviye dışında yeni bir gurup kurduklarından kendilerine tarihte hariciler ismi verilmiştir. Sıffin savaşında Muaviye savaşı kaybetmiş fitnenin kökü nerede ise kazanacaktı. Muaviye'nin askerleri, Amr. b. As'ın teklifiyle mızraklara Kur'an sayfalarını taktı. Hep bir ağızdan "hüküm yalnız Allah'ındır" sloganını haykırmaya başladılar. Bu olayla karşılaşan Hiz. Ali'nin ordusu "biz Kur'an'la savaşamayız" gibi sığ bir görüşle savaşmaktan vazgeçtiler. Böylelikle, İslam tarihinde yeni bir çıkır açtılar. Savaşmayı reddeden bu gurup daha sonra hakem olayını kabul ettiği için Hiz. Ali ve Muaviye'yi küfürle itham ettiler. Böylelikle tarihte kendilerine hariciler adı verilen daha çok bedevi kültürün hakim olduğu zahiren takvalı ancak anlayışları sığ olan gurup çıkmış oldu.¹³

"Harici" kelimesi "isyancı" anlamına gelir. Bu guruh, Sıffin'de hakemiyet olayında ortaya çıktı. Sıffin'de savaşında İmam Ali'nin (a.s) savaşı kazanmak üzere olduğunu gören Muaviye, Amr b. As'ın yardımıyla şeytanca bir oyuna başvurdu; kendisini müslümanmış gibi gösterip "Aramızda Kur'an hakem olsun." demeye getirerek mutlak bir yenilgi ve hezimetten kurtulabilmek için askerlerinin mızrakları ucuna Kur'an mushafları taktırıp öne sürdü. Halbuki daha önce Ali (a.s) "Gelin aramızda Kur'an'ı hakem edinelim, onun emrine göre haksız taraf kimse, onu tespit edip cezalandırırım, boşuna kan dökülmesin." demiş; ama Muaviye, savaşı kazanacağından emin olduğu için İmamın bu teklifini kabul etmemiştir.¹⁴

Harici Fırkalardan Ezarika ya göre Kendilerine karşı çıkanlar, Mü'min değil müşriktirler. Onlar ebedi cehennemliktirler ve kanları helaldir. Kendilerine karşı çıkanların memleketleri Darül Harb'tir. Darul Harp'de helal olan her şey helaldir. Mesela, çocuk ve kadınların öldürülmesi, esir alınması veya köleleştirilmesi, savaştan geri kalanların öldürülmesi helaldir. Kendilerine muhalif olanların çocukları da ebedi cehennemliktir. Muhaliflerin kafir olmasına yol açan günahlar çocuklarına da sirayet eder.¹⁵

¹² Kenan Ayar, Haricilerin Hiz. Ali'den Ayrılaş Süreci, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VIII 2008, Sayı:1, s.86.

¹³ Tayfun Nasuhbeyoğlu, İslam'da Siyasi Mezhepler, İstanbul, 2008, s.59.

¹⁴ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hiz. Ali (A.S), İsmail Bendiderya, Kevser Yayınları, s.108.

¹⁵ Tayfun Nasuhbeyoğlu, İslam'da Siyasi Mezhepler, İstanbul, 2008, s.59-60.

Genellikle hariciye Mezhepleri dini anlama bakımından aşırı gitme ve kuru taassuba saplanma temeli üzerine kurulmuştur. Hariciler hayır işlemek isterken sapmışlardır. Hakiki müminler bu gurubun sapmış olduğunu söylerken kafir olduklarını söylememişlerdir. Hz. Ali'nin (r.a) taraftarlarına kendisinden sonra Haricilerle savaşmamalarını vasiyet ettiği rivayet edilir.¹⁶

Hariciler sırf siyasi bir akım olarak değil, mezhebi bir grup olarak da gündeme geldiler. Önceleri isyankar bir grup olduklarından "Hariciler" adını aldılar; ancak, giderek birtakım özel ilkeler de öne sürüp dini bir renge büründüler ve batıl bir mezhep olarak İslam tarihine geçtiler. Bu arada kendilerini tanıtmak için yoğun propagandalar başlattılar. Derken, İslam dünyasında güya fesadın kökünü bulmak istediler ve şu sonuca ulaştılar: "Osman, Ali ve Muaviye'nin her üçü de hatalıydı ve günah işlemiş kimselerdi, biz fesatla mücadele etmeli, iyiliği emredip kötülükten alıkoymalıyız." Böylece Haricilerin mezhebi "iyiliği emredip kötülükten alıkoyma" amacına yönelik bir mezhep olarak tanıtıldı.¹⁷

Hariciler, fevkalade cahil ve basiretten yoksun oldukları gibi, amelde basiretin gerekliliği şartını da reddetmekteydiler. Onlara göre marufa davet ve münkerden sakındırma; neden, niçin ve nasıl sorulmadan yerine getirilmesi gereken bir ibadetti.¹⁸

Bu grup, hicretin 1. yy'ının ilk yarılarının sonlarında, çok tehlikeli bir hata ve sapma neticesinde teşekkül etmiş, ancak, bir buçuk asırdan fazla varlıklarını sürdürememiştir. Çok aşırılığa varan öfkeli çıkışları ve yerli yersiz isyana kalkışmaları neticesinde halifeler tarafından daima takibe alınmış, kendilerini ve mezheplerini mahva ve tam bir yok oluşa sürüklemişlerdir. Abbasi devleti kurulur kurulmaz Haricilerin kökü kazanmış, soyları tükenmiştir. Hiçbir mantık ve akli delili kabul etmeyen aşırı dogmatik tutuculukları, sınırlı ve mantıksız çıkışları, hayatın gerek ve gerçekleriyle hiç bağdaşmayan yöntemleri ve nihayet normal bir çerçevede olması gereken takiiyyeyi büsbütün bir kenara bırakan son derece fevri ve salt sabırsızlıktan kaynaklanan çıkışları Haricilerin sonunu hazırlayıp tarihten silinmelerine neden olan başlıca sebeplerdir. Haricilik, kalıcı bir mezhep ve ekol değildi zaten; ama bu batıl mezhebin etki ve izleri tamamen silinmedi, onların batıl düşünceleri birçok İslam mezhebini de etkiledi. Bugün tamamen Harici denilebilecek çok sayıda sapık vardır ve tıpkı Ali (a.s) döneminde olduğu gibi İslam ümmetini kendi içinden tehdit eden en büyük tehlikeyi bunlar

¹⁶ Tayfun Nasuhbeyoğlu, İslam'da Siyasi Mezhepler, İstanbul, 2008, s.61.

¹⁷ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (A.S), İsmail Bendiderya, Kevser Yayınları, s.114.

¹⁸ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (A.S), İsmail Bendiderya, Kevser Yayınları, s.117.

oluşturmaktadır. İslam tarihinde Muaviye ve Amr b. As gibileri daima vardır. Bu ikili, her zaman olduğu gibi çağımızda da Haricileri avuçlarına almakta ve şom emelleri için onları oyuncak gibi kullanabilmektedirler.¹⁹

3.2.1. HARİCİLİĞİN DAYANAKLARI

Hariciliğin temel dayanağını şunlar oluşturmaktadır:

1- Ali, Osman, Muaviye, ashab-ı Cemel ve ashab-ı hakemiyet (hakemlik olayına katılanlar veya bu olaya rıza gösterenler) tamamen kafirdirler, sadece hakemlik olayına rıza gösterip de sonradan tevbe edenler bunun dışında tutulur.

2- Yukarıdakilerin tekfir edilmesini kabul etmeyenlerde kafirdirler.

3- İman sadece kalbi bir akide değildir; İslam'ın emirlerini uygulayıp nehy edilen şeyleri terk etmek de imanın esaslarındandır. Bu anlamda iman, inanma ve amel etmenin bir bileşimi ve terkididir.

4- Zalim yönetici ve imama karşı isyan ve kıyam etmek, kayıtsız şartsız farzdır. İyiliği emredip münkerden nehy etmenin hiçbir ön şartı ve gereği yoktur; her zaman ve her hal-ü karda bu ilahi emri derhal uygulamak gerekir.

Evet, Hariciler bu düşüncelerle sabahladılar; kendileri dışındaki herkesi kafir, kanı helal ve ebedi cehennem ehli bilerek.²⁰

3.3. SELEFİLİK

İslam Dünyası'nda ağırlık kazanan ehlisünnet çizgisi doğrultusunda iki itikadi (inanç) mezhep genel kabul görmektedir. Bunlar Eşarilik ve Maturidiliktir. Kendisi de bir Türk olan imam Maturidi'nin görüşleri Türk-İslam dünyasında genel kabul görmüştür. Maturidilik ve Eşarilik'ten önce kabul edilen inanç ve uygulama biçimi genel anlamıyla Selefilik olarak nitelendirilmiştir. Selefilik anlayışı Eşarilik ve Maturidilik anlayışının yaygınlaşması ile birlikte zamanla etkinliğini yitirmiştir.²¹ Daha sonraki dönemlerde ortaya çıkacak siyasal İslamcı akımların temel taşı selefilik olacaktır.

Selefilik, İslam'ı, Selef-i Salihin'in anlayıp yaşadığı gibi anlayıp yasama iddiasinin vücut verdiği bir akimdir. İlk defa Mısır'da Cemaleddin Efgani ve öğrencisi Muhammed Abduh tarafından başlatılan “İslami islah” hareketi, daha sonra Selefilik

¹⁹ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (a.s), İsmail Bendiderya (çev.), Kevser Yayınları, s.122-123.

²⁰ Murtaza Mutahhari, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (a.s), İsmail Bendiderya (çev.), Kevser Yayınları, s.118.

²¹ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.102.

adiyla anılan zümrenin dogmasına kaynaklık etmiştir. Aşağı yukarı aynı dönemde bugünkü Suudi Arabistan'ın sınırları içinde bulunan Necid bölgesinde ortaya çıkan ve Mısır'daki hareket ile benzer söylemleri dillendiren Muhammed b. Abdülvehhab'in yürüttüğü "Vahhabilik" hareketine de daha sonra Selefilik denmiştir.²²

El Kaide, kendine özgü birçok özelliğe sahip olmakla birlikte, kurucusu Usame Bin Ladin'in doğup büyüdüğü Suudi Arabistan'daki başlıca akım olan Selefizm ve bundan hareketle oluşan Vahabizm'den önemli öğeler taşımaktadır. Bu çerçevede El Kaide'nin anlaşılması bakımından Selefizm ile birlikte Vahabizm akımının incelenmesi yararlı olacaktır.²³

Selefilik, güncel olayların bir sonucu olmadığı gibi, İslam'ı "çağdaş anlayış" da değildir. Bazı araştırmacılara göre Selefilik, Şeyhu'l İslam İbn Teymiye ve öğrencisi İbnu'l Kayyim El-Cezviye'ye uzanır. Vehhabilik daveti, hayatın tüm konularında Kur'an'ı Kerim'e ve sünnete dönmek, salih selef yoluna tabi olmak, felsefecileri ve kelamcıları, tasavvuf adamlarını, İslami davet ruhuna ters düştikleri gerekçesiyle reddetmek gibi temel ilkelere dayanmaktadır. Şeyh Muhammed Ebu Zehra, "Siyasete ve Akidede İslami Mezhepler Tarihi" adlı kitabında Selefiliği, 10. miladi yüzyılda Selefî akideyi yaşatan ve onun uğrunda direnen İmam Ahmed'e dayandığını söyleyen Hanbelilerden bir cemaatin zuhur etmesi nedeniyle, İmam Ahmed bin Hanbel'e atfetmektedir.²⁴

Selefilik. Öncekiler. Atalar. Atalar dini.²⁵ İsim köken olarak selef kelimesinden türemiştir. Selefîn manası ise eskiler, öncekiler, ilkler anlamına gelmektedir. İslami manada Peygamberin dönemini inanışta ve uygulamada temel dayanak noktası kabul eden ve bu dönemdekinden farklı her türlü uygulama ve inanışı kökten reddeden anlayışın adıdır.²⁶ 15. yüzyılda Selefî akide sahipleri tekrar ortaya çıktı. Bu seferde bu akımı, Şeyhu'l İslam İbn Teymiye yaşattı. Sonra bu görüşler 18. yüzyılda, Selefî Reform Okulu'nun kurulması ile Arap Yarımadası'nda ortaya çıktı. Yine İslam Dünyası'nda, 18. yüzyılda Arap Yarımadası'nda yaşayan Muhammed İbn Abdülvehhab'ın eliyle yayıldı. Abdülvehhab çalışmalarında, İslami tevhid akidesinden sapan ve Allaha başka kimselere atfedilmesi caiz olmadığı halde atfedilen, şirk

²² Ebubekir Sifil, <http://www.enfal.de/orta38.htm>, (Erişim: 05.05.2016)

²³ Erdeniz Şen, *Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013, s.13.

²⁴ Fuad Hüseyin, *Zerkavi El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*, Defne Bayrak (çev.), Küreselkitap, 2014, s.41.

²⁵ Bülend Tokgöz, *Cihadın Mahrem Hikayesi*, Ark Yayınları, İstanbul, 2015, s.280.

²⁶ Mehmet Faraç, *İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka*, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.99.

özelliği taşıyan, içinde gömülü kimseleri vesile kılmak ya da bereket için mezarlıkların ve türbelerin ziyaret edilmesi gibi bid'atlarla savaşa odaklandı.²⁷

Hz. Peygamber'in bir hadisinde "en hayırlı nesiller" olarak belirtilen, sahabe, tabiin ve tebe-i tabiin neslinin, yani selefın (kelime anlamıyla öncekilerin) anlamış ve yaşamış olduğu şekilde İslamiyet'i anlamak ve yaşamak, Selefiliğin başlıca hedefidir. Kendilerine El-Fırkatü'n-naciye (kurtuluşa eren topluluk), ehlü'l-istikame (doğru yolun mensupları) veya et-taifetü'l-mansura (ilahi yardımı hak etmiş grup) gibi isimleri de uygun bulmaktadırlar. Hadislere tabi olarak dini yaşadıkları için ehlül-hadis, ehlül-eser, ehlül-ittiba sıfatları da bu akımcı benimsenmiş diğer isimlerdir.²⁸ Bu anlayışa İslam Mezhepler tarihinde Selef inancı ve bu inanca Selefîye, Eseriyye veya Sıfatiyye adı verilir. Bu akımın öncülüğünü 28000 hadisin yer aldığı Müsned isimli eserin sahibi ve Hanbeli mezhebinin kurucusu Ahmet Bin Hanbel'in yaptığı kabul edilmiştir. Bu bağlamda Ahmed Bin Hanbel sünnet, hadis ve rivayet ilmini fıkıh ilmiyle birletirmiştir.²⁹ İbn. Teymiyye ve öğrencisi İbn. El-Kayyim'in da Ahmet Bin Hanbel'in oluşturduğu bu ekolü sürdürdüğü iddia edilmiştir.³⁰ Hanbeli ekolü ise Kuran ve Sünnette belirtilen hususların görünüşteki anlamları değiştirilmeden ve tevil (yorum) edilmeden oldukları gibi kabul edilmesi esasına dayanmaktadır.³¹

İmam Ahmed bin Hanbel'e göre, dini ilimler arasında Kitap ve sünnetten başka hiçbir ilim, yazılmak suretiyle sonraki nesillere aktarılmamalıdır. Çünkü ilim adamlarının kendi çağlarına ait sorunlara getirdikleri çözümler yaşadıkları dönemdeki ihtiyaçlara cevap vermektedir. Bu sebeple de verilen fetvaların, yazılarak sonraki nesillere aktarılmasına gerek yoktur. Sonraki nesillere nakledilmesi gereken temel hususlar Kuran bilgisi, Hz. Peygamber'in ilmi, Onun ashabının ve onlara güzellikle tabi olanların ilimleridir. Bu ilimler de, o kadar sade ve net bir dille nakledilmelidir ki, alimler ve kişiler isimlerine göre taklit edilmemelidir. İmam Ahmed bin Hanbel, Selefın yani ilk Müslümanların uğraşmadığı hiç bir şeyle uğraşmamıştır. Onlar, yalnızca kitap, sünnet ve fetva ilmiyle uğraştıkları için kendisi de bunlara yönelmiştir. Ona göre akide

²⁷ Fuad Hüseyin, Zerkavi El-Kaide'nin İkinci Kuşağı, Defne Bayrak (çev.), Küresel Kitap Yayıncılık, 2014, s.41.

²⁸ Mehmet Ali Büyükkara, "11 Eylülle Derinleşen Aynılık: Suudi Selefîyye ve Cihadı Selefîyye", Dini Araştırmalar Dergisi,3 (20), 2004, s.206.

²⁹ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.95.

³⁰ El Verdani, Mısrda İslami Akımcılar, Fecr Yayınevi, Ankara, 1988, s.143.

³¹ Osman Tunahan Berk, Türkiye'de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.33.

ve diğer tüm İslami ilimlerin kaynağı yalnızca Kuran ve sünnettir. Akide konusunda, yalnızca nakle başvurulur ve onun dışındaki hiç bir yola itibar edilmemelidir.³²

Ahmed Bin Hanbel özellikle irşad ve fetva alanındaki boşluğu doldurmak amacıyla bizzat kendisi fetva vermiştir. Ancak verdiği fetvaların yazılmasını ve nakledilmesini yasaklamıştır. Ona göre dini yorumlayan din bilginlerinin görüşleri kendi çağlarına ait sorunları gidermeye yönelik olduğundan, bu görüşlerin nakledilmesi sonraki kuşakları yanlış yönlendirebilirdi. Ancak Ahmed Bin Hanbel'e göre sonraki nesillere fetva verecek din bilginleri temel referans kaynakları Kuran ve sünnet olmak şartıyla yaşadıkları dönemin ihtiyaçlarına ve şartlarına göre dini yorumlayabilirlerdi. İşte bu nokta Ahmed Bin Hanbel günümüz Seleflerinden ayrılmaktadır.³³ Burada vurgulanması gereken en önemli hususlardan biri de her ne kadar Selefler kendilerinin görüşlerini İmam Ahmed bin Hanbele dayandığını iddia etseler de Hanbeli alimleri, 4. ve 5. yüzyıllarda ortaya çıkan bu akıma karşı çıkmışlardır.³⁴

Selefiligi kısaca, öncekini sonrakine, nakli akla, aktarılan bilgiyi akılla üretilen bilgiye, ideolojik-entelektüel rehber olarak eski kuşakları yeni kuşaklara tercih etmek, bir geleneğe sonradan yapılan ekleme ve yorumların yozlaşma ve sapkınlık olduğuna inanmak şeklinde açıklayabiliriz. Genel yapısına baktığımızda ise Müslümanlara özgü bir düşünüş biçimini benimsemeyen, toplum hayatında ötekini dışlama, hoşgörüsüzlük, şiddete başvurma eğilimi ve kendisini hakikatin yegane temsilcisi kabul etme şeklinde gösteren düşünce şeklini görmek mümkündür. Selefi düşüncenin kaynağında insanları, bütün saflığı ve basitliği ile İslam'ın ilk dönem inançlarına davet etmek vardır. İslam'ın yalnızca kendileri tarafından yorumlandığı biçimi ile yaşandığı bir toplum inşa etme arayışında olan selefler kendileri gibi düşünmeyenlerle mücadeleyi dini bir zorunluluk olarak görmüşlerdir. Yine onlara göre İslam inancının saflaştırılması gerekmekte ve bunun içinde öncelikle dinin zayıf ve uydurma hadislerden kurtarılması en öncelikli hedef olarak kabul edilmektedir.³⁵

Günümüz Selefi ideolojisi ile Ahmed Bin Hanbel'in görüşlerini karşılaştırdığımızda karşımıza şunlar çıkmaktadır: Günümüz Selefi ideolojisinde inançla

³² Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.478-479.

³³ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.96.

³⁴ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.205.

³⁵ Osman Tunahan Berk, Türkiye'de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.34.

ilgili meselelerde Kuran ve Sünnette yer alan hususların yoruma başvurulmadan olduğu gibi kabul edilmesi esastır. Bu bağlamda, Selefi-Vahhabi ideolojinin mimarları ve destekçileri, akıl ve bilimle ilgili yorumlara şiddetle karşı çıkmakta ve yüzyıllar boyunca her türlü modernleşmeyi dinden sapma olarak kabul etmektedir.³⁶

İslam'ın ilk çağlarında yaşandığı şekliyle yaşanması anlamına gelen ancak günümüzdeki uygulamasında, kendisi gibi düşünmeyenlerin tamamını kafirlikle itham ederek ve onlara karşı her türlü şiddeti kullanmayı makul görme şeklinde anlaşılan Selefilik, birçok radikal dini grup ve dini motifli terör örgütünün temel referans kaynağı haline gelmiştir.³⁷

Kuran ve Sünnet dışında dinsel ve hukuksal hiçbir kaynağı kabul etmeyen ve sert eleştiriler yönelten Selefilik ekolü, diğer mezhepler tarafından kabul edilen akıl ve bilimle yapılan yorumları tamamen geçersiz saymakta ve din dışı olarak kabul etmektedir.³⁸ Selefi görüşte kendilerini dalalete sevk edebileceği endişesiyle akla inanılmamakta, ancak nassa ve nassın belirttiği delillere inanılmaktadır. Onlara göre iman hem söz hem de amel yani eylemdir.³⁹

İslam tarihi incelendiğinde Selefilik'in ortaya çıkması ve gelişmesi; Moğol istilası, Haçlı Seferleri, 19. yy sonlarında Müslüman ülkelerin Batılı ülkelere sömürgeleştirilmeye çalışılması gibi büyük krizlerden sonra olmuştur. Bu dönemlerde İslam dünyasının başına gelen felaketlerin temel sebebi olarak dini anlayışın bozulması ve dine aykırı uygulamaların yaygınlaşması gösterilerek, İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an ile Sünnete dönülmesi ve Hz. Peygamber döneminin esas alınması savunulmuştur.⁴⁰ Bu ilk Müslümanlar toplumu, bir başka deyişle ataların ya da selefin (ehl-i beyt/ashab-ı kiram) oluşturduğu toplum genel olarak bakıldığında örnek alınacak yegane toplumdur. İslam cemaatinin Peygamber ve ondan hemen sonraki halefleri zamanında Arap Yarımadası'nda, Mağribi'de, güney ve orta Asya'ya doğru rahatça yayılması, dindar Müslümanlar tarafından Allah'ın emirlerine uyulması, Peygamber'in örnek alınması ve bunun neticesinde de adil ve barışçı bir toplum oluşması sebebiyle Allah'ın sonuçta İslam dünyasını kültürel, askeri ve siyasi açıdan üstün kılacağına bir

³⁶ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka, Günizi Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.99.

³⁷ Osman Tunahan Berk, Türkiye'de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.35.

³⁸ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.99.

³⁹ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.197.

⁴⁰ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, 2006, Şanlıurfa, s.77.

kanıtı olarak kabul edilmiştir. Bu yüzden de ilk kuşak inananların metinleri ve örnek davranışları ideal bir referans noktası oluşturmuştur.⁴¹ Bu açıdan bakıldığında Kur'an'a ve Peygamber'in sünnetine dönüşü temel alan reformcu hareketler, İslam tarihinde haricilerle başlayan ve İbni Teymiye ile devam eden ve günümüze kadar tekrarlanan bir izlektir.⁴²

Özellikle 13. yüzyılda yani hicri 7. yüzyıldaki Moğol istilası selefililiğin tarihsel süreç içerisinde kemikleşmesinde etkili olmuştur. Radikal çıkışları sebebiyle belirli bir dönem gizli kalan bu fikirler bu süreçte İbn-i Teymiye tarafından yeniden, cesurca ve büyük bir taraftar kitlesine hitap edecek şekilde ortaya atılmıştır. Selefililiği canlandıran ve tarih sahnesinde ikinci kez ortaya çıkışını sağlayan İbni Teymiyye daha sonraları insanları bu akideye yönlendirmiş, yaşadığı dönemin gerginliklerinden de faydalanarak selefililiğe yeni yorumlar katmış ve bu görüşleri sistemleştirmiştir.⁴³ İbn-i Teymiye bu yüzden çok çile çekmiş, cezaevlerinde kalmış ve bunlar görüşlerinin daha da yayılmasına sebep olmuştur.⁴⁴ Bu yönüyle İbni Teymiyye birçokları tarafından "devrimci Sünni İslam'ın manevi babası ve El Kaideciliğin kaynağı olarak görülmektedir".⁴⁵

İbni Teymiye'nin görüşlerinde en çok dikkat çeken noktalardan biri metinleri yorumlamama veya olduğu gibi bırakma fikridir. İbni Teymiye'ye göre, metinler konusunda en güvenceli yol, onları olduğu gibi bırakmaktır. İbni Teymiye bu görüşünün "selef-i salih"e dayandığını iddia etmiştir. Bu nedenle, kelimeleri harfi zahirlerine göre değerlendirmiş ve bunların ifade ettiği temel zahiri manalara itibar etmiştir. Detaylı herhangi bir tefsir yapmayan İbni Teymiye, bunu tefsir etmeye kalkışmanın da sapıklık olduğunu ileri sürmüştür.⁴⁶

Yani selefililiğe göre Kuran ve Sünnetin sadece görünen basit ve temel anlamları esas alınmalı, tasavvufa yönelenler, tarikat mensupları ve kelim (akıl ve mantıkla bulma) bilimine inananlar İslamiyet dışı kabul edilmeli, akaid konusunda akla yer

⁴¹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.37.

⁴² Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.38.

⁴³ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.197.

⁴⁴ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.205.

⁴⁵ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.59.

⁴⁶ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.205.

verilmemelidir. Kısacası ayetleri yorumlamak küfür olarak kabul edilmiştir.⁴⁷ Bu bağlam da tasavvufi yaklaşımları küfür ve sömürü aracı olarak görmüş ve “mürşid, şeyh ve veli” gibi sıfatları Allah’a ibadet ederken aracı kabul edildikleri gerekçesi ile tamamen reddetmiştir.⁴⁸

İbni Teymiye, bu konudaki görüşlerini şu üç esasa oturtmuştur:

- a) Salihler ve veliler vasıtasıyla Allah’a yaklaşıma düşüncesini yasaklamak.
- b) Ölü olsun-olmasın kişilerden “yardım isteme” ve onları “aracı yapma” düşüncesini yasaklamak.
- c) Teberrük ve takdis (kutsamak) niyetiyle peygamberlerin ve Salih kişilerin kabirlerini ziyaret etmeyi yasaklamak.⁴⁹

Zaman içerisinde Selefilik anlayışı daha da radikalleşmiş bu doğrultuda şu görüşler ön plana çıkmıştır;

-Amelsiz (uygulama olmaksızın) iman olmaz inancı doğrultusunda ameli yerine getirmeyene harp açılır ve onların kestiği hayvan yenmez. Bu kriter doğrultusunda iman; dil ile ikrar edilmeli, kalp ile tasdik edilmeli ve bedenle gerçekleştirilecek uygulamalar ile de bir bütün teşkil etmelidir. Kısacası “Amel imana dahildir” görüşü doğrultusunda herhangi bir günah işleyen kişi dinden çıkabilmektedir. Örneğin namaz kılmayan veya oruç tutmayan kişi kafir ilan edilebilmektedir.

-Kendi benimsedikleri görüşler dışındaki bütün görüş ve mezhepleri dinden çıkmış sapkın inançlar olarak görmektedirler.

-Çağın getirdiği tüm yenilik ve icatlara karşı önyargılı ve mesafelidirler. Bu doğrultuda şehirli ve yerleşik hayat koşullarını reddederek, göçebe hayatı özendirici bir yaklaşım sergilemektedirler.

-Amel insanın içinde gizlidir ve amelsiz imanın bir hükmünün olmadığına inanırlar. Bu doğrultudaki tevhit anlayışına inanmayan kişilerin malının ve canının helal olduğuna inanırlar. Bu çerçevede kafir ilan ettikleri Müslümanların öldürülebileceğini ve mallarına el konulabileceğini iddia etmektedirler.

⁴⁷ Osman Tunahan Berk, Türkiye’de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.36.

⁴⁸ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler’den Galata’ya El Kaide Turka, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.100-101.

⁴⁹ Muhammed Ebu Zehra, İslam’da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.213.

-Ayetleri yorumlamanın küfür olduğuna inanılır ve bunu yapan birçok Müslüman kafir ilan edilmektedir.

-Kuran'ın kesin delil olduğuna inanılır, Kuran ve hadisten başka her şey bidat kabul edilir.

-Mezar ve türbe yapmak, kabir ziyareti yapmak ve bu doğrultuda adak adamak küfür olarak görülür.

-Tasavvufa ve tarikatlara karşı çıkarlar ve onların halkı sömürmek için faaliyet yürüttüklerini iddia ederler. Yunus Emre, Mevlana ve Abdülkadir Geylani gibi şahısları din düşmanı görürler.

-Tespih, zikir, muska ve nafil namazını İslamiyet dışı görürler. Sigara, içki, nargile ve kahve içmek haramdır.

-El öpmek, evliya kabri Hırkai şerif ve Sakalı şerif ziyareti, mevlit ve kaside okumak, çalgı dinlemek, eğlenmek şirk kabul edilir.

-Ehli Beyt sevgisi taşımak ve onların soyunu masum görmek şirk olarak görülür.

-Peygamber, melek ve velilerin ruhundan yardım istemek ve onlardan bağışlanma dilemek küfür kabul edilir.

-Mecliste yemin ederek oy kullanmak kafir olmak için yeterlidir.

-Devletten maaş alan cami imamlarının arkasında namaz kılınmayacağı bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da Müslümanları temsil etmediğine inanılır.⁵⁰

Günümüz Selefi ideolojisinde de yukarıda belirtildiği gibi inanç ile ilgili meselelerde Kuran ve Sünnette yer alan hususların yoruma başvurulmadan olduğu gibi kabul edilmesi beklenmekte ve bunların dışındaki kaynaklara sert eleştiriler yöneltilmektedir. Bu bağlamda, Selefi-Vahabi ideolojinin mimarları ve destekçileri, akıl ve bilimle ilgili yorumlara şiddetle karşı çıkmakta, yüzyıllar boyunca her türlü modernleşmeyi dinden sapma olarak kabul etmekte ve son derece bağnazca bir düşünce yapısı barındırmaktadır.⁵¹ Günümüz selefi anlayışında, Ahmed Bin Hanbeli'n görüşleri yanlış anlaşılıp, onun düşüncesinin aksine dönemin şartlarına ve koşullarına göre dinin

⁵⁰ Mehmet Emin Türkoğlu, Türkiye'de Dini Motifli Terörün Arka Planındaki Nedenler, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2006, s.57-65.

⁵¹ Mehmet Faraç, İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.99.

yorumlanması ve bu doğrultuda fetva verilmesi dinden uzaklaşma olarak kabul edilmiştir.⁵²

Başlangıçta İslam'ı hurafelerden kurtarmak için iyi bir niyetle ortaya konan bu fikir akımı da haricilik gibi, zamanla halkın içinde kendisine destekçi bulamamış ve tarihin tozlu rafları içindeki yerini almıştır. İleriki asırlarda Muhammed bin Abdulvahhab tarafından mevcut katı düşünce yapısı daha da katılaştırılmış ve neticede Suudi Arabistan'ın resmi devlet ideolojisi haline getirilmiştir.⁵³

“Selefilik” de Müslümanların karşılaştıkları sorunların çözülebilmesi için Kuran'a ve Peygamber'in sünnetine donuşu temel alan bir ideoloji olarak Suudi Arabistan-Yemen bölgesinde ortaya çıkmıştır. İslamiyet'in en radikal yorumu olarak ön plana çıkan Selefi-Vehhabi ideoloji, günümüzde El-Kaide ve Hizbullah basta olmak üzere İslam adına mücadele verdiğini ifade eden pek çok dini motifli şiddet hareketinin teorik zeminini oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar dünya Müslümanlarının %12 sinin Selefi-Vehhabi ideolojiyi benimsediğini ortaya koymuştur.⁵⁴

3.4. VAHHABİLİK

Vahhabiliğin tarihsel gelişimi de bir önceki bölümde anlatılan Selefilik'in paralelinde gelişmiştir. Genel olarak bakıldığında Vahhabilik, Selefilik üzerine bina edilmiş ve yaklaşık aynı görüşleri savunan ancak Selefilikle kıyaslandığında daha katı bir şekilde yorumlanmış ve uygulamaya konulmuştur.⁵⁵ Bu hareketin belki de en önemli özelliğinden biri, Afganistan ve Orta Asya'dan Avrupa ve Amerika'ya kadar İslam dünyası içinde ılımlı ve ağırlık yanlısı olan hareketleri bir potada eritmeye çalışan önemli bir güç olmayı sürdürebilmesidir.⁵⁶

Osmanlı İmparatorluğunda devlet yönetiminin güçsüz olduğu dönemlerde, özellikle uzak eyaletlerde ve Hindistan'da görülen dini ahlaki gevşeklik ve çürüme karşısında sürekli gelişen ihya (yenilenme) hareketleri ortaya çıkmıştır. Aniden ortaya çıkan ve İslam dünyasını hayrete düşüren bu hareketler özellikle 18. ve 19. yüzyılda etkilerini göstermeye başlamıştır. En şiddetli patlama ise tarihte “Vahhabi hareketi”

⁵² Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.96.

⁵³ Osman Tunahan Berk, Türkiye'de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.35.

⁵⁴ Mehmet Faraç, “İkiz Kuleler'den Galata'ya El Kaide Turka”, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.99.

⁵⁵ Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.46.

⁵⁶ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.67.

diye bilinen, adını başlatıcısı olan Muhammed bin Abdülvahhab'tan alan ve 18. yüzyılda bizzat Arabistan'da ortaya çıkan hareketlerle varlığını hissettirmiştir.⁵⁷

İslam inancının esasına ve aslına dönülmesini isteyen, kendi fikirleri doğrultusunda oluşturdukları “tevhid” kavramını, yine kendilerine göre “şirk” saydıkları fikir ve eylemlerden arındırılması olarak tanımlanabilecek bu hareket, genel anlamda hiç bir itikadi ve fihhi mezhebi referans kabul etmemiştir. Müslümanların İslam'ı gerçek anlamda yaşamadığını iddia etmişler.⁵⁸

Muhammed bin Abdülvahhab, 1745 yılına doğru Müslümanları ibadetlerinde fazla hoşgörülü olmaları sebebiyle eleştirmiş, Kur'an'ın yorumu konusundaki radikal fikirleri sebebiyle doğduğu vahadan kovulmuş ve Suudilerin egemenliğinde bulunan bir vaha olan Diriyyah'a sığınmıştır. Bu kabilenin reisi Muhammed bin Suud'un, şeriatı lafzi olarak algılayan ve keskin bir inanç biçimi tebliğ eden bu fikirleri benimsemesi neticesinde ise siyasi güç elde etmiş.⁵⁹ Muhammed Bin Abdülvahhab'ın organizesinde bugünkü Suudi Arabistan Krallığı'nın sınırları içerisinde yer alan Necd (Arapça'da Necd kelimesi, suyun çöle gidip kaybolduğu bölgeleri ifade etmektedir) bölgesinde ortaya çıkmıştır. Necd bölgesinin İslam tarihinde ayrı bir yeri vardır. Bu bölgedeki bedevi kabileler, Hz peygamberin vefatından sonra Müslümanlar arasında ilk büyük problemleri çıkarmışlardır. Hz. Ebubekir'in hilafeti esnasında çok ciddi irtidat (dinden çıkma) hadiselerinin görüldüğü bu kabileler halifeye isyan etmişlerdir. Yine aynı dönemde görülen dört sahte peygamber hadisesinin üçü Necd bölgesindeki bedevi kabileler içinde ortaya çıkmıştır.⁶⁰ Vahhabilik, kendi taraftarlarınca sözde İslam'ın o dönemlerdeki düşüşünü tersine çevirmek için yapılan bir girişim olarak kabul edilmiştir.⁶¹

İbn Suud, Abdülvahhab'ın kız kardeşiyle evlenerek ayrıca bir akrabalık bağıda oluşturmuştur.⁶² Din adamı Abdülvahhab ve kurulacak ülkeye kendi adını verecek savaşçı Suud, inananları Allah'ın doğru yoluna getirmek ve İslam davasını yaymak için

⁵⁷ Ali Çakıcıoğlu, Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007, s.36.

⁵⁸ Şaban Arslan Ve Devrim Tosunoğlu, Dehşet Senaryosu (İstanbul'daki İntihar Saldırılarının İyüzü), Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.252.

⁵⁹ Jean Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.72.

⁶⁰ Osman Tunahan Berk, Türkiye'de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.44.

⁶¹ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.60.

⁶² Ali Çakıcıoğlu, Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007, s.37.

bugünkü Riyad'ın yanında, Diriyya vahasında, 1744-1746'da kutsal bir anlaşmayla ittifak kurmuşlar ve bu inançlarını fanatik bir şekilde uygulamaya başlamışlardır. Bu anlaşma neticesinde bir anlamda İman ve iktidar, ideolojinin ilk hayat bulduğu andan itibaren iç içe geçmiştir. Yani Vahabilik, ilk olarak dini bir akım olarak ortaya çıkmış; daha sonraları ise arkalarına aldıkları siyasi güç sayesinde dini referanslı bir devlet haline gelmiştir.⁶³ Burada en dikkat çeken husus Kur'an anlayışlarını yaymak için kılıçlarını çok yükseklere kaldırmaları ve sürekli olarak bölgede yaşayan diğer Müslümanların başlarının üstünde bu kılıcı hissetmeleriydi. İlk güç gösterilerini, kendilerine göre lanetlenmiş sembollere karşı yapmışlardır. Bölge halkının doğüstü güçler atfettikleri ağaçlar, mezarlar, kubbeleri yıkmışlar, zina yapan kadınları taşıyarak öldürürken hırsızların elleri kesilmiş, beş vakit namaz büyük bir ciddiyetle yerine getirilmiştir. Bu şekilde İslam'ı en iyi şekilde uyguladıklarını iddia etmişlerdir.⁶⁴

Muhammed Bin Abdülvehhab'ın bizzat kendisinin İslam'ın bu radikal yorumuna yaptığı entelektüel katkı pek önemli değildir. Abdülvehhab'ın yaptığı en önemli iş, İslam'ın Selefi yorumunu sistemleştirerek pratiğe döken Ortaçağ'ın İslam uleması ve hukukçusu Suriyeli İbni Teymiyye'nin buyruklarını inanılmaz bir katılıkla uygulama gayretidir. Onun bu gayreti neticesinde Vahhabilik, Kuran'ın harfi harfine yorumlanmasını, Hz. Muhammed'in Sünnet 'ini (davranışlarıyla oluşturduğu örneği) ve Allah'ın mutlak birliğini vurgulayan katı ve püriten bir inanç olarak değerlendirilmiştir. Bu bakış açısı doğrultusunda Vahhabiler diğer aşiret ve Müslüman toplulukları, çoktanrı ve putperest olmakla suçlanmış, gayri-İslami olarak gördükleri bu toplulukların her davranışı onların gözünde imansızlık (küfür) olarak nitelenmiş ve mutlaka cihatla bunlara karşı çıkılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle Vahhabiler tarafından cihat ya da kutsal savaş sadece caiz olmakla kalmamış, inanmayanlarla savaşmak ve gerçek İslam devletini yeniden kurmak da vacip olmuştur.⁶⁵ Bu doğrultuda geleneksel İslami yaklaşımlara göre cihat kavramı, geniş anlamıyla ele alınmakta ve Allah yolunda gösterilen her türlü çaba ve gayret "cihat" olarak adlandırılmaktadır. Vahhabi çizgideki (İslamcı) radikal hareketler ise "cihat" kavramını, yalın olarak ele

⁶³ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.106.

⁶⁴ Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.73.

⁶⁵ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.21.

almakta ve sadece Allah için savaş yapmak (silahlı mücadele) anlamında kullanılmaktadır.⁶⁶

Abdülvehhab'da, genelde açıkça atıfta bulunduğu İbn Teymiyye gibi, Allah'ın orijinal mesajının yüzyıllar boyunca Hz. Muhammed tarafından aktarıldığı biçimiyle değil de bidat ya da yeniliklerce gölgelendiğine inanmış, İslam'ı esas kaynaklarına döndüren yeni bir yorum geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. Bu sebeple de bid'at kavramını ön plana çıkararak tüm yeniliklere karşı çıkmıştır. Ona göre, doğru ve adil bir İslam toplumu gerçekten oluşturulacaksa, bütün Müslümanların İslam'ın tüm yasalarını sıkı bir biçimde uygulaması gerekiyordu.⁶⁷

Abdülvehhab tamamen İslami bir yönetime bağlılığı da savunmaktaydı. Çünkü inananlar topluluğunun amacı sadece bir idareciye uymak değildi. İçinde ulemanın da bulunduğu gerçek bir İslami hükümetten meydana gelen siyasal bir güce bağlılık esas amaç olmalıydı.⁶⁸ Tıpkı İbni Teymiyye gibi, halk inanışlarını ve uygulamalarını "putperestlik" ve "Cahiliye" olarak nitelendiren Abdülvehhab, ulemanın orta çağa ait yasalarının çoğunu da bid'at ya da dalalet diye reddetmişti.⁶⁹ Ona göre ancak bu şekilde İslam reformu gerçekleşebilecek ve insanlar hatalarından arınabilecekti. Bunun neticesi olarak da toplum kendisine ilham veren ilahi nefesi tekrar bulabilecekti.⁷⁰

Tarihi süreç içerisinde işgal ettikleri her köy ve kentteki türbeleri yıkıp harap eden Vahhabiler'e, bazı Avrupalı yazarlar tarafından "mabet yıkıcıları" ya da "mezhepsizler" ismi de verilmişti. Vahhabilik denilince ilk akla gelen husus da bu olmuştur. Bununla birlikte kabir inşası ve ziyaretini, peygamberlerin şefaatinin dilemeği, tasavvuf anlayışını, belli bir mezhebe bağlanmayı, hatta sigara içmeyi bile küfür sayacak kadar katı bir anlayışa sahip olmuşlardır. Kendi görüşlerini hata kabul etmez şekilde doğru sayarken, başkalarının görüşlerine azıcık olsun müsamahayı çok görmüşler çoğu zaman da bunları savaşılması gerekli olan görüşler olarak kabul etmişlerdir. Bu özellikleri ile muhaliflerini kafir sayan ve onlarla savaşan "Hariciler" e benzetilmektedirler. Vahhabiler, İman ile küfrü ayırt eden ana unsur olarak ameli tevhide kabul etmiş, bu tevhide yerine getirmeyenleri kafir ve bu gibilerin malları ve

⁶⁶ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.110.

⁶⁷ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.54.

⁶⁸ Ali Çakıcıoğlu, Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007, s.37.

⁶⁹ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.67.

⁷⁰ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.140.

canlarını da muvahhidlere helal saymışlardır. Bazı yazarlarca bu görüşleri sebebiyle, Muhammed Bin Abdülvehhab Haricileri taklit etmiştir. Vahhabiler’de de Haricilerde olduğu gibi namazı orucu, haccı ve buna benzer Allah’ın emirlerini yerine getirmemek küfürdür. Vahhabiler ameli imanın bir parçası olarak kabul ederek ve bu hususta İbni Teymiye’ye uymuşlardır. Yine onlara göre farz olanları tembellikle ya da inkar amacıyla terk eden kimse kafirdir, malları ve kanları helaldir. Namazı terk eden kimse ise kafirdir ve onlar için dinden çıkmış hükmü verilmelidir.⁷¹

Her Müslüman’ın üzerine düşen dini yükümlülükleri yerine getirmesi bir zorunluluktur, bu nedenle de sigara içmek haramdır ve içenlere karşı katı yaptırımlar uygulanır. Putçuluğa yol açabileceği için fotoğraf çekmek/çekmek yasaktır. Özellikle “Bidat” kavramı çok geniş bir şekilde yorumlanmıştır. Bu doğrultuda, Ravza-i Şerife’nin üzerine atılan örtülerin bidat bir iş olduğu, bir Müslüman’ın “Peygamber Efendimiz” demesinin dahi bidat olduğu savunulmuştur.⁷²

Yine tasavvuftaki ölmüş bir şeyhle irtibat kurmak anlamındaki “rabita”, ondan yardım dilemek manasındaki “istibdad” gibi birçok husus Allah’a ortak koşmak anlamında “şirk” kabul edilmiş ve dinden çıkma nedeni sayılmıştır. Camilere kubbe ve minare yapılması, içlerinin süslenmesi, farz namazlarının ferdi kılınması, Peygamberin doğumunun veya kandil gecelerinin kutlanması, mevlit okutulması, insanları şirke götüren hususlar olarak sayılmıştır.⁷³

Muhammed bin Abdülvehhab’ın kişiliği ve otoritesi Muhammed bin Suud’a göre çok daha kuvvetli olduğu için onun döneminde dini dogmatizm en zirve noktasına ulaşmıştır. Ancak onun ölümünden sonra Suud’un arkasından gelen sülalesi idareyi ellerinde tuttukları için, zamanla dini liderin sülalesine üstün gelecek ve tarihe, her iki sülale (Eş-şeyhler: Bin Abdülvehhab’ın sülalesi ve Es-Suudlar: hükümdar ailenin prensleri) arasında hakimiyetin dönemsel olarak el değiştirmesi damgasını vuracaktır. Ülkede istikrarın mevcut olduğu dönemlerde, hanedanlar iktidarı ellerinde tutarak din adamlarını kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmişlerdir. Şeyh sülalesinden gelenler ise bunların kendi üzerlerindeki hakimiyetlerini sürdürmelerine, kendilerine sağlanan ödeneklerin onların iyi bir yaşam sürmesine yeterli gelmesi durumunda ses çıkarmamışlar ve ihtiyaç duyulduğunda mevcut iktidarı meşrulaştırmaya çalışmışlardır.

⁷¹ Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.49.

⁷² Muhammed Ebu Zehra, İslam’da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.221-223.

⁷³ Osman Tunahan Berk, Türkiye’de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.46-47.

Zaman zaman genç din adamlarından bazıları ve bunların arkasındaki bazı radikaller hükümdara karşı ayaklansalar da bunlar, hükümdar tarafından tereddütsüz ortadan kaldırılmışlardır. Sadece kriz zamanlarında din adamları biraz daha rahat fetva verebilmişler ancak bunların istikrarı bozabilecekleri anlaşıldığında hükümdarlar tarafından, bu aşırılıklara ivedilikle müdahale edilerek Suudi iktidarının istikrarı korunmuştur.⁷⁴

İçeride sürekli olarak iktidarı koruyabilen Suudi iktidarı dış güçler tarafından iki defa yıkılmıştır. Bunlardan birincisi 19. yy başında Hicaz'ın kutsal kentlerini ele geçirmeleri neticesinde Vahhabilerin hac ibadetlerini, kendi istedikleri şekilde organize etmek istemeleri neticesinde olmuştur. Hac ibadetini yapmak isteyen Müslümanlar, Vahhabilerin aşırı bağnaz uygulamalarını kabullenmedikleri için çok kötü muamelelere maruz kalmışlar ve kervanları yağmalanmıştır. Bu durum dönemin kutsal mekanlarının koruyucusu olan Osmanlı İmparatorluğunun büyük öfkesiyle karşılaşmıştır. Bunun sonucu olarak padişah Hicaz'ın tekrar ele geçirilmesi için Mısır Valisini görevlendirmiştir. 1811 yılında Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ordusuyla yola çıkarak Suudi hanedanını ortadan kaldırmış ve 1818 yılında, hanedanın beşiği Diriyya vahasını yerle bir etmiştir. Dönemin üst düzey Vahhabi Ulemaları öldürülmüş, hükümdar Abdullah bin Suud ise kafası kesilmek üzere İstanbul'a sürgün edilmiştir.⁷⁵

Suudi-Vahabi ittifakı, Arabistan Yarımadasının o dönemdeki hükümrani Osmanlı İmparatorluğuna karşı mücadelesi sonucunda 1744-1818 yıllarında ilk devleti kurmuş, bu devlete 1811 yılında Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa son vermiş, ardından 1824-1891 yıllarından ikinci devlet, 1932'de ise şimdikiye kadar devam eden Suudi Arabistan Krallığı kurulmuştur. M. Vahhab'ın katı dini ideolojisi çerçevesinde 1803'de Mekke işgal edilince Hz. Peygamberin ve Halifelerin mezarları da yıkılmış, bunlar ancak Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Mekke'yi geri almasının ardından tekrar inşa edilmiştir.⁷⁶

XX. asrın başından itibaren tekrar canlanan bu hareket 1902 yılında, Muhammed bin Suud'un soyundan gelen ve o dönem de henüz yirmi yaşlarında olan, Kuveyt'te sürgün bulunan Abdül-Aziz ile hayat bulabilmiştir. Kendisine bağlı elli kişilik bir savaşçı grubuyla, kurnazca davranarak eski başkent Riyad'ı fethetmiş ve atalarının mirasçısı olarak iktidara geçmiştir. Abdül-Aziz, İngiltere'nin (Arapları Türklere karşı

⁷⁴ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.143.

⁷⁵ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.144.

⁷⁶ Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.14-15.

başkaldırmaya iten Arabistanlı Lawrence'in) yardımlarıyla atalarının bayrağının dalgalandığı bütün toprakları tekrar alma hayaliyle mücadelesine başlamıştır. 1924 yılına kadar birçok bölgeyi egemenliği altına alan Abdül-Aziz kutsal kent Mekke'yi de fethetmiştir. Bu süreçte ilk yaptıkları husus, dini iktidarın denetimi için, Hz. Muhammed'in soyundan gelen ve Suudilerin rakipleri olan Haşimilerin mezarlarını yok etmek olmuştur. 1925'de Medine'yi de alarak kutsal mekanların egemenliğini tamamen ele geçirmiştir.⁷⁷

Buradaki başarının temelinde de, yine din adamları ile hükümdar ailesi arasında yapılan ittifak vardır. Yağmacı ve kavgacı kabilelerin imam tarafından disiplin altına sokularak cihat savaşçıları haline gelmeleri, 1912 yılına doğru İhvan adlı bir milis grubunun kurulmasıyla sistemleştirilmiştir. Bu milis grubunu oluşturan ve kendilerini İhvan yani "kardeşler" olarak tanımlayan bu grup özellikle hicret faaliyetine özel önem vermiştir. Onlara göre nasıl ki Hz. Muhammed İslam'ın kuruluş döneminde kafirlerle ilişkisini keserek Medine'ye yerleştiyse onlar da kendilerini yaşadıkları dönemin kafirlerinden ayırmalı ve sözde gerçek İslam'ı yaşayabilecekleri yerlere hicret etmeliydiler zira kafirlerle mücadele ancak tamamen onlardan ayrıldıktan sonra yapılabilecekti. Hicret sonrasında ise kendilerine özgü eğitim kampları ve kışla vazifesi gören zirai koloniler oluşturmuşlardır. Suudi hanedanının başlangıçtaki yayılma döneminden 1920'li yılların sonuna kadar, Vahhabi öğretisi her zamanki gibi kişilerin enerjisini seferber etmede Peygamber'in kuruluş dönemindeki tavrının yeniden canlandırılmasını kesin etkileyici sembolik bir kaynak olarak kullanmıştır. Bu mücadelede rakip kabilelere karşı İhvanın savaşçı ruhunu Allah adına coşturan din adamları ön saflardadır. Din adamlarının ateşli vaazları sonrasında, Haşim'i hakimiyeti altındaki Hicaz'ın sakinlerinden, batı kıyısının şii çiftçilerine kadar herkesin kılıçtan geçirilmesine cevaz verilmiştir. Kendilerinin dışındakilerini kafir kabul ettikleri için onlara karşı cihadın açılmasını caiz kabul etmişler, kanlarının dökülmesinde hiçbir sakınca görmemişler, kadınları ve mülklerini ise onlara karşı samimi bir gayretle savaşan müminlerin meşru ganimeti saymışlardır.⁷⁸

1910-1920 yılları arasındaki cihadın XVIII. yüzyılkinden en önemli farkı İngilizlerin, sömürgeci olarak buldukları dönemde Es Suud ailesini desteklemeleridir. İngilizler kendilerince tehlikeli amaçlar güden Haşimi hanedanını yerinden etmek

⁷⁷ Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.74.

⁷⁸ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.144.

amacıyla Suud ailesine yardım etmiş, 1924-1925 yılları arasında Mekke ve Medine'nin ele geçirilmesinde el altından büyük katkı sağlamışlardır. Kutsal şehirler bir kere kontrol altına alındıktan sonra terazinin ibresi Eş-şeyhlerden, kraliyet ailesi Es-Suudlar tarafına kaymıştır.⁷⁹ Fakat bunu içlerine sindiremeyen, daha yeni yerleşik hayata geçmiş olan Vahhabi İhvan, kafir İngilizlerin varlığına son vermek ve dinlerini yaymaya devam etmek amacıyla krala karşı başkaldırmışlardır. Abdülaziz el Suud uyarıyı anlamış ve İngiltere'nin çizdiği sınırlarla yetinerek fetih hayallerini bir kenara bırakmıştır.⁸⁰

İhvanın Körfez'deki stratejik Britanya mevzilerini tehdit etmeye başlamasının ardından Britanya ile bir antlaşma yapmıştır. Bu antlaşmaya göre Britanya onun iktidarını tanıyacak, o da bunun karşılığı olarak ihvanı dizginleyecekti. 1929 yılında İngiliz Hava Kuvvetleri'nin desteğini alan Bin Suud ayaklanan bu grupları büyük bir yenilgiye uğratmıştır. Bu sürecin neticesinde Mekke ve Medine'deki kutsal mekanlar da dahil Arabistan'ın büyük bölümü Bin Suud'un kontrolüne geçmiştir.⁸¹ Yine bu yenilgi neticesinde, kendilerine coşku içinde en çok bağlı olan fanatiklerden yoksun kalan Vahhabi ulema, devlet üzerindeki etkinliğini büyük ölçüde kaybetmiş ve faaliyet alanları eğitim kurumları ve ahlaki hususlarla sınırlı kalmıştır.⁸²

Yeterli güce ve toprağa ulaştığına inanmasıyla 1930 sonrası dönemde, Vahhabiliğin militer özelliğini kaybetmesine ve kurumsallaşmasına tanık olunmuştur. Vahhabi ulemanın temsil kabiliyeti tümüyle resmi dini kurumlar bünyesine alınmıştır. Özellikle ticaret, iş ve kamu yönetimi alanındaki seküler kanunlaştırma faaliyetleri, petrolün çıkmasından sonra ABD ve diğer Batılı devletlerle her sahada geliştirilen ilişkiler, eğitimde modernleşme hamleleri, zaman zaman tepkiyle karşılanırsa da resmi ulemanın onayı ile meşrulaştırılmıştır.⁸³

Suudi Arabistan kendi coğrafyasına en yakın ülkelerdeki bazı hareketlerle özel ilgilenmiştir. Özellikle Müslüman Kardeşler ve Cemaati İslami gibi büyük İslami hareketlerle yakın bağlar kurmaya çalışmıştır. Bu gruplarla aralarındaki farklılıklara rağmen onlarla İslam'ın temellerine dönüş üzerine bir dini görüşü ve ortak düşmanlara

⁷⁹ Gilles Kepel, *İslam'ın Merkezinde Savaş*, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.144.

⁸⁰ Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, *Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin*, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.75.

⁸¹ Jason Burke, *El Kaide Terörün Gölgesi*, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.55.

⁸² Gilles Kepel, *İslam'ın Merkezinde Savaş*, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.145.

⁸³ Ali Çakıcıoğlu, *Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007, s.40.

karşı duyulan antipatiyi ortak payda olarak kullanmıştır.⁸⁴ Vahhabi ideoloji Afganistan, Pakistan, Orta Asya Cumhuriyetleri, Çin, Afrika, G. Doğu Asya, Birleşik Devletler ile Avrupa'ya hem ihraç edilmiş hem de finansal destek sağlanmıştır. Suudi Arabistan'ın ister yönetiminde ister Usame bin Ladin gibi yönetim dışında olsun, zengin iş adamları, militanlara ve onun cihat kültürünün tarafları olan aşırılık yanlısı gruplara mali yardım yapmışlardır.⁸⁵

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin yakın müttefiki ve Arap sosyalistleri ile Nasır'ın can düşmanı Suudi monarşisinin himayesinde serpilip gelişen Vahhabilik, Batı Blok'u tarafından memnuniyetle karşılanmış özellikle 1970'li yıllarda İslam dünyasında oluşan solcu muhalefete karşı bir koz olarak kullanılmıştır. İslam ülkeleri on yıl içinde bunların bazılarının, kurulu düzene ana muhalefet gücünü oluşturacaklarını tahayyül edememiştir. Özellikle, o dönemdeki Suudi monarşisi bu hareketliliği kendi uluslararası hedefleri hizmetinde kullanabileceğini düşünmüştür. Bu doğrultuda 1962 yılında Mekke'de, dünyadaki İslam'ı Vahhabileştirmeyi ve Nasır'ın Mısır'ının nüfuzuna karşı çıkmayı hedefleyen tutarlı ve sistemli ilk kurum olan Dünya İslam Birliği (Rabita-t-ül Alemi İslam) kurulur. Bu birlik, yabancı ülkelere din adamları yollama, özellikle İbni Teymiyye ve İbni Abdülvahhab gibi düşünürlerin kitaplarını bedava dağıtma, taban bulabilecekleri ülkelerde özellikle cami yapımlarına mali kaynak sağlama şeklinde faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu süreçte etkiledikleri şahısların kimliğini tespit ederek Arabistan'a getirmiş ve Vahhabi ideolojiyi yerinde benimsetmişlerdir. Bu hareket Suudi din kurumu üyeleri tarafından yönetilirken diğer taraftan da, Müslüman Kardeşler ve onlara yakın olan Hint alt kıtasında Mevdudi'nin kurduğu partiye ya da Deobandi Okulu'na yakın olan ulema ile de dirsek temasında bulunmuşlardır.⁸⁶ Bu faaliyetler doğrultusunda Kosova, Bulgaristan, Bosna Hersek, Arnavutluk, Kuzey Kafkasya-Çeçenistan, Azerbaycan gibi birçok ülke başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde Vahhabi anlayışın temsilcilerini ve faaliyetlerini görmek mümkündür. Geçmiş dönemde dağınık bulunan ve birbirini yiyen güçleri bir araya getirme imkanını sağlayan Vahhabi-Suudi ittifakı, günümüzde bu bağnaz dini mayayı, Eymen el-Zevahiri'nin manifestosu olan "Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler" gibi yayınlarla dünyanın dört bir yanına ulaştırmaya çalışmaktadırlar. El Kaide'nin propaganda kasetlerinde sıkça

⁸⁴ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.61.

⁸⁵ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.68.

⁸⁶ Gilles Kepel, İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi, Haldun Bayrı (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.57.

rastlanan Vahhabi fikirlerin benimsenmesi sayesinde bir öncü birliğin oluşturulacağı ve bunun da tüm dünyada bir model haline getirileceği fikri hala inanılan ve vazgeçilmeyen bir destandır. İslam'ın doğuşu esnasında Arap Yarımadası'nı baştan sona atlarıyla sürüp geçen Hz. Muhammed'in yoldaşlarının macerasının bir yeniden yapımıdır. Bu destan, internet, telekonferans, web cam devreleri vasıtasıyla ve ücretleri bunlar tarafından ödenen değişik görüntüler altındaki hocalar sayesinde, Vahhabiliğin etkisi altına aldığı kadın ve erkeklere olduğu kadar, dindar kesimin kontrolü altındaki eğitim kurumlarında öğrenim gören genç Suudilere de, kendilerini özdeşleştirebilecekleri bir hayal sunmaktadır. Vahhabi ideoloji sayesinde, Güneydoğu Asya'dan, Hindistan'a, Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'nın yoksul mahalle ve bölgelerine kadar internet siteleri tarafından gösterime sokulan bu destan, Afgan cihadında, Cezayir iç çatışmasında, Çeçenistan, Irak ya da son dönemde Suriye'deki cihatta yankısını bulmaktadır.⁸⁷

Mesela Pakistan'da öğrenci kitlesini genelde kırsal bölgelerden ve fakir muhitlerden toplanan muhtaç çocukların oluşturduğu geniş medrese ağının finans kaynaklarını zengin Suudluların oluşturduğu bilinmektedir. Kolayca etkilenebilen ve dünyada olup bitenden habersiz, cahil gençlerin; tevhit, cihat, tekfir vb. temalar etrafında yoğunlaşan bir dini eğitime maruz kaldıkları, bunun yanında internet sayesinde cihat bölgelerinden gelen günlük haberlerle de bu öğretilerin pratiğe çevrildiği bu medreseler terörist gruplar için son derece verimli alanlar olarak görülmektedir.⁸⁸

Dikkat edilecek olursa Selefi-Vahabi ideolojinin ortaya çıktığı ve güçlendiği dönemler, Müslüman ülkelerin saldırı ve istilaya uğradığı dönemler ile paralellik göstermektedir. Bu bağlamda; Moğol istilası, Haçlı Seferleri, sanayi devrimi sonrası Batılı ülkelerin sömürge arayışları ile Müslüman ülkelere/toplumlara yönelmesi, özgürlüklerini tehdit altında hisseden İslam dünyasında (radikal bir ideoloji de olsa) Selefilik ve Vahabilik akımını güçlendirmiştir. Bu dönemlerde Müslümanların maruz kaldıkları problemlerin, toplumda dini yaşantının bozulmasından ve din dışı uygulamaların yaygınlaşmasından kaynaklandığı iddia edilmiş, İslam'ın temel kaynakları olan Kuran ile Sünnete dönülmesi ve Peygamber döneminin esas alınması

⁸⁷ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özişik (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.142.

⁸⁸ Ali Çakıcıoğlu, Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007, s.42.

savunulmuştur.⁸⁹ Günümüzde dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise Vahhabi ideolojisinin genellikle ekonomik kalkınmanın zayıf, ahlaki ve siyasi çürümenin çok yaygın olduğu yerlerde, kültürlerde ve toplumlarda verimli bir toprak bulmasıdır. Onun temele, hukuku ve düzeni (ve İslam'ın geçmiş ihtişamını) yeniden onaracak daha ahlaki yaşam tarzına dönüş iddiası fakir ve siyasi baskı altındaki insanlara çok çekici gelebilmektedir. Vahhabilik birçok İslamcı düşünür ve ideolog üzerinde olduğu gibi El-Kaidecilik üzerinde de doğrudan etkiye sahiptir.⁹⁰

Selefizm ve ardından gelişen Vahabizm yukarıda belirtilen özellikleri ile El Kaide üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. El Kaide'nin, Sufizmin aksine hoşgörüyü yer vermeyen ve yorumu reddeden anlayışı ile İslam'ın özünü yaşamak konusundaki söylemleri esas olarak bu iki akımdan alınmıştır. El Kaide'nin, Müslüman dahi olsalar Şeriat'ı uygulamayan yönetimlere karşı savaşmanın mübah olduğunu belirten söyleminin kökenleri de esasen burada görülmektedir.⁹¹

El-Kaide cihat anlayışını radikal bir şekilde yorumlayan selefilik düşüncesiyle 1980'lerin başında Afganistan'da etkinliğini arttırmıştır.

3.5 SEYYİD KUTUB

1906 yılında Mısır'ın Asyut kasabasının da, dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Orta ve lise tahsilini el-Ezher de bitirdi. Kahire Üniversitesi'nin Darul Ulum fakültesine girdi. 1933 yılında mezun olduğu fakülteye aynı yıl öğretim görevlisi olarak tayin oldu. 1939 ve sonrasında İslami düşünceye yöneldi. 1946'da Konum Dersleri isimli makalesini yayımladı. Çoğuna göre bu makalesi onun İslami düşünceye girişini temsil eder. Makalesinde toplumun ıslahının ve Müslümanların bu yönde çalışmasının Kur'an'ın emri olduğunu savunuyor, Mısır'ın o dönemki toplumsal yapısını ve geçirmekte olduğu dejenerasyonu eleştiriyordu. 1949 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. Bu dönem boyunca Amerikan yaşam tarzını ve toplumunu, tanık olduğu özdekçiliği eleştirmiş ve Amerikan medeniyetini primitif olarak görmüş ve reddetmiştir. Kitaplarında, genellikle geleneksel İslam'a karşı, sahil bir çizgiyi savundu. İslamiyet'te var olan hurafeleri eleştirdi. Mısır'a döndüğünde, kamu hizmetinden ayrılıp Müslüman Kardeşler teşkilatına katılmıştır. Cemal Abdül Nasır'a düzenlenen 1954

⁸⁹ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.112.

⁹⁰ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.63.

⁹¹ Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.17.

tarihli suikast girişimi nedeniyle birçok Müslüman Kardeşler üyesi gibi o da tutuklandı. Seyyid Kutub arkadaşları Muhammed Yusuf Havvaş ve Abdülfettah İsmail ile birlikte 29 Ağustos 1966'da idam edildi.⁹²

Seyyid Kutub, El-Kaide hareketi açısından militan cihadın manevi babası olarak kabul edilir. “Bazı El-Kaide üyeleri onun bir din alimi olmadığını düşündükleri için Kuran yorumlarına itibar etmese de Kutub’un militan Sünni İslamcılar üzerindeki etkisi fazladır.”⁹³

Radikal kesimler içerisinde fikirlerine en fazla itimat edilen şahıslardan biri de Seyyid Kutup’tur. Onun özellikle cihat kavramına yaklaşımı çağdaşlarından çok farklı olmuş ve İbni Teymiye’nin bu husustaki yaklaşımını benimseyerek kendi döneminde ve kendisinden sonraki dönemlerde bu fikirlerin yerleşmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Ona göre tüm Müslümanların kabul ettiği namaz, oruç, zekat ve hac gibi ibadetler, İslam binasının birer temelidir. Fakat İslam, sadece bunlardan ibaret değildir. İslam’ın sosyal ve ahlak düzenini korumak, bunları gerek toplum ve gerekse aile hayatında yaşamak ve yaşatmak, cihada hazır olmak, din ve vatan uğrunda gerektiğinde mal ve canını seve seve feda etmek de İslam’ın birer emri ve temel esasıdır. Bunları diğerlerinden ayırmanın imkanı yoktur.⁹⁴ Kısacası Kutup da İbni Teymiye gibi cihadı İslam’ın altıncı şartı olarak kabul etmiştir. Bu doğrultuda onun fikirlerini benimseyen ve Avrupa’da yaşayan birçok radikal Müslüman ilk bulduğu fırsatta Afganistan ya da Irak gibi cihat bölgelerine gitmeyi dini bir zorunluluk olarak kabul etmiştir.⁹⁵

Seyyid Kutub’un İslami literatüre getirdiği bir diğer kavram ise “Egemenliktir”. Ona göre yaşanılan ülkede Allah’ın idaresini temsil eden Kuran ayetleri uygulanıyorsa o ülkede yaşayanlar Müslümandır. Kutub, günümüz idarecilerinin Allah’ın indirdikleri ile hüküm verilmesine karşı çıktıklarını bunun sebebinin de, Allah’ın şeriatının uygulanması halinde onların zulüm üzerine kurulu olan düzenlerinin kökünün kazınacağını bilmeleri olduğunu belirtmektedir.⁹⁶

Yine Seyyid Kutub’un “Yoldaki işaretler” isimli eserinde, İslam dini için sürekli bir şeyler yapılması gerektiği belirtilirken, Müslümanların içinde yaşadıkları cahiliye

⁹² Selin Çağlayan, Müslüman Kardeşlerden Yeni Osmanlılara İslamcılık, İmge Kitabevi, s.220-.240.

⁹³ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam’a Tehdit Dünya’ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.69.

⁹⁴ Seyyid Kutub, Yahudi ile Savaşımız, A. Dağdeviren (çev.), Arslan Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.131.

⁹⁵ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.284.

⁹⁶ Seyyid Kutub, Fizilalil Kuran, S. Uçan, V. İnce ve M. Yolcu (çev.), Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1991, s.284-285.

toplumundan bir an önce bütün bağlarını koparmaları ve toplumdan uzaklaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır.⁹⁷

İngiltere devletinin ve vatandaşlarının, günümüzde birçok radikalın hedefi olmasındaki temel faktörlerden biri yine Seyyid Kutup'un onlarla ilgili görüşleridir. Her ne kadar İngiltere'nin Irak ve Afganistan işgallerindeki rolü günümüzde ön plana çıksa da, Seyyid Kutup'un "Yahudi ile Savaşımız" isimli eserindeki çıkışı da bu hususta önemli bir etki yapmıştır. Ona göre İsrail devletini Ortadoğu'da kuran ve onu Müslümanlar için bir çibanbaşı haline getiren İngilizlerdir. Müslüman Filistin halkını, binlerce yıl oturduğu yerden çıkararak onlara akıl almaz tuzaklar kuran ve katliamlar düzenleyen Yahudilere her hususta yardımcı olanlar da İngilizlerdir.⁹⁸ Seyyid Kutup özellikle sömürge dönemi sonrasında ülkesinde yapılan adaletsizliklerin ve işkencelerin de İngilizlerin talimatıyla yapıldığını iddia ederek o dönemde dahi İngiltere'yi sürekli hedef olarak göstermiştir. Ona göre "Beyaz İngilizler" askeri güçleri ile birlikte Mısır'ı terk etmek zorunda bırakıldıkları gün, yerlerini her hususta onlara vekalet edecek "Esmer Yerli İngilizlere" bırakmışlardır. Bu "Yerli Esmer İngilizler" ihlas ve samimiyetle "Beyaz İngilizlerin" şarkısını söylemiş, çalgısını çalmış, gösterdikleri hedefleri gerçekleştirmiş ve bu konuda onların yokluğunu asla hissettirmemişlerdir. Ona göre "Beyaz İngilizlerin Mısır'da yapmak istedikleri şey, cihat ve askerlik ruhunu öldürerek bu ruhun bir daha asla uyanmamasını sağlamaktır."⁹⁹ Yine ona göre İslam topraklarında özgürlük uğruna atılan her adımı İngiltere, Fransa, İtalya veya Hollanda gibi ülkeler durdurmak istemekte ve Amerika'da dolarlarıyla, tanklarıyla, uçaklarıyla, ikmaliyle, devlet nüfuzu ile onlara yardım etmektedir.¹⁰⁰

Kutup milliyetçilikten "İslam milliyetçiliğini" anlamıştır. İslam dünyasında ayrılığa neden olduğu düşüncesiyle Arap milliyetçiliğine karşı çıkmış, İslam dünyasının tek bir ideoloji altında birleşmesini savunmuştur.¹⁰¹

Seyyid Kutub'un Yoldaki İşaretler isimli kitabı belirleyicidir. Kutub kitabında Nasır rejimini İslam öncesi "Cahiliye" rejimi olarak nitelmiş ve bunu İslami bir rejim ile değiştirmenin yollarını ortaya koymuştur. Bu açıdan söz konusu eser Siyasal İslamcı ideolojiyi anlamak bakımından önem taşımaktadır. Kutub kitabının hemen başında

⁹⁷ Seyyid Kutup, Son Sözler, Bezirci Ö. (çev.), Nehir Yayıncılık, İstanbul, 1989.

⁹⁸ Seyyid Kutup, Yahudi ile Savaşımız, A. Dağdeviren (çev.), Arslan Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.12.

⁹⁹ Seyyid Kutup, Yahudi ile Savaşımız, A. Dağdeviren (çev.), Arslan Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.64.

¹⁰⁰ Seyyid Kutup, Yahudi ile Savaşımız, A. Dağdeviren (çev.), Arslan Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.165.

¹⁰¹ Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.24.

Batıda demokratik, doğuda ise Marksist sistemin ilerlemediğini, dünyaya yeni bir yön gerektiğini bunun da İslam'a dönüş ve Ümmet olacağını belirtmiştir.¹⁰²

Kutub'a göre cihat, "şüphesiz her müminin boynunun borcudur. Bu Allah tarafından onun omuzlarına yüklenen bir emirdir. Evet, bu emir her müminin Risalet müessesesi kurulduğundan beri üzerine yüklenmiş bir görevdir."¹⁰³ Kutub'a göre mevcut hükümetler İslam'a uygun değildi ve bu nedenle bu hükümetlerin gerekirse şiddet uygulayarak devrilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Kutub'un cihadı sadece kafirlere karşı değil aynı zamanda Müslüman rejimlere de karşıydı.¹⁰⁴

Seyyid Kutub, 'Yoldaki İşaretler' isimli eserinde dünyayı, Allah'ın şeriatının yürürlükte olduğu, şer'i cezaların uygulandığı ve Müslümanların birbirlerini dost edindikleri Dar-ül İslam ve buna karşılık İslam'ın egemen olmadığı, Allah'ın şeriatının hükmetmediği Dar-ül Harp olmak üzere ikiye ayırır. Bu ikisi arasındaki ilişki ya savaşmak ya da ateşkes anlaşması yapmaktır. Ancak ne olursa olsun ikisi arasında dostluk bağı söz konusu değildir.¹⁰⁵

Kutub genel olarak Batı'ya, siyasi partilere ve siyaset kurumuna karşı bir söylem geliştirmiştir. Buna El Kaide'nin de sahip çıktığı görülmektedir.¹⁰⁶

3.6. SEYYİD ABDÜLALA MEVDUDİ

Siyasi İslamcılığın ilk büyük ideologlarından bir diğeri de Seyyid Abdülala Mevdudi'dir. 25 Eylül 1903'te Hindistan'ın soylu eyaletlerinden Haydarabad'daki Aurangabad'da dünyaya gelen Mevdudi, baba tarafından soyunun Hz. Muhammed'e dayanması sebebi ile Seyyid adını almıştır. Lise eğitimi sırasında babasını kaybeden Mevdudi, eğitimini yarıda kesmek zorunda kalmış ve bir daha ne İslami ne de başka türlü bir eğitim görmemiştir. Bu yüzden Urduca, Farsça, Arapça ve İngilizceyi iyi bilse de, bir alim olarak ehliyet sahibi sayılmaz ki bu da kuskusuz onun ulemayı yoz, muhafazakar ve kendi çıkarları pesinde addetmesinin nedenlerinden biridir.¹⁰⁷ Mevdudi her ne kadar geleneksel bir din uzmanı olarak yetiştirilirse de, Hindistan'daki ulema ile yakın bağlar kurmuştur. "Hindistan'ı tam anlamıyla bir İslami devlete dönüştürmek

¹⁰² Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.28.

¹⁰³ Mevdudi ve Seyyid Kutub, Cihad, Ç. Yüksel Durgun (çev.), Dünya Yayınları, İstanbul, 2004, s.73.

¹⁰⁴ Zafer Cirhinlioğlu, Terör ve Toplum, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2004, s.169.

¹⁰⁵ Seyyid Kutub, Yoldaki İşaretler, Abdi Keskinsoy (çev.), Pınar Yayınları, İstanbul, 2000, s.158-165.

¹⁰⁶ Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.29.

¹⁰⁷ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.62.

için çalışan Mevduda, çağdaş İslam'ın en sistematik düşünürü olarak tanımlanmıştır.”¹⁰⁸ 1920'de babasının vefatı üzerine çalışma hayatına atıldı ve 17 yaşında iken Hint Kıtası Müslümanlarının büyük ilgi ile izlediği El Camiat Gazetesi'nin yazı işleri müdürlüğüne getirildi. Daha sonra Tercüman'ul Kur'an adıyla bir gazete çıkarmaya başladı. 1941 yılında Cemaat-i İslamiyye'yi kurdu ve 1976 yılına kadar bu teşkilatın liderliğini sürdürdü. Ebu'l-A'la Mevdudi; fıkıh, ekonomi, siyaset, tarih, siyer, sosyoloji, kültür tarihi ve Kur'an bilimleri ile ilgili önemli eserler yazdı ve bu eserleri dünyanın neredeyse bütün dillerine çevrildi. Yüzyılımızın en büyük bilginleri arasından yer alan Mevdudi, 22 Eylül 1979'da Amerika'da tedavi gördüğü Buffalo Hastanesi'nde vefat etti.¹⁰⁹

Mevdudi Ankebut 29/6 ve 69'daki cihadı, nefis, şeytan ve müminin inanç, düşünce, ahlak, örf ve adetleriyle İslam'a ters düşen insan gruplarıyla, Allah'a itaatten bağımsız hükümler uygulayan ve iyiyi değil kötüyü yüceltip geliştirmeye çalışan kurumlarla savaş şeklinde yorumlamış ve bir müminin bu dünyada yapması gereken savaşın bu nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir.¹¹⁰

Mevdudi, siyasi gücü İslam toplumu kurmanın en etkili aracı olarak görmek suretiyle Müslümanların siyasetle meşgul olmalarının gerekli olduğunu vurgulamıştır. Dünyadaki Müslümanların karşılaştıkları tüm problemlerin üstesinden gelmenin yolu olarak dini kurallara dayalı bir devlet kurmanın, bu münasebetle de devletin kontrolünü ele geçirmenin gereği üzerinde duran Mevdudi'nin düşüncesinde İslam, devlete, topluma ve siyasal yapıya egemen olmayı amaçlayan total bir ideolojik sistem haline getirilmiştir. Bu sistemin dışındaki her şeyin sirk içerdiğini, dolayısıyla cahiliye olduğunu vurgulayan Mevdudi, geleneği körü körüne taklit ettikleri gerekçesiyle ulemayı eleştirmiş, Tanrının yerini gasp ettiği gerekçesiyle hakimiyetin kaynağı olarak insanı bunun yerine geçiren modern değerlere şiddetle karşı çıkmıştır. Mevdudi de şiddete başvurarak gücü ele geçirerek sistemi ele geçirme yerine bu süreçte tedrici bir yaklaşımı benimsemiştir. Görüldüğü gibi Mevdudi de, iddialarını İslam'ın geleneksel kaynaklarındaki sarsılmaz, sabit olduğunu varsaydığı ilkelere dayandırarak İslami

¹⁰⁸ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.68.

¹⁰⁹ N.Fazıl Kısakürek, Doğru Yolun Sapık Kolları, Büyük Doğu Yayınları, s.155.

¹¹⁰ Tuğba Cansever, Radikal İslami Söylemlerde Kullanılan Kavramların Kur'an'da İfade Ettiği Anlamlar, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2007, s.16.

köktenci bir öğreti haline getirmekte ve fundamentalist akımların ilham kaynağı olmaktadır.¹¹¹

Mevdudi'nin düşüncesinin özü, merkezi iktidar ve devlet iktidarını ele geçirmek için son mücadele olarak cihattı. "İslam'ın nihai hedefini insanın insan üzerindeki hükümranlığını yok edip onu tek Allah'ın hükmü altına getirmek olarak tanımlıyordu. Cihat da bu hedefin amansız aracı olacaktı."¹¹²

'El Kaide Terörün Gölgesi' adlı eserinde Burke,

Mevdudi'yle ilgili olarak şunları aktarır. Mevdudi'ye göre, İslam yalnızca bir din değil, pratik eylemle uygulanması gereken siyasi bir programdır. Mevdudi, dini bir siyasi mücadele ideolojisine dönüştürmüştür. El Benna gibi, Mevdudi'nin de Üçüncü Dünya'da bile yeni ortaya çıkan totaliter Faşizm ve Komünizm ideolojilerinin siyasi tartışma ortamına hakim olduğu bir dönemde bunları kaleme aldığını unutmamak gerekir. Devleti ele geçirmeye ve denetlemeye yönelik kendi totaliter ideolojisi ve kitlesel örgütlenme teknikleriyle İslamcılık, her iki ideolojiyle de kıyaslanabilir. Mevdudi'nin bir şeyleri devrimci ideolojiden ödünç aldığı gayet açıktır. Mevdudi, 1941'de Cemaat-i İslami'yi açıkça İslam devriminin "muhafızları" olmasını umduğu hevesli ve eğitilmiş kadroları yaratmak için kurmuştur. Cemaat-i İslami ismi önemlidir ve radikal gruplar tarafından tekrar tekrar kullanılmıştır. "İslami toplum" anlamına gelir ki bu, hem hareketin amacıdır, yani bütün toplumu ve toplumları İslamlaştırma; hem de aracıdır, yani geniş çepirli İslam dışı toplum içinde doğru İslam'ı uygulayacak, örnek olup inancı yayacak kendi içine kapalı küçük bir cemaat araç olarak düşünülür. Mevdudi İslam tarihinde, temelde Leninist taktikleri daha kabul edilebilir yerel kıyafetlere büründürmesine yarayacak malzemeler bulmuştur. O'na göre, Medine'ye hicret sırasında Hz. Muhammed'e eşlik eden Müslümanlar, bilinçli olarak ve açıkça birer "muhafız" tayin edilmişlerdir. Cahiliye terimi ilk kez modern anlamda Mevdudi tarafından kullanılmıştır. Bu terim daha önceleri, Arabistan'da İslam öncesi kabilelerin içinde bulunduğu anarşi, barbarlık, kanunsuzluk durumunu tanımlamak için kullanılırken. Mevdudi bu terimi "modern toplumu tanımlamak için kullanmıştır."¹¹³

¹¹¹ Bodur, H. E., "İslami Fundamentalizmin Tarihsel Arka Planı", Ders Notları, KSÜ İlahiyat Fakültesi, Kahramanmaraş, 2005, s.12-13.

¹¹² Mahmood Mamdani, İyi Müslüman, Kötü Müslüman, Sevinç Altınçekiç (çev.), İstanbul, 1001 Kitap, 2005, s. 63.

¹¹³ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.64-65.

Mevdudi Batı demokrasisi, sosyalizm ve Batı toplumsal sistemine şiddetle karşı çıktı. O, İslami hayat şeklinin bir bütün olduğunu savundu.¹¹⁴

3.7. İBNİ TEYMIYYE

Takıyuddin Ahmed ibn Teymiye ya da kısaca İbn Teymiyye (d. 1263, Harran -ö. 1328, Şam), Selef/Selefiyye anlayışının en önemli alimlerinden ve görüşleri çeşitli İslam alimlerini ve akımlarını etkilemiş olan alim. İbn Teymiye'nin modern zamanlarda en çok vurgulanan fikri de devletin ahlaki ve dini temellere oturması, dini kanunlara bağlı olması gerektiğini düşünmesidir.¹¹⁵

Usame Bin Ladin; Selefi akımın oluşmasında bazı görüşlerinden esinlenen İbn-i Teymiye'den büyük oranda etkilenmiş olup, birçok açıklamasında İbn-i Teymiye'ye atıfta bulunmuştur. 1996 yılında ABD'ye savaş açtığını ilan ettiği bildirisinde; Kur'an ve Hz. Muhammed haricinde sadece İbn-i Teymiye'yi referans göstermektedir. Ayrıca söz konusu bildiride, ABD'nin hedef alınmasında, dini dayanağı yine İbn-i Teymiye'den almaktadır.¹¹⁶

Selefilik tarihte ortaya çıkışının, 1263-1328 arasında yaşayan İbn-i Teymiye'ye kadar uzandığı ifade edilmektedir. Daha sonra bu görüşün tekrar ortaya çıkışı; 1703-1787 arasında yaşayan Muhammed Bin Abdülvehhab'ın fikirleri ile olmuştur. Kısaca Vehhabilik için; M. B. Abdülvehhab tarafından, Selefilik üzerine inşa edilen ancak onun daha da aşırı şekilde uygulamaya konulmuş şekli denilebilir.¹¹⁷

Radikal İslam ideolojisi üzerinde en büyük etkiyi yaratan isim hiç şüphesiz, bir ortaçağ bilgini ve eylemcisi olan İbn Teymiyye'dir. Bir İslam hukukçusu ve ilahiyatçısı olması yanında siyasi bir kimliğe de sahip olan Teymiyye, modern dönemde liberal, muhafazakar ya da aşırılık yanlısı olsun her kesimden insanın kendisinden alıntı yaptığı önemli bir şahsiyettir. Sünni devrimci İslam'ın babası olarak da bilinen Teymiyye, kimilerine göre ise Selefiye taraftarları ve köktenci reformcular için bir model teşkil etmektedir. İbn Teymiyye her ne kadar 13'üncü yüzyılda yaşayan biri olarak döneminin sorunlarını dile getirmiş olsa da, düşünceleri, 18'inci yüzyıldaki Vahhabi hareketini,

¹¹⁴ Seyid Saleem Şahzad, El kaide ve Taliban'ın içinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde", Küresel Kitap, İstanbul, 2014, s.224.

¹¹⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bn_Teymiye, (Erişim 06.05.2016)

¹¹⁶ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide'nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.108.

¹¹⁷ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide'nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.109.

Mısırlı ideolog Seyyid Kutub'u, Muhammed El-Farac, Usame Bin Ladin gibi çağımızın aşırılık yanlılarını da etkilemiş ve bu kişiler tarafından referans olarak kullanılmıştır.¹¹⁸

İbn Teymiyye, Bağdat'ın düştüğü, Abbasi İmparatorluğu'nun Moğollar tarafından ele geçirildiği, "İslam dünyasının bölünmeler ve fikri ekoller arasında çekişmeye yöneldiği, İslam'ın asli temellerinden uzak taassupların geliştiği, İslam tarihinin en yıkıcı döneminde yaşamıştır."¹¹⁹ Yazıları ve vaazları nedeniyle zulüm gören ve hapsedilen Teymiyye, Hanbeli Mezhebi'ne mensup bir fıkıhçı olarak hayatını dini alimlik ve siyasi eylemcilik arasında dengede tutmayı başarmıştır.¹²⁰

Düşüncesinin merkezinde, toplum ve din arasında son derece yakın bir ilişki olduğu, Kuran ve diğer kutsal metinlerin harfiyen benimsenmesi, 8.yüzyıldaki Medine toplumunun İslami bir devlet için mükemmel bir örnek olduğu, İslam'ın yeniden ihtişamını kazanması için Hz. Muhammed ve Dört Halife dönemine dönülmesi ve İslam'ın arındırılmasına ihtiyaç duyulduğu inancı yer almıştır.¹²¹ İslam dünyasının içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmasının ancak Selef'in yaşamının örnek alınması ile mümkün olacağını savunmaktadır. Teymiyye'ye göre, Selefin örnek alınması, Kuran ve Sünnetin Selef'in anladığı sekliyle yaşanması demektir. Bu kapsamda İbn Teymiyye, Selefin mezhebini, 'Kuran ve sünnette yer alan bütün sıfatları, isimleri, bütün haberleri ve halleri olduğu gibi kabul etmek' olarak tespit etmektedir.¹²²

İbn Teymiyye dini görüşlerini, dönemin koşulları içerisinde bazı esaslar üzerine kurmuştur. Teymiyye'ye göre ibadetler dini hakikatlere uyularak yapılmalıdır. Bu hakikatler ise Kuran ve Sünnette belirtilmiştir. Bu hakikatleri terk eden kimse terk ettiği oranda imanından kaybederken, Allah'tan da uzaklaşır. Yapılan iş mutlaka Allah için yapılmalı ve Resul'ünün sevgisine uygun bulunmalıdır. Bu nedenle Allah'a dua vasıtasız yapılmalı ölü veya dirilerden yardım dilenmemeli, ölü veya diriler aracı yapılmamalıdır. Kabir ziyaretleri dinen sakıncalı olup engellenmelidir. Allah'a duada bulunmak, namaz kılmak için Kabirlerin bulunduğu yerler mescit olarak kullanılmamalıdır.¹²³

¹¹⁸ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.64.

¹¹⁹ Huriye Tefvik Mücahid, 'Farabi'den Abduh'a Siyasi Düşünce, İz Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.136.

¹²⁰ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.64.

¹²¹ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.59.

¹²² Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.201.

¹²³ Ahmet Vehbi Ecer, Tarihte Vehhabi Hareketi ve Etkileri, Asam Yayınları, Ankara, 2001, s.40-43.

İbn Teymiyye, dini motifli terör örgütleri ve radikal düşünürlerce en çok göndermede bulunulan isimdir. İbn Teymiyye'nin günümüz radikal İslami hareketler içerisindeki güçlü etkisi hiç şüphesiz, öğretilerini eyleme dönüştürmesinden gelmektedir. Teymiyye, Tatarlara karşı cihatta bizzat savaşmış, inançlarını savunduğu için hapsedilmiştir. Onun bu kararlılığı, militan cihat savunuculuğu, sonraki radikaller üzerinde büyük ve silinmez izler bırakmıştır.¹²⁴

Bu noktada İbn Teymiyye'nin dini metinleri nasıl yorumladığı önemlidir. Ebu Zehra, Teymiyye'nin dini yorumlama yöntemini şu şekilde izah etmektedir.

İbn Teymiyye'ye göre, metinler konusunda en güvenceli yol, onları olduğu gibi bırakmaktır. İbn Teymiyye bu görüşünün "Selef-i Salih"e dayandığını iddia etmektedir. Bu nedenle, kelimeleri zahirlerine göre (gerçek anlamlarına göre) değerlendirmekte ve bunların ifade ettiği temel zahiri manalara itibar etmektedir. Diğer yandan İbn Teymiyye, bunların "yaratıklarda olana" benzemediğini ifade etmekte ve ötesine karışmamaktadır. Ötesi için herhangi bir tefsir yapmayan İbn Teymiyye, bunu tefsir etmeye kalkışmanın sapıklık olduğunu da, iddia etmektedir... İbn Teymiyye, bu tutumuyla yorumlama ve olduğu gibi bırakmanın arasını bulduğuna inanmaktadır. Çünkü bir yandan bu tür ayetleri zahiri manaları ile tefsir edip, Allah'ı yaratıklara benzemekten tenzih ederken, diğer yandan da "Keyfiyet" ve gerçek niteliğe dokunmamaktadır. İbn Teymiyye, sahabelerin, içinde "el", "ayak", "yüz", "oturmak", "inmek" ve benzeri tabirler bulunan mütesabih ayetlerin manasını bildiklerini, bu bilgilerini ayetlerin zahiri manalarından aldıklarını ve Allah'ın zatının mahiyetini öğrenmeye kalkışmadıkları gibi, bu sıfatların da mahiyetini öğrenmeye yeltenmediklerini iddia etmektedir. İşte, İbn Teymiyye'nin "Selef Mezhebi" olarak öne sürdüğü anlayış budur.¹²⁵

Görüldüğü üzere Teymiyye'ye göre metinlerin yorumlanmasında "esas olan din ve nakildir. Akıl sadece idrak ve tasdik edicidir. Akıllar türlü türdür ve bugünkü akıl ile yarınki akıl birbirine uymaz. Nakil ise daima birleştiricidir."¹²⁶ Günümüzde İslamiyet'i istismar eden dini motifli terör örgütleri ve radikal düşünürler, toplumsal gelişmeleri ve hareketleri değerlendirirken kendi politik amaçlarını destekleyecek şekilde İbn Teymiyye'nin dini metinleri yorumlama biçimine vurgu yapmaktadır. Örnek

¹²⁴ R. Hrair Dökmeciyan, Arap Dünyasında Köktencilik, Muhammed Karahanoğlu (çev.), İlke Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 61.

¹²⁵ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.205-206.

¹²⁶ Mehmet Zeki İşcan, Selefilik, İslami Köktencilik'in Temelleri, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2006, s.30.

verecek olursak, Hac Suresinde geçen “Kendileriyle savaşılanlara (müminlere) zulme uğramış olmaları sebebiyle (savaş konusunda) izin verildi” ayeti, İbn Teymiyyeci bir yorumla ele alınırsa metin ya olduğu gibi kabul edilecek ya da kelimelerin zahiri manalarına göre hüküm verilecektir. Dolayısıyla El-Kaide ve benzeri dini motifli bir terör örgütü, haksızlığa veya zulme uğradığını değerlendirdiği Müslüman bir topluluğu gerekçe göstererek bu ayeti terör eylemlerine referans yapabilmektedir. Halbuki Kuran ayetleri birçok İslam düşünürü tarafından toplumsal hayat ile ilişkilendirilirken, din, bir bütünlük içerisinde ve Hadisler dikkate alınarak akıl yoluyla yorumlanmıştır. Müslüman din bilginlerinin büyük çoğunluğuna göre, Kuran’ın terör eylemlerine referans gösterilmesi büyük bir yanılıdır.¹²⁷

El Kaide’nin ideolojik söylemi Teymiyye’nin yorumları ile başlar ve Seyid Kutub’la sona erer.¹²⁸

3.8. ABDULLAH AZZAM

Abdullah Azzam, 1941 yılında Filistin’in Sıla el-Harisiye kasabasında doğmuştur. 18 yaşına geldiğinde Mısır merkezli faaliyet gösteren Müslüman Kardeşler’e (İhvan-ı Müslimin) katılmıştır.¹²⁹

Küresel cihadın babası olarak ta tanımlanan Azzam, doktorasını El Ezher Üniversitesi’nde tamamlamış, Ürdünlü bir İslam hukukçusudur. Azzam, hayatı boyunca militan bir küresel cihat ideolojisinin savunuculuğunu yapmış,¹³⁰ bu durum, onun İslami hareketler ve İslam’ın katı yorumlarından beslenen dini motifli terör örgütleri açısından önemli bir ideolog ve ruhani bir lider olarak kabul edilmesine vesile olmuştur. Ateşli ve cezp edici konuşmaları, küresel cihat ve militan çatışmalara verdiği destekle İslamcı radikaller arasında büyük bir şöhret yakalayan ve Selefi anlayışı teoride ve pratikte en iyi temsil eden kişi olan Azzam’ın görüşlerini; “Yalnızca cihat ve silah: Ne müzakere, ne konferans, ne de diyalog.”¹³¹ cümleleri anlatmaktadır.

Usame Bin LADİN’in “akıl hocası”nın Abdullah AZZAM olduğu, Bu noktada El Kaide’nin de ideolojik temellerini atan kişinin, bilinenin aksine LADİN’in değil

¹²⁷ Ergün Çapan, “İntihar Saldırıları ve İslam” İslam’a göre Terör ve İntihar Saldırıları, Ergun Çapan (der.), Işık Yayınları, İstanbul, 2004, s.65.

¹²⁸ Seyid Saleem Şahzad, El kaide ve Taliban’ın içinde “Bin Ladin ve 9/11’in Ötesinde”, Küresel Kitap, İstanbul, 2014, s.224.

¹²⁹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.58.

¹³⁰ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.22.

¹³¹ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam’a Tehdit Dünya’ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.75.

Abdullah AZZAM olduğu, hatta El Kaide'nin ideolojik yapısının AZZAM'ın kişiliğine ve fikri alt yapısına sıkı sıkıya bağlı olduğu belirtilmektedir. 1941'de Filistin'de doğan ve 1967 yılında Filistin'in Batı Yakası ve Mescid-i Aksa'nın İsrail tarafından işgal edilmesinden sonra İhvan-ı Müslimin (Müslüman Kardeşler) teşkilatına katılan Abdullah AZZAM; 1969'da Usul-i Fıkıh konusunda master yapmış ve Amman'da Şeriat Fakültesinde okutmanlık görevinde bulunmuş, 1973'de ise Kahire Üniversitesinde Usul-i Fıkıh dalında doktorasını tamamlamıştır. 1973-1980 yılları arasında Ürdün Üniversitesi Şeriat Fakültesinde, 1981'de S. Arabistan Cidde Melik Abdülaziz Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 1984'de buradan ayrılarak Afganistan'da Mekteb ül-Hadimat'ı (MAK) kurmuş ve 1989 yılında bombalı bir suikast sonucu öldürülmüştür.¹³²

Azzam, Usame Bin Ladin üzerinde önemli bir nüfuza sahip olmuştur. Bu nüfuz oldukça totaliter bir şekilde kendini göstermiştir. İkili, Afganistan için eleman toplamada, sermaye temininde, gönüllülerin eğitiminde ve tıbbi mühendislik destek yapılarının kurulmasında birkaç yıl yakın şekilde birlikte çalışmışlardır.¹³³ Bununla birlikte Usame Bin Ladin, 1988 yılında Azzam ile yollarını ayırmış ve El Kaide örgütünü kurmuştur. El Kaide'nin kurulmasından yakın bir zaman sonra Azzam, Pakistan'ın Peşaver şehrinde Kasım 1989 tarihinde arabasının bombalanması sonucu iki oğlu ile birlikte öldürülmüştür. Azzam'ın öldürülmesini müteakip Usame Bin Ladin'in liderlik nüfuzu daha fazla güçlenmiş, Azzam'ın kontrolündeki Mekteb-ül Hidamat ise üyeleri ve tüm lojistik varlığı ile birlikte El Kaide'nin idaresine geçmiştir.¹³⁴

3.9. MUHAMMED BİN ABDÜLVEHHAB

Selefilik üçüncü kez Muhammed Bin Abdülvehhab (1703–1787) ile tekrar gündeme gelmiş ve tarihsel süreç içerisinde Vahhabiler ismiyle anılan gruplar tarafından günümüze taşınmıştır. “Selefilik tarihsel gelişiminin Vahhabilik içinde geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Vahhabilik, Selefilik üzerine inşa edilmiş ve aynı görüşler paralelinde Selefilik'in daha katı bir şekilde uygulamaya konulmuş seklidir.”¹³⁵ 18. yüzyıl İslam dünyası, günümüzde olduğu gibi çok büyük bir alana yayılan İslami yeniden canlanış dalgası yaşamıştır. Bu dönemde yaşanan en

¹³² Abdullah Azzam, Cihad Kervanı, Vural Yayınları, İstanbul, 1997, s. 7.

¹³³ Richard Whelan, El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.80.

¹³⁴ Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.57.

¹³⁵ Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.46.

önemli gelişme, İslam dünyası içinde ılımlı ya da aşırılık yanlısı birçok hareketin oluşmasına etki eden Vahhabi hareketinin ortaya çıkmasıdır.¹³⁶

İslam'ın en katı yorumlarından biri olduğunu söyleyebileceğimiz Vahhabilik, ilk kez 18. yüzyılda bugünkü Suudi Arabistan Krallığı'nın sınırları içerisinde olan Necid bölgesinde ortaya çıkmıştır. Kurucusu Muhammed Bin Abdulvahhap'ın ismiyle anılan Vahhabilik, önceleri dini bir akımken zamanla siyasi bir kimliğe bürünmüştür. Osmanlı Devleti'nin, Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesinin ardından 1921 yılında resmen kurulan Suudi Arabistan Krallığı'nın resmi mezhebi olan Vahhabilik günümüzde Türkiye de dahil halkı Müslüman olan pek çok ülkede varlığını sürdürmektedir. Vahhabilik, ortaya çıktığı ve yayılmaya başladığı 18. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti içinde büyük problemlere yol açmış, dağılma sürecinde olan Osmanlı'yı bölgede oldukça meşgul etmiştir. Tarihe Vahhabi isyanları olarak geçen olaylar Osmanlı'nın hem dini hem de toprak bütünlüğünü bozarak, bu Devletin dağılmasında katalizör rolü üstlenmiştir.¹³⁷

Vahhabiliğin kurucusu olduğunu belirttiğimiz Muhammed Bin Abdulvahhap, saf ve gerçek İslam'a geri dönülmesini sağlamak amacıyla 1774 yılında bir arınma ve yenilenme politikası başlatmıştır. Vahhap'ın bu politikası Suudi yöneticileri tarafından da destek görülerek silah zoruyla yürütülmüştür. İslam'dan saptığına ve Müslüman devleti gasp ettiğine inandıkları Osmanlı Sultanına meydan okumuşlar basta bazı Osmanlı toprakları olmak üzere, Şiiilerin kutsal mekanı Kerbela'yı, Mekke ve Medine şehirlerini de işgal ederek bu bölgeleri kendi deyimleriyle temizlemişlerdir. Vahhabi hareketinin 18. yüzyılda yaşanan yükselişini iki nedene bağlamak mümkündür. Bunlardan birincisi, İslam'ın gerilemesi ikincisi ise buna bağlı olarak Hıristiyanlığın ilerlemesidir.¹³⁸

Suudi Arabistan da ortaya çıkarak sonraları bu ülkenin resmi dini haline gelen hareket, zamanla İslami radikalizm gibi dini aşırılık hareketlerini ifade etmek için kullanılan bir terim haline gelmiştir. 19. yüzyılda İngiltere, sömürgesi olan Hindistan'da ortaya çıkan emperyalizm karşıtı hareketleri Vahhabi olarak adlandırmıştır.

¹³⁶ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.66.

¹³⁷ H. Miray Vurmay, "İslam'ın En Katı Yorumu Vahhabilik", Evanjelizm ve Vahhabilik, Mustafa Karaca (der.), Nokta Kitap, İstanbul, 2005, s. 109-110.

¹³⁸ Bernard Lewis, İslam'ın Krizi, Abdullah Yılmaz (çev.), Literatür Yayınları, İstanbul, 2003, s.107-108.

Zamanımızda Vahhabi İslam, sadece Taliban ve El-Kaide ile değil aynı zamanda başka bölgelerde de ortaya çıkan radikal İslami hareketlerle de özdeşleştirilmiştir.¹³⁹

Muhammed Bin Abdulvahhap, İbn Teymiyye'nin eserlerini okuyarak oldukça beğenmiş ve bu konuda derinleşerek, İbn Teymiyye'nin mezhebini tekrar diriltmiştir. İnanç konusunda İbn Teymiyye'nin ortaya koyduğu hususlara yeni bir şeyler eklemeyen ancak Teymiyye'nin katı tutumunu daha da sertleştiren Vahhap, onun değinmediği bazı pratik sonuçlar da çıkarmıştır. Sadece görüşlerini dile getirmekle kalmayan Vahhabiler, kendilerinden olmayan ve kendilerine muhalif olan kişilere karşı kılıç kullanmışlardır. Muhaliflerle savaşı bidatlerle savaş sayan bu anlayış ellerine geçen köy ve kentlerdeki türbe ve mezarları yıkarak harap etmişlerdir. Bu hareketlerinden dolayı pek çok Avrupalı yazar tarafından 'mabet yıkıcıları' olarak anılan Vahhabiler, kabir ziyaretlerini, sadece kabirde yatana selam vermekle sınırlı kalması şartı ile caiz görmüşlerdir.¹⁴⁰

3.10. HASAN EL BENNA

Modern anlamda İslami hareketin kökleri 20. yüzyılın ilk yarısında Batı emperyalizmine bir tepki olarak Mısır'da ortaya çıkan Müslüman Kardeşler hareketine dayanır. Bu örgütün kurucusu, Hasan El Benna'dır. Benna, 1906 yılında Şeyh Abdurrahman El Benna'nın en büyük oğlu olarak Mısır'da dünyaya gelmiştir. Babasından dolayı dini ilişkilerin merkezinde büyüyen El Benna, medrese eğitimini reddederek ortaokula kaydolmuş ve Damanhur'daki Başöğretmenler yetiştirme okuluna giderek din adamlığı yerine öğretmen olmayı tercih etmiştir.¹⁴¹

Muhammed Bin Abdulvahhap'dan sonra Siyasal İslamcılık tarihinde öne çıkan önemli iki isim Müslüman Kardeşlerin kurucusu Hasan El Benna ve Cemaati İslami'nin kurucusu Seyyid Abdülala Mevdudi olmuştur. Cemaati İslami de en az Müslüman Kardeşler kadar, bugünkü İslami Fundamentalist gruplara ilham kaynağı olmaktadır.¹⁴² Hasan El Benna, hemen hemen kendisiyle aynı dönemde yaşamış olan Seyyid Abdülala Mevdudi ile birlikte modern siyasi İslamcılığın babası kabul edilir.¹⁴³

¹³⁹ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.133-134.

¹⁴⁰ Muhammed Ebu Zehra, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, Sıbgatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001, s.221-223.

¹⁴¹ Bora Bayraktar, Hamas, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007, s.44-45.

¹⁴² Selçuk Arı ve Okan Arslan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Platin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.171.

¹⁴³ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.60.

El Benna'ya göre temelleri çatırdayan Batı medeniyeti, göz kamaştırıcı seviyelerden inişe geçmiş ve kaçınılmaz bir iflase doğru hızlı ilerlemektedir. Kurumları ve prensipleri yıkılıp gitmekte olan bu medeniyet, ekonomik krizlerle de sarsılmaktadır. El Benna tenkitlerini sadece Batıyı yöneltmemiş, Doğu ülkeleri de bu tenkitlerden nasibini almıştır. Emperyalist güçlerin saldırısına maruz kalan Doğu ülkeleri bütünlüklerini koruyamamışlar ve doğal kaynakları Batılılar tarafından sömürülmüştür. El Benna'ya göre Doğu ülkeleri, Batının bir benzeri olalım derken elalemin soytarısı olmuş, örf ve adetler korunamamış, kuralları kaldıralım derken bir anarşi ortamına doğru sürüklenmişlerdir. Benna bu derdin devasını İslamiyet'te bulacağına inanmış ve İslami hareketi başlatıp sürdürebilmek için bir grubun inşasının gerekliliğine dikkati çekmiştir.¹⁴⁴

Burke'a göre El Benna;

İslam'ı müminin toplumsal, siyasi, kişisel ve dini hayatının bütün kısımlarını düzenleyen mükemmel, bütünlüklü ve her şeyi kapsayan bir sistem olarak görüyordu. Kendisinden önceki pek çok reformcu gibi o da Kuran, hadisler ve Müslüman toplumun ilk dönemlerinin bütün Müslümanların bütün eylemleri için bir örnek oluşturduğuna, Müslümanların inançlarını icra etmelerinin tamamı olarak gördüğü Serhat'ın modern bir İslam toplumu için ideal bir kılavuz olduğuna inanıyordu. İbn Teymiyye ve diğerleri gibi o da bugün İslam'ın karşısındaki sorunların Müslümanların doğru yolu izlemekteki başarısızlıklarının bir sonucu olduğu kanısındaydı. Çevresinde hemen hemen her yerde var olan toplumsal eşitsizliği gören El Benna, ulemanın ilk görevi olan adil bir toplum için geçici iktidarın icrasını düzenleme isinde başarısız olduğu, artık başkalarının mücadeleye girişmesi gerektiği sonucuna varmıştı. Bu mücadele elbette ki cihaddı.¹⁴⁵

Gençliği, Osmanlı Devleti'nin çözülme ve Ortadoğu'nun Batı emperyalizmine esir olduğu yıllara rastlayan El Benna bu dönemde, Selefilik hareketinin fikirleriyle tanışır ve bu düşüncelerden oldukça etkilenir. Müslüman Kardeşlerin temeli de iste bu dönemde atılır. Osmanlı'nın ve Ortadoğu'nun içinde bulunduğu durumdan etkilenen El Benna ve arkadaşları, gençleri iyi birer Müslüman olarak yetiştirmek amacıyla camilerde, kahvehanelerde ve kulüplerde vaaz vermek amacıyla bir cemiyet kurmaya karar verirler.¹⁴⁶ Müslüman Kardeşler, İngiliz sömürgeciliğine ve İslam dünyasındaki hareketsizliğe tepki olarak, 20. Yüzyılın Sünni dirilisinin simgesi kabul edilen Hasan El

¹⁴⁴ Asaf Hüseyin, Ortadoğu'da Devlet ve Terör, Taha Cevdet (çev.), Pınar Yayınları, İstanbul, 2004, s.134-135.

¹⁴⁵ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.60-61

¹⁴⁶ Bora Bayraktar, Hamas, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007, s.45.

Benna tarafından, 1928 yılında İsmailiye’de kurulur. Bu teşkilat, güçlü sosyal akımların ve Benna’nın karizmatik kişiliğinin birleşimini yansıtmaktadır. Hareketin en önemli özelliği, ardındaki kitle desteğini, örgütlemesi ve harekete geçirmesidir.¹⁴⁷ Müslüman Kardeşlerin amacı, eğitim ve propaganda yoluyla toplumsal dönüşümü sağlayarak, Mısır ve Arap dünyasında şeriat yasalarına göre yönetilen bir İslam toplumu oluşturmaktır.¹⁴⁸

Görüldüğü gibi Hasan El Benna’nın kurduğu Müslüman Kardeşler hareketinde de Selefi-Vahhabi ideolojinin vurgusu ön plana çıkmaktadır. El Benna, İslam ile toplumsal yaşamı ilişkilendirirken, İbn Teymiyye’ye de gönderme yapmaktadır. Bu yönüyle Hasan El Benna’nın liderliğini yaptığı Müslüman Kardeşler Hareketi, El-Kaide hareketinin kurucuları ve üyeleri üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle El-Kaide üyelerinin “cihat” kavramına yüklediği anlamın temellerini, Hasan El Benna’nın radikal söyleminde bulmak mümkündür. Bugün birçok Müslüman ülkede gerçekleştirilen terör eylemlerinin El-Kaide üyelerince meşru kabul edilmesinin arka planında, El Benna’nın İslami bir idarenin kurulmasını engelleyen yöneticilerle cihat edilmesi gerektiğini vurgulayan radikal söylemi bulunur.¹⁴⁹

¹⁴⁷ R. Hrair Dökmeciyan, Arap Dünyasında Köktencilik, Muhammed Karahanoğlu (çev.), İlke Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 110-111.

¹⁴⁸ Bora Bayraktar, Hamas, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007, s.45.

¹⁴⁹ Beyhan Gürbüz, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.109.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU, YAPILANMASI, EYLEMLERİ VE ETKİLERİ

4.1. GİRİŞ

Günümüzde El Kaide olarak bilenen yapının, 1980’li yılların başında Afgan-Rus savaşı sırasında ilk oluşumu başlamış, 1988-1989 yıllarında LADİN öncülüğünde kurulmuş, 1996-2001 arasında olgunlaşmış ve 11 Eylül 2001’den sonra küresel hale gelmiştir. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus ise; El Kaide’nin ortaya çıkmasında, İslam dininin gereklerinden ziyade bazı güncel faktörlerin etkili olduğudur. Bu noktada El Kaide’nin temelinde ‘Batı Karşıtlığı’ olduğu anlaşılmaktadır. ABD’nin geçmişten beri uyguladığı yanlış ve saldırgan (emperyalist) politikalar, El Kaide’nin taraftar bulmasında en etkili faktördür. ABD’nin 11 Eylül sonrasında Afganistan ve Irak’a müdahale de bulunması, El Kaide merkezli küresel terörün artmasına sebep olmuştur. Bu bölümde El Kaide’ni kuruluşunu, amacını, eylemlerini ve hedeflerini açıklayacağız.

4.2. USAME BİN LADİN’İN HAYATI

Tam adı Usame Bin Muhammed Bin Awwad Bin Laden olan şahsın doğum tarihi ile ilgili çelişkili bilgiler olsa da Londra’daki İslam Basın Merkezi tarafından yayınlanan bir rapora göre; 1957 yılında doğmuştur. İnterpol kayıtlarına göre ise 10 Mart 1957 doğumludur. Usame bin Ladin, ilk ve orta öğrenimini Cidde’de yapmış, yükseköğrenimini ise yine Cidde’deki Kral Abdu’l Aziz Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Laden’in bu üniversitede mühendislik eğitimi aldığı ve 1979 yılında mezun olduğu bilinmektedir.¹

Suudi Arabistanlı milyarder terörist, Ortadoğu’nun en büyük müteahhitlerinden biri olan Muhammed Avad Bin Ladin’in 54 çocuğundan 17. olarak 1957 yılında Suudi Arabistan’da dünyaya gelmiş ve ona ‘aslan yavrusu’ anlamına gelen ‘Usame’ adını babası vermiştir.² Ladin ailesinin kökleri her ne kadar Yemen’e dayansa da, aile, Suudi

¹ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.67.

² Faruk Mercan, Savaşçının Dönüşü, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2006, s.175.

Arabistan'ın en saygın ailelerinden biri olarak adını inşaat sektöründeki başarıları ile duyurmuştur.³

Usame, 1968 yılında ölen Yemen asıllı Muhammed Bin Laden'in 54 çocuğundan biridir. Ayrıca Muhammed B. Laden'in, 23 karısının bulunduğu belirtilmektedir. Muhammed Bin Laden bu kadınlar sayesinde uluslararası ilişkilerinde hısımlık oluşturmuştur. Bunların kimisi Suriyeli, kimisi Libyalı kimisi de Mısırlıydı. Usame'nin annesinin ise Suudi kökenli olduğu ifade edilmektedir.⁴ Güney Yemen'den Suudi Arabistan'a gelen ve buradaki yaşantısına Cidde limanında bir hamal olarak başlayan Muhammed Ladin, Suudi Arabistan'da hızla yükselmiştir.⁵ Her yıl binlerce Müslüman'ın hac görevini yerine getirmek için gittiği Mekke ve Medine'de girdiği inşaat faaliyetleri ve restorasyon çalışmaları ile İlam dünyasında büyük bir saygınlık kazanarak, Ortadoğu'nun en büyük inşaat şirketi haline gelmiş ve Bin Ladin Grubu adı altında endüstriyel bir imparatorluk kurmuştur.⁶

Hac mevsimi sırasında birçok Müslüman'ı evinde misafir eden babası sayesinde Usame, birçok İslami lider ve Müslüman din adamıyla tanışma fırsatı bulmuştur. İsrail'in Filistin üzerinde yaptığı vahşete oldukça üzüldeği bilinen ve Filistin'e yardım etmek amacıyla birçok erkek çocuk dünyaya getirerek, hepsini bir savaşçıya dönüştürmeye karar veren Bin Ladin'in, oğullarından sadece Usame savaşçı olmuştur.⁷

Usame Bin Ladin babası öldüğünde on yaşındaydı. Baba Ladin'in Kral Faysal'la bağları o kadar kuvvetliydi ki Faysal, Muhammed Ladin'in çocuklarına 'hepiniz benim çocuklarımsınız' diyerek sahip çıktı ve büyük çocukların şirketi yönetecek yeterli deneyime ulaştıklarına kanaat getirinceye kadar şirketin yönetimini Muhammed Ba Harith'e teslim etti. Sonunda en büyük erkek çocuk olan Salem, giderek büyüyen işleri devraldı. Usame'den on yaş büyük olan Salem, İngiltere'de okumuş, sempatik, cana yakın, dinamik ve zevk düşkünü biriydi Gitar çalan, kendi jet uçağını kendisi kullanan Salem, Ladin grubunu inşaat işlerinden uluslararası arenaya taşıyan kişi olmuştur.⁸

³ Robert Fisk, "Usame Bin Ladin Terörün Babası mı?", Düşmanımı Arayan Savaş, Metin Sever ve Ebru Kılıç (der.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.121.

⁴ Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.119-120.

⁵ Simon Reeve, Yeni Çakal'lar Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği, Gürol Koca (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.218.

⁶ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş İslamcı Terör, Nuray Yılmaz-Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Bilimsel Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.17-18.

⁷ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.18.

⁸ Jonathan Randal, Usame Bir Teröristin Doğusu, Fahriye Adsay (çev.), Avesta Yayınları, İstanbul, 2005, s.91.

Bin Laden'in ailesinin ekonomik ve parasal imparatorlukları; Suudi Arabistan'a 1928 yılında Yemen'den gelerek yerleşen dedeleri Muhammed Avad tarafından kurulmuştu. Suudi Krallığı'nın ilk yıllarında ülkenin doğusunda önemli görevler üstlenmiştir. Kralda bu hizmetinin karşılığında Mekke ve Medine gibi kutsal mekanların onarımı başta olmak üzere birçok iş vermiştir. Aldığı ihalelerle büyük bir müteahhit olarak süratle zenginleşmiş ve ailesini ülkenin varlıklı ailelerinden birisi haline getirmiştir. 1967 yılına kadar Kudüs'ün ve uzun yıllar boyunca da krallığın tek resmi müteahhidi olmuştur.⁹ İslamiyet'in en kutsal mekanı Mekke'deki Büyük Cami'nin genişletilmesini ve bakımını tek başına üstlenmiş ve Suudi topraklarındaki büyük şehirlerden dosdoğru Mekke'ye götüren otoyolların hepsini de o yapmıştır. Cidde'den Mekke'ye giden yolda hacıların zorunlu geçiş yeri olan Taif bölgesinin dağlarındaki sanat eserleri, şöhretini yaymış ve ustalığının simgesi olmuştur.¹⁰ 1968 yılında geçirdiği bir uçak kazası sonucu ölen Muhammed Bin Laden'in servetinin 11 milyar dolara ulaşmış olduğu belirtilmektedir.¹¹

Ladin'in aile üyelerinden büyük bölümü Amerika'daki lise ya da üniversitelerde eğitim gören genç profesyonel kişilerdir. Kolej eğitimlerine bağlı olarak çoğu Ladin ailesi üyesi Boston'da yaşamaktadır. Küçük kardeşlerinden biri olan Abdullah bin Laden 1994 yılında Harvard hukuk fakültesini bitirmiştir. Cambridge ve Massachusetts'de ofisleri bulunmaktadır. Ladin ailesinin çoğu üyesi Boston yakınlarındaki Tufts Üniversitesine girmiştir.¹²

Bin Ladin'in çocukları, Suudi prensleriyle birlikte eğitim görmüş ve arkadaşlık etmişlerdir. Müslüman dünyasının ileri gelenleri ile iyi ilişkiler kurma fırsatları olmuştur. Usame, Vehhabi iktidar çemberinin gözdelelerinden olmuş, bu çevreyle temas kurmuştur.¹³ Bazı kaynaklara göre ise Usame bin Ladin, Yemen doğumludur. Annesi Suudi Arabistan'da, Babası ise Yemen'in güneyindeki Hazramut bölgesinde doğmuştur.¹⁴ Babaannesinin ise Türk olduğunu belirten yazarlar da bulunmaktadır.¹⁵

⁹ Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.116-117.

¹⁰ Gilles Kepel, Cihat İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2001, s.356.

¹¹ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.136.

¹² Mahya Değirmenci, El Kaide Terör Örgütünün Kuruluşu, Yapılanması, Eylemleri Ve Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.30.

¹³ Gilles Kepel, Cihat İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2001, s.355.

¹⁴ H. Yılmaz. Ve S. Erkmen, "Olağan Şüpheli: Usame Bin Ladin", Stratejik Analiz Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 18, Ankara, 2001.

¹⁵ Mehmet Faraç, "İkiz Kulelerden Galata'ya El Kaide Turka", Günizi Yayınları, İstanbul, 2004, s.175.

Usame bin Ladin'in 1968 ve 1969 yıllarında haftada dört kez bir saatlik İngilizce dersi aldığı Cidde'de Batı tarzı eğitim veren seçkin bir Suudi Okulu olan El Thagh'daki öğretmenler ise, derslerinde “başarılı, zeki, dikkatli ve çalışkan” olan “utangaç, çekingen, merhametli ve kibar” bir çocuk olduğunu belirtilmiştir.¹⁶

Usame Bin Ladin'in gençliğiyle ilgili olarak farklı kaynaklarda, farklı görüşler mevcuttur. Batılı kaynaklar, Ladin'in liseden mezun olduğu yıllarda sık sık Beyrut'a giderek dünyevi hayatın günahkar zevklerini tattığını söylerken, İslami kaynaklar bu iddiaların, Ladin'in imajını kötülemek için uydurulduğunu savunarak reddetmekte ve Usame'nin gençliğinde dahi derin bir dini bağlılığa sahip olduğunu vurgulamaktadır.¹⁷

Usame Bin Ladin, liseyi bitirdikten sonra ailesinin de onayıyla genç bir Suriyeli kızla evlenerek, işletme ve inşaat mühendisliği okumak üzere Cidde'ye gitmiştir.¹⁸ İlginç olan, diğer kardeşleri Batılı üniversiteleri bitirip çoğunlukla Batılı bir hayat tarzı benimserken, tatillerini özel uçaklarıyla gittikleri Batı ülkelerinde geçirirken, Usame'nin hep Suudi Arabistan'da olması ve daha İslami bir yerde okumayı tercih etmesidir.¹⁹

Usame, Cidde'deki Abdulaziz Üniversitesinde eğitim görmüş, Cidde'de Kral Abdülaziz Üniversitesinde mühendislik okumuştur. Usame, üniversitede ek ders olarak İslam araştırmalarını tercih ederek, Abdülaziz Üniversitesinde okurken Abdullah Azzam Ladin'in hocası olmuştur.²⁰

Üniversitede okuduğu yıllar, radikal İslami hareketlerin yükselişe geçtiği döneme rastlayan Ladin, 1981 yılında Kral Abdülaziz Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur. Hem üniversite deneyimi hem de öğrenimi sırasında İslam dünyasında yaşanan gelişmeler nedeniyle dinsel yönelimi gitgide büyüyen Bin Ladin'in dini dünya görüşü, Suudi Arabistan'ın resmi dini olan Vahhabilikten, 1967'de Arapların İsrail karşısında aldıkları ağır yenilgiden, Mısırlı ideolog Seyyid Kutub'un

¹⁶ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.57.

¹⁷ Kamil E. Tavit “Usame Bin Ladin, Amerika'nın Bir Numaralı Düşmanı” Afganistan Taliban ve Ladin, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.124.

¹⁸ Simon Reeve, Yeni Çakal'lar Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği, Gürol Koca (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.221.

¹⁹ Faruk Mercan, Savaşçının Dönüsü, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2006, s.176.

²⁰ Mahya Değirmenci, El Kaide Terör Örgütünün Kuruluşu, Yapılanması, Eylemleri Ve Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.28.

militan cihat ideolojisinden ve 1970'lerde yayılmaya başlayan devrimci İslam'dan oldukça etkilenmiştir.²¹

Ladin'in, üniversiteden mezun olduktan sonra ticari işletme kurmak üzere İstanbul'a geldiği belirtilmiştir. 1979 yılında Rusların Afganistan'ı işgaline kadar İstanbul'da kalmış ve işgalden sonra Suudi Gizli Servis şefi Prens Türki bin Faysal tarafından Peşaver'e gönderilmiştir.²²

Ladin'i üniversitede geçirdiği yıllar militan inançlarının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Arkadaşları vasıtasıyla Müslüman Kardeşler Teşkilatının üyelerinin düşünceleri Ladin'in fikirlerinin gelişmesinde etkili olmuştur.²³

“1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte Usame Bin Ladin'e de mücadele edebileceği ve içindeki ateşi dışa vurabileceği bir alan açılmıştır.”²⁴

Ladin, 1979 yılında Suudi Arabistan, Pakistan ve ABD istihbaratının yürüttüğü gönüllü mücahitler kampanyası ile Sovyetlere karşı savaşmak için ilk defa Afganistan'a gitmiştir. Ladin Arap Afganlarının içinde yer almıştır. Burada yer almasında üniversitedeki hocası Azzam'ın da etkisi olmuş, kısa surede de Azzam'ın yardımcısı haline gelmiştir. Ladin'in yatırımları; emlak yönetimi, deniz taşımacılığı, kamu hizmetleri, inşaat, bankacılık, ilaç, nakliye, tarım ürünleri ve diğer bazı ticaret faaliyetlerini kapsamaktadır. Ladin'in birçok ülkede paravan şirketler aracılığıyla çok sayıda ticari kuruluşa hissedar olduğu kaynaklarda yer almıştır.²⁵

CIA, Sovyetlerin Afganistan'ı işgal ettiği yıllarda, basta Pakistan (YAI) olmak üzere birçok ülkenin istihbarat servisleriyle işbirliğine girmiş, bulabildiği en fanatik Müslüman gençleri toplayarak, Afganistan'da Ruslara karşı yürütülecek kutsal savaşta kullanmak üzere eğitmiş ve silahlandırmıştır.²⁶ İşbirliğinin amacı Afgan direnişçileri örgütleyerek Sovyetlere karşı kullanmak ve direnişi kutsal bir savaşa yani cihada çevirmektir. Müslüman ülkelerin Sovyetlerin komünist rejimine karşı örgütlenmesi ile Sovyetlerin dengesinin bozulması hedeflenmiştir. Bu hedef gereği YAI ve CIA yıllarca

²¹ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.19.

²² H. Yılmaz. Ve S. Erkmen, "Olağan Şüpheli: Usame Bin Ladin", Stratejik Analiz Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 18, Ankara, 2001.

²³ Simon Reeve. Yeni Çakallar: Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin Ve Terörizmin Geleceği, Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.225.

²⁴ Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.26.

²⁵ Mahya Değirmenci, El Kaide Terör Örgütünün Kuruluşu, Yapılanması, Eylemleri Ve Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.29.

²⁶ Noam Chomsky, 11 Eylül, Dost Körpe (çev.), OM Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 16.

radikal mücahitlere para yardımı yapmış ve Amerika adına yapılan savaşta bu mücahitler asker olarak kullanılmıştır. İsin ilginç tarafı bu mücahitler Amerika adına savaştıklarının, Amerika ise yıllar sonra kendisine karşı başlatılacak savaşı finanse ettiğinin farkında değildir.²⁷ ABD'nin, Sovyetler Birliği'ne karşı başlatılan bu direnişi desteklemesinin ardında, askeri ve siyasi bir takım menfaatler yattığı söylenebilir. Bu menfaatleri; dünya çapındaki bir milyar Müslüman'ı Sovyetlere karşı Afganistan topraklarında bir kutsal savaşta harekete geçirmek ve diğer taraftan şii azınlıkla Sünni çoğunluğun arasındaki doktrinel ayırımı, siyasi bir bölünmeye dönüştürüp İnan devriminin etkisini bir şii olayı olarak sınırlamak seklinde ifade etmek mümkündür. Her ne kadar Amerika, Afganistan'da İslamcı bir kurtuluş altyapısı ortaya çıkarmayı amaçladığını ileri sürse de, aslında İslamcı simgeler kullanan bir terör altyapısı inşa etmiştir.²⁸

Sovyetlerin, Afganistan'ı işgali zerine, CIA tarafından ise alınan ve önce Pakistan'a ardından Pesavere giden Bin Ladin burada, hac mevsiminde babasıyla bir araya gelmiş şahsiyetler olmaları sebebiyle daha önceden tanıdığı birçok mücahit liderle grşmştir. 1979-1982 yılları arasında cihat için para ve malzeme toplayan ve 1982 yılında Afganistan'a gelerek resmen cihada katılan Bin Ladin, Pakistan'dan gelen mücahitler için Pesaver'de, Beytul-Ensar adında bir konuk evi açmıştır. Askeri bir yapılanma olmayan Beytul-Ensar, cihada katılmak için gelenlerin ilk karşılaşma yeri olmuştur. Bu nedenle buraya gelen mücahitler daha sonra Gulbeddin Hikmetyar, Seyyaf ve Burhaneddin Rabbani'nin birliklerine götürülerek askeri eğitime alınmıştır. Beytul Ensar, Abdullah Azzam'ın kurduğu MAK'la aynı dönemde kurulmuştur.²⁹ MAK, 1984'te Pesaver'e yerleşen Abdullah Azzam'ın Afgan cihadına katılmak üzere gelen gönüllülerle birlikte, Ortadoğu'dan akan mali yardımın kabulü, yönetimi ve örgütlenmesi isini yürütmek amaçıyla oluşturduğu bir hizmet ofisidir.³⁰

İşte El-Kaide'nin ortaya çıkışını, Afgan cihadı sırasında Usame Bin Ladin'in kendi cihat anlayışını ortaya koymak ve İslami grupların dikkatini, Afganistan'da

²⁷ Arundhati Roy, "Sonsuz Adaletin Matematiği" Küreselleşme ve Terör, Terörizm, Saldırganlık ve Savaş, Mehmet Ali Civelek (der.), topya Yayınevi, Ankara, 2001, s.72.

²⁸ Ahmet zel, İslam ve Terör Fıkhi Bir Yaklaşım, Küre Yayınları, İstanbul, 2007, s.9.

²⁹ Kamil E. Tavit "Usame Bin Ladin, Amerika'nın Bir Numaralı Düşmanı" Afganistan Taliban ve Ladin, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.125-126.

³⁰ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (ev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.89.

yürütülen mücadeleye çekmek için yaptığı bu çalışmalar ve kurduğu bağlantılar sağlamıştır.³¹

4.3. USAME BİN LADİN'İN GÖRÜŞLERİ

Laden'in düşüncelerinin şekillenmesinde Cidde'deki Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde mühendislik okurken, İslami konulardaki zorunlu derslerini aldığı devrimci İslam'ın mimarlarından Seyyid Kutup'un kardeşi olan Muhammed Kutup'un ve o dönemlerde Filistin Müslüman Kardeşler Örgütü üyesi olan, Afganistan'daki cihadın müstakbel öncüsü Abdullah Azzam gibi şahısların etkili olduğu belirtilmektedir.³² Kısacası yetişkinliğe, fikir ve düşünce dünyasını Müslüman Kardeşlerin doktrini ve Suudi tarzında Selefilik penceresinden gören genç bir milyarder olarak varmıştır.³³

Kısaca; Laden'in dini anlayışını, Müslüman Kardeşler 'in doktrini ve Suudi tarzındaki selefilik-vehhabilik inancının şekillendirdiğini söylemek mümkündür.³⁴

S.Arabistan'da doğması ve bu devletin resmi kurumlarında eğitimini tamamlaması sebebiyle kendine özgü bir Vahhabilik anlayışına sahip olduğu ancak Suudi Arabistan'da yaygın olan Vahhabiliği gerçek Vahhabilik olarak görmediği, S.Arabistan'ın krallık sistemine, dini ve siyasi uygulamalarına eleştiriler getirdiği bilinmektedir. Nitekim Laden tarafından 1996 ve 1998 yıllarında yayınlanan bildirimlere göz atıldığında, özellikle Arap yarımadasına ve bilhassa Suudi Arabistan'a ilişkin hususların ön planda olduğu görülmektedir.³⁵

Bin Laden'in üniversiteden mezun olduğu 1979 yılında meydana gelen olaylar onun fikri yapısında derin izler bırakmıştır. 1979 yılında İslam dünyasında çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Yahudilere karşı şekilsel de olsa oluşturulan Arap ittifakı büyük bir çatlak vermiş, İsrail ve Mısır arasında barış anlaşması imzalanmış ve İran'da İslam Devrimi gerçekleştirilmiştir. Sovyetler Birliği Afganistan'a girmiş ve radikal Vahhabi görüşlere sahip bir grup Mekke'deki büyük camii işgal etmiştir. Enver Sedat yaptığı anlaşmayla Arap milliyetçiliği ile hiçbir yere varılamayacağını gösterirken, "İran Devrimi" rejimlere karşı yürütülecek mücadelede esin kaynağı oluşturmuştur. Sovyetler

³¹ Selçuk Arı ve, Okan Arslan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Ankara: Platin Yayıncılık, 2005,s.204

³² Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.27.

³³ Gilles Kepel, İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi, Haldun Bayrı (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.356.

³⁴ Beyhan Gürbüz, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.68.

³⁵ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.68.

'in Afganistan'ı işgali ise ateist ve sömürgeci Batı'nın yakın bir tehlike olduğunu göstermiştir. Kraliyet Ailesinin İslam'ın doğru yolundan saptığını iddia ederek Kasım 1980'de Kabe'yi işgal eden Cuhaymanibn Said el Uteyba ve 400 radikal taraftarı ise, Suudi halkını dinden çıkmış yöneticilerini ve onların Batılı destekçilerini devirmeye ve bir "adalet ve eşitlik" yönetimi kurmaya çağırmıştır. Bin Laden özellikle isyancıların iman gücünden çok etkilenmiş ve sonraki dönemlerde yakın arkadaşlarına bu işgali gerçekleştirenlerin gerçek Müslümanlar olduğunu, masum olduğunu ve acımasızca öldürüldüklerini anlatmıştır.³⁶

Arap ülkelerine ait sınırların Batı tarafından çizilerek Arapların bilinçli olarak bölündüğüne inanması sebebiyle, Arap ve İslam birliğinin sağlanması için Laden, kendine model olarak on ikinci yüzyılda Haçlıları yenmek için Ortadoğu'daki İslami grupları birleştiren Selahaddin Eyyubi'yi seçmiştir. Bu sayede Müslümanların eskiden olduğu gibi yüzlerce yıl barış içerisinde yaşayabileceğini sohbetlerinde sık sık, dile getirmiştir.³⁷ Yine bu sohbetlerde Kuran'ın kalbi sayılan, insanın ahlaki sorumluluğu, yeniden diriliş ve yargı gününün kesinliğiyle ilgili Yasin Suresinin 36'ncı ayetinden bahsetmiştir.³⁸

4.4. USAME BİN LADİN'İN AFGAN CİHADINA KATILMASI

Laden, S. Arabistan'da yükseköğrenimini tamamladıktan sonra, 1979 yılında Afgan-Rus savaşına katılmak üzere Pakistan/Peşaver'e gitmiştir.³⁹ Burada Mücahit liderlerle tanışmış, Pakistan'lı güvenlik birimleri ve askeri yetkilileri ile de önemli dostluklar kurmuştur. Ahmed Raşid, Laden'in Pakistan'a gidişiyle ilgili olarak şunları ifade etmektedir;

Pakistan İstihbarat Servisi (ISI), en başından beri, Suudi Kraliyet Ailesi'nin cihadın yakın destekçisi olduğunu göstermek için, Suudi İstihbaratının başı Prens Türki Bin Faysal'dan, Suudi biriminin başında bir Kraliyet Prensi'nin olmasını istemiştir. İlk zamanlar itibariyle savaşmaya yalnızca yoksul Suudiler, öğrenciler, taksi şoförleri ve bedevi göçerler gelmiş, Afgan dağlarında hiçbir haşmetli Suudi Prensi'nin canını tehlikeye atmaya gönüllü olduğu görülmemiştir. Kraliyet ailesinden olmasa bile Bin Laden, kraliyet ailesine çok yakındı ve Suudi gönüllülere liderlik edecek kadar da

³⁶ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.70-72.

³⁷ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.68.

³⁸ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.75.

³⁹ Jean Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, Yasaklanmış Gerçek Bin Laden, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s.203.

zengindi. Çok geçmeden Bin Laden, Prens Türki ve General Gül ortak bir davanın peşine düşmüş sıkı dost ve müttefikler haline geldiler.⁴⁰

Onun hayatındaki önemli bir dönüm noktası, bir mücahit ya da Allah'ın savaşçısı olma yönündeki yolculuğunun başlangıcı olan Afgan cihadı hayatını tamamen değiştirmiş ve "Orada iki yılda yaşadıklarımı, başka yerde yüzyılda yaşayamazdım." demekten kendini alamamıştır.⁴¹

Afganistan'daki konumu kalıcı olduğu anlaşılan Laden, 1982 yılında Sovyetlere karşı savaşan Arapların liderliğini ve finansmanını üstlenmiştir. Çatışmaların ilk zamanlarında ön saflarda savaşmış, 1980'lerin ortalarında ise Afganistan'ın engebeli ve sert arazisinde mücahitlerin sığınabilmeleri amacıyla; yollar, patikalar yapmak ve büyük mağaralar açabilmek için ağır makine ve diğer malzemeleri buraya götürmüştür.⁴²

Laden, 1980 yılı ortalarında, eski hocası Abdullah Azzam'la işbirliği içinde, Pakistan/Peşaver'de Mekteb ül-Hidamat-MAK (veya Hizmet Bürosu) isimli oluşumun kurulma çalışmalarında yer almıştır. 185 MAK, aralarında ABD, Mısır, Suudi Arabistan ve Pakistan da bulunan yaklaşık (50) ülkedeki temsilcilikleriyle Afganistan'da savaşmak üzere gönüllüleri toplayarak Afganistan'a gönderme işlevi görmüştür. Bunun yanında Beyt-ul Ensar adlı örgütün kurulması da aynı zamana denk gelir ve bu oluşum da MAK ile paralel bir faaliyet içerisine girer. MAK, enformasyon, yardımların toplanması ve Müslümanların özellikle de Arapların canla-malla cihada teşvik edilmesi görevlerini yerine getirirken; Beytul-Ensar, cihada gelenleri karşılayarak, askeri eğitim kamplarına ve akabinde cephelere götürülmesi görevlerini üstlenmiştir.⁴³

4.5. USAME BİN LADİN'İN ÖLÜMÜ

Usame Bin Ladin'in ölümü etrafındaki olaylar henüz net değil, fakat 2004 yılında eski koruması Abu Jandal gazetem El Kuds el Arabiye'ye verdiği bir röportajda Usame Bin Ladin'in kendisinden yakalanma tehlikesi halinde kendisini vurmasını istediğini ve bu amaçla sadece iki mermisi bulunan bir tabanca verdiğini söylemişti. Bin Ladin görünüşe göre başına iki el ateş edilerek öldürüldü ve o özel tabancaya sahip

⁴⁰ Ahmed Raşid, Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun, Everest ve Mozaik Yayınları, İstanbul, 2001, s.215.

⁴¹ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.24.

⁴² Ahmed Raşid, Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun, Everest ve Mozaik Yayınları, İstanbul, 2001, s.216.

⁴³ Süleyman Gündüz ve diğerleri, Afganistan Taliban ve Laden, Birey Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.125-126.

korumanın Pazar gecesi son görevi yerine getirdiği yönünde söylentiler halihazırda dolaşmakta.⁴⁴

2001'deki 11 Eylül saldırıları sonrasında başlatılan Terörizmle Savaş kapsamında aranan bir numaralı hedef haline geldi. Pakistan'ın Abbottabad şehrindeki bir komplekste kaldığı tespit edilmesi sonrasında, 2 Mayıs 2011'de, Amerikan özel birliklerince buraya yapılan operasyon sonucunda öldürüldü.⁴⁵

Usame Bin Ladin'in ölümünden sonra örgütün başına yardımcısı Eymen El Zevahiri geçti. Ladin'in intikamını almak ve amaçlarına ulaşmak için örgüt üyeleri dünyanın birçok yerinde eylemlerini ve faaliyetlerini sürdürmektedir.

4.6. EYMEN EL ZEVAHİRİ

Mısırlı bir ilahiyatçı, genel cerrahi uzmanı, tıp doktoru ve El-Kaide'nin şu anki lideridir. Daha önceden Mısır İslami Cihadı'nın emiriydi. Eşi ve altı çocuğundan üçü Afganistan'da 11 Eylül saldırılarının ardından, 2001 sonlarında gerçekleşen bir hava saldırısında öldürüldü. Ancak öldü haberinden sonra birçok kez konuşmaları ve video kayıtları yayınlandı. 2 Mayıs 2011'de Usame bin Ladin'in ölümüyle birlikte El-Kaide'nin yeni lideri olduğu öne sürülmüş, bu 16 Haziran günü El-Kaide'den yapılan bir basın bildiriyle doğrulanmıştı. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD Dışişleri Bakanlığı Zevahiri'nin yakalanmasını sağlayacak bilgiyi verene 25 milyon dolar ödül vaat etmişti.⁴⁶

Tam adı Eymen Muhammed Rabi Eymen El Zevahiri olan yeni El Kaide lideri, 19 Haziran 1951 doğumlu. İyi halli ve köklü bir ailenin evladıdır. Aile efradı, Kral Faruk zamanında (1952 Cumhuriyet Devrimi öncesi) önemli görevlerde bulunmuştu. Dedesi dünyaca ünlü El Ezher'de şeyh/baş müftü idi. Anne tarafından dedesi, Kahire Üniversitesi'nde rektörlük ve Doğu Edebiyat Fakültesi'nde dekanlık yapmanın yanı sıra Doğu Edebiyatı Kürsüsünde profesör olarak çalıştı; daha sonra Pakistan, Suudi Arabistan ve Yemen'de büyükelçi sıfatıyla görevlendirildi. Aynı zamanda ülkenin en meşhur tasavvufçusu diye bilinirdi. Babası Dr. Muhammed el Zevahiri, Tıp Fakültesi Eczacılık Bölümü'nde profesör olarak çalıştı. Kardeşi Abdulrahman, Arap ülkelerinin çatı kuruluşu olan Arap Ligi'nin ilk genel sekreteriydi. Dayısı Salim Azzam, Avrupa İslam Konseyi genel sekreterliğini yürüttü; diğer dayısı Mahfuz ise, Mısır İşçi Partisi

⁴⁴ Defne Bayrak, Usame, Ark Yayınları, İstanbul, 2012, s.501.

⁴⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Usame_bin_Ladin, (Erişim 09.05.2016)

⁴⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Eymen_el-Zevahiri, (Erişim 20.05.2016)

(İslamcı) başkan yardımcılığında bulundu. “Aristokrat İslamcı Zevahiri’nin çocukluğu dini çevrelerde geçti; namaz niyazın yanı sıra Mustafa Kamil Vasfi gibi bir din bilgini ve üst düzey bürokratin (Devlet Meclisi başkan yardımcısı ve müsteşar) sohbet halkalarına katıldı. Okuma düşkünüydü; arkadaşlarıyla oyun oynamaya gitmezdi.⁴⁷

Eymen El Zevahiri El Kaide Terör Örgütünün liderliğini Usame Bin Ladin’in öldürüldüğü 2 Mayıs 2011 tarihinden bu yana yapmaktadır. Yardımcılığını yaptığı Usame Bin Ladin’in ölümüyle örgütün başına geçmiş ve örgütü yönetmeye başlamıştır.

4.7. EBU MUS’AB EL ZERKAVİ

Zerkavi’nin gerçek adı, Ahmet Fadil Nezzal El-Haleylah, lakabı ise Ebu Musab’dır. Zerkavi, Beni Hasan Aşireti’ne tabi, fakir ve muhafazakar bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Bu aşiret, Ürdün’ün büyük aşiretlerinden biridir. Ürdün’ün Irak ve Suriye sınırlarının, merkezinde yer alan Zerka ve Ceraş şehirlerine ve bu iki kenti çevreleyen bölgelere kadar uzanan Ürdün Çölü’nü vatan edinmiştir. Zerkavi liseye kadar hemen hemen camisiz tek bir sokağı bulunmayan Zerka şehrinde okudu. Delikanlılık çağına geldiğinde ise evinin yanındaki Abdullah Bin Abbas Camii ikinci evi haline geldi.⁴⁸

Ebu Musab Zerkavi (30 Ekim 1966-7 Haziran 2006), Usame bin Ladin ile birlikte Afganistan’da askeri bir kampın yöneticiliğini yapmış olan, Ürdünlü askerdir. ABD tarafından birçok terör eyleminin azmettiricisi olarak suçlanmış, Irak’taki El-Kaide örgütünün başı olduğu iddia edilmiş ve 2006’da Irak’ta öldürülmüştür. CIA, ABD’li genç işadamı Nick Berg’in Irak’ta kafasını kesen kişinin Zerkavi olduğunu açıkladı. ABD’nin başına 25 milyon dolar ödül koyduğu Ürdün asıllı Zerkavi, adını özellikle Irak’ın işgaliyle duyurmuştu. Zerkavi, ABD’nin Müslüman topraklarda bulunmasına ve Batı’nın bağımsız bir İsrail devletini desteklemesine karşı çıkıyordu. Irak’taki pek çok silahlı eylemi çeşitli video kayıtları ve mektuplarla üstlenmişti. Zerkavi’nin bilinen eylemleri arasında Irak’ta 2 ABD’li rehinenin başının kesilmesi, 2005 Kasım ayında Amman’daki 3 otele düzenlenen intihar saldırıları bulunuyor.⁴⁹

Afganistan’dan ülkesine döndü; adı “İmam Biati” isimli bir İslamcı oluşumuna karışınca 1995 yılında hapis cezasına çarptırıldı. 1999 yılında genel af kapsamında dışarı çıkar çıkmaz Afganistan’a gidip, İran sınırında kendisine has bir eğitim kampı kurdu. Saddam Hüseyin zamanında Irak’ta işgalcilere karşı savaştı. 11 Eylül olayından

⁴⁷ Faik Bulut, Cihat Yolcuları El Kaide’nin Sırları, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008, s.58-59.

⁴⁸ Fuad Hüseyin, Zerkavi El-Kaide’nin İkinci Kuşağı, Defne Bayrak (Çev.), Küresel Kitap Yayıncılık, 2014, s.10-11.

⁴⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ebu_Musab_el-Zerkavi, (Erişim 22.02.2016)

sonra Türkiye, İran, Pakistan, Suriye Ve Lübnan'da bir süre bulunan bu militan, Irak Kürt Federe bölgesindeki radikal Kürt örgütü olan Ensar-ül İslam ile yakın temas halindeydi. Irak'ta direnişi örgütlemeyen önce, Ensar-ül İslam örgütünün saflarında yer aldı. Irak'ta rehinelere, özellikle Batılı vatandaşları kaçırap canlı yayında kellelerini kesmekle ünlenmişti.⁵⁰ El Kaide'nin Irak'taki lideri Ebu Musap El Zerkavi'nin 2006 yılı yaz aylarında ABD tarafından öldürülmüş olmasına karşın, Irak'taki saldırılar artarak devam etmektedir.

4.8. EL KAİDE

Şiddet kullanmanın ön plana çıkarıldığı radikal dini yorumlar hemen hemen her devirde olagelmıştır. Bu bağlamda El Kaide, İslam tarihinde çok önceden var olan ve şiddet kullanmayı dini hayatın/dini yaşamının bir parçası şeklinde kabul eden Selefi-Vahhabi ideolojinin, günümüz koşullarında yeniden okunması ve yorumlanmasıdır.⁵¹

Sovyetler Birliği'nin 1978'de Afganistan'ı işgal etmesini müteakip işgale karşı mücadele eden Afganlara yardım etmek amacıyla farklı ülkelerden çok sayıda Müslüman gönüllü bu ülkeye akın etti. 1980 yılı ortalarında Usame Bin Ladin, Filistin Müslüman Kardeşler Örgütü lideri Abdullah Azzam ile birlikte Afgan direnişinde savaşacak gönüllüler bulmak ve bu gönüllülere mali ve lojistik destek sağlamak amacıyla "Mekteb el Hidamat (MAK)" "Hizmet Bürosu" olarak adlandırılan bir yapı oluşturdu. MAK, ABD, Suudi Arabistan ve Mısır başta olmak üzere 50 ülkede şubeler açtı.⁵² ABD ve Batılı ülkeler bu girişimleri desteklediler. MAK adlı örgütlenmeye katılan gönüllüler için Bin Ladin tarafından bilgisayar ortamında "El-Kaide" adlı bir veri tabanı oluşturuldu.⁵³ Bu gönüllü ordusu Sovyetler Birliği'nin 1988'de Afganistan'dan çekilmesini müteakip dağılmaya başladı. Bin Ladin bu gücü yeni bir amaçla bir araya getirmek için yeni bir yapı kurdu ve bu yapının adı El-Kaide oldu.

El Kaide Arapça, kaf-ayn-dal kökünden gelmektedir (Kaid). Kamp ya da ev gibi bir merkez alınan bir mekan, zemin, üst anlamına gelebileceği gibi evin altındaki temel anlamında kullanılmaktadır.⁵⁴ Ancak günümüzde El Kaide Terör Örgütü'nün dünya çapında, birbirinden bağımsız bölgesel hücreler biçiminde örgütlenmiş olan yapısı

⁵⁰ Faik Bulut, Cihat Yolcuları El Kaide'nin Sırları, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008, s.37.

⁵¹ Özgür Öztürk, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi Ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksel Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.77.

⁵² Hüseyin Cinoğlu ve Süleyman Özeren, "ABD'nin Yeni Terörle Mücadele Konsepti: Savaş Yerine Uyumlu İşbirliği Mi?," İ. Bal ve S. Özeren (ed.), Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele, USAK Yayınları, Ankara, 2010, s.349.

⁵³ Dünyadaki Terör Örgütleri, Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, UTSAM Raporlar Serisi: 25, 2013, s. 9.

⁵⁴ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.10.

dikkate alındığında Kaide kelimesinin “merkez, askeri üs” anlamında kullanıldığı değerlendirilmektedir.⁵⁵

Kelime olarak farklı anlamları da mevcuttur kural, ilke, kaide, formül, prensip, üs, temel, yöntem, anlamına da gelebilir. Daha çok kullanıldığı yere göre anlam değişikliği gösterse de sonradan siyasi bir kavram hale gelmiştir. Terör kavramında olduğu gibi El Kaide için de çeşitli tanımlamalar bulunmakta olup bunlara değinerek konumuza başlayabiliriz. Usame Bin Ladin 1988 yılında “üs” veya “temel” anlamına gelen El Kaide’yi kurmuştur.⁵⁶

Bir örgütsel yapı olarak ortaya çıktığı andan itibaren El Kaide’nin liderliğini yürüten Laden’in, Afganistan’da müstakil kamplar kurmaya başlaması 1986 yılına rastlar. “Zenginliği ve cömertliği, davranışlarındaki sadeliği ve cesaretiyle ün salan” Laden, 1988’e doğru, kamplarından geçen her ‘cihatçı’nın ve diğer gönüllülerin haklarındaki tüm bilgileri içeren bir liste hazırlayarak veri bankası oluşturur. Bazılarına göre, El Kaide’nin temeli işte bu veri tabanına dayanmaktadır.⁵⁷ Veri bankasının oluşturulması ilk olarak, Afganistan’a gelip giden veya şehit düşen Arap mücahitlerin ailelerine bilgi verme, akıbetleri hakkında bilgi sahibi olma düşüncesinden kaynaklanmıştır. Zamanla kamplar, askeri eğitimler gibi detaylarda işlenerek daha sistemli hale gelmesi, örgütsel bir nüvenin oluşumuna zemin hazırlamıştır. 1989’da, Azzam’ın öldürülmesinin ardından, O’nun örgütünün başına geçen Laden, El Kaide’yi, Arap Mücahitleri ve ailelerinin geniş tabanlı bir ittifak oluşturmalarına hizmet edecek merkezi bir askeri üs (El Kaide) olarak kurmuştur.⁵⁸

Bazı kaynaklara göre ise; Laden, henüz bilinmeyen bazı nedenlerden ötürü 1988 yılında Azzam’la olan ilişkisini kesmiştir. Laden’in ayrılma nedeninin, kendisine ait bir örgüt kurma isteğinden kaynaklanmış olabileceği de değerlendirilmektedir.⁵⁹

Azzam’la yollarını ayırdıktan sonra, Laden, Muhammed Atef ve Ebu Ubeyde El Banshiri isimli şahısların öncülüğünde en fazla on kişiden oluşan küçük bir grup tarafından, Afganistan savaşı sonrasında İslami gruplar arasında yaşanan bölünmeleri aşma, Müslümanları baskıya karşı savunacak “uluslararası bir ordu” yaratma gibi

⁵⁵ Osman Tunahan Berk, Türkiye’de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.121.

⁵⁶ John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.22.

⁵⁷ Gilles Kepel, Cihat, Doğan Kitapçılık, Haldun Bayrı (çev.), İstanbul, 2000, s.358.

⁵⁸ Ahmed Raşid, Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya’da Yeni Büyük Oyun, Everest ve Mozaik Yayınları, İstanbul, 2001, s.217.

⁵⁹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.6.

amaçlarla, 1988 yılında El Kaide kurulmuştur. Ancak Laden etrafında kümeleşen bu grubun, 1990'ların başında El Kaide olarak anılıp anılmadığı hususunda çelişkili bilgiler bulunmaktadır. 1989'da Azzam'ın halen aydınlatılmayan bombalı bir suikast sonucu öldürülmesi neticesinde, MAK'ın bütün elemanları ve varlığı El Kaide'ye dahil olmuştur.⁶⁰

El Kaide sözcüğü ya da deyişi, 1980'lerin ortalarında yerel direniş gruplarıyla omuz omuza Sovyetlere karşı savaşmak için Müslüman dünyanın dört bir yanından Afganistan'a akan İslamcı köktenciler tarafından sıkça kullanılıyordu. El Kaide'nin sıradan Arapça bir sözcük olduğunu düşünürsek bu bizi şaşırtmamalı çünkü çoğunlukla görece muğlak bir anlamda kullanılıyordu: eylemciler bağlı oldukları üssü bu sözcükle anlatıyordu. Suudi Arabistanlı çok zengin bağınaz bir dincinin kurduğu, hemen her kentte, her ülkede, her kıtada liderleri Usame bin Ladin'in emirlerini yerine getirmeye, öldürmeye ve davalarını sürdürmeye hazır bir halde izleyip bekleyen on binlerce eğitilmiş ve hevesli adamdan oluşan, son derece güçlü bir ağa dönüşmüş terörist bir örgüt.⁶¹ El Kaide önceleri Afganistan dışına taşmıyordu ancak 1987'de Sovyet askeri birliklerinin geri çekilmesinden sonra El Kaide Amerikan karşıtı bir yapıya dönüşmüştür.⁶²

1998 yılında Bin Laden, Afganistan'daki cihadın diğer ülkelere de yayılmasını amaçlayan El Kaide terör örgütünü kurmuştur. Usame bin Laden'in liderliğindeki yeni terörist örgütlerin, Soğuk Savaş sonrası siyasal ve askeri değişiklik içerisindeki radikal grupların ABD'yi hedef seçmeleri uzmanlara göre sosyolojik ve siyasi nedenlere dayandığı gibi İslam kültürüne bir tehdit oluşturan "Batı kültürünün liderliğinden" ve ABD'nin dünya hegemonyasını üstlenmesinden de kaynaklanmaktadır.⁶³

Bin Ladin, Afganistan'a döndükten sonra Taliban ile birlikte hareket etmeye başladı. Son derece katı ve aşırı bir dini yorumu benimseyen Taliban ile dünyanın farklı ülkelerinde eylemler gerçekleştirdi. El-Kaide etki alanlarını bölgedeki diğer ülkelere, özellikle Orta Doğu, Kafkaslar ve Orta Asya'ya yaymaya başladı.⁶⁴

⁶⁰ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.6-7.

⁶¹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.9-10.

⁶² Primakov Yevgeniy , 11 Eylül Ve Irak'a Müdahale Sonrası Dünya, Fatma Ve Serdar Arıkan (çev.), Doğan Ofset Yayıncılık Ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2004, s.18.

⁶³ Mesut Hakkı Caşın, Uluslararası Hukuk Açısından Terör Ve Organize Suçlar, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası, İdris Bal (der.), Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.662.

⁶⁴ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.14.

El Kaide birçok ülkeden militanlara sahip, dünya genelinde faaliyet gösteren çok uluslu yasa dışı bir örgüttür. Usame bin Ladin 1980'li yılların sonunda Afganistan'da Sovyet Birliği'ne karşı savaşan Arapları bir araya getirerek finansal yardımda bulunmuş ve Afgan direnişi için onları radikal düşünceleri doğrultusunda eğitmiştir. El Kaide İslami grupların faaliyet gösterdiği bölgelerde küresel bir radikalizmi, bu tarz radikal grupların olmadığı bölgelerde ise öncelikli olarak radikal anlayışın geliştirilmesini amaçlamaktadır.⁶⁵

“El Kaide” sözü ya da deyişi, 1980'lerin ortalarında, Sovyetlere karşı savaşmak için Müslüman dünyanın dört bir yanından Afganistan'a gelen ve yerel direniş gruplarıyla omuz omuza çarpışan uluslararası cihatçılar tarafından sıkça kullanılmıştır. Bu dönemde Afganistan'a gelen cihatçıların sayısı çok hızlı bir şekilde artmış ve Usame bin Laden ve adamları bu fırsatı çok iyi değerlendirmişlerdir. 1982 ile 1992 yılları arasında, Ortadoğu, Kuzey ve Doğu Afrika, Orta Asya ve Uzakdoğu'daki 43 Müslüman ülkeden yaklaşık 35 bin radikal Müslüman Afgan cihadına katılmıştır. Zamanla sayıları 100 bini aşan bu Müslüman radikaller, Ziya-ül Hak'ın askeri yönetiminin Pakistan'da ve Afgan sınırı yakınında kurduğu yüzlerce yeni medresede eğitim almış ve cihada katılmıştır. Çok farklı coğrafyalardan gelen bu radikaller kamplarda ilk kez birbirleriyle karşılaşmışlar, birlikte eğitim görmüşler, sıkı bir kaynaşma neticesinde de omuz omuza savaşmışlardır. Çeşitli ülkelerden gelen bu insanlar, diğer ülkelerdeki İslami hareketler hakkında ilk kez bir şeyler duymuşlar ve kendi aralarında gelecekte gerçekleştirecekleri eylemlerde çok işlerine yarayacak olan ideolojik ve taktik bağlantılar kurmuşlardır. Bu kamplar bir nevi gelecekteki El Kaide ideolojisinin okulları haline gelmiştir.⁶⁶ Bu süreçte El Kaide'nin sıradan Arapça bir sözcük olması sebebiyle cihatçılar tarafından çoğunlukla muğlak bir anlamda kullanılmış ancak genelde kendilerinin bağlı oldukları üssü, bu sözcükle anlatmışlardır. Zamanla, “El Kaide” sözcüğü Afganistan'da çarpışan cihatçılar arasındaki en aşırı gruplar tarafından daha çok benimsenmiştir. Onlara göre cihat Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinin 1989'da son bulmasıyla bitmeyecektir. Mücahitlerle çarpışmak için Afganistan'a gelmiş olan ve Afgan olmayan grupların baş ideoloğu, bin Ladin'in ilk ruhani hocalarından biri olan Abdullah Azzam, bu sözcüğü,

⁶⁵ Emin Demirel, Türkiye'de El-Kaide Unsurları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.11.

⁶⁶ Ahmed Raşid, Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun, Everest ve Mozaik Yayınları, İstanbul, 2001, s.182.

Sovyetlere karşı savaşın son bulmasının ardından, kendilerini bu davaya en fazla adanmış gönüllülere biçtiği rolü tanımlarken kullanmıştır.⁶⁷

Bin Ladin, El Kaide terimine çift anlamlı bir söylem getirmiştir. İlk anlamına, cihada tek bir mekanda hazırlanan radikal İslamcılarının bir araya gelişini yüklemiştir. Diğer anlamını ise Moritanya'dan Filipinler'e İslam kardeşlerinin birbirini bulduğu bir ümmet mikro kozmosunda, bir bilgi tabanı, birbiriyle bağlı internet siteleri tarafından, yerkürenin dört bir yanına dağılmış olmasına rağmen, bütünlüğü sağlanan, "temel" in bir mecazı şeklinde değerlendirmektedir. Yine Bin Ladin El Kaide isminin nasıl çıktığını ise, El Cezire televizyonu ile yaptığı Ekim 2001'deki bir röportajında şöyle anlatmıştır:

"El Kaide, böyle olması istenmediği halde, uzun zaman öncesinde bu şekilde adlandırılmıştır. Ebu Ubeyd'e, (Doğu Afrika'da şebekenin hücrelerini örgütlerken 1996 yılında Viktorya Gölü'nde boğulmuş olarak bulunan Mısırlı bir eylemci) Rus terörizmine karşı savaşmak üzere mücahitlerimizi yetiştirmek için eğitim kampları kurmuştu. Bu kampı El Kaide (temel) olarak adlandırmak alışkanlığını edinmiştik. İsim de böylece yerleşti. Biz ümmetin bilincini temsil ediyoruz, onun çocuklarıyız. İslam kardeşlerimiz, Ortadoğu'dan, Filipinler'den, Malezya'dan, Hindistan'dan ve hatta Moritanya gibi uzak ülkelerden gelerek bize katılmaktadırlar".⁶⁸

Uluslararası arenada ise, El Kaide sözcüğü ilk kez 1993 yılında New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'nin altında bir bombanın patlaması neticesinde duyulmuştur. Bu saldırıdaki rolü nedeniyle JFK Havaalanı'na indiğinde tutuklanan Ahmed Ajaj'ın valizin de teröristlerin eğitimi ile ilgili birçok kılavuz ele geçirilmiştir. Bu kılavuzlardan birinin başlığı da El Kaide'dir. Amerikalı araştırmacılar tarafından, "temel kurallar" olarak İngilizceye çevrilen sözcük burada da bir örgütün adından ziyade; "düstur" ya da "ilkeler" anlamında kullanılmıştır.⁶⁹

El Kaide Avrupa'da gerçekleştirdiği eylemlere kadar AB ülkelerince çok dikkate alınmasa da özellikle Dünya Ticaret Merkezi saldırılarıyla uluslararası arenada dikkat çekmeye başlamış ve dini motifli terör örgütleri belirli bir süre sonra en tehlikeli gruplar olarak kabul edilmiştir.⁷⁰

El Kaide terimi ilk kez, ABD'de 1997 yılında, 1998'in ilk aylarında yayımlanmak üzere hazırlanan bir raporda geçmiştir. Raporda, örgütlü bir grup olarak

⁶⁷ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.10.

⁶⁸ Gilles Kepel, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özışık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.107.

⁶⁹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.12.

⁷⁰ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.14.

değil, çoğunlukla benzer görüşleri taşıyan Sünni aşırıların yer aldığı eylemsel bir merkez olarak tanımlanan El Kaide, ilk defa bir terör örgütü olarak, Afrika'nın doğusunda bulunan ABD Büyükelçiliklerine 1998 yılında yapılan terör saldırılarının hemen sonrasında, ABD Federal Araştırma Bürosu'nun (FBI) bu saldırılarla ilgili olarak başlattığı soruşturmalarda kullanılmıştır. FBI'nın hazırladığı yasal belgelerde görünmeye başlayan başka bir konu da, biat ya da yeminle Bin Ladin'e değil, örgüte bağlı kalacaklarına söz veren El Kaide üyelerinin bulunduğu düşüncesidir.⁷¹

1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ardından Bin Ladin, Irak koalisyon güçleri tarafından kendi sınırlarına çekildikten sonra bile Amerikan güçlerinin Suudi topraklarında kalmasına izin veren Suudi hükümeti aleyhinde konuşmaya ve çalışmaya başlamıştır. Bin Ladin'e göre Suudi liderler kendi İslami inançlarını inkar eden münafıklardır ve Bin Ladin, Suudi Arabistan'da hak bir İslam Devleti kurmak için çalışmalara başlamıştır. Ancak 1991 yılında Suudi hükümetinin baskısı sonucunda El Kaide'yi Sudan'a taşımıştır.⁷² Afgan cihadı sırasında pek çok adamını kaybeden Ladin, Afganistan'daki iç çatışmalardan rahatsız olmuş ve kendisine yakın kişileri de alarak radikal dincilerin askeri darbe ile iktidara geldiği Sudan'a gitmiştir.⁷³

Bin Ladin örgütlü bir terör grubu olarak tanımlanabilecek yapıyı kurma yönünde ilk gerçek fırsatı 1996'da Sudan'dan Afganistan'a geçmesi neticesinde bulmuştur. Çekirdek El Kaide diyebileceğimiz bu grup az sayıdaki yani 50 ile 100 arasında değişen deneyimli ve sadık militanlardan oluşuyordu. Şunu belirtelim ki Bin Ladin'in o eski hayalini gerçeğe yakın bir şeye dönüştürebilmesi onun lehine işleyen bir dizi rastlantı sonucu olmuştur. İlk planda bu az sayıdaki militanlar tarafından kurulan kamplar dünyanın farklı bölgelerinden gelen insanların bir sistem dahilinde faaliyetlerine devamlılık kazandırılması, cihada yeni eleman kazanımına yönelik propaganda amaçlı olarak kurgulanmıştır. Ancak; zamanla örgütsel yapının güçlenmesi ve Laden'in yeni hedefler belirleyerek, tüm Müslüman toplumların bir çatı altında toplanabileceği düşüncesine kapılması, bu şahısların buldukları ülkelerde de ABD ve İsrail hedeflerine yönelik terör eylemlerinde bulunmaları sonucu doğurmuştur. Böylelikle

⁷¹ <http://www.terorogutleri.com/el-kaide-kavrami/>, (Erişim 28.05.2016)

⁷² John L. Esposito, Kutsal Olmayan Savaş, İslamcı Terör, Nuray Yılmaz, Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2003, s.32.

⁷³ Robert Fisk, Usame Bin Ladin Terörün Babası Mı?, Düşmanını Arayan Savaş, Metin Sever ve Ebru Kılıç (der.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001, s.124.

tüm Müslümanları bir araya toplayabilecek ortak ve uzun süreli bir hedef belirlenmiştir.⁷⁴

Laden, Sudan'da, Suudi karşıtı anlayışları geliştirmek amacıyla diğer radikallerden yararlanmış ve elindeki kaynakları, ileride kendisini ön plana çıkaracak olan, 'cihatçı' genç adamları desteklemek için kullanmıştır. Aslında aynı dönemde Laden ve İslami Cihat himayesinde çok sayıda militanın eğitim gördüğüne ilişkin bilgiler de bulunmaktadır. Laden, bunlardan Cezayirli GIA, Lübnanlı Hizbullah, Filistinli Hamas, Eritreli, Etiyopyalı ve Afrikalı başka muhalif radikal gruplarla birlikte 1990'ların başında Sudan'dadır.⁷⁵ El Kaide'nin en aktif kolları şu an Yemen, Somali ve Kuzey Afrika'dadır.⁷⁶

El Kaide örgütünde klasik yukarıdan aşağıya hiyerarşik örgüt yapılanmasının yerine, gönüllü olarak bir araya gelenlerin mükemmel koordinasyonu bulunmaktadır. El Kaide'deki örgütlenmenin bu karmaşık yapısı uzmanlar tarafından "Complexity Teorisi" ile açıklanmaya çalışılmıştır. Teoriye göre; Laden Amerika'ya düşmanlık besleyen Arap halklarının ve yeni Müslüman dünyanın sosyal düşüncelerinin bir ürünüdür ve Laden yaşasın ya da ölsün, sistem aynı karakterde başka Laden'ler çıkaracaktır. Ayrıca teoriye göre; örgütün belli bir merkezi yapısı bulunmamaktadır, hatta örgütte merkezi bir kontrolün olduğu şüphelidir. Yani örgütte bir anonimleşme mevcuttur.⁷⁷

El Kaide terör örgütü, yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere, 1980'li yıllardan sonra, dünya genelinden cihat bölgeleri olarak adlandırılan Afganistan, Çeçenistan, Bosna-Hersek, Keşmir, Ogadin, Somali'ye (daha sonra bunlara Irak da eklenecektir), giden şahısların, 1988 yılından itibaren, Usame bin Laden'in öncülüğünde sistemli bir yapı altında, kendi ülkelerinde de faaliyetlerini devam ettirmeleri sonucu ortaya çıkmış bir oluşumdur. İlk planda dünyanın farklı bölgelerinden gelen insanların bir sistem dahilinde faaliyetlerine devamlılık kazandırılması, cihada yeni eleman kazanımına yönelik propaganda amaçlı olarak kurgulanmıştır. Ancak; zamanla örgütsel yapının güçlenmesi ve Laden'in yeni hedefler belirleyerek, tüm Müslüman toplumların bir çatı altında toplanabileceği düşüncesine

⁷⁴ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.73.

⁷⁵ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.174.

⁷⁶ Defne Bayrak, Usame, Ark Yayınları, İstanbul, 2012, s.501.

⁷⁷ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide'nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.110-111.

kapılması, bu şahısların buldukları ülkelerde de ABD ve İsrail hedeflerine yönelik terör eylemlerinde bulunmaları sonuncu doğurmuştur. Böylelikle tüm Müslümanları bir araya toplayabilecek ortak ve uzun süreli bir hedef belirlenmiştir.⁷⁸

El Kaide'yi bütünlüklü, sıkı dokunmuş, 'her yerle bağlantılı' olan, tanımlı bir ideolojiye ve personele sahip, ilk olarak 1980'lerin sonlarında ortaya çıkmış bir örgüt olarak görmek, onun gerçek doğasının yanı sıra, o dönemdeki ve bugünkü radikal İslamcılığın doğasını da yanlış anlamak olur. Giderek yaygınlaşan kanaatlerin aksine El Kaide birleşik, bütünlüklü yapıya sahip bir örgüt değildir. Bu nedenle 'lideri ve adamlarını öldür sorun da çözülsün' yaklaşımı semptomun tedavisi için yararlı olabilir, ancak hastalığı asla iyileştirmez.⁷⁹ Nitekim 11 Eylül sonrasında birçok üst düzey sorumlusunun yakalanmış ya da öldürülmüş olmasına karşın, El Kaide'nin daha da yaygınlaşarak varlığını devam ettiriyor olması J. Burke'nin tespitlerini doğrular niteliktedir.⁸⁰

4.9. EL KAİDE'NİN AMACI

El Kaide'nin temel amaçlarına baktığımızda karşımıza iki unsur çıkmaktadır. Bunlardan birincisi Müslüman ülkelerin iç işlerine karışan ve İsrail'le işbirliği içinde Ortadoğu'yu kendi istekleri doğrultusunda şekillendiren başta ABD olmak üzere Batılı güçleri Müslüman topraklarından çıkarmak, ikincisi ise bu ülkelerle işbirliği içinde olan ve İslami olmadıklarına inandıkları rejimleri ortadan kaldırmaktır.⁸¹

El Kaide örgütünün ilk plandaki amacı; öncelikle dünyadaki tüm Müslümanların katılımı ile silahlı mücadele yöntemini kullanarak, şer'i hükümlere dayalı İslam direnişini harekete geçirmek ve Müslümanların yaşadığı tüm coğrafyadan batılı güçleri ya da onların işbirlikçilerini bertaraf etmektedir. Nihai olarak ise; kendisine yakın aşırı İslamcı gruplarla işbirliği yaparak, batılı güçleri İslam ülkelerinden özellikle de Suudi Arabistan topraklarından çıkarttıktan sonra, İslam coğrafyasındaki sınırları kaldırarak, 'Panislamizm' doğrultusunda, dünya çapında merkezi bir 'İslam Devleti' kurmayı amaçlamaktadır.⁸²

⁷⁸ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.73.

⁷⁹ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.16.

⁸⁰ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.74.

⁸¹ Selçuk Arı ve Okan Arslan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Platin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.171.

⁸² Ş. Aslan ve Devrim Tosunoğlu, Dehşet Senaryosu İstanbul'daki İntihar Saldırıların İç Yüzü, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.248.

Usame Bin Ladin'e göre El Kaide'nin amacı; ABD'nin Arap dünyasından çekilmesi, Batı yanlısı Müslüman devletlerin ve sistemlerin yıkılması ve Orta Doğu'da halife yönetiminde bir İslam devleti kurulmasıdır. El Kaide örgütünün ideolojisi İslami kuralların istismarı, Batı karşıtlığı ve terörizmden oluşmaktadır. Bu ideolojide ve El Kaide'nin uygulamalarında Selefi İslam yorumunun yanında Neo-Marksist yaklaşımların izleri de görülmektedir. Baas rejimlerinde görülen Marksizm-Arap milliyetçiliği etkileşimi, farklı bir şekilde Marksizm-Selefi İslam etkileşimine de yansımıştır. Neo-Marksist kurama göre merkez-çevre etkileşiminde, çevrenin İslam adı altında merkeze ve merkezle birlikte hareket eden çevre ülkelere yönelik başkaldırısıdır. Yani ABD ve Batı'nın hakim olduğu küresel sisteme ve bu sistem içinde bunlarla birlikte hareket eden İslam ülkelerine bir meydan okumadır. El-Kaide'nin dini referanslarını Selefilik ve Vahhabilik anlayışından aldığı belirtilmektedir. Bin Ladin, ABD'ye savaş ilan ettiği bildirisinde, İbni Teymiye'yi referansla "imandan sonra dini bozan düşmanla savaşmaktan başka görev yoktur" görüşünü dile getirmiştir. Görüldüğü üzere el-Kaide şiddet eylemlerini meşrulaştırmak için gerektiğinde herhangi bir ayeti veya dini referansı rahatlıkla istismar edebilmektedir.⁸³

Bu kapsamda Laden ilk olarak Arap dünyasındaki devlet ve sistemlerin yıkılmasını hedeflemektedir. Bunların yıkılması sonrasında ABD, Arap dünyasından çekilecek ve sonucunda Halife yönetiminde Ortadoğu'da bir İslam devleti kurulacaktır. Bu amaç da, El Kaide bağlantılı grupların neden Batı ülkelerinde eylem yapmaktan ziyade Müslüman ülkelerde eylem gerçekleştirdiklerini açıklamaktadır.⁸⁴

Bu amaçlarına ulaşmasa da Laden ve El Kaide, bir anlamda çağdaş İslamcı radikalizmde yeni bir aşamayı temsil etmektedir. Geçmişte, Ayetullah Humeyni ve benzer birçok İslami lider, farklı ülkelerde İslami devrim çağrısında bulundularsa da, aşırılık yanlısı bu hareketlerin çoğunun odağı ve etkisi yerel ya da bölgesel düzeyde kalmıştır. Ancak; Laden ve El Kaide, dünya genelinde uluslararası cihadı temsil eder boyutta bir etkinlik kazanmıştır.⁸⁵

İkinci amacı ise; gerek çekirdek El Kaide gerekse ideolojisinden etkilenen gruplarca, Batılı ülkelerde sansasyonel eylemler gerçekleştirerek ABD, İsrail ve

⁸³ Michel S. Swetnam ve Yonah Alexander, Bir Terörist Ağının Profili Usame Bin Laden, Derya Engin (çev.), Güncel Yayınları, İstanbul, 2001, s. 107.

⁸⁴ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide'nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.114.

⁸⁵ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.73.

müttefiklerinin ekonomik-psikolojik olarak çökertilmesi şeklindedir. 11 Eylül saldırıları ve Avrupa’da gerçekleştirilen eylemlerin bu amaçlar doğrultusunda düzenlendiği değerlendirilmektedir. Bu stratejiler çerçevesinde, El Kaide ve uzantıları tarafından, dünya genelinde 30’den çok eylem gerçekleştirilmiştir.⁸⁶

Usame Bin Ladin ve diğer Radikal İslamcıların başka toprakları işgal etmek gibi bir amaçları yoktur. Tek istekleri Müslümanların, Batının etkisinden kurtulmuş ve İslam yasalarını uygulayan hükümetler kurmalarını sağlamaktır.⁸⁷

Halifeliğin ilan edilmesinin tek yolunun güç kullanılmasından geçtiğini ifade eden Bin Ladin’in⁸⁸ düşman sıralamasında en başta ABD gelmektedir. ABD’yi İsrail, İngiltere, BM, NATO gibi örgütlerle, bunlarla koalisyon kurmuş ve bu koalisyona destek veren ülkeler takip etmektedir.⁸⁹

Müslüman ülkelerindeki Batı güdümlü yönetimlerdeki aksaklıkları sık sık dile getirerek, Hilafet fikrini sürekli gündemde tutan Usame Bin Ladin, bu ülkeleri güç kullanarak devirmeyi ve İslam ülkeleri arasındaki bütün sınırları kaldırarak bir İslam devleti kurma hayalini daima diri tutmaya çalışmıştır.⁹⁰

Aynı şekilde Hilafet fikrini diri tutarak farklı ülkelerde faaliyet gösteren çok sayıdaki radikal dini grup ve terör örgütünü ortak bir hedef doğrultusunda birleştirmeye ve uluslararası terör eylemleri için uygun zemin hazırlamaya çalışmıştır. Bunun yerine getirmek için benimsemiş olduğu strateji ise üç aşamalı olup;

1. Tebliğ
2. Cemaat
3. Cihat

şeklinde sıralanmaktadır.⁹¹ Bunlardan tebliğ aşamasında bilgilendirme ve örgütsel propaganda ile eleman temini gerçekleşmekte, cemaat aşamasında ise temin edilen kişilerin dini ve askeri eğitimi yapılmaktadır. Özellikle bu aşamada cihat fikri sürekli

⁸⁶ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide’nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007,s.114.

⁸⁷ Ingmar Karlsson, Din, Terör ve Hoşgörü, Turhan Kayaoğlu (Çev.), Homer Kitabevi, İstanbul, 2005, s.21.

⁸⁸ Mustafa Karaca, “Vahhabilik”, Evanjelizm ve Vahhabilik, Mustafa Karaca (der.), Nokta Kitap, İstanbul, 2005, s.84.

⁸⁹ Selçuk Arı ve Okan Arslan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Platin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.171.

⁹⁰ Simon Reeve, Yeni Çakal’lar: Remzi Yusuf, Usame Bin Laden Ve Terörizmin Geleceği, Gürol Koca (çev.), Everest, İstanbul, 2001, s.216.

⁹¹ Beyhan Gürbüz, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.109.

vurgulanmakta ve silahlı mücadeleye yönelik özendirme yapılmaktadır. Son olarak cihat aşaması ise günümüzde El Kaide tarafından gerçekleştirilmiş olan terör eylemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, El Kaide'nin amacı sadece doğrudan hilafet devleti kurmaktan ziyade, bu yolda atılacak her türlü adımın gerçekleşmesi, insanları bir şekilde bu yola çekerek yeniden konumlandırması olduğu rahatlıkla söylenebilir.⁹²

El-Kaide örgütünün ideolojisi İslami kuralların istismarı, Batı karşıtlığı ve terörizmden oluşmaktadır.

Bu amaçla El Kaide günümüze kadar geçen süreçte sürekli küreselleşmeye çalışmış ve ideolojik olarak olgunlaşmıştır. Ancak El Kaide, daha öncede belirtildiği gibi günümüzde birçok yorumcunun iddia ettiği gibi belli bir yapıya sahip klasik bir terörist örgüt olmaktan çok uzaktır.⁹³

4.10. EL KAİDE'NİN FİNANSAL KAYNAKLARI

Uluslararası terörizm, kendisi gibi yasal olmayan yollardan beslenen ve eylemlerini sürdürebilmek için sürekli finansmana ihtiyaç duyan bir olgu olarak karşımıza çıkarken, mali kaynaklarını da sorunun önemli bir parçası haline getirmektedir. Terörizmin beslendiği en yaygın kaynakları; uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, organize hırsızlık, organ ticareti, haraç toplama, fidye isteme ve sempatizan bağışları olarak sıralamak mümkündür. Ulaştığı boyut ve eristiği yaygınlık düşünüldüğünde uluslararası terörizmi çok uluslu bir şirket olarak tanımlamak yanlış olmaz. Terör örgütlerinin milyarlarca dolarlık yıllık gelirleri olduğu herkesçe bilinmekte olup, örgütler yalnızca kendi gelirleriyle beslenmemekte uluslararası sistem içerisindeki bir takım devletler terörizme destek vermektedir.⁹⁴

El Kaide farklı isimler altında faaliyetler yürüten ticari şirketlere sahiptir. Bunun yanında kendi gibi düşünen taraftarlarından gönüllü yardımlar toplamaktadır. Ayrıca dünya çapında faaliyet yürüten bazı radikal İslamcı bağış organizasyonları illegal yönden örgüte fon aktarımı yapmaktadır. Ayrıca Usame bin Ladin'in şahsi servetini El Kaide örgütünün faaliyetleri için kullanmaktadır. Amerika'nın El Kaide'ye ait bazı şirketlerin mal varlığına el koyması ve faaliyetlerini durdurması örgüte para akışını

⁹² Samet Baysal, Cihat Kavramının Siyasal Şiddet Aracı Olarak Kullanılmasının Yapısalcı Analizi: El Kaide Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2013, s.71.

⁹³ Mehmet Emin Türkoğlu, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.151.

⁹⁴ Fatih Aktaş, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.27.

olumsuz etkilemiş ancak tamamen engelleyememiştir.⁹⁵ El Kaide'nin çok fazla mali sıkıntı çekmediği söyleniyor. Her şeyden önce Usame bin Ladin çok zengin ve parasını uluslararası piyasalarda işletiyor. Suudi Arabistan başta olmak üzere, özellikle Körfez ülkelerinden bazı zengin Arapların El Kaide'ye sponsorluk yaptığı da sır değil. Kaldı ki El Kaide eylemlerinin yarattıkları etkiye kıyasla çok ucuza çıktığı da ortada.⁹⁶

11 Eylül den sonra, müfettişler dünyanın dört bir yanında terörist operasyonları finanse eden ağları ortaya çıkarmak için çok çalıştı. Ortaya çıkan tabloda yardım örgütleri, hükümetlere bağlı yardım kuruluşları, özel girişimler, terörizmi finanse etmek için nakit toplamak tutmak ve aktarmakta kullanılan bankalar ve hesaplardan oluşan geniş ve karmaşık bir küresel ağ vardı. Nakit çok çeşitli kaynaklardan geliyordu. Bir kısmı genel de bağışta bulunanların yetkisi ve onayıyla camiler ya da başka yerlerdeki cemaatlere aktarılıyordu. Zekat vermek İslam'ın farzlarından biridir ve bu yolla çok ciddi meblağlar toplanmıştır. Zengin bireylerin yaptığı özel bağışlarla akan başka kaynaklar da vardır: körfezdeki tüccarlar, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'dan prensler ve dünyanın başka bölgelerinden yandaşlar. Bu fonlar kimi zaman meşru yardım ve toplumsal hizmetler kimi zaman da dava ya da din değiştirme için kullanılır; bazen teçhizat alınımına bazen de mücahitlerin Keşmir, Çeçenya, Bosna ya da başka yerlere seyahatlere aktarılır; ara sırada bağlantıları ve irtibatları olan kişilerce terör eylemleri için kullanılır.⁹⁷

4.11. EL KAİDE'NİN İNSAN KAYNAKLARI

El Kaide, (200 ile 400 kişilik) çelik çekirdeğin dışında son derece gevşek bir örgütlenmedir. Örgüt mensubu olmak onun mutlaka savaşıcı olması, iyi silah kullanması ve askeri alanda hünerini göstermesini gerektirmiyor. Örgütün mücadele yönetimine, genel hedeflerine ve düşüncesini benimsemek yeterli sayılıyor. Bu bağlamda elemanından örgüte bağlılığını kanıtlaması da istenmiyor. Bin Laden bu çerçevede birçok aşiret reisi, siyasi şahsiyet, kanaat önderi, din adamı ve akademisyenle gevşek/esnek bir ilişki içindedir. Onların bir kısmına maddi destek verdiği dair işaretler de var. Bunlar El Kaide'nin yardımcı halkaları, destek unsurları olarak görülüyorlar. O halde örgüt üyeliğinde katı şartlar bulunmuyor; aşamalı organik bağlar var. Örgüt ile çeşitli halkaları arasında bazı kaynaklara ulaşan kimi bilgilere göre, El Kaide üyeliğinin temel şartlarından biri, Bin Laden'e biat etmeyi kapsayan bir belgeyi

⁹⁵ Emin Demirel, Türkiye'de El-kaide Unsurları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.45.

⁹⁶ <http://www.rusencakir.com/El-Kaide-hakkinda-yanlis-bildigimiz-on-sey/66>, (Erişim 27.05.2016)

⁹⁷ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.292-293.

imzalanmasıdır: ‘Ben filanca Ebu Abdullah Usame Bin Laden’e biat edeceğime; iyi ve kötü şartlarda dahi onun sözünü dinleyip kendisine itaat edeceğime...’ Belirtmek gerekir; bu genel bir biattir. Örgüt kamplarında militanlardan alınan biat belgesi daha farklı olup askeri disiplin kurallarına (lidere bağlılık, cihat eylemine katılmak, sorumlu komutana itaat, örgüt disiplinine ve yürürlükte olan yönetmeliklerle iç tüzüğe uymak gibi) mutlak bağlılığı şart koşmaktadır. Yazılı belgenin yanı sıra sözlü olarak biat yemini tekrarlanır.⁹⁸

El-Kaide finansal desteğini ve eleman teminini; Çeçenistan, Cezayir, Yemen, Keşmir, Afganistan ve Filipinlerde aktif olarak faaliyet gösteren terör gruplarında yer almış; Avrupa, ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda’dan insanlarla sağlamıştır.⁹⁹

Askeri ve dini eğitim almak için Afganistan'a giden şahıs ve gruplar, Laden’in grubuna doğrudan bağlanmasalar da, aynı amaçları paylaşıyor ve aynı dili konuşuyorlardı. Bugün büyük ölçüde 'El Kaide' olarak adlandırılan olguyu meydana getiren unsurların en yaygını ve en hızlı gelişeni de budur. Dolayısıyla; El Kaide’nin lideri yakalansa ve tüm üst düzey adamları öldürülse de bu terörün bitmeyeceği hemen hemen kesin görünmektedir.¹⁰⁰

4.12. EL KAİDE’NİN TÜRKİYE UNSURLARI

El Kaide’nin Türkiye yapılanması örgütün genel amacı doğrultusunda gerçek bir İslami yönetim olmadığını sebep göstererek Türkiye’de bombalı eylemlerde bulunmuşlardır. El Kaide terör örgütü Türkiye eylemlerini 15 Kasım 2003 ve 20 Kasım 2003 tarihinde olmak üzere beş gün arayla gerçekleştirmiştir. Aralarında iki sinagog ile İngiltere başkonsoloslugu ve HSBC Bankası’nın bulunduğu dört ayrı hedefe bombalı intihar saldırıları düzenlendi. Saldırıların bilançosu ağırdı. Patlamalarda 50’nin üzerinde insan hayatını kaybetti, yaralıların sayısı 750’yi aştı. Patlayıcı yüklü kamyonetlerle gerçekleştirilen intihar saldırılarında ilk olarak Beyoğlu’ndaki Neve Şalom ve Şişli’deki Beth İsrail sinagogları hedef alındı. Her iki Sinagogun önünde 15 Kasım günü sabah saatlerinde kısa aralıklarla şiddetli patlamalar meydana geldi. Cumartesi günü yapılan saldırılar sırasında sinagoglarda çok sayıda Musevi Türk vatandaşı Şabat Ayini için bir araya gelmişti. İkinci saldırı dalgası beş gün sonra Levent’te bulunan Britanya sermayesinin de ortağı olduğu HSBC Bankası ile Tepebaşı’ndaki İngiltere

⁹⁸ Faik Bulut, Cihat Yolcuları El Kaide’nin Sırları, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008, s.80.

⁹⁹ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.111-112.

¹⁰⁰ Jason Burke, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004, s.6.

Başkonsolosluğu'na ait binaları hedef aldı. Her iki saldırı da kısa aralıklarla ve kimyasal patlayıcı yüklü kamyonetlerin havaya uçurulması şeklinde gerçekleştirildi.¹⁰¹ El Kaide terör örgütü tüm dünya da olduğu gibi Türkiye'de de yapılanmasını aynı metot da gerçekleştirmektedir. Örgüt yapılanması çok katı sınıfsal bir ayrım göstermemekte olup yapılacak eyleme göre belli elemanlarla görüşmeler ve yönlendirmeler yapılabilmektedir. Burada hiyerarşik basamaklandırmaya da önem gösterilmekte herkes bilmesi gerektiği kadar bilgilendirilmektedir. Bir bütün halinde El Kaide'nin örgütsel yapılanmasını oluşturan bu üç yapının esnek bir nitelik taşıdığı ve birbirlerinin içine girebildikleri bilinmektedir. Günümüzde El Kaide, dünyanın dört bir tarafında terör eylemi yapabilen örgütsel bir ağ kurmuş durumdadır. Terör uzmanları tarafından en iyi yapılanmaya sahip örgüt olarak adlandırılan El Kaide, çok gevşek bir ilişkiler sistemi içinde, birbirini tanımayan insanlardan oluşmaktadır.¹⁰²

El Kaide terör örgütü diğer dini istismar eden terör örgütlerindeki gibi her hücrenin bir emiri, her ilin bir emiri ve ülkenin bir emiri bulunmaktadır. El Kaide Türkiye yapılanmasının emiri da Habib AKDAŞ'tır. Geçmiş dönemde Pakistan'da askeri ve siyasi eğitim alan Habib AKDAŞ isimli şahsın liderliğinde; Ülkemizdeki Selefi referanslı bazı radikal dini grup ve örgütlerle de iltisaklı, cihat bölgelerinde selefi yapılanmalar içerisinde yer almış şahısların da aralarında bulunduğu Saadettin AKDAŞ, Gürcan BAÇ, Feridun UĞURLU, Azat EKİNCİ, Abdulkadir KARAKUŞ, Mesut ÇABUK, Osman EKEN, Suat ŞARMAN, Yusuf POLAT, İlyas KUNCAK gibi isimlerden meydana gelen bir çekirdek kadro oluşturulmuştur. El Kaide Türkiye yapılanması emirin yanında danışma kuruluyla istişare yaparak görev paylaşımında bulunulmuştur.¹⁰³

Görev paylaşımını müteakip Habib Akdaş ve Baki Yiğit; Adnan Ersöz'den Pakistan'a giderek ev ayarlamasını istemişler, daha sonra kendilerinin ise aileleri ile birlikte geleceklerini söylemişlerdi. Bunun üzerine, Adnan Ersöz gerekli ortamı sağlamak üzere Pakistan'a gitmiş ve İslamabat'ta iki katlı bir ev tutarak diğerlerini çağırmıştır. Habib Akdaş ve Baki Yiğit Pakistan'a yerleştikten sonra, Afganistan'ın Host şehrine geçtiler ve Halden kampı komutanı İbni şeyh ile görüştiler ve kampta eğitimci olarak kalmaya karar verdiler. Adnan Ersöz ise Pakistan'da bulunacak ve

¹⁰¹ Fatih Aktaş, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.35.

¹⁰² Emin Demirel, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.41.

¹⁰³ Fatih Aktaş, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.40.

Türkiye'den Harun İlhan tarafından gönderilecek militanları Afganistan'daki terör kamplarına yönlendirecekti.¹⁰⁴

El Kaide'nin Türkiye unsurları, ilk defa 15 Kasım 2003 tarihinde Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagoglarına aynı anda intihar saldırı gerçekleştirerek Türkiye'nin gündemine girmiştir. Bu saldırılarda 26 kişi yaşamını yitirmiş, 300'ün üzerinde de insan yaralanmıştır. Bu saldırıların yankısı sürerken bu defa 20 Kasım 2003 tarihinde Taksim'deki İngiltere Başkonsolosluğuna ve Levent'teki HSBC Bankası binasına aynı anda intihar saldırısı düzenlemiş, bu saldırılarda da 32 kişi yaşamını yitirmiş, 400'ün üzerinde insan yaralanmış, 70'in üzerinde araç da kullanılamaz hale gelmiştir. Türkiye tarihinin en büyük terör eylemlerinden birini gerçekleştiren militanların, cihat bölgeleri olarak adlandırılan Çeçenistan, Afganistan, Bosna, Irak vb. ülkelerde askeri ve ideolojik eğitim aldıkları belirlenmiştir. Güvenlik birimleri 15-20 Kasım eylemlerinden sonra, savaşmak üzere cihat bölgelerine giden Türkiye'deki diğer uyuyan hücrelerin peşine düşmüştür. Değişik illerde yapılan operasyonlarla örgütün eylemlerinin önü alınmaya devam edilmektedir.

3 Ağustos 2005 günü, Antalya ilinde çıkan bir yangını incelemeye alan Emniyet Kuvvetleri'nin, yangının patlayıcı imali esnasında meydana geldiğini tespit etmesi üzerine, evde yapılan aralamalarda; (4,5) kg C4 patlayıcı ve bomba yapımında kullanılan malzemeler ile (iki) ayrı şahsa ait olduğu anlaşılan sahte pasaportlar ele geçirilmiştir.¹⁰⁵

Eylem hazırlığı içerisinde olan şahsın, El Kaide örgütün üst düzey sorumlularından olan ve 15-20 Kasım eylemlerinin de finansörü olduğu bilinen Louai Sakka olduğunun anlaşılması üzerine, Louai Sakka 6 Ağustos 2005 tarihinde Diyarbakır'da yakalanmıştır. Sakka'nın, 1 adet tekne ile 1 adet bot satın aldığı ve imal edecekleri patlayıcıları tekneye yükleyerek, Antalya'ya gelen İsrail yolcu gemilerine yönelik, denizde eylem gerçekleştirmeyi planladığı anlaşılmıştır.¹⁰⁶

Irak'taki direnişin lideri Ebu Musab El Zerkavi'nin istihbarat ve operasyonlardan sorumlu yardımcısı olduğu anlaşılan Sakka'nın; Felluce'de komutanlık yaptığı, Irak'ta Türk şoförlerinin öldürülmesinde rol oynadığı, eylem talimatını

¹⁰⁴ Şaban Aslan ve Devrim Tosunoğlu, Dehşet Senaryosu İstanbul'daki İntihar Saldırıların İç Yüzü, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.86.

¹⁰⁵ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.92-93.

¹⁰⁶ Faruk Mercan, Savaşın Dönüşü, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2006, s.77.

Zerkavi'den aldığı ve örgütün Irak'ta bir banka soygunu ile ele geçirdiği 25 milyon dolardan 500 bin dolarını bu eylem için tahsis ettiğine dair bilgiler basına yansımıştır. El Kaide'nin çekirdek kadrosu ile irtibatlı olan ve Zerkavi'nin yardımcısı olduğu belirtilen Sakka'nın eylem girişiminin tipik bir El Kaide hücresi eylemi olduğu söylenebilir.¹⁰⁷

El-Kaide'nin temel ideolojisi ve referans aldığı düşünceleri savunan çok sayıda yerel unsurun Türkiye içinde de bulunduğu görülmektedir.

4.13. EL KAİDE'NİN HABERLEŞME YÖNTEMİ

El Kaide terör örgütü iletişime oldukça önem veren bir örgüttür. Örgütün lideri Usame bin Ladin'in yakalanmamak için uydu telefonu kullanmadığı ve çevresindekilere kullandırtmadığı bilinmektedir. Buna karşılık dünyanın çeşitli bölgelerine dağılmış olan yerel militanların internet üzerinden çeşitli sitelerden yazışma yaptıkları hatta dikkat çekmemek için sosyal arkadaşlık sitelerini kullandıklarını güvenlik güçlerince tespit edilmiştir.¹⁰⁸

İngiliz polisi tarafından Manchester'da El-Kaide üyesinin evinde yapılan aramada şahsın bilgisayarında bulunana, Al-Qaeda Training Manual adı verilen ve Afrika'daki elçilik bombalanmasıyla ilgili mahkemede delil olarak kullanılan dokümanın beşinci bölümünde yer alan iletişim konusu incelendiği zaman örgütün haberleşme güvenliğine verdiği önem görülmektedir. Örgüt iletişimde genel olarak gizliliğe önem verilmesi; yedek ve ikaz iletişim yolunun bulunmasını bu şekilde iletişimin güvenlik güçlerince tespit edilmesi halinde, bağlı tüm örgüt elemanlarının saklanması talimatını vermektedir.

Örgütün üyeleriyle iletişim metodunun prensiplerini;

a) Eylemlerle ilgili yapılan yüz yüze konuşmaların örtülü, hızlı, belirgin ve yerinde olması gerektiğini,

b) Hücre komutanının her bir üye ile ayrı ayrı yerlerde ve ne konuşacağını önceden tespit etmesi gerektiğini böylece elemanlarının birbirlerini tanıyamayacağını,

c) Yüksek rütbeli komutanların, düşük rütbeli liderlerle iletişim metodunu ve tipini belirlemesi gerektiğini belirtmiştir.

¹⁰⁷ Ali Fuat Yılmaz, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.93-94.

¹⁰⁸ <http://www.terororgutleri.com/el-kaidenin-iletisim-yontemleri/>, (Erişim 28.05.2016)

Bu kısımdan, örgütün hücre içi ve örgüt yapısı içinde hiyerarşiye önem verdiği görülmektedir. İkinci fıkrasında, örgüt elamanlarının birbiriyle olan irtibatı oldukça asgari tutularak güvenlik önlemleri üst seviyede tutulmaya çalışılmaktadır.

Örgüt iletişim yolu olarak; telefon, buluşma, kurye, mektup, kablosuz modern araçlarla olmak üzere beş yöntem öngörmüştür.

Telefonla iletişimde, dikkat edilmesi gereken unsurları:

a) İletişimin halka açık yerlerde, güvenlik güçlerinin takip etmesi zor olan ve şüphelerini çekmeyecek bir yerde olması,

b) İzleme personelinin dikkatini çekmemek için konuşma ifadelerinin genel terimlerden kodlu olarak gerçekleştirilmesi,

c) Periyodik olarak telefon ahizesi ve kablosunun incelenmesi,

d) Telefon numarasının ezberlenmeyip yazılması gerektiği ve eğer yazılması zorunlu ise alışveriş listesi gibi kodlu yazılmasını,

e) Telefon edenin yanlış bir numarayı aramış olabileceği nedeniyle önce direk konuya girmeden imalı olarak bahsetmesi,

f) Sesin değiştirilmesi ya da bozulması,

g) Telefon merkezlerinde görevlilerin önünde konuşulmaması,

h) Telefon hattı güvenlik güçlerince tespit edilmesi durumlarında komutan ve tüm üyelerin gerekli tüm tedbirleri almalarını,

i) Telefon hattı güvenlik güçlerince tespit edilmesi durumlarında komutanın bu durumdan yararlanarak yanıltıcı bilgi vermesi,

j) Parazit yayan ya da yayını bozan cihazların elde edilmesi halinde derhal kullanılması olarak sıralanmıştır.

Bu bölümde sayılan maddeler örgütün Afganistan Savaşı esnasında ileri seviyede istihbarata karşı koyma eğitimi aldığıının ispatı niteliğindedir.

Buluşma öncesi tedbirleri; buluşma yerinin tespit edilmesi, buluşmanın amacının gizlenmesi, buluşma tarih ve zamanın belirlenmesi, buluşmaların kullanacağı özel işaretin tanımlanması ve buluşmaya gelen elamanların dikkat etmesi gerek hususlar alt başlıklarında incelenmiştir. Kurye olacak kişinin askeri organizasyonlarda görev alan kişilerin taşıdığı özelliklere sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Örgütün teknolojiyi son noktada kullandığı ve iyi bir analiz kapasitesine sahip olduğu alınması tavsiye edilen güvenlik önlemlerinden anlaşılmaktadır. Örgüt yakalanmamak için asgari oranda irtibat ve yüksek oranda güvenlik uygulaması yapmaktadır.¹⁰⁹

4.14. EL KAİDE’NİN STRATEJİSİ

El Kaidenin büyük düşünürleri, 2 yüzyıl boyunca gelmiş geçmiş bütün İslami tecrübeleri incelediler. Necd ve Hicaz’da Vehhabi hareketinin temsil ettiği büyük reform hareketleriyle başlayan, Libya’daki Senusi, Sudan’daki Mehdi’nin Hareketi’ne, Kuzey Afrika ve aynı şekilde doğusunda sömürge güçlerine karşı korunan yeni İslami cihat tecrübelerinden, çağımızdaki Müslüman Kardeşler, İslami Hizbu’t Tahrir, Pakistan ve Hindistan’daki İslami cemaat faaliyetlerine tecrübeleri İslami Cemaat fikrinde hayat bulan Cemaladdin El-Afgani ve öğrencisi Muhammed Abduh’a, ondanda Mısır’daki, Filistin’deki, Afganistan ve diğer bölgelerdeki İslami cihat tecrübeleri ve bu tecrübelerden kaynak alan değişimci hareketlere kadar, geniş İslami hareket tecrübelerini dikkatle inceleme fırsatı buldular. El-Kaide’nin adamları, liderleri ve düşünürleri farklı ve çeşitli milletlerden ve etnik gruplardan oluşuyor. Aralarında Arap, Türk, Afgan, Pakistanlı, Hindistanlı ve Kafkas bulunmaktadır. Çok çeşitli fikri ve aksiyoncu akımlardan gelmişlerdir. Aralarında bazıları Selefî, bazıları Müslüman Kardeşler Cemaatine Mensup, bazılarının fikirleri Hizbu’t Tahrir’e yakın, bazıları Davet ve Tebliğ Cemaati ile ortaya çıktı. Bazıları Doğu’da yaşadılar, bazıları ise Batı’da doğup büyüdüler. Uruklarda, ekollerde ve tecrübelerdeki bu çeşitlilik, El-Kaide’ye daha önceden verdiği gibi, yakın gelecekte de her türlü koşul ve halde yaşamaya imkan tanıyan, yenilebilir ve üretken bir güç katacak.

4.15. EL KAİDE’NİN YAPILANMASI

El Kaide’nin yapısını açıklamada geleneksel örgüt modelleri yetersiz kalmaktadır. Hatta çoğu uzman; El Kaide’nin bir örgütten ziyade bir ideoloji ya da hareket olarak görülmesi gerektiği belirtmektedir. Çünkü El Kaide’de yukarıdan aşağıya hiyerarşik yapılanmanın yerine, gönüllü olarak bir araya gelenlerin oluşturduğu bir koordinasyon bulunmaktadır. El Kaide diğer bütün terör örgütlerinden farklı bir yapılanmaya sahiptir. Burke, El Kaide’nin örgütsel yapısına ilişkin olarak “El Kaide’yi bütünlüklü, sıkı dokunmuş, her yerle bağlantılı olan, tanımlı bir ideolojiye ve personele

¹⁰⁹ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.72-74.

sahip, ilk olarak 1980'lerin sonlarında ortaya çıkmış bir örgüt olarak görmek, onun gerçek doğasının yanı sıra, o dönemdeki ve bugünkü radikal İslamcılığın doğasını da yanlış anlamak olur.” diyerek geniş kapsamlı bir terör hareketi olarak değerlendirdiği El Kaide'nin örgütsel yapılanması içerisinde dinamik ve yerel unsurların gözden kaçırılmaması gerektiğini belirtir. Diğer terör örgütlerinin aksine El Kaide, birleşik, bütünlüklü bir yapılanmaya sahip değildir. El Kaide merkezden bağımsız yerel dinamikler üzerine kurulu ve küreselleşen birçok uluslu yapıdır.¹¹⁰

El Kaide, Latin Amerika'dan Japonya'ya kadar ve bu ikisi arasındaki kıtalarda faaliyet gösterebilen, ilk çok uluslu terör örgütüdür. 1970'lerle 1980'lerin teröristlerinin aksine, El Kaide bölgesel bir alanda hareket etmez. Faaliyetleri gibi destek çevresi de küreseldir. Kuvvetleri küreselleşmeye direnmek yerine çağdaş İslamcı gruplar tarafından kullanılarak sürekli olarak dünya çapında yeni üsler ve yeni hedefler aramaktadır.¹¹¹

El Kaide'nin örgütsel yapılanması incelendiğinde Usame Bin Ladin'in ölmeden önce yapılanmanın en tepesindeki isim olarak örgütün lideri olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte o dönemlerde Usame Bin Ladin'in başkanlığını yaptığı ve Ayman El Zevahiri ile Süleyman Ebu Geyt gibi isimlerin de katıldığı bir danışma kurulunun (üst şura) bulunduğu ifade edilmektedir. Danışma kurulu kapsamlı tartışmalar sonunda terör eylemi yapılması ve fetva verilmesi gibi örgüt açısından önemli konular hakkında hüküm vermektedir. Ayrıca danışma kuruluna bağlı olarak askeri konuların onaylandığı bir askeri komite, örgütün para ve mali işleriyle ilgilenen ticari komite, dini kuralların görüşülerek karara bağlandığı dini komite (fetva komitesi), bilgilerin basılması için oluşturulan medya komitesi ve bir seyahat bürosunun bulunduğu değerlendirilmektedir. İfade edilen üst yönetimin dışında olarak El Kaide örgütünün şu şekilde bir yapılanmaya sahip olduğu düşünülmektedir;

Merkez-Çekirdek El Kaide: El Kaide'nin kurulmasıyla birlikte aralarında Afgan savaş gazilerinin de bulunduğu Usame Bin Ladin'e yakın 10-12 kişilik çekirdek kadro ile birlikte bunların temas içerisinde bulunduğu ve yaklaşık 100 kişilik temel bir yapılanmadır. Ladin'e en yakın olan bu kişilere Çekirdek El Kaide'de denilebilir. Ancak bu yapıyı homojen bir grup olarak görmemek gerekir, çünkü bunlar arasında yöntem, taktik, siyasi ve dini inançlar bakımından önemli görüş ayrılıkları da bulunmaktadır.

¹¹⁰ <http://www.terororgutleri.com/el-kaide-teror-orgutunun-yapilanmasi/>, (Erişim 28.05.2016)

¹¹¹ John Gray, El Kaide Modern Olmanın Anlamı, Zehra Savan (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2004, s.67.

Ancak birçoğu belli bir aşamada Ladin'e bağlılık yemini (biat) etmişlerdir. Kısaca, Çekirdek El Kaide ifadesiyle; Ladin ile birlikte örgütün kuruluş aşamasında yer alan ya da sonradan örgüte katılan ve 11 Eylül gibi önemli eylemleri koordine eden yapı kast edilmektedir.

Yerel İslami Gruplar: Dünya genelinde El Kaide ile bağlantılı birçok örgüt bulunmaktadır. Doğrudan veya dolaylı olarak El Kaide ile irtibatı olan bu örgütler, Çekirdek El Kaide gibi Ladin'e tam bağımlı değildir. Lübnan'daki Esbat El Ensar ya da Özbekistan İslami Hareketi gibi yerel örgütler, her ne kadar El Kaide ile iltisaklı olsalar da, faaliyetleri yerel etkenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Çekirdek El Kaide ile dini ve silahlı eğitim imkanlarından yararlanmak ve belli ölçüde de maddi yardım almak gibi, genelde kısa vadeli gerekçeler yüzünden ittifak kurmaktadır. Bu noktada vurgulanması gereken husus; Ladin, radikal İslami kesimler tarafından bir kahraman, El Kaide model olarak görülse bile, kamuoyunda yer aldığı gibi bütün radikal gruplar El Kaide ile bağlantılı değildir. Dünya da Ladin dışında çok sayıda mali kaynak ve eğitim imkanı sağlayan grup bulunmaktadır. Ayrıca yakın zamana kadar bu gruplardan birçoğunun Ladin'le ters düştüğü, El Kaide ile ittifaka girenler kadar, rakip kalanların da bulunduğu bilinmektedir.

El Kaide İdeolojisinden Etkilenen Gruplar: Bilinenin tersine Ladin bir ordu komutanı gibi kayıtsız şartsız emir verme yetkisine sahip bir konumda değildir. Ladin genç insanları kaçırarak beyinlerini yıkamaz. Yani bu insanların askeri eğitim almak için Afganistan'a gelmeleri ve Ladin'in grubuyla bağlantı kurmaları kendi istekleriyle olmaktadır. Fas'tan Malezya'ya kadar her yerden El Kaide'nin çekirdek kadrosuna eylem için destek, kamp eğitimi vb. taleplerde bulunulmuştur. Kısaca, Ladin'le ve çekirdek El Kaide ile aynı düşünceleri ve amaçları paylaşan, herhangi bir dini motifli gruba üye olsa da olmasa da, El Kaide görüşünü benimseyen, bir başka deyişle El Kaide dilini konuşan gruplar vardır. İşte günümüzde büyük ölçüde El Kaide olarak adlandırılan, en yaygın ve hızlı gelişen gruplar bunlardır. İşte Ladin ve yakın adamlarının, bu düşünceyi medya, internet ya da kitaplar vasıtasıyla yaymasıyla, El Kaide model alınarak, örgüt ile organik hiç bir bağı olmayan, Batı düşmanlığı temel düşüncesi çerçevesinde veya El Kaide saldırılarından etkilenerek, eylemlere yönelen gruplar ortaya çıkmaktadır. Madrid ve Londra saldırılarının böyle grupların eylemleri

olması göz önüne alındığında, bunların çekirdek El Kaide'den daha yaygın, tehlikeli ve kontrolü zor hale geldiği söylenebilir.¹¹²

4.16. EL KAİDE'NİN EĞİTİMİ

El Kaide terör örgütünün Türkiye'de eylem gerçekleştiren militanlarının neredeyse tamamı Afganistan'daki cihat kamplarına katıldıkları burada askeri, siyasi, dini ve çeşitli patlayıcı eğitimleri aldıkları ve bu eğitimleri ders gruplarına gelen diğer örgüt elemanlarına aktardıklarını kendi ifadelerinde belirtmişlerdir. 15-20 Kasım saldırılarını soruşturan İstanbul terörle mücadele şube müdürlüğünün raporlarında 'da örgüt mensuplarına verilen eğitimlerin detayları belirtilmektedir. El Kaide gerek cihat bölgeleri olarak adlandırılan bölgelere savaşmak için gelen şahısların eğitimi, gerekse de özel bazı hücrelerin eğitimi için Afganistan, Sudan, Yemen, Pakistan gibi ülkelerde eğitim kampları ve barınaklar sağlamaktadır. Bu kamplarda, her türlü silahların teorik ve pratik olarak kullanımı, sahte seyahat belgesi düzenleme, gizli iletişim teknikleri (kripto gibi) kullanma, patlayıcı yapımı ve kullanımı, pusu kurma, önemli şahıslara suikast düzenleme, bilgi toplama, fotoğraflama, keşif, finansman bulma, toplum içerisinde dikkat çekmeden kamufle olma gibi eğitimler yanında ideolojik açıdan İslam'ın radikal yorumları çerçevesinde ele alınan cihat, şehitlik gibi dini literatüre dayalı eğitimler de verilmektedir. İdeolojik eğitimin son aşamasını, seçilen intihar bombacılarının, intihar eylemlerine hazırlık eğitimi oluşturmaktadır. El Kaide'nin eğitim kamplarında intihar eylemleri gerçekleştirecek kişilere özel bir eğitim verildiği bilinmektedir. İntihar bombacılarının, eylem yapmak, ölümü göze almak ve masum insanları öldürmek için ihtiyaç duydukları meşruiyet kaynağı, radikal dinsel inançları ve fanatik milliyetçilik duygularıdır ve bu duygular El Kaide hareketi açısından Selefî-Vahhabi ideoloji ile sağlanır. Bu ideolojik eğitimlerde, Batı (ABD, İsrail, Rusya vb.) gibi ülkelerin İslam düşmanlığı yaptığı, Müslümanlara zulmettiği, İslam ülkelerini sömürdüğü, İslam'ı Yok etmeyi hedeflediği gibi fikirler sürekli işlenmektedir. Örgütün eğitim kamplarında verilen eğitim ardından eylem yapılacak bölgelere gelen militanlar burada son hazırlıklarını yaparlar. Bu eğitimi alan militanların büyük bir kısmı dünyanın değişik bölgelerinde devam eden savaş ve çatışmalara da bizzat katılmak suretiyle öğrendiklerini pratikte de uygulama imkanı bulmaktadırlar ki bu da örgütlülere kendilerini yetiştirmeleri açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır. Diğer

¹¹² <http://www.terororgutleri.com/el-kaide-teror-orgutunun-yapilanmasi/>, (Erişim 28.05.2016)

taraftan deęişik űlkelere gönderilen her bir hücrenin, hedeflerini belirlemede ve planlarını organize etmede geniř bir otonomiye sahip oldukları görülmektedir.¹¹³

4.17. EL KAİDE’NİN İŞBİRLİĞİ YAPTIĞI TERÖRİST GRUPLAR

- Kaide’nin dünya çapında işbirliği yaptığı terörist gruplar arasında;
- Afganistan- Afganistan Ulema Birliği
- Cezayir- Silahlı İslami Grup, Proselitizm ve Savaş Saafi Grubu
- Bangladeş- Al-Jihad
- Kanada- Groupe Roubaix
- Mısır- Al-Gama’a al-Islamiyya, Al-Jihad
- Hindistan (Keşmir)- Partizan Hareketi
- Endonezya- Jemaah Islamiyah
- Irak ve űrd n- Bayt al-Imam
- Lübnan- Asbat al Ansar, Hizbullah, Lübnan Partizan Cemiyeti
- Libya- Libya İslami Grubu
- Pakistan- Al-Badar, Harakat ul Ansar/Mujahadeen, Al-Hadith, Harakat ul Jihad, Jaish Mohammed, Jamiat Ulema-e-Islam, Jamiat-ul-Ulema-e-Pakistan, Laskar e-Toiba
- Filistin- İslami Cihad
- Filipinler- Moro Islamic Liberation Front, Abu Sayyff
- Somali- Al-Ittihad
- űzbekistan- űzbekistan İslam Hareketi
- Yemen- El-Cihad Grubu sayılabilir.¹¹⁴

4.18. EL KAİDE’NİN EYLEMLERİ

Dünyanın değişik bölgelerinde El-Kaide Terör Őrg t nce gerçekleştirilen eylemler.

¹¹³ <http://www.terororgutleri.com/el-kaide-teror-orgutunun-egitimi/>, (Erişim 28.05.2016)

¹¹⁴ <http://www.vicdanikanaat.org/elkaide.htm>, (Erişim 25.05.2016)

29 Aralık 1992: Yemen'in Aden şehrinde ABD'li askerlerine yönelik gerçekleştirilen otel bombalama olayı. Bu olayda iki Avustralyalı turist hayatını kaybetmiştir. Bu olayın El-Kaide'nin gerçekleştirdiği ilk olay olduğu sanılmaktadır.

3-4 Ekim 1993: Somali'nin Başkenti Mogadişu'da 18 ABD askeri öldürüldü.

23 Şubat 1993: New York'ta Dünya Ticaret Merkezi bombalandı.

Ocak 1995: Filipinlerde Papa'ya suikast girişimi yapıldı.

1995: Cezayirli Silahlı İslami Grubun (GIA) Fransa'ya karşı yürüttüğü savaşta çeşitli bombalamalar gerçekleştirildi.

Haziran 1995: Etiyopya'nın Başkenti Adis Ababa'da Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e yönelik suikast planlandı.

13 Kasım 1995: Suudi Arabistan'ın Başkenti Riyad'da 5 ABD'li askerin ölümüne yol açan kamyonla bombalama olayı gerçekleştirildi.

19 Kasım 1995: Pakistan'daki Mısır Büyükelçiliği bombalandı, 17 kişi öldü.

25 Haziran 1996: Suudi Arabistan'ın Hobar kentinde 19 Amerikan askerinin ölümüne yol açan patlama gerçekleşti.

23 Ağustos 1996: Bin Ladin, 'Kafirleri kutsal topraklardan kovun' çağrısıyla ABD'ye cihat ilan etti.

Şubat 1998: Mısır, Bangladeş ve Pakistanlı birkaç küçük grupla birlikte "Yahudilere ve Haçlılara karşı Uluslararası İslami Cephe'yi kurdu. Kuruluş bildirgesinde "Her Müslüman'a, dünyanın her köşesinde, sivil veya asker Amerikalı öldürmek farzdır" denildi.

7 Ağustos 1998: Amerikan askerlerinin Kutsal Topraklara girişinin sekizinci yıldönümünde Kenya ve Tanzanya'daki ABD Büyükelçilikleri havaya uçuruldu, toplam 257 kişi öldü, 5 bin 500 kişi yaralandı.

20 Ağustos 1998: ABD misilleme olarak Sudan'da bir fabrikayı ve Afganistan'daki eğitim kamplarını bombaladı. Usame Bin Ladin'in yakalanması için 5 milyon dolar ödül konuldu.

12 Ekim 2000: Yemen'in Aden Limanı'nda USS Cole destroyerine yönelik intihar saldırısında 17 Amerikan denizcisi öldü.

11 Eylül 2001: ABD’de kaçırılan 4 iç hat yolcu uçağından ikisi New York’taki İkiz Kulelere, biri Pentagon’a çarptı, dördüncüsü ise Pennsylvania’da düştü. 3000 kişinin hayatını kaybettiğı düşünölmekte.

11 Nisan 2002: Tunus’un güneyindeki Cerba’da bir havraya yönelik intihar saldırısında, 14’ü Alman 21 kişi öldü.

8 Mayıs 2002: Pakistan’da Fransızlara ait tersane inşaatının çalışanlarını taşıyan otobüse bomba yüklü araçla girişilen intihar saldırısında 11 Fransız öldü.

6 Ekim 2002: Yemen açıklarında bir Fransız petrol tankerine yönelik saldırıda mürettebattan bir kişi öldü.

12 Ekim 2002: Bali’de bir diskotek önünde havaya uçan bomba yüklü araç, çoğunluğu Avustralyalı 202 kişinin ölümüne, 300 kişinin yaralanmasına neden oldu.

18 Kasım 2002: Mombasa’da İsraililerin kaldığı otele düzenlenen intihar saldırısında 18 kişi öldü. Aynı anda bir İsrail yolcu uçağı, Mombasa’ya iniş sırasında atılan iki füzeden son anda kurtuldu.

12 Mayıs 2003: Riyad’da bir siteye düzenlenen üçlü intihar saldırısında, 9’u Amerikalı, 12’si intihar eylemcisi 35 kişi öldü.

16 Mayıs 2003: Kazablanka’da yabancıların ve Yahudilerin gittiğı otel ve lokantalara düzenlenen es zamanlı saldırılarda, 12’si eylemci 45 kişi öldü. 100 kadar kişi yaralandı.

5 Ağustos 2003: Cakarta’nın merkezinde Amerikan Marriott oteline yönelik intihar saldırısı 12 kişinin ölümüne, 150 kadar kişinin yaralanmasına neden oldu.

8 Kasım 2003: Riyad’ın batısındaki bir siteye düzenlenen intihar saldırısında 17 kişi öldü, 100 kişi yaralandı.

15 ve 20 Kasım 2003: İstanbul’da iki sinagog ve İngiliz Başkonsolosluğu ile İngiliz HSBC bankasına düzenlenen intihar saldırılarında, aralarında İngiliz Başkonsolosu’nun da bulunduğu 63 kişi öldü. Beş gün arayla düzenlenen saldırılarda 100 kadar kişi de yaralandı.

1 Şubat 2004: Erbil kentinde bölgenin önde gelen iki siyasi oluşumu, Irak Kürdistan Yurtseverler Birliğı ve Irak Kürdistan Demokrat Parti binalarına düzenlenen intihar saldırıları, 105 kişinin ölümüne yol açtı.

11 Mart 2004: Madrid’de banliyö trenlerine yönelik bir dizi saldırıda 191 kişi öldü, 2000 kadar kişi yaralandı.

29–30 Mayıs 2004: El Hobar’da düzenlenen saldırılar ve rehin alma eyleminde, aralarında bir İngiliz, bir Amerikalı, bir İtalyan, bir İsveçli ve sekiz Hintlinin bulunduğu 22 kişi öldü.

24 Haziran 2004: Bağdat’ın batısında Musul, Bakuba, Ramadi gibi Sünni kentlerinde polise karşı girişilen bir dizi es güdümlü saldırıda 100 kişi öldü, 300 kişi yaralandı.

28 Temmuz 2004: Bağdat’ın 60 km kuzeyindeki Bakuba’da polis binasının önünde gerçekleştirilen intihar saldırısında 70 kişi öldü, 56 kişi yaralandı.

7 Temmuz 2005: İngiltere’nin başkenti Londra’da arka arkaya meydana gelen patlamalarda en az 38 kişi öldü; 150’si ağır 700’den fazla kişi de yaralandı.

2005: Mısır’ın İarım El Şeyh’de meydana gelen olayda 88 kişinin öldürülmesi ve 200 den fazla kişinin yaralanması olayı.

11 Nisan 2007: Cezayir’de meydana gelen saldırılarda 33 kişi yaşamını yitirdi ve 200’den fazla kişi yaralandı, saldırıları El Kaide örgütü üstlendi.

18 Ekim 2007: Karaçi’de düzenlenen saldırılarda 138 kişi hayatını kaybetti 248 kişi yaralandı. Siyasi yasaklı Benazir Butto’nun 8 yıllık sürgünden döndüğü 18 Ekim günü meydana gelen bu saldırı, El-Kaide’nin sadece batıya karşı değil, Müslüman ülkeler içinde kafir olarak nitelendirdiği Müslüman liderlere karşı da cihat ilan ettiğinin göstergesidir. Çünkü bu saldırılarda, Eski başbakan, sürgünden dönüyordu ve ölenlerin çoğu onu karşılamaya gelen yandaşlarıydı.

11 Aralık 2007: Cezayir’de meydana gelen saldırılarda BM binaları ve Anayasa Konseyi hedef alındı. Saldırılarda 60 kişi hayatını kaybederken 170’den fazla kişi yaralanmıştır. Ülke tarihinde, bağımsızlığın kazanılmasından beri tanık olunan en büyük terör saldırısı olan saldırı, 2003 yılında Bağdat’ta düzenlenen ve 22 kişinin ölümüne neden olan saldırılardan sonra BM’ye yönelik ikinci en ağır saldırı olmuştur.

27 Aralık 2007: Ravalpindi kentinde gerçekleştirilen silahlı ve bombalı saldırılar sonucunda, Pakistan eski Başbakanlarından Benazir Butto’nun da içinde bulunduğu 21 kişi hayatını kaybetti.

20 Eylül 2008: Pakistan'ın İslamabad şehrinde Ramazan ayına denk gelen 20 Eylül 2008 Cumartesi akşamı saat 20.00 sularında iftar yemeği sırasında, Mariot Otelin girişindeki kontrol noktasında 1000 kg patlayıcı yüklü bir kamyonet önce yanmaya başladı ve bir süre sonra içinde sürücüsü olduğu halde şiddetle infilak etti. Patlamada 60'a yakın kişi hayatını kaybederken 250'den fazla kişi de yaralandı.

25 Aralık 2009: 23 yaşındaki Ömer Faruk Abdülmüttalip (ÖFA) isimli Nijeryalı bir El Kaide militanı, 25 Aralık 2009 tarihinde (Noel Günü), Hollanda'dan ABD'nin Detroit şehrine doğru uçan North West havayollarına ait bir yolcu uçağında iç çamaşırlarına yerleştirdiği patlayıcı maddeleri patlatmaya çalışırken diğer yolcuların yardımıyla yakalandı. Olayda ölen ya da yaralanan olmadı.

29 Ekim 2010: Yemen'den ABD'ye havayolu kargosuyla gönderilen bombalı paketler. İlk olarak, 29 Ekim günü bir kargo şirketinin Dubai'deki bölgesel aktarma istasyonunda ABD'nin Fedex kargo şirketine teslim edilmek üzere olan bombalı bir paket bulundu. Aynı gün, İngiltere'de Nottingham yakınlarındaki bir havalimanında bulunan UPS kargo uçağında başka bir paket bulundu. Bir sonraki gün, ABD'de iki kargo uçağında yapılan incelemede bilgisayar yazıcı kartuşlarının içine gizlenmiş PETN patlayıcı madde içeren bomba bulundu. Olaylarda ölen ya da yaralanan olmadı.

27 Haziran 2016: Somali'ni başkenti Mogadişu'da bir otele düzenlenen bombalı arçlı saldırıda enaz 15 kişi hayatını kaybetti, 25 kişide yaralandı.

4.19. EL KAİDE'NİN EYLEMLERİNİN ETKİLERİ

El-Kaide gücünü ve hareket kabiliyetini, çoğunluğu Sovyet-Afganistan Savaşı'nda birlikte savaşması nedeniyle kuvvetli bir bağ ve güvenlik ortamı oluşturduğu kadrolarından almaktadır. El-Kaide'nin eylemleri Afganistan ve Irak savaşlarına yol açmıştır, bu açıdan El-Kaide'nin eylemlerinin anlaşılması uluslararası barış ve güvenlik açısından önemli bir konu olarak görülmektedir.¹¹⁵

El-Kaide hedef odaklı bir organizasyondur. Hedef olarak gelecekte devlet kurma amacını benimsemiştir. En ileri amaç İslam Halifeliğinin tekrar kurulması olarak tespit edilmiştir. Amacına ulaşmak için kademeli bir strateji benimsemiştir. İlk başta bir ülkede daha sonra tüm ümmeti yani bütün Müslümanları birleştiren bir halifelik olarak hedeflerini tespit etmiştir. El-Kaide yukarıda bahsettiğimiz hedeflerine ulaşmasına engel

¹¹⁵ Osman Şen, Dini Terör Çerçevesinde El-Kaide'nin Yeri ve Uluslararası Eylemlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s.1.

olarak; ABD, Batı ülkelerini ve Müslüman nüfusa sahip ülke yöneticilerini görmektedir. Batılı ülkelerin raporlarına göre, El-Kaide kara düzen rast gele saldırmamaktadır. El-Kaide teröristleri bir ülkeye gönderildiğinde hedeflerle ilgili çalışma yapmakta ve planlarını icra etmektedir. Bu gruplar çok küçük olduğu için tespit olasılığını en aza indirmektedir. Örnek verecek olursak El-Kaide eylemcileri, Doğu Afrika elçiliklerine düzenlenen eylemlerin hazırlığı için yıllarını vermiştir. Onlar sabırla materyal, kimlik ve eski askerleri toplamışlardır. El-Kaide terörizm stratejisi gereği eylemlerinde, Müslümanlarında içinde bulunduğu masumların ölmesini önemsememesi ile karakterize edilmiştir. 11 Eylül eylemleri, Usame Bin Ladin ve çevresindeki üst düzey El-Kaide militanları tarafından planlanmıştır. Eylem bizzat Usame Bin Ladin'in onayıyla gerçekleşmiştir. 11 Eylül'e katılan eylemciler uçuş okullarına yazılmıştır. El-Kaide hedef seçerken ve eylem yöntemleri olarak, en yüksek ölü sayısına göre dizaynedilmektedir. El-Kaide'nin ilk başta yaptığı eylemler zor hedeflere yönelik olmuştur. Pek çok bilim adamı El-Kaide'nin karakterini tanımlarken, kendi kendine seçim yapan özerk bir organizasyon olarak tanımlanmaktadır. Pek çok eylem El-Kaide liderlerinin herhangi birinden talimat alınmadan yapılmıştır.¹¹⁶ 11 Eylül ise ABD gücüne karşı küresel olarak örgütlenmiş direnişin bir örneğiydi.¹¹⁷

Görünürde Batılı stratejik hedeflere vuruyor gibi görünen El Kaide masum sivilleri öldürmekten hiç çekinmedi. Kenya, Tanzanya ve ABD'de yüzlerce kişi doğrudan tarafı olmadığı bir savaşın kurbanı oldu. Daha önemlisi Suudi Arabistan, Endonezya, Fas, Tunus ve Türkiye'deki eylemlerde, çoğu Müslüman bu ülke vatandaşları da hayatını kaybederken, buralardaki rejimler de hedef alındı.¹¹⁸

El-Kaide eylemleri üç tür sonuç beklentisiyle yapılıyor. Birincisi, eylem yapılan yere dış müdahale davetiyesi çıkarmak, böylece müdahale edeni bir batağa sürüklemek. İkincisi ise caydırıp kaçırmak. ABD'nin Afganistan'da batıp, Somali'den kaçması gibi. Üçüncüsü ise İslami kuruluşlar karşısında hükümetleri tavır almaya zorlamak.¹¹⁹

El-Kaide'nin yapmış olduğu eylemler kendisinden ziyade Avrupalılar tarafından İslam alemine ve Müslüman toplumlara mal edilmiştir. Eylemler neticesinde dünyanın pek çok yerinde yaşamakta olan Müslümanlar çok çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmakta ve terörist muamelesi görmektedir. İslam ve Müslümanlıkla alakası olmayan

¹¹⁶ Osman Şen, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011, s.104-110.

¹¹⁷ John Gray, El Kaide Modern Olmanın Anlamı, Zehra Savan (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2004, s.77.

¹¹⁸ <http://www.rusencakir.com/El-Kaide-hakkinda-yanlis-bildigimiz-on-sey/66>, (Erişim 27.05.2016)

¹¹⁹ Beril Dedeoğlu, El Kaide ve Uzantıları, Star Gazetesi, (31 Temmuz 2013)

El-Kaide'nin eylemlerinin Müslüman topluma etkisi ağır olmuştur. Üstelik El-Kaide eylemlerinde Müslüman ya da Gayri-Müslüman ayrımı gözetmeksizin tüm insanlığı hedef almaktadır. El-Kaide birçok eyleminde Müslüman ülkeleri hedef almaktadır. 15-20 Kasım 2003 tarihlerinde Türkiye'de yapmış olduğu eylemler buna bir örnektir. El-Kaide'nin 2003 yılında Türkiye'de gerçekleştirdiği eylemlerde çok sayıda masum insan hayatını kaybetmiştir.

El-Kaide'yi destekleyen ülkeler El-Kaide'nin sadece ABD ve Avrupa'yı hedef aldığı imajını oluşturmaya çalışsa da El-Kaide en büyük zararı Müslümanlara ve İslam alemine vermiştir. El-Kaide'nin eylemleri sonucu ABD ve Avrupa'daki birçok Müslüman terörist muamelesi görmüş, inançlarından ötürü toplum tarafından dışlanmış ve ibadetlerini rahat bir şekilde yapamaz hale gelmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KÜRESEL UZANTILARI

5.1. GİRİŞ

El Kaide Terör örgütünün “Atmıştan fazla ülkede faaliyet gösterdiği ve Türkiye de dahil dünyanın dört bir yanında örgütlendiği bilinen El-Kaide, mali açıdan bağımsız bir örgüt olup, kendinden önceki örgütlerden farklı olarak, küresel bir hedef ve stratejiye sahiptir.”¹

El-Kaide, dünya üzerinde çok sayıda devlet ve uluslararası kuruluşun terör örgütü listesinde üst sıralarda bulunmaktadır. Dolaylı ya da doğrudan Taliban, El-Şebab, Jaish-e-Mohammed, gibi terör örgütleriyle de mütteftir. El-Kaide küresel ölçekte bir yapıya sahip olup dünya üzerinde kendini El-Kaide üyesi olarak tanımlayan yaklaşık 10 bin kişi olduğu, bu rakamın yarısının ise deneyimli kadrodan oluştuğu tahmin ediliyor.²

Suriye’de El Nusra Cephesi, Somali ve Nijer’de El Şebab, Hindistan’da Leşkeri Tayyibe, Gazze’de Cundu Ensarullah. Bu örgütlerin Pakistan ve Afganistan menşeli El-Kaide’nin uzantıları olduğu iddia ediliyor. İddia diyoruz, zira emin olmak kolay değil. Hemen her İslami kuruluşu El-Kaide gibi gören çevrelere bakılırsa, neredeyse Ortadoğu’daki tüm kuruluşlar El-Kaide’nin yan kuruluşları. Ancak adı geçen örgütlerin El-Kaide’nin uzantıları olduğunu ileri süren ve ciddiye alınması gereken çevreler de buluyor. Örgütlerin bulunduğu ülkeler ya da örgütlerin bizzat kendileri El-Kaide referansı kullandıklarında, ‘uzantı’ konusu adeta kesinleşmiş oluyor. El-Kaide ve uzantıları 21. yüzyılın başından beri binlerce kişiyi öldürdü, eylemlerin çoğu intihar saldırılarıyla gerçekleşti. Terörle mücadele zaten zor bir iş, El-Kaide ve uzantılarıyla mücadele dahada zor. Zira networkları son derece yaygın; eylem hazırlıkları da istihbarat mekanizmalarının dışında kalmayı beceriyor. Üstelik toplumsal destekleri de olduğundan, bu örgütlere yönelik her önlem, adı geçen ülkelerde infialli büyötmeye yol açıyor. El-Kaide ve uzantılarının neredeyse tüm ülkelerin dış politikalarına yön verecek eylemler yapmaları, onların sadece buldukları ülkenin düzeniyle ilgili talepleri

¹ Selçuk Arı ve Okan Arslan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Platin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.202.

² Emre Yılman, Genel Hatlarıyla “El-Kaide”, <http://akademikperspektif.com/2014/10/17/genel-hatlariyla-el-kaide/>, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, (Erişim 31.05.2016)

olmadığını gösteriyor. El-Kaide ve uzantıları, küresel sisteme yönelik eylemler yapıyor ve dolayısıyla küresel güçlerle bir ilişkisi ya da derdi bulunuyor.³

5.2. BOKO HARAM

Boko Haram, 2002 yılında Nijerya'nın Borno eyaletinde Muhammed Yusuf tarafından kurulan şeriat yanlısı radikal İslamcı yasadışı silahlı örgüt. Örgüt, özellikle şeriat hükümlerinin geçerli olduğu Nijerya'nın kuzey kesiminde daha etkili konumdadır. Boko Haram örgütü binlerce insanı öldürme, kent ve kiliseleri yakma, göçlere sebep olma, genç kızları dini gerekçelerle kaçırap satma gibi pek çok illegal eylemle gündeme gelmektedir. “Boko Haram” ismi Hausa dilinde “batı” anlamına gelen “Boko” ve Türkçe’ de “yasak” manasına gelen “haram” sözcüklerinden oluşturulmuştur bir isimdir. Esasen Arap alfabesiyle yazılan ve afro azyatik dil grubuna ait olan Hausa dilinin Latin alfabesi ile olan versiyonunu ifade için kullanılıyor. Boko ya da Buku Haram'ın lafzi karşılığı 'latin alfabesi haram', batılı eğitim haram' demek olur. Boko Haram, 2002 yılında tüm Nijerya'ya şeriat getirilmesi amacıyla kuruldu. Örgüt, ilk askeri tesisini 2004 yılında Nijer sınırına yakın bir bölgede kurdu. Nijerya'daki İslami Hareket liderlerinden biri olan İbrahim Zakzaki, Boko Haram'ın Taliban ve El-Kaide ile ilişki içerisinde olan bir örgüt olduğunu ifade etmiştir. Boko Haram, ilk olarak 2004 yılında Kamerun sınırı yakınlarında Nijerya polisiyle girdiği çatışmada 28 üyesini kaybetti. Üç yıl sonra, 2007 yılının Eylül ayında Boko Haram ile Nijerya polisi arasında çıkan çatışma sonrası, Nijeryalı 11 subay öldürüldü. Özellikle polis merkezleri başta olmak üzere kamu binalarını hedef alan örgüt, 2009 yılında yüzlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur. Temmuz 2009 boyunca Boko Haram'ın polis istasyonlarına karşı saldırıları hızla devam etti. Bu dönemde Nijerya'nın kuzeyinde 700'ü aşkın insan Boko Haram militanlarınca öldürüldü ve 3000'den fazla insan bu olaylar sonrasında göç etmek zorunda kaldı. Bir dönem yakalanarak hapsedilen örgüt lideri Mohammed Yusuf, Batı tipi eğitim ve mevcut müfredatın Avrupalılar tarafından getirildiğini ve bu eğitimin haram olduğunu ve de insanların Allah'a olan inançlarını zedelediğini kaydetmiştir. BBC'ye verdiği demeçte de bilimsel ve Avrupa tarzı eğitimi istemediklerini ifade etmiştir. Nijerya ordu birliklerinin 2009 yılında örgüt üyelerinin bulunduğu camiye düzenledikleri baskın 200 kişinin ölümü ile sonuçlanmıştır. Boko Haram, 26 Ağustos 2011 tarihinde Nijerya'nın başkenti Abuja kentindeki Birleşmiş Milletler binasına bombalı araçla saldırı düzenlenmiş ve bu saldırı sonrası 18 kişi hayatını kaybetmiştir.

³ Beril Dedeoğlu, El Kaide ve Uzantıları, Star Gazetesi, (31 Temmuz 2013)

Aradan 4 ay geçmeden 25 Aralık'ta Noel için toplanılan kilise cemaatine bombalı saldırı düzenleyen örgüt, 40'tan fazla kişinin ölümüne neden oldu. Boko Haram, 2011 yılında Nijerya'da, 450'den fazla kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Boko Haram Nisan 2014'te Nijerya'nın kuzeydoğusunda bulunan Borno eyaletindeki bir kasabada en az 300 kız öğrenciyi silah zoruyla kaçırdı ve Temmuz 2007-Haziran 2014 arasında 5.000'den fazla insanı öldürdü.⁴

Boko Haram'ın lideri Ebu Bekir Şekau'ya ait olduğu öne sürülen videoda, Şekau'nun IŞİD lideri Ebu Bekir el-Bağdadi'ye biat ettiklerini belirtmiştir. Adı yerel dilde "Batılı tarzda eğitim yasaktır" anlamına gelen Boko Haram'ın, 2009'da lideri Muhammed Yusuf'un gözaltındayken ölmesinin ardından başlattığı ve yeni lideri Ebu Bekir Şekau ile birlikte sürdürdüğü kitlesel şiddet eylemlerinde şimdiye kadar 13 binden fazla kişi yaşamını yitirdi. Boko Haram sadece Nijerya'ya değil Kamerun, Çad ve Nijer'e de saldırmaya başlamıştır. Kaçırma, yağma ve soygunların yanı sıra örgütün petrol gelirleri de günde 5 milyon dolara varıyor. Örgüt Afganistan'da faaliyet gösteren Taliban'ın yapılanmasını örnek alıyor. Saldırılarında ağırlıklı olarak güvenlik güçlerini ve Hristiyanları hedef alıyor. Ancak kendisine destek vermeyen Müslümanlara saldırmakta da herhangi bir sakınca görmüyor.⁵

Boko Haram, kurulduğu günden itibaren karizmatik bir lider ve kült şahıs tarafından yönetilmiştir. Polis sorgusu sırasında öldürülen Muhammed Yusuf ile başlayan karizmatik liderlik, İbrahim İbn Salih ve son olarak da Ebubekir Şekeyu tarafından devam ettirilmiştir. Örgütün adeta bir devlet gibi yürütme organı, polisi ve kabinesi bulunmaktadır. Ayrıca sahip olduğu çiftlikler sayesinde de ekonomik faaliyetlerde bulunarak halka gıda ve para yardımında bulunabilmektedir. Örgütün erken dönemlerinde yerel üniversitelerden ve teknik okullardan katılımlar olmakla birlikte örgüt mensuplarının çoğunluğunu okulunu bırakmış kişiler ve işsizler oluşturmaktadır. Örgütün uluslararası bir terör örgütü olan El Kaide ile bağlantılı olduğundan şüphe edilmekte, örgüt üyelerinin Irak, Afganistan, Lübnan ve Pakistan'da eğitim gördükleri iddia edilmektedir. Örgüt üyesi bazı çocukların da El Kaide kamplarında eğitime gönderildikleri de iddialar arasındadır. Youtube adlı video paylaşım sitesini etkin olarak kullanan ve <http://yusufislamicbrothers.blogspot.com/> adında bir web adresi bulunan Boko Haram, propaganda faaliyetlerini ve resmi

⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Boko_Haram, (Erişim 28.05.2016)

⁵ <http://www.aljazeera.com.tr/haber/boko-haram-icide-biat-etti>, (Erişim 28.05.2016)

açıklamalarını bu siteler üzerinden yapmaktadır. Boko Haram, Müslümanların eğitimsiz ve cahil, halkın tamamının da fakir olduğu bir ortamda varlığını sürdürmeye devam edecektir.⁶

2009'dan beri Nijerya'da faaliyet gösteren Boko Haram, son aylarda ülkenin kuzey doğusunda, Nijer ve Çad sınır bölgelerinde eylemlerini arttırmıştı. "Çocuk kaçırma" türünden eylemlerine patlayıcılarla saldırma yöntemini de ekleyen örgüt, IŞİD'e olan bağlılığını duyurdu. Irak-Suriye bölgesinde hareket yeteneği sınırlanan ya da zaten yerine getirmesi gereken işlevi büyük ölçüde gören IŞİD'in Afrika'ya göçebilmesi için belki de Boko Haram'dan bir davet gelmesi gerekiyordu.⁷

Boko Haram'ın ortaya çıkması terör eylemlerine yönelmesi, özellikle faaliyetlerini yurtdışına genişletmesi sonrasında, bu örgüte karşı mücadele etmek ve ortaya çıkış nedenlerini çözmek üzere kolektif çabalar gerekmektedir. Bu çerçevede Nijerya ve komşu ülkeler, sınırların denetlenmesi ve bölgedeki silah akışının önlenmesi konusunda işbirliğinin güçlendirilmesine ihtiyaç duymaktadır.⁸

5.3. CUNDU ENSARULLAH

Filistin'de "Cundu Ensarullah" adlı İslami grup, Esed rejimine karşı Suriye'de savaşmak ve mazlum ve mustazaf halka yardım etmek için Suriye'ye girdiklerini duyurdu. 2009'da Filistin'de kurulan "Cundu Ensarullah" Gazze'de faaliyet göstermektedir.⁹

El-Kaide'nin Filistin uzantısı olarak nitelenen Cundu Ensarullah adlı örgüt, Hamas güvenlik güçleriyle girdiği çatışmada öldürülen Ebu Abdullah el-Muhacir'in yerine yeni bir komutan seçeceğini açıkladı. Gazze'de İslam emirliği ilan ederek yasal Filistin hükümetine bağlı güvenlik güçleriyle çatışmaya giren Cundu Ensarullah adlı örgüt kendisine bağlı bir internet sitesi aracılığıyla yayımladığı bildiriye el-Kaide ile bağlantılı olduğu ve tekfirci bir düşünceye sahip olduğu yönündeki iddiaları yalanladı. Hamas hükümetinin tüm diyalog çağrılarına ve hoşgörülü tutumuna rağmen Cundu Ebnasarullah adlı grubun Lideri Abdullatif Musa, geçtiğimiz cuma günü Gazze'de İslam Emirliği ilan etmiş ve örgüt militanlarıyla Hamas hükümetine bağlı güvenlik güçleri

⁶ <http://www.terororgutleri.com/boko-haram-teror-orgutu/2/>, (Erişim 28.05.2016)

⁷ Beril Dedeoğlu, IŞİD-Boko Haram terör kardeşliği, Star Gazetesi, (11 Mart 2015)

⁸ Fuad Ferhavi, Nijerya'da Şiddet, Radikalizm ve Boko Haram, USAK Yayınları, Ankara, 2015, s.151.

⁹ <http://www.islahhaber.net/49290--36281.html>, (Erişim 28.05.2016)

arasında yaşanan çatışmalarda aralarında örgütün lideri Abdullatif Musa'nın da bulunduğu 24 kişi ölmüştü.¹⁰

5.4. EL MURABİTUN

Dünya 130 kişinin hayatını kaybettiği Paris saldırılarının şokunu henüz atlatamamışken 20 Kasım sabahına bir başka trajediyle uyandı. Cihatçılar, Mali'nin başkenti Bamako'da bir otel basıp içerideki 170 kişiyi rehin alınca bu vahşetin arkasındaki örgüt en fazla merak edilenlerden biriydi. İlerleyen saatlerde, 27 kişinin öldürüldüğü saldırıyı El Kaide'nin kolu El Murabitun üstlendi. Başında El Kaide'nin en çok aranan isimlerinden Muhtar Belmuhtar'ın olduğu El Murabitun, bölgede daha önce birçok kanlı saldırıya imza atmış bir örgüt. Fransa Savunma Bakanı Jean-Yves Le Drian, örgütü, "El Murabitun, kendini finanse edebilmek için silah ve uyuşturucu kaçakçılığı yapan köktendinci ve haydutların karışımı" sözleriyle nitelemişti. Sahra Çölü ve Batı Afrika merkezli El Murabitun, 2013'te, Mülasemin Tugayı ve Batı Afrika Tevhit ve Cihat Hareketi'nin birleşmesi sonucu kuruldu. Kendilerine 'Batı Afrika El Kaidesi' de diyen El Murabitun'un kurucusu ve lideri 43 yaşındaki Cezayirli Muhtar Belmuhtar, daha önce birçok kez öldüğü duyurulan bir El Kaide militanı. Örgütün sözcüsü ise Adnan Ebu Velid el-Sahravi. El Murabitun'un lider kadrosu genellikle Cezayir ve Moritanya doğumlu olsa da, örgüt Mali'de güçlendi ve aralarında Togo, Burkina Faso ve Gana'nın da bulunduğu Batı Afrika ülkelerinden militan topladı. 1972'de Cezayir'in kuzeyinde doğan Belmuhtar'ın gençlik yıllarında silahlandığı ve Afganistan'da Sovyetler Birliği güçlerine karşı savaştığı belirtiliyor. Patlayıcılarla ilgili bir hata yapınca sol gözünü kaybeden Belmuhtar, bu nedenle "tek göz" olarak da anılıyor. 1990'larda El Kaide'nin 2011'de öldürülen lideri Usame bin Ladin'le birlikte Afganistan'da savaşan Belmuhtar, daha sonra Cezayir hükümetini devirmek üzere çalışan cihatçı gruplara katılmak üzere ülkesine döndü. Belmuhtar, "terör eylemleri" nedeniyle Cezayir'de iki kez idam cezası aldı. El Kaide'nin liderlerinden biri olan Belmuhtar, 2012'de örgüt liderleriyle yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle ayrılma kararı aldı. 'Kanla İmza Atanlar' adlı grubu kuran Belmuhtar, 2013'ün Ocak ayında, Fransa'nın Mali'de düzenlediği operasyonlara tepki olarak Cezayir'de bulunan Tigantourine doğalgaz tesisine saldırdı. Militanlar, tesiste 800 kişiyi rehin aldı. Cezayir güvenlik güçleri tesisi geri aldığı anda ise 39 rehine ve Belmuhtar'ın 29 militanı ölmüştü. Oğullarından birine, El Kaide lideri bin Ladin'i 'onurlandırmak' amacıyla Usame adını

¹⁰ http://www.ydh.com.tr/HD6925_cundu-ensarullah-el-kaide-baglantisini-yananladi.html, (Erişim 28.05.2016)

veren Belmuhtar'ın, dört kadınla evli olduğu belirtiliyor. Uzun yıllar boyunca fidye paralarından da gelir elde eden Belmuhtar, geçen yıl yaptığı açıklamada örgütün lideri Ayman El-Zevahiri'ye bağlılığını yinelemişti. IŞİD'i eleştiren Belmuhtar, militanların "doğruya yönelmesi" çağrısında bulunmuştu. El Murabitun'un IŞİD'le bağlantısı bulunmuyor. Üstüne üstlük, iki örgüt birbirini uzun zamandır rakip olarak görüyor. Bamako'daki rehine krizinin ardından El Murabitun ve El Kaide destekçileri sosyal medya hesaplarında IŞİD militanlarının saldırıdan "bir şeyler öğrenebileceği" yönünde mesajlar paylaştı.

Fransa'nın kültürel veya askeri varlık gösterdiği eski Fransız kolonilerini hedef alan El Murabitun, amaçlarının Fransa ve onun Afrikalı müttefiklerine saldırmak olduğunu ifade ediyor. 2013'te askeri müdahalesi esnasında Fransa'yı "barışçıl çocuk, kadın ve yaşlıları öldürmekle" suçlayan örgüt, Mali'de Cuma günü düzenledikleri saldırının yanı sıra, geçen yıllarda ülkenin kuzeyinde meydana gelen birkaç saldırıyı da üstlenmişti. Diplomat kaçırma eylemleriyle de bilinen El Murabitun'un son yıllardaki saldırılarının bir kısmı şu şekilde:

-Başkent Bamako'da bulunan La Terrasse adlı restorana saldırı düzenleyen örgüt, beş kişiyi öldürdü.

-Nisan'da Mali'nin kuzeydoğusunda bulunan Angoso'daki Birleşmiş Milletler barış gücü üssüne saldıran El Murabitun, üç kişiyi öldürdü. Saldırıda 16 kişi de yaralandı.

-Mali'nin merkezindeki Sevare'ye Ağustos'ta saldıran örgüt, 17 kişinin yaşamını yitirmesine neden oldu.

-Belmuhtar, 2013'ün Ocak ayında Cezayir'in Libya sınırındaki In Amenas kabasındaki doğalgaz tesisine saldırıya liderlik etti. Saldırıda 39 kişi öldü.

-Yine 2013'ün Mayıs ayında, El Murabitun'u oluşturan Mülasemin Tugayı ve Batı Afrika Tevhit ve Cihat Hareketi, Nijer'de iki intihar saldırısı düzenledi ve en az 20 kişinin hayatını kaybetmesine yol açtı.¹¹

Reuters, Mali'nin Bamako kentindeki bir otele düzenlenen ve 170 kişinin rehin alındığı eylemi El-Kaide bağlantılı bir grubun üstlendiğini bildirdi. El-Murabitun'un birkaç yıl önce El-Kaide'ye biat ettiği ifade edildi. Muhtar Belmuhtar'ın lideri olduğu El

¹¹ <http://www.radikal.com.tr/dunya/malide-otel-basan-orgut-el-murabitun-1477523/>, (Erişim 30.05.2016)

Murabitun adlı örgüt, internette yaptığı açıklamada El Kaide'nin kolu olduklarını duyurdu. Açıklamada, ABD'nin Haziran'da Libya'da düzenlediği hava saldırısında öldüğü öne sürülen örgüt lideri Muhtar Belmuhtar'ın da hayatta olduğu ifade edildi. AFP'nin haberine göre, kendilerini El Kaide'nin Batı Afrika kolu olarak tanımlayan örgüt, El Kaide'nin 2011'de öldürülen lideri Usame bin Ladin'in 'Fransa ve müttefiklerine saldırma' talimatına bağlı olduğunu açıkladı.¹²

El Murabitun örgütü El Kaideye bağlı olarak kanlı eylemlerine devam etmekte ve faaliyetlerini sürdürmektedir.

5.5. EL NUSRA

El-Nusra Cephesi, İslamcı cihatçı örgüt. Amacı Suriye'de Beşşar Esed rejimini devirerek bölgede bir İslam devleti kurmaktır. Birçok ülke tarafından terör örgütü olarak tanımlanmıştır. Nisan 2013'te El-Kaide'ye bağlılığını açıkladı.¹³

El Nusra Cephesi, Sünni İslam yanlısı İslamcı mücahit bir silahlı grup olarak biliniyor. Suriye'deki en büyük silahlı gruplardan biri olan El Nusra'nın Kökü ABD'nin Irak işgaline kadar uzanıyor. Selefi orijinli El Nusra Cephesi, Suriye'de Eylül 2011'de faaliyete geçse de Irak El Kaidesi sıfatıyla bu ülkedeki varlığı 2003'e dayanıyor. Babası Hafız Esad gibi Beşşar Esad de terör örgütlerini el altından destekleme politikasını izledi. Esad, ilk eylem yıllarında Irak'ta ABD'ye karşı savaşan Irak El Kaidesi'nin önde gelen destekçilerindendi. Suriye'de konuşlanmalarına, buradan adam devşirip maddi destek sağlamalarına ses çıkarmadı. Ülkede Arap Baharı etkisiyle başlayan rejim karşıtı çatışmalar Irak El Kaidesi'ni harekete geçirdi. Esad'ın operasyonundan kaçıp Irak'a sığınan Suriyeli El Kaideciler bir bir geri dönmeye, muhaliflerle saf tutmaya başladı. El Nusra'nın bugünkü lideri Ebu Muhammed El Culani de o savaşçılardan biriydi. Culani, çoğunu Irak cephesinden tanıdığı çekirdek kadrosunu (Şura Meclisi) kısa zamanda şekillendirdi. Birkaç ay içinde Afgan El Kaidesi tarzında (takım, tabur, tugay) organize olan örgüt, rejime bağlı milislere yönelik eylemlere girişti. Örgütün ilk bir yılda 2-3 bin kişilik eylemci sayısı, özellikle kırsal alandaki hükümet birimleri ile askeri üslere düzenlediği etkili operasyonların ardından hızla arttı. Bugün 5-6 bin eğitimli savaşçının yanında, binlerce sempatizan timleri bulunuyor. Yöneticilerle üst düzey komutanların ağırlığını yabancılar oluşturuyor. Suriye hükümeti ile ordusuna sızdığı düşünülüyor.

¹² <http://www.karar.com/dunya-haberleri/mali-saldirisini-hangi-orgut-ustlendi-el-murabitun-ne-demektir-el-murabitun-kiminle-baglantili-55182>, (Erişim 30.05.2016)

¹³ https://tr.wikipedia.org/wiki/El-Nusra_Cephesi, (Erişim 30.05.2016)

Örgütün ana gövdesini Irak ve Ürdünlüler oluştursa da El Nusra'nın tabanında Kuzey Afrika ve Körfez ülkeleri ile Afganistan, Pakistan, Çeçenistan gibi gerilimli coğrafyalardan gelen radikal savaşçılar bulunuyor. Bugüne kadar sadece bir-iki toplu infaz görüntüsü ile dört-beş liderlik mesajı yayımladı. Culani'nin o mesajlarından biri 9 Nisan'da El Kaide'nin internet sitesinde yayımlandı. Sesli mesajında, El Kaide lideri Ayman El Zevahiri'ye bağlılık yemini ediyordu. Culani ayrıca El Nusra'nın Irak El Kaidesi'nden lojistik destek ve eğitim desteği aldığını kabul ediyor. Zevahiri, kendi internet sitesinde aylar önce yayımladığı mesajında, militanlarına Suriye'de bir İslam Devleti kurmaları çağrısında bulunmuştu. Nusra, yalnız Irak El Kaidesi'yle değil, Pakistan'daki "çekirdek" El Kaide ile de bağlantılı. Nusra'nın bazı ülkelerle ilişkili olduğuna dair iddialar da var. Körfez bölgesinden bağışçıları ve bağlantıları olduğunu düşündürten işaretler mevcut. Kurucu lideri Muhammed El Culani hakkında pek bilgi yok. 40 yaşlarında olduğu ve Golan civarında doğduğu tahmin ediliyor. Nusra şu an yalnız Suriye'de değil, Lübnan'daki mülteci kamplarında da örgütleniyor. Bir dönem IŞİD ile karşı karşıya gelseler de iki örgüt arasında Mayıs 2014'te ateşkes ilan edildi. El Nusra şu an IŞİD'in destek kolu olarak eylemlerini sürdürüyor. Suriye'de faaliyet gösteren en agresif örgüt olarak nitelendiriliyor. Suriye'nin kuzeyinde faaliyet gösteren El-Nusra'ya ait militanların, ülkede yaşanan iç savaş döneminde yüzlerce sivil öldürdükleri belirtiliyor. İlk dönemlerde 5-6 bin eylemcisiyle 100 binlik muhalif cephedeki varlığı pek önemsenmeyen El Nusra, son dönemde elde ettiği ağır silahlarla düzenlediği kanlı eylemlerin ardından gündeme taşındı. Nisan ayında El Kaide bağıını kabul etmesiyle dikkatleri üzerine çekti. ABD'nin 'terör listesi' ne eklediği, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 'kara liste' ye aldığı örgüt, Avustralya ve İngiltere tarafından da terör örgütü olarak kabul ediliyor.¹⁴

Suriye'de, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile birlikte El Nusra Cephesi, IŞİD (Irak Şam İslam Devleti), Ahrar al-Sham (Büyük Suriye Özgürlüğü), Büyük Suriye için Yabancılar Tugayı gibi kendilerini Selefî olarak tanımlayan radikal örgütlerin de rejim aleyhine bir mücadele içerisinde oldukları bilinmektedir.¹⁵

El Nusra, özellikle başta Ebu Bekir el-Bağdadi olmak üzere Irak El Kaidesi'nin üyeleri tarafından kurulmuştur. Bu yüzden IŞİD ile aynı kökten gelmektedir. Örgüt,

¹⁴ <http://www.haberturk.com/dunya/haber/959258-el-nusra-cephesi-kimdir-el-nusra-terror-orgutu-ne-zaman-kuruldu>, (Erişim 30.05.2016)

¹⁵ A. Kıran, Arap Baharı, Suriye ve demokratik dönüşüm beklentileri. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 2014, s.104.

Suriye rejimine ve azınlıkları içeren sivil hedeflere karşı bir dizi terör saldırısı gerçekleştirmiştir. Örgütün merkezi liderleri çoğunlukla Suriyeli, savaşçıların büyük kısmı ise 20-30 yaş aralığındadır IŞİD ve El Nusra, liderlik ve hedef öncelikleri noktasında anlaşmazlığa düşmüşlerdir. El Nusra, Suriye'deki hükümet güçleri ile savaşa konsantre olurken, IŞİD ise hedefini daha geniş tutarak hem Irak hem de Suriye'de etkili olmaya çalışmaktadır. Aralarındaki farklılıklara rağmen her iki grup da El Kaide merkezi yönetiminin hedeflerini desteklemeye devam etmektedir IŞİD'in giderek güç kazanması, El Nusra'yı zor durumda bırakmıştır. El Kaide'nin merkezi yönetimi tarafından da bir problem olarak algılanan IŞİD, Suriye topraklarına yöneldikçe, El Kaide, El Nusra'nın önem kazanması için desteklemek amacıyla üst düzey yetkililerini Suriye'ye göndermiştir Ancak bölgede koalisyon güçlerinin etkin hava saldırıları neticesinde, zaman geçtikçe bu iki örgütün ilişkilerinde değişim yaşanmıştır. Kasım 2014 ortalarında, bir resmi üst düzey muhalif liderin aktardığına göre; El Nusra ve IŞİD'in askeri liderleri, Suriye'nin kuzeyinde bir çiftlik evinde bir araya gelmiş ve son bir yıldır aralarında devam eden çatışmaya son vererek düşmanlarına karşı beraber savaşma konusunda anlaşmaya varmışlardır Aynı zamanda, ABD hava saldırılarının yalnızca IŞİD'i değil, Nusra'yı da hedef alması, bu iki örgütün aralarındaki bağın güçlenmesine katkı sağlamıştır.¹⁶

El Nusra; askeri kanat, dini kanat ve politik kanat olmak üzere hepsi Ebu Muhammed Culani'nin liderliği altında olan üç ayrı kanattan oluşmaktadır. Ayrıca, Nusra'nın, stratejik politika oluşturmak ve dini rehberlik yapmak gibi görevleri olan, kendi kontrolündeki yerel bölgelerin temsilcilerinden oluşan, sözde bir "Şura Meclisi" vardır. Ayrıca askeri operasyonlar, finans sağlama, silah tedarigi, dini işlemler, iletişim ve halkla ilişkileri yürüten üst düzey yöneticiler de örgüt bünyesinde bulunmaktadır.¹⁷

Suriye'de muhaliflerin kazanımları paradoksal biçimde Esad rejimini kuvvetlendirmektedir. Çünkü muhaliflerin en on saflarında IŞİD başta olmak üzere El Kaide bağlantılı gruplar ve İslamcılar yer almaktadır. Batı açısından sorun, bu grupların hedefinin Esad'ı devirmekle sınırlı olmayıp İsrail ve Batı'ya karşı toptan bir mücadelenin aşaması olarak görmeleridir.¹⁸

¹⁶ Aytakin Terkan, Vedat Zayıf, İsmail Yaşar, El Nusra Cephesi, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs/May 2015, Cilt/Volume 14, Sayı 1, s.43-44.

¹⁷ Aytakin Terkan, Vedat Zayıf, İsmail Yaşar, El Nusra Cephesi, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs/May 2015, Cilt/Volume 14, Sayı 1, s.45.

¹⁸ Oytun Orhan, Suriye'de El Kaide Gerçeği ve Türkiye, Ortadoğu Analiz Dergisi, Kasım 2013-Cilt: 5-Sayı:59, s.37.

El Kaide lideri Eymen Zevahiri yayınladığı ses kaydıyla Suriye'de savaşan Nusra Cephesi'nin El Kaide ile bağlantısını koparmaya karar vermesi halinde, örgütün buna bir itirazı olmayacağına dair ipuçları verdi. İnternette yayınlanan kayıta Zevahiri pek çok kimsenin Nusra ve El Kaide ile bağlantısı konusunda tartıştığını ve mücadele ettiğini söylerken, "Eğer insanlar kendi liderliklerini seçerlerse, örgüt bağlantıları İslam ümmetinin büyük umutlarına engel olmayacaktır" dedi.¹⁹

5.6. EL ŞEBAB

Hareket El-Şebab El-Mücahidin (Mücahit Gençlik Hareketi), veya kısaca El-Şebab (Gençlik), Somali'de Federal Geçiş Hükümeti'ni ortadan kaldırmak için savaşan bir silahlı örgüt. 2011 yılı itibariyle ülkenin güneyinin çoğunu kontrol etmektedir. Bu bölgelerde sıkı bir şeriat uyguladığı bildirilmektedir. Mayıs 2011 itibariyle gücü 14426 militan olarak tahmin edilmektedir. Örgüt, 2006 yılında Etiyopya kuvvetleri tarafından dağıtılıp parçalara ayrılan İslami Mahkemeler Birliği kaynaklıdır. "İslam'ın düşmanlarına karşı cihat ettiğini öne sürmekte ve Federal Geçiş Hükümeti (FGH) ile Afrika Birliği Somali Görevi'ne karşı savaşmaktadır. El Şebab üyeleri yardım için çalışanları korkutmuş, kaçırmış ve öldürmüştür, bu da yardım örgütlerinin bölgeden çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Örgüt pek çok batılı devlet ve kuruluş tarafından terörist olarak tanımlanmaktadır. El-Kaide ile de bağlantıları bulunmaktadır. Örgütün şu anki lideri İbrahim el-Afgani'dir.²⁰

Somali'de geçici hükümete karşı gerilla savaşı yürüten örgüt, ülkenin güneyini büyük ölçüde kontrol altında tutuyor. Somali'de Federal Geçiş Hükümeti'ni ortadan kaldırmak için 2006'dan bu yana mücadele veren silahlı grup Eş Şebab, bu tarihte Etiyopya askerlerinin Somali'ye müdahalesiyle dağılan İslami Mahkemeler Birliği'nin (İMB) mirasçısı olarak doğdu. 'Harekat Eş Şebab Mücahidin' (Genç Mücahitler Hareketi) ismiyle de bilinen grup, İMB'den çok daha radikal bir örgüt kimliği kazanarak ortaya çıktı. Örgüt, 2006'da başlayan, Somali Geçiş Hükümeti ile Etiyopya askerlerinin, bölgedeki isyancı gruplarla savaşı sırasında gerilla mücadelesi yürüttü. Bir yandan silahlı mücadelesine devam eden örgüt, 2008'de Somali halkıyla yakın temas kurmaya başladı. Örgüt liderleri çok sayıda kasabayı ziyaret ederek mitingler düzenledi ve yerel aşiret liderleriyle görüşmeler yapıldı. Hızla güçlenen grup, yoksullara gıda ve para yardımı yaparken, otoritesini kuvvetlendirmek amacıyla yerel şeriat mahkemeleri

¹⁹ <http://www.haksozhaber.net/zevahiri-nusra-cephesi-el-kaideden-ayrilabilir-76313h.htm>, (Erişim 02.06.2016)

²⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/El-%C5%9Eebab>, (Erişim 30.05.2016)

kurarak 'suç işleyenlere' ağır cezalar verdi. 2009'da Etiyopya askerlerinin Somali'den çekilmesiyle örgüt ülkenin güneyini, başkent Mogadişu dışında tamamen ele geçirdi. İlk olarak stratejik kentlerden biri olan Baidoa'da kontrolü sağlayan örgüt, geçiş hükümetinin gücünü iyice kaybetmesinin ardından diğer isyancı gruplarla birlikte başkent Mogadişu'ya saldırdı. Aynı yıl Aralık ayında düzenlenen intihar saldırısında geçiş hükümetinde yer alan üç bakan öldürüldü. Örgüt, İMB'nin dağılmasıyla ortaya çıkan bir diğer grup olan Hizbul İslam'ı, Ekim 2009'da liman kenti Kismayo'dan attı ve 2010'da Hizbul İslam, Şebab bünyesine katıldığını açıkladı. Örgütün ülke dışındaki ilk büyük saldırısı 2010'da Uganda'da gerçekleşti. Uganda'yı, Somali'deki barış gücüne asker yolladığı gerekçesiyle hedef alan grup, Temmuz 2010'da Kampala kentinde Dünya Kupası maçını seyreden kalabalık bir gruba çifte bombalı saldırı düzenledi. Olay sonucunda en az 70 kişi yaşamını yitirdi. Şubat 2012'de, Usame Bin Ladin'in ABD tarafından Pakistan'da düzenlenen operasyonla öldürülmesinin ardından örgütün liderlik görevini üstlenen Eymen El Zevahiri, Şebab'ın El Kaide'ye katıldığını açıkladı. Şebab'ın örgütlenmesi, grubun daha önce parçası olduğu İMB'den çok daha karmaşık bir yapıya sahip. Örgütün merkezi bir yapıya sahip olmadığı ve birbirinden farklı alt grupların aldığı bağımsız kararlarla idare edildiği biliniyor. BM'nin 2008'de yayımladığı bir raporda, örgütün üç farklı coğrafi bölgede faaliyet gösteren kollara sahip olduğu belirtildi. Raporda, bu üç alt oluşum arasında fikir ayrılıkları olduğu da kaydediliyor. Örgütün lideri olarak Şeyh Muhammed Ebu Zübeyir ön plana çıkıyor. Ancak Ebu Zübeyir'in kesin bir otoriteye sahip olduğunu söylemek mümkün değil. Örgüt içinde sürekli bir liderlik mücadelesi yaşansa da, grubun El Kaide'ye katılma kararının ardından otorite sorunun ortadan kalkması bekleniyor. Kesin sayıyı tam olarak kestirmek mümkün olmasa da, örgütün binlerce silahlı üyesi olduğu biliniyor. Örgütün silahlı kadrosunun büyük çoğunluğunu Somalililer oluşturuyor ancak Kenya, Etiyopya ve Eritre gibi komşu ülkelerin vatandaşlığına sahip silahlı kişiler de örgüt için savaşıyor. Şubat 2012'de Şebab'ın lideri olarak bilinen Şeyh Ebu Zübeyir, El Kaide lideri El Zevahiri'ye bağlılığını dile getirdi ve örgüt El Kaide'ye katılma kararı aldı. El Kaide, Şebab'ın 'cihat hareketini' desteklese de, Şebab'ın Somali dışında yüksek yoğunluklu faaliyet gösterme çabasının olduğunu söylemek mümkün değil. Uzmanlar, Şebab'ın El Kaide'den tavsiye ve eğitim aldığını ancak geçmişte örgütün kendisini El Kaide'nin bir uzantısı olarak görmekten çok bir müttefiki olarak gördüğünü belirtiyorlar.²¹

²¹ <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-es-sebab>, (Erişim 30.05.2016)

5.7. ENSARUŞ ŞERİA

Liderliğini Ebu İyad lakablı Seyfullah Hüseyin'in yaptığı Ensaruş Şeria Örgütü, Nahda Hareketi önderliğinde kurulan Tunus Hükümeti'nin "zulümlerine" karşı "halk direnişi" başlatılması çağrısında bulundu. Ensaruş Şeria, Tunus halkını Salı günü hükümet konağının bulunduğu el-Kasba meydanında gösteri yapmaya çağırdı. Hükümetin gerçekleştirdiği "zulümlerin" artık tahammül edilemez bir hal aldığını savunan örgüt, resmi web sayfasında yayınladığı açıklamasında "Halkın tüm kesimlerinin katılımıyla bir direniş sergilenmelidir. Biz, zulme karşı duran tüm temiz ellere elimizi uzatıyoruz" dedi. Öte yandan Almanya'da yayınlanan Welt am Sonntag Gazetesi, Kuzey Afrika'da faaliyet gösteren el-Kaide örgütlerinin Eylül ayında Libya'nın Bingazi şehrinde gizli bir toplantı gerçekleştirerek önünüzdeki döneme dair strateji üzerine görüş alışverişinde bulunduğunu yazdı. Gazetenin dünkü sayısında yer alan iddiaya göre toplantıya Mısır, Fas ve Tunus'taki Ensaruş Şeria, İslami Mağrip El-Kaide Örgütü'nün temsilcileri katıldı. El-Kaide'yle bağlantılı olduğu öngörülen Libya'daki Ensaruş Şeria Örgütü'nün 11 Eylül 2012'de Bingazi'deki Amerika Konsolosluğu'nu hedef alan saldırısında Amerikalı büyükelçi ve Amerikalı üç yetkili öldürülmüştü.²²

El Kaide'nin Libya kolu olarak bilinen Ensaruş-Şeria, Kaddafi'ye karşı savaştıkları gibi Bingazi'ye girmeye çalışan herkesle tüm gücüyle savaşağını ifade etmişti. Libya'daki halk devrimi sonrası Batı'nın desteğiyle darbe yaparak sözde yönetimi ele geçiren Hafter rejimine bağlı ordu Bingazi'de ağır kayıplar vermeye devam ediyor. Savaş gemisinin imha edildiği saldırının fotoğrafları Ensar eş-Şeria medya kolu tarafından yayınlandı.²³

5.8. İŞİD (IRAK ŞAM İSLAM DEVLETİ)

İŞİD'in gelişim süreci Ebu Musab el-Zerkavi'nin 2000 yılında Afganistan'da kurduğu "Tevhid ve Cihad Örgütü (TCÖ)" ile başlamıştır. ABD'nin Afganistan'ı işgalini müteakip örgüt önce İran'a daha sonra Irak'a geçmiştir. ABD'nin Irak'ı da işgal etmesi üzerine, örgüt koalisyon güçlerine yönelik mücadelesini artırmış, etkinlik kazanmış, büyümüş ve 2004'de "Irak El-Kaidesi" adını almıştır. 2006 yılında Zerkavi'nin öldürülmesinden sonra örgütün başına Ebu Eyub el-Mısri geçmiş ve örgüt adını "Irak İslam Devleti (İİD)" olarak değiştirmiştir. İç savaş nedeniyle merkezi

²² http://www.ydh.com.tr/HD12511_ensaru-s--seria-tunus-hukumetine-isyan-cagrisi-yapti.html, (Erişim 02.06.2016)

²³ <http://www.ummetislam.org/libyadaki-ensarus-seria-hafter-ordusunun-savas-gemisini-vurdu>, (Erişim 02.06.2016)

otoritenin zayıflamasını fırsat bilen örgüt varlığını Suriye toprakları içine taşımış, kontrol ettiği bölgeyi genişletmiş ve adını 2013’de “Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)” olarak tekrar değiştirmiştir.²⁴

Irak Şam İslam Devleti’nin kuruluşuna öncülük eden Ebu Musab el-Zerkavi 1966 yılında Ürdün’de doğdu, Selefi ve şiddet yanlısı cihat anlayışıyla büyüdü. Afganistan’ı işgal eden Sovyet askerlerine karşı savaşmak için 22 yaşında Afganistan’a gitti. Savaş sona erdikten sonra 1992’de Ürdün’e dönen Zerkavi Ürdün istihbaratı tarafından takibe alındı. 1993’de bir sinema salonuna düzenlediği saldırı sonrasında tutuklandı ve 1999 yılına kadar hapisanede kaldı. Hapisanede Selefi ve şiddet yanlısı cihat anlayışına yönelik eğitimini geliştirdi. Hapisaneden çıkınca Afganistan’a gitti ve Usame Bin Ladin ile görüşüp yakınlaşmak istedi. İsteddiği sonucu alamayan Zerkavi; 2000 yılında Afganistan’daki Herat kampında Filistinli, Ürdünlü ve Suriyeli militanlardan oluşan TCÖ’yü kurdu.²⁵

ABD’nin 2001’de Afganistan’ı işgal etmesinden sonra şartların zorlaşması nedeniyle, Zerkavi TCÖ’yü önce İran’a daha sonra Irak’ın kuzeyine taşıdı. Bu bölgede ayrılıkçı İslamcı Kürtlerin oluşturduğu Ensar el-İslam örgütü ile yakınlaştı. Bu örgütün el-Kaide ile yakın işbirliği vardı. ABD’nin 2003’de Irak’ı işgal etmesinden sonra dağılan Irak ordusunun bıraktığı silah, teçhizat ve cephane ile güçlendi ve ABD işgaline karşı direnişini artırdı. Uluslararası ağ bağlantısı ile direnişe katılmaları için yabancı savaşçılara çağrı yaptı. Kısa sürede ABD güçlerine karşı savaşmak için Irak’a yüzlerce yabancı savaşçı geldi ve bu gruba katıldı. Bunların bir kısmı Afganistan, Çeçenistan, Bosna, Keşmir gibi cephelerde daha önce savaşmış olan tecrübeli savaşçılardı.²⁶

Zerkavi Nisan 2004’te Felluce çatışmasında direnişçilere liderlik yaptı. Direniş karşısında başarılı olamayan ABD askerleri tek taraflı ateşkes ilan ederek geri çekildi. Bu gelişmeyi direnişçiler büyük bir zafer olarak değerlendirdi ve karizmatik kişiliği Zerkavi’nin liderliğini güçlendirdi. Çok sayıda direnişçi “Felluce İslami Halifeliği”nin emiri olarak kendisine biat etti. Zerkavi de 17 Ekim 2004’de Usame bin Ladin’ne

²⁴ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: İŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.16.

²⁵ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: İŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.16.

²⁶ Can Acun, “Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD),” SETA Perspektif, Sayı 53, (Haziran 2014), 1-2. http://file.setav.org/Files/Pdf/20140616184404_neo-El-Kaide-isis-pdf, (Erişim 27.05.2016)

bağlılığını ilan ederek TCÖ'nün adını "İki Nehir Topraklarındaki el-Kaide" (kısaca Irak El-Kaidesi) olarak değiştirdi.²⁷

Usame bin Ladin daha önce Şiilere karşı aşırı düşmanca davranması ve İslamiyet'e uygun olmayan faaliyetleri nedeniyle reddettiği Zerkavi'nin katılımını, memnuniyetle karşıladığını belirtmiş ve Irak'taki mücahitlerin Zerkavi'ye biat etmesini söylemiştir. El-Kaide Zerkavi'nin katılımıyla Irak'taki varlığını ve etkinliğini artırmış, Zerkavi de örgütünü El-Kaide'nin desteğini alarak büyümüşür. Yeni katılımlar ile büyüyen örgüt ABD işgaline karşı direnişi genişletmiş, hem kendisinin hem de Ladin'in Irak'taki ününü artırmıştır.²⁸

Zerkavi'nin öldürülmesinden sonra örgütün başına El-Kaide'nin o zaman ikinci adamı olan Eymen el-Zevahiri'nin yakını olan Ebu Eyyub el-Mısri getirildi. Her ikisi de Mısır'da İslami Cihad Örgütü'nde birlikte çalışmıştı. Afganistan'da militan yetiştiren el-Mısri patlayıcılar konusunda uzmandı ve bomba yüklü araçlarla saldırılar planlamıştı. Irak'ta etkisini iyice artıran Şii unsurlar, ABD ordusuyla birlikte Sünnilere karşı operasyonlara katılmaya başlayınca, örgütün birincil hedefi haline geldi. Irak El-Kaidesi devletleşme hedefi doğrultusunda Mücahitler Şura Konseyi'ne, Sahabelerin Askerleri, Fatihler Ordusu, Muzaffer Mezhep Ordusu gibi birkaç grubu daha katarak Ekim 2006'da sözde Irak İslam Devleti'ni (İİD) ilan etti. Liderliğe Ömer el-Bağdadi, savaş bakanlığına el-Mısri getirildi. Bir kabine oluşturuldu ve devlet teşkilatı oluşturulmaya başlandı. Irak'ın Sünni ağırlıklı bölgelerinde ve Irak Kürt bölgesinde sözde devletin kuruluşuyla ilgili duyuru yapıldı.²⁹

ABD destekli Irak güvenlik güçlerinin 18 Nisan 2010'da Selahaddin vilayetinde düzenlediği operasyonda el-Mısri ve Ömer el-Bağdadi öldürüldü. İİD'nin lider kadrosu bir kez daha değişti ve liderliğe ABD'nin uzun süre hapsede tuttuğu, muhtemelen 2009 sonu veya 2010'un başında serbest bıraktığı Ebu Bekir el-Bağdadi getirildi. Ebu Bekir el-Bağdadi, 2011 yılında Usame bin Ladin'in ABD güçlerince öldürülmesini müteakip yeni seçilen Eymen el-Zevahiri'ye bağlılığını yeniledi ve El-Kaide'nin bir parçası olmaya devam etti. Etkili bir vaiz olan Ebu Bekir el-Bağdadi'nin karizması, ABD'nin direnişin zayıfladığını öne sürerek 2011'de Irak'tan askerlerini çekmesi ve Maliki'nin

²⁷ Recep Tayyip Güler ve Ömer Behram Özdemir, "El-Kaide'den Post-Kaide'ye Dönüşüm: IŞİD," Sakarya Üniversitesi Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s. 117.

²⁸ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.17.

²⁹ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.18.

Sünni aşiretlere yönelik menfi politikaları nedeniyle bölgede İİD'nin etkinliği tekrar artmaya başladı. ABD askerlerinin çekilmesiyle meydana gelen güç boşluğunu doldurmaya çalışan Maliki Şii hakimiyetini artırdı ve birçok üst düzey Sünni politikacıyı teröre destek verdiği gerekçesiyle tutuklamaya başladı. Sahva Konseyleri'ni dağıttı ve bu harekete mensup askerlerin parasını kesti. Birçok aşiret reisini aşiret mensupları arasında aşağıladı. Sahva Konseyleri'ne mensup bazı aşiretler ve askerler tekrar İİD adına savaşmaya başladı. Bu durumu iyi değerlendiren Ebu Bekir el-Bağdadi örgütü geliştirdi ve eylemlerini artırdı.³⁰

Ebu Bekir el-Bağdadi Temmuz 2012'de eylemlerini daha da artıracak şekilde "Duvarları Yıkma" hareketi başlattı. Bu hareketin 2 önemli ayağı vardı; bomba yüklü araçlarla intihar saldırıları düzenlemek ve hapisanelere baskınlar yapıp mahkumları kaçırmak. Duvarları yıkma hareketi kapsamında hafif silahlar, roketatarlar, havanlar, patlayıcılar ve araçlara yüklü tahrip maddeleriyle çok sayıda saldırılar yapıldı. Bomba yüklü araçlarla yapılan intihar saldırılarının etkisi yapılan propaganda ile artırıldı. Tikrit Tesfirat, Ebu Garip ve Taci hapisanelerine yapılan baskınlar çok ses getirdi ve kaçan tecrübeli militanlar ile Saddam'ın eski askerleri örgüt saflarına katıldı. Duvarları Yıkma hareketi başarılı oldu ve böylece örgüt hem adını bütün dünyaya duyurdu hem de hapisaneden kaçan militanları saflarına katarak güçlendi. Örgüt tüm sosyal medya imkanlarını kullanarak yaptığı propagandalarda, Haçlı ve Şii saldırılarına karşı direnişi temsil ettiği mesajlarını verdi. Bu mesajlar selefi ve şiddet yanlısı cihat anlayışına sahip hücrelerde yankı buldu ve tüm dünyadan örgüte katılımlar arttı. Hızla büyüyen ve etkinliği artan İİD Suriye'deki iç savaşın oluşturduğu hassasiyeti değerlendirerek bu ülke topraklarına doğru yayıldı ve IŞİD adını aldı.³¹

IŞİD Şubat 2014'de El-Kaide'den kopmuş Suriye'deki bütün grupların kendisine biat etmesini istemiştir. El-Nusra Cephesi'ne katılmak için onay alamayan yabancılar ve bölgeye ilk defa gelen gençlerin katıldığı Muhacirler ve Ensar Grubu, IŞİD'e biat etmiştir. IŞİD ayrıca El-Nusra Cephesi'nin o zamana kadar elde ettiği askeri ve parasal kaynaklara da el koymuştur.³²

³⁰ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.18-19.

³¹ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.19.

³² Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.25.

İslam Devleti, ya da 2014'e kadar kullanılan ismiyle Irak ve Şam İslam Devleti, ağırlıklı olarak Irak ve Suriye'de etkinlik gösteren, bu bölgede hilafet devleti kurmak amacıyla güvenlik güçlerine ve sivillere karşı eylemler yapan yasadışı silahlı örgüt ve hiçbir ülke tarafından tanınmayan Selefi cihatçı devlet. Eski adının Arapçadaki kısaltmasının okunuşunun Latinizasyonu olan DAEŞ ya da DEAŞ adlarıyla da bilinir (kısaltma değil, kısaltmanın okunuşu olduğundan küçük harfle yazılması gerekse de, büyük harfle yazılışı da kullanılmaktadır). Petrol kaynaklarına yakınlığı nedeniyle dünyanın en zengin yasadışı silahlı örgütleri arasında sayılmaktadır. Irak Savaşı'nın ilk yıllarında kurulan ve 2004 yılında El-Kaide'ye bağlılığını ilan eden örgüt bir süre sonra Irak El-Kaidesi adını aldı. Şubat 2014'te, sekiz aylık uzun bir güç mücadelesinden sonra, El-Kaide IŞİD ile bütün bağlarını kestiğini duyurdu. Örgüt genelde Sünni topluluklar olmak üzere Mücahidin Şura Konseyi, El-Kaide, Ceyş el-Fatihin, Cund es-Sahaba, Katbiyan Ensar el-Tevhid vel Sünne, Ceyş el-Tayife el-Mansure gibi farklı isyancı gruplardan oluşur ve onların desteğini alır. Irak Savaşı'nın yoğun olarak yaşandığı dönemlerde, Irak'ın Anbar, Nineve, Diyala, Babil, Kerkük ve Selahaddin illerinde çok büyük etkinlik gösterdi. Bakuba'yı başkent ilan etti. Halen devam eden Suriye İç Savaşı'nda Suriye'nin Humus, Rakka ve Halep bölgelerinde varlık göstermektedir. İslam Devleti, binlerce sivil Iraklı, Irak hükümet üyeleri ve onların uluslararası müttefiklerinin ölümlerinden sorumlu tutulmaktadır. Irak Savaşı'nın son evrelerine doğru örgüt gerilemeye başladıysa da, ABD'nin Irak'tan çekilmesiyle 2012'de gücünü tekrar yenilediği ve üye sayısını iki katından fazla arttırdığı öne sürülür. 2013 yılında el-Cezire'ye sızdırılan bir mektup ve ses kaydıyla El-Kaide lideri Eymen el-Zevahiri, bu grubun Suriye kanadını tasfiye ettiğini açıkladıysa da IŞİD emiri Ebu Bekir el-Bağdadi, bu tasfiye kararını reddettiğini ve grubun Suriye'deki operasyonlarına devam edeceğini açıkladı. Nisan 2013 ile birlikte IŞİD, Suriye'nin kuzeyinde hızlı bir şekilde askeri güç kazanmaya başladı ve bu bölgedeki en güçlü örgütlerden biri oldu. Suriye'de etkin olduğu bölgelerde şeriat kanunlarını icraya başladı ve rakip gördükleri askerleri, yabancı gazetecileri, yardım kuruluşlarına üye insanları sürgüne gönderdi veya hapsedti. Suriye İnsan Hakları Gözleme örgütünün raporuna göre ağustos 2014'te örgütün Suriye'deki savaşçı sayısının 50.000, Irak'ta ise 30.000 olduğu bildirildi. CIA ise Eylül 2014'te örgütün Suriye ve Irak'ta toplam 20.000 ile 31.500 arasında savaşçıya sahip olduğunu açıkladı.³³

³³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Irak_ve_%C5%9Eam_%C4%B0slam_Devleti, (Erişim 31.05.2016)

2003 yılındaki ABD işgalinden 2014'e kadar Tevhid ve Cihad Örgütü, İki Nehir Topraklarındaki El-Kaide (Irak El-Kaidesi), Irak İslam Devleti (İİD), 2013 yılı Nisan ayında Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) ve son olarak 2014 Haziran ayında İslam Devleti (İD) adını alan örgütün faaliyetleri son zamanlarda gerek Türkiye gerekse dünya gündemini meşgul ediyor. İslam Devleti, kuruluşu 1999 yılına kadar uzanan ve sadece günümüzdeki eylemleri üzerinden anlaşılması mümkün olmayan bir yapılanma olması nedeniyle geçmişi üzerinde dikkatli durulması gereken bir örgüt.

Tevhid ve Cihad Örgütü'nden İD'e kadar gelen süreçte Ebu Musab el-Zerkavi'nin fikirleri, yönetici kadrosunun rotasını belirledi. İD'i El-Kaide de dahil olmak üzere bölgedeki diğer silahlı yapılardan ayıran ve kendine has yapısı olan bir örgüt yapan husus, Zerkavi'nin hakim selefi-cihadi anlayış ile ters düşen fikirleri oldu.³⁴

El-Kaide ve İŞİD gibi terör örgütleri, küresel sistemi ve bu sistemi büyük ölçüde yönlendiren Batı'yı hedef alan, farklı ülkelerde ağırları ve uzantıları olan, dünyanın farklı coğrafyalarında eylemler yapan küresel terör örgütleridir. Dolayısıyla bu örgütleri ortaya çıkartan nedenler, süreçler, özellikler ve alınması gereken tedbirler incelenirken küresel, bölgesel, ülkesel ve yerel bakış açıları dikkate alınmalıdır. Genelden özele inilerek karşılıklı etkileşimler değerlendirilmeli ve sonuçlar çıkartılmalıdır. El-Kaide ve İŞİD gibi terör örgütleri küresel dengesizliklerden, güç boşluklarından ve çöken devlet sistemlerinden beslenmektedir. Küresel dengesizlikler ve adil olmayan sistem değerlendirmeleri merkez-çevre, ezen-ezilen ve sömüren-sömürülen ikilemleri üzerinden yapılmaktadır. İkilemin bir tarafına genellikle gelişmiş ülkeler yani Batı, diğer tarafında gelişmemiş ve azgelişmiş ülkeler yer almaktadır. Son yüzyılda ezilen ve sömürülen ülkeler konusunda bir değerlendirme yapıldığında hemen hemen bütün İslam ülkelerinin bu grup içinde yer aldığı söylenebilir.³⁵

Dini motifli terör dalgasının ulaştığı son boyutu temsil eden İŞİD, geniş bir coğrafi alanı kontrol etmesi, sözde devlet yapısına sahip olması, askeri gücünü strateji ve taktik esaslar çerçevesinde kullanarak muhasım askeri kuvvetlerle çatışmalara girmesi, kendi kendini finanse etmesi gibi özellikleri nedeniyle daha önce görülen birçok terör örgütünden farklılıklar göstermektedir. Nihai amacı olan devlet kurma hedefine ulaşan İŞİD'nin en üst düzey yöneticisi aynı zamanda halife olarak ilan

³⁴ Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir, "Tevhid ve Cihad Örgütü"nden "İslam Devleti"ne, Seta Perspektif, Sayı: 60, Ağustos 2014, s.2.

³⁵ Serhan Yalçınar, "Soğuk Savaş sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele," SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2, Sayı 4, 2006, s.105.

edilmiş olan Ebu Bekir el-Bağdadi'dir. Ebu Ali el-Anbari ve Ebu Müslüm el-Türkmeni, Irak ve Suriye'deki faaliyetlerden sorumlu iki üst düzey yöneticidir.³⁶

IŞİD dini motifli bir terör örgütü olmasına rağmen Mao'nun izlediği üç aşamalı stratejiyi uygulamaktadır. Stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik taarruz safhalarını kapsayan bu strateji, genellikle ayrılıkçı terör örgütleri tarafından uygulanmaktadır. IŞİD 2014 yılında Irak'ta belirli bir bölgeyi kontrol edinceye ve yeterli güce ulaşıncaya kadar stratejik savunmada kaldı. Bu tarihten sonra ikinci safha olan stratejik denge safhasına geçti; Anbar, Felluce, Ramadi ve diğer bazı bölgeleri ele geçirdi. Irak ve Suriye'deki hassasiyetler nedeniyle kolay ve süratli başarılar elde eden örgüt, stratejik denge yeterince oluşmadan üçüncü safhaya yani stratejik taarruza geçti.³⁷

Özellikle Batı dünyası içinde yer alması, NATO üyesi olması, ABD ile model ülke kapsamında stratejik ilişkileri nedeniyle, IŞİD Türkiye'yi Dar-ül Harp olarak görmekte ve hedef ülke olarak belirlemektedir. Bu durum Türkiye'nin bölgedeki gelişmelerden etkilenme derecesini artırmaktadır.

El-Kaide ve IŞİD gibi dini motifli terör örgütleri ile mücadelede, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel prensipleri olan demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti anlayışını esas alan, kuruluş felsefesinde belirlenen dış politika prensiplerine sadık, değişen dünya dinamiklerine uygun, üyesi olduğu örgütlerle uyumlu stratejiler ve politikalar geliştirmelidir. Bu strateji ve politikalar kararlı şekilde uygulanmalı, ikircikli yaklaşımlardan kaçınılmalıdır. Ayrıca bölgede siyasi, güvenlik, ekonomik, ticari ve sosyo-kültürel işbirliğinin geliştirilmesine öncülük etmelidir. IŞİD'in Türkiye içindeki hücreleri ve bağlantıları yakından izlenmeli, eylem hazırlıkları önlenmelidir.

Ayrıca 11 Haziran 2014 de IŞİD tarafından Türkiye Musul Başkonsolosluguna saldırı düzenlenmiş ve Başkonsolos dahil 49 Musul konsolosluk personeli rehin alınmıştır. Daha sonra IŞİD konsolosluk personelini serbest bırakarak Türkiye'ye teslim etti. Konsolosluk personeli 20 Eylül'de serbest bırakıldıktan sonra, 2 Ekim'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Irak ve Suriye topraklarına girebilme yetkisi veren tezkereyi kabul etmiştir.

³⁶ Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015, s.29.

³⁷ Oktay Bingöl ve Bilgin Varlık, "IŞİD'e Karşı Olası Operasyonun Boyutlar: Stratejiler, Riskler, Öneriler," s.7.

Sonuç itibariyle: IŞİD kalleşlik, kötü ahlak, inhiraf çizgisini ve Cezayir’de GIA meselesinde olduğu gibi istihbarat kurumlarının sızmalarını temsil ediyor. Batılılar bölgeyi kontrol etmek ve yeniden şekillendirmek için IŞİD üzerinden kontrollü bir gerginlik ve kriz politikası üretiyor, uyguluyorlar. Bu çerçevede IŞİD’e bir alan açıyorlar ve böylece bölgenin enerjisini tüketerek kendilerine kolay bir müdahale alanı açmak istiyorlar. Bununla birlikte IŞİD’e açtıkları alanı sınırlı tutuyorlar. Sınırlarını aşmasına izin vermiyorlar. 11 Eylül sonrasında işgal güçleriyle başaramadıklarını yardımcı güç pozisyonunda başarmak niyetindedir.³⁸

5.10. LEŞKER-İ TAYYİBE

Amaçlarının Keşmir’i Hindistan işgalinden kurtarmak ve İslami hükümlerini Keşmir’de uygulamak olduğunu söyleyen örgüt. Keşmir bölgesinde Hindistan’a baskı kurmak için 1990’lı yıllarda Pakistan gizli servisinin yardımıyla kurulduğunu iddia edenlerin de sayısı da az değildir. Şimdilerde ABD’nin, örgütün lideri Said’in başına 10 milyon dolar koymasıyla yeniden gündeme geldiler. 2008 yılındaki Bombay saldırılarını da gerçekleştirmiş 60 saat süren çatışma ve rehin alma olayından sonra 130 civarı insanı öldürmüşlerdir.³⁹

Leşker-i Tayyibe ve Cemaat-ül Dava, ABD’nin "mücadele edilmesi gereken terör örgütleri" listesinde yer alıyor. Leşker-i Tayyibe, bazı ABD kaynaklarında “Yeni El Kaide” olarak anılıyor.⁴⁰

1990 yılında Hafız Muhammed Said, Abdullah Yusuf Azzam ve Zafer İkbâl tarafından kurulmuştur. Örgütün merkezi Pencap Eyaleti’ndeki Murdike şehri olmakla beraber Pakistan’ın birçok bölgesinde konuşlanmış kampları vardır. Keşmir mücadelesinde aktif olan örgüt, siyasi ve dini hedef olarak kendine Güney Asya’da bir İslam devleti kurmayı ve Keşmir Müslümanlarını özgürleştirmeyi belirlemiştir. Örgüt, Hindistan’da birçok eylem düzenlemiştir. Bunlar arasında en çok ses getiren iki eylem 2001 yılında Hindistan parlamentosuna düzenledikleri saldırı ve 2008 yılındaki Mumbai saldırısıdır. Kurulduğu günden beri Pakistan hükümetiyle yakın ilişkiler içerisinde olan örgüt, silahlı faaliyetlerin yanı sıra sağlık, eğitim, sosyal yardımlaşma gibi alanlarda da Pakistan’da etkilidir. Yerel kaynaklara dayanan bilgilere göre, 2009 Pakistan depremde afet bölgesine Pakistan devletinden önce müdahale etmiştir. Pakistan genelinde

³⁸ Mustafa Özcan, Leyla Özcan, IŞİD ve Kökenleri Haricilik ve Selefilik, Safa Yayın Dağıtım, İstanbul, 2015, s.149.

³⁹ <https://eksisozluk.com/lesker-i-tayyibe--3320455>, (Erişim 02.06.2016)

⁴⁰ <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/abd-pakistan-geriliminde-yeni-baslik-lesker-i-tayyibe-haberi-53550>, (Erişim 02.06.2016)

dört hastanesi ve ambulans şirketi vardır. Sosyal dayanışmaya çok önem veren örgütün temel finans kaynaklarını Pakistan genelinde camilerde toplanan hayırlar oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler ve Büyük Britanya tarafından 2001 yılında terör örgütü olarak tanınan Leşker-i Tayyibe, 2002 yılında Pakistan hükümeti tarafından yasaklanmıştır. Ancak bu yasak kararına rağmen Pakistan istihbaratıyla örgütün sıcak ilişkilerinin halen devam ettiği düşünülmektedir. 2009 senesinde örgüt, Keşmir meselesinde silahlı mücadeleyi bıraktığını ve bundan sonra Keşmir'in özgürlük mücadelesine barışçıl yollarla devam edeceğini resmi olarak açıklamıştır.⁴¹

5.9. MAĞRİP EL KAİDESİ

Günümüzde Mağrip, dar manada Tunus, Cezayir, Fas ve Batı Sahra'yı içerir. Libya ve Moritanya'nın da bunlara eklenmesiyle "Geniş Mağrip" diye adlandırılabilir bölge ortaya çıkar. Afrika'nın geri kalanından Atlas Dağları ve Sahra Çölü ile ayrılan Mağrip ülkeleri, Akdeniz coğrafi ve kültürel olarak Akdeniz havzasının bir parçası sayılabilir.⁴²

İslami Mağrip El Kaidesinin lideri Abdülmalik Drukdel'dir. İslami Mağrip El Kaidesi (AQIM), 2007'deki ortaya çıkışından itibaren, liderleri yine Afganistan'da CIA tarafından eğitilmiş ve görevlendirilmiş olan Libya İslami Savaş Grubu (LIFG) ile yakın ilişkiler geliştirdi. LIFG, CIA ve İngiliz MI-6 teşkilatı tarafından örtülü olarak desteklendi. AQIM ayrıca Suudi Arabistan ve Katar'dan örtülü destek alan, Suriye'deki El Nusra Cephesi ile de bağlantıya sahip. İslami Mağrip El Kaidesi, apaçık bir şekilde Batı istihbarat gündemine bağlıdır. Bu örgüt, Suudi Arabistan ve Katar'dan örtülü finansman desteği alan, "bölgenin en zengin, en iyi silahlara sahip militan gruplarından biri" olarak tanımlanmaktadır.⁴³

Amerika son aylarda Kuzey Afrika'da El Kaide'nin güçlenmesinden rahatsız. Kuzey Afrika'da faaliyet gösteren Mağrip El Kaidesi; Cezayir, Libya, Moritanya ve Tunus 'da birçok askeri operasyon düzenledi. Bu saldırıları da en çok dikkat çeken unsur ise profesyonelce düzenleniyor olmaları. Amerika, El Kaide'nin Kuzey Afrika'da daha güçlü bir pozisyona gelmeden yok edilmesini düşünüyor. Afganistan'da ve Irak'ta ağır yenilgiler alan ABD, askeri politikasında büyük değişiklikler yapmıştı. Bu değişiklikler gereği; ABD hedeflerini gerçekleştirmek için askeri birliklerini

⁴¹ Salim Çevik, Pakistan Siyasetini Anlama Kılavuzu Raporu, SETA Perspektif, Ankara, 2013, s.101.

⁴² <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ma%C4%9Frip>, (Erişim 02.06.2016)

⁴³ <http://mobile.medyasafak.net/koseyazisi.aspx?kid=39>, (Erişim 02.06.2016)

göndermiyor. Bunun yerine o ülkelerdeki yerel ordu mensuplarını eğitiyor ve o ülkeye mali ve askeri destek sağlıyor.⁴⁴

5.11. ÖZBEKİSTAN İSLAMİ HAREKETİ

Özbekistan İslami Hareketi (ÖİH, Özbekçe: O‘zbekiston Islomiy harakati), Özbekistan'da İslam Kerimov yönetimini devirmek ve yerine şeriata dayalı bir İslam devleti kurmak amacıyla 1998 yılında kurulan radikal İslamcı bir silahlı örgüttür. Örgüt, daha sonraki yıllarda kendisini El Kaide ve Taliban'ın müttefiki olarak tanımlamış olup 2015 yılının ortalarında Irak ve Şam İslam Devleti'ne biat etmiştir. Özbekistan İslami Hareketi, ABD, Birleşik Krallık, Rusya, Kanada ve Avustralya tarafından terör örgütü ilan edilmiştir.⁴⁵

ÖİH lideri Cuma Namangani, Kasım 2001'de Afganistan'ın Kunduz eyaletinde gerçekleştirilen ABD bombardımanında öldü. Ondan sonraki iki ÖİH lideri (Tahir Yuldaş ve Adil Osman) de ÖİH'nin aşiret bölgelerinde bulunduğu sırada insansız hava araçlarıyla gerçekleştirilen saldırılarda öldü. Pakistan'da kaldığı yıllarda ÖİH'nin hedefleri değişti. Özbek hükümetini devirme gayesinin yerini, aşiret bölgelerinde hayatta kalma çabası aldı. Grup tedricen, Afganistan-Pakistan sınırındaki dağlık bölgede askeri-siyasi mücadelenin bir parçası oldu.⁴⁶

5.12. YEMEN EL KAİDESİ

2009'da El Kaide'nin Yemen ve Suudi Arabistan kollarının birleşmesi ile oluşan Arap Yarımadası El Kaidesi'nin amacı, faaliyet gösterdiği ülkelerde kontrolünü artırırken uluslararası cihadı yaymak ve Batı'ya karşı büyük bir saldırı düzenlemektir. Örgüt, ABD hedeflerine yönelik birçok saldırı planı yapsa da başarılı olamadı. Örgütün merkezi ise Yemen'de güçlendi. Ülkede yerel aşiretlerin desteği, eski devlet başkanı Ali Abdullah Salih'in El Kaide ile savaşta gönülsüzlüğü ve Yemenlilerin örgütü tehdit olarak görmemesi ile bunda etkili oldu. 2008'de ABD'nin Yemen'deki büyükelçiliğine düzenlenen saldırının ardından 2009'da Noel günü ABD üzerinde bir uçağı havaya uçurmayı planlayan bir El Kaide militanının yakalanmasıyla, ABD örgüte karşı harekete geçti. Yemen hükümeti ile işbirliği yapan ABD, ülkeye insansız hava araçları ile saldırılar düzenlerken aynı zamanda CIA ajanları ve özel bir birliğini de daha etkin

⁴⁴ <http://www.incanews.net/magrib-el-kaidesi/10286/abdden-magrip-el-kaidesine-karsi-askeri-destek>, (Erişim 02.06.2016)

⁴⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zbekistan_%C4%B0slami_Hareketi (Erişim 05.06.2016)

⁴⁶ <http://www.dunyahabulteni.net/yazar/bruce-pannier/20330/ozbekistan-islami-hareketini-ne-bekliyor> (Erişim 05.06.2016)

mücadele için ülkeye gönderdi. ABD vatandaşı olan El Kaide'nin önemli lideri Enver el-Avlaki de 2011'de bu saldırılarda öldürüldü. Paris'teki saldırı emri Yemen'den gelmiş olmayabilir, ancak kardeşlerin örgütten etkilendiği açık. Analistler, bu durumda Yemen El Kaidesi'nin yurtdışındaki ilk saldırısından söz edilebileceğini belirtiyor.⁴⁷

Ümmeti İslam'da yayınlanan habere göre Yemen'de son zamanlarda liderlerinin şehit edilmesi El Kaide'nin hala ABD'nin bir numaralı gündemi olduğunu gösteriyor. Çünkü Afganistan'daki El Kaide lideri Şeyh Eymen Zevahiri'den sonra liderliğin Yemen El Kaide'sine geçeceği biliniyor.⁴⁸

⁴⁷ <http://www.milliyet.com.tr/el-kaide-nin-son-kalesi-yemen/dunya/detay/1996897/default.htm>, (Erişim 02.06.2016)

⁴⁸ <http://www.haksozhaber.net/abd-yemen-el-kaidesi-liderlerinden-rubeysi-katletti-59670h.htm>, (Erişim 02.06.2016)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamın birinci bölümünde terör, terörizm ve küresel terör hakkında genel bilgi verilmiştir. Daha sonraki bölümlerde ise El Kaide örgütünün amacı, ideolojisi, yapısı, faaliyetleri ve küresel uzantıları hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Örgütün uluslararası eylemleri ele alınmıştır.

Tez’de, Siyasal İslam çerçevesinde, El Kaide’den önce ortaya çıkan Selefizm-Vahabizm, Mevduci Hareketi ve Müslüman Kardeşler ayrıntılı olarak incelenmiş, Siyasal İslam’ın gelişim süreci ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buradan hareketle El Kaide’nin öncüllerinden ayrılan özellikleri irdelenerek, Batı’daki yaygın kanaatin aksine İslam dini ve Siyasal İslam ile terörizm arasında bağ kurmanın doğru olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır.

El Kaide kurulduğu günden bu yana birçok kanlı eylem gerçekleştirmiştir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise terör konusu yeni bir boyut kazanmıştır. El Kaide tarafından 11 Eylül 2001’de ABD’de gerçekleştirilen eylemler; tüm dünyada terörizm alanında yeni bir sayfa açmış, bu noktada bir milat olarak görülmüştür. Bu eylem ile genel olarak ülkesel bir anlam taşıyan terörizm; küresel bir hale gelmiş ve farklı bir boyut kazanmıştır. Avrupa başkentleri Madrid, Londra ve İstanbul’da çok büyük ve etkili saldırılar yapılmıştır. El Kaide günümüzde hemen hemen her ülkeyi tehdit eder bir mahiyet kazanmıştır.

Günümüzde terör sorunu bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olsa da terör ve terörizm konusunda hala ortak mutabakat sağlanamamıştır hatta benzer terör konularına bakışları dahi birbirine zıt olabilmektedir. Bunun nedeni ise her ülkenin terörü kendi çıkar ve terörle olan ilişkisine göre değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı terör ve terörizm konusunda ortak bir düşünce ya da tanım ortaya çıkmamaktadır. Şüphesiz ki bu da terörizm ile mücadeledeki en önemli sorunlardan biri olmaktadır ve terörizmle mücadeleyi zafiyete uğratmaktadır.

Globalleşen dünyamızda gelişen teknolojiyle beraber gerçekleştirilen bir terör eylemi çok büyük insan topluluklarını etkilemektedir. Terörizm, son yıllarda kendini daha güçlü hissettirir hale gelmiş, özellikle ABD’deki 11 Eylül 2001 saldırılarından başlayarak El Kaide’nin merkezinde olduğu dini motifli ve uluslararası terörizm kavramları ön plana çıkmıştır.

Bu saldırılardan sonra, olaya savaş mantığıyla yaklaşan ABD eylemler meydana gelmeden önce “potansiyel” teröristlerin tespit ve yok edilmesini öngören yeni güvenlik stratejisi benimsemiş, böylece dünya genelinde terörist avı başlatmıştır. Böylece ABD tarafından önce Afganistan’a ardından da Irak’a yönelik, “Global devlet terörü” şeklinde ifadelendirilen, askeri müdahalelerde bulunulmuştur.⁴⁹

ABD’nin teröre karşılık verdiği bu stratejinin başarılı olmadığı açıkça görülmektedir. Çünkü günümüz itibariyle Afganistan’ın durumu Taliban yönetimi zamanından çok da iyi değildir. Irak’ta ise tamamen bir iç savaş yaşanmakta, çıkan çatışmalarda her gün onlarca ABD askeri ve Irak’lı hayatını kaybetmektedir. Ayrıca ABD’nin yanlış politikaları, El Kaide temelli terörün azaltılmasının tersine daha da artmasına neden olmuştur. El Kaide örgütü de, ABD’nin bu yanlış ve saldırgan politikalarını eylemlerine gerekçe olarak göstermektedir. Nitekim Usame Bin LADEN’in 2004 Kasım’ındaki ABD Başkanlık seçimlerden hemen önceki mesajında geçen, “Amerika’ya özgürlüklere düşman olduğumuz için saldırmıyoruz. Öyle olsaydı, İsviçre’ye de saldırırdık. Amerika’ya, Müslümanlara saldırdığı için saldırmıyoruz. Müslümanları öldürmeyin ki, öldürmeyelim” şeklindeki sözleri durumu özetler niteliktedir.⁵⁰

El Kaide merkezli terör saldırılarından Türkiye dahil çok sayıda ülke etkilenmiştir ve halen etkilenmeye devam etmektedir. Ülkemiz açısından olaya bakarsak, İstanbul’da 15-20 Kasım 2003 tarihlerinde 59 kişinin ölümü, 700 kişinin de yaralanması ile sonuçlanan Türkiye tarihinin en büyük terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. 2004 yılında İstanbul’da Mason locasına yönelik saldırı yapılmış, 2005 yılında ise Suriyeli terörist Louai SAKKA tarafından Antalya’da İsraili turistleri hedef alan eylem plan aşamasında kalmış gerçekleştirilememiştir.

Ayrıca hedefi olduğumuz El Kaide merkezli terör, neredeyse komşumuz haline gelmiştir. El Kaide tarafından, önceleri Afganistan’ı merkezi gibi kullanılmaktayken, ABD’nin Afganistan ve Irak müdahaleleri sonrasında, Irak sözde “cihat” bölgesi olarak görülmeye ve yeni eğitim alanı olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Irak bir nevi, eylem pratik sahası haline gelmiş olup, komşumuz olan Irak’ta yaşananlar ülkemize doğrudan etkilemektedir.

⁴⁹ Emre Kongar, Küresel Terör ve Türkiye, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002, s. 31.

⁵⁰ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide’nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.141.

El Kaide eylemleri, Batılı Ülkeler ile Müslümanlar arasında geçmiş yıllardan beri var olan önyargıyı ve düşmanlığı körüklemiş, bunun sonucunda Batılı toplumlarda Müslümanlar teröristtir anlayışı hakim olmuştur.

Günümüzde İslam dini denilince batıda hemen hemen herkesin ilk olarak aklına gelen El Kaide örgütü gelmektedir. El Kaide'nin gerçekten şiddet eylemlerini din adına mı yaptığı, yoksa eylemlerine meşruiyet kazandırmak için mi dini kullandığı iyi incelenmelidir. Ayrıca İslam dinini iyi anlamak gerekmektedir.

Batı medyasının, teröristlerin eylemlerini meşrulaştırmak için dini metinlere sığınmaları hususu üzerinde hiç durmadığı, hatta yaptıkları taraflı haberler ve yayınlar ile farklı dinlere inanalar arasındaki önyargıyı daha da körükledikleri görülmektedir.

Diğer dinlerle olduğu kadar İslamiyet'le de terörizmi bağdaştırmak da uygun değildir. Müslümanlarca yapılan şiddet eylemleri mutlaka bir isimle nitelendirilecekse, İslam dininin eylemlere meşruiyet kazandırmak amacıyla kullanılmasını ifade eden “dini motifli terör” kavramının uygun olduğu düşünülmektedir.

El Kaide, tüm dünya da “islami terör” tartışmasını ortaya çıkarsa da, El Kaide'nin çok ciddi bir dini temele dayanmadığı düşünülmektedir. Yerli ve yabancı birçok akademisyen ve uzman; İslam dininin değerlerinin El Kaide terörünün ortaya çıkmasında ana etken olmadığını, Usame Bin LADEN ve yandaşlarının İslam dininin değerlerini terör/şiddet eylemlerini meşrulaştırmak için kullandıklarını belirtmektedir. Nitekim El Kaide'nin ve radikal İslami grupların en çok zarar verdiği ve eylem yaptığı ülkeler arasında Müslüman Ülkeler ile İslam toplumu olduğu unutulmamalıdır.

El Kaide, radikal grupları Batı karşıtlığı temelinde bir araya getirmiş, bu şekilde El Kaide merkezi ile hiçbir bağı bulunmayan, birbiri ile hiyerarşik bağı olmayan ancak aynı fikri temele sahip gruplar ortaya çıkmış, bunlar da bağımsız eylemlere gerçekleştirmişlerdir. El Kaide'nin temelinde, dinsel gerekçelerden ziyade Batı karşıtlığının özellikle de ABD düşmanlığının en önemli unsur olduğu anlaşılmaktadır.

El Kaide üyelerinin örgüte katılmalarında etkili olan faktörler nelerdir. Bu sorunun cevabı, ABD'li araştırmacı Marc SAGEMAN'ın 400'ün üzerinde El Kaide mensubu üzerinde yapılan kapsamlı araştırmanın verilerinde yer almaktadır. Bu araştırmanın sonuçları, bir nevi ezber bozmakta, El Kaide üyelerinin büyük çoğunluğunun ekonomik ve psikolojik sorunları bulunmayan, eğitilmiş, meslek sahibi insanlardan oluştuğunu ortaya koymaktadır. Yani insanların El Kaide'ye katılarak

eyleme yönelmesinde; güncel bazı unsurların etkin olduğu anlaşılmaktadır. El Kaide'nin ortaya çıkmasında ve taban bulmasında, şüphesiz en önemli etken; ABD'nin yanlış/saldırgan politikaları oluşan ABD, İsrail ya da Batı karşıtlığıdır. Bu karşıtlığın, ABD'nin Afganistan ve Irak müdahaleleri gibi yanlış politikaları sonucu zirve yaptığı, El Kaide'nin de bu hususu kendi lehine kullandığı söylenebilir. Bu doğrultuda, Irak'ın şuan ki durumu örnek teşkil edecek niteliktedir. Çünkü 11 Eylül sonrası ABD'nin askeri müdahalesine maruz kalan Irak; günümüz itibariyle Pakistan-Afganistan sınır bölgesi ile birlikte El Kaide'nin merkezlerinden biri haline gelmiş, iç savaş ortamına sürüklenmiş ve hemen hemen her gün yüzlerce insanın yaşamını yitirdiği bir ülke durumuna gelmiştir.⁵¹

Bu noktada Robert PAPE'in intihar eylemleri hakkında şimdiye kadar yapılan en kapsamlı olduğu belirtilen araştırmasındaki tespitleri çok önemlidir. PAPE; tarihinde topraklarında hiç intihar saldırısı olmayan Irak'ta, ABD işgali sonrasında intihar eylemlerinin hızla arttığını, Iraklıların bu saldırıları yönelmelerinde, İslam dininin unsurlarından ziyade yaşadıkları topraklarının (ABD tarafından) işgal edilmesinin etkili olduğunu vurgulamaktadır.

El Kaide ile mücadele edebilmenin en önemli yolu insanların ve özellikle gençlerin İslami konuları doğru kaynaklardan öğrenmelerini sağlamak, İslam'ı çarpıtarak yanlış bir şekilde yorumlayan El Kaide ve dini motifli örgütlerin özellikle gençler üzerindeki etkisini yok etmek gerekmektedir. El Kaide ve dini motifli örgütlerin Youtube, Facebook, Instagram vb. gibi sosyal medya uygulamalarında çok sayıda video ve filmleri yer almaktadır. Özellikle internet ve teknoloji çağında yaşadığımız bu dönemde insanlarımız ve gençlerimiz dini kaynaklara buralardan ulaşmaya çalışmakta ve karşılıklarına dini motifli örgütlerin propagandaları çıkmaktadır. Diyanet işleri başkanlığı özellikle internet ve sosyal medyada insanların doğru bilgiye kolay yoldan ulaşabilecekleri ortamlar hazırlamalı ve internetteki El Kaide ve dini motifli örgütlere ait siteler, videolar yasaklanarak kaldırılmalıdır.

Tüm bu unsurların sonucunda El Kaide, Siyasal İslam çizgisinde kendinden önceki hareketlerin bir devamı olarak değil, başlı başına ayrı ve ütöpik bir ideolojik hareket olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede El Kaide'nin eylemlerinden hareketle İslam dini ve Siyasal İslam ile terörizm arasında bağlantı kurmak da doğru

⁵¹ Gökay Havabulut, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide'nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.145-146.

olmayacaktır. El Kaide bu özellikleri hiçbir zaman gerçekleştiremeyecek, ancak uluslararası siyaset, ekonomi ve sosyo-kültürel alanlardaki dengesizlikler giderilmediği sürece varlığını hissettirecek ideolojik bir hareket olma özelliği göstermektedir.⁵²

Gücünü kaostan, savaştan ve İslam karşıtlığından alan ABD, İsrail, İngiltere ve Batılı diğer ülkelerin yayılcı ve emperyalist politikaları devam ettiği sürece, yine kendilerinin finansal, mühimmat ve taktik olarak destek verdiği El Kaide, IŞİD ve bunlar gibi birçok Terör Örgütü varlıklarını sürdürecektir ve kanlı eylemlerine devam edecektir. Dolaylı veya direkt olan bu desteklerini terör örgütleri eliyle dünyayı şekillendirmek amacıyla terör örgütlerinden çekmeyen bu ülkeler terörün ve yaşanan bu dramın birincil sorumlularıdır.

⁵² Erdeniz Şen, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.80-81.

KAYNAKÇA

Acun, Can, “Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD),” SETA Perspektif, Sayı 53, (Haziran 2014), 1-2. http://file.setav.org/Files/Pdf/20140616184404_neo-El-Kaide-isid-pdf, (Erişim 27.05.2016)

Ahmed, İ., “Terörizm, Bizimki Ve Onlarınkı”, Y. Demire ve S. Özbudun (der.), “İsyanın Adı: Filistin-İntifada Kazanacak”, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002.

Akarsu, Bedia, Felsefe Terimleri Sözlüğü, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 1988.

Akbulut, Ahmet, Hariciliğin Siyasi Görüşlerinin İtikadileşmesi.

Aktaş, Fatih, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya’da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010.

Akyıldız, Ahmet Selim, “Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Tedbirler”, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2002.

Alkan, Necati, Gençlik ve Radikalizm Terör Örgütlerinde Kimlik İnşa Süreçleri, Kara Kutu Yayınları, 2013.

Alkan, Necati, Söz Bitmeden-Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri, USAK Yayınları, Ankara, 2007.

Arı, Selçuk ve Okan, Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?, Platin Yayıncılık, Ankara, 2005.

Arslan, Şaban Ve Devrim, Dehşet Senaryosu (İstanbul’daki İntihar Saldırılarının İyüzü), Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Atamtürk, Burak, İdeoloji, Bilim ve İktisat, İstanbul Üniversitesi, 2007.

Atatürk Üniversitesi, Terörizmin Kavramsal Çerçevesi, Erzurum, Ata-Aöf.

Ayar, Kenan, Haricilerin Hz. Ali’den Ayrılış Süreci, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VIII 2008, Sayı:1.

Aydın, Nurullah, Küresel Terör ve Terörizm, Kumsaati Yayınları, İstanbul, 2009.

Aydın, Sabahattin, Din İstismarı, Semerkand Dergisi, 118. Sayı, Ekim 2008.

Azzam, Abdullah, Cihad Kervanı, Vural Yayınları, İstanbul, 1997.

- Bayrak, Defne, Usame, Ark Yayınları, İstanbul, 2012.
- Bayraktar, Bora, Hamas, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2007.
- Baysal, Samet, Cihat Kavramının Siyasal Şiddet Aracı Olarak Kullanılmasının Yapısalıcı Analizi: El Kaide Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2013.
- Berk, Osman Tunahan, Türkiye’de Dini Motifli Terör, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Beşe, Ertan, Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Beşer, Faruk, Bidat Nedir Ki Bu Kadar Çirkin Sayılıyor?, Yeni Şafak Gazetesi, 2013.
- Biber, Nizamettin, Din İstismarı, <http://blog.milliyet.com.tr/din-istismari/Blog/?BlogNo=371809>, (Erişim 05.03.2016)
- Bigiç, M. Sadi, Terör Ve Terörle Mücadele Raporu.
- Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği, Rapor No: 67, İstanbul, 2015.
- Bingöl, Oktay, Bilgin, “IŞİD’e Karşı Olası Operasyonun Boyutlar: Stratejiler, Riskler, Öneriler,”.
- Bodur, H. E., “İslami Fundamentalizmin Tarihsel Arka Planı”, Ders Notları, KSÜ İlahiyat Fakültesi, Kahramanmaraş, 2005.
- Brisard, Jean Charles, Guillaume, Yasaklanmış Gerçek Bin Ladin, Ayşe Meral (çev.), Anka Yayınları, İstanbul, 2002.
- Buhari, Edeb, 73. Hadis no: 6103.
- Bulut, Faik, Cihat Yolcuları El Kaide’nin Sırları, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008.
- Bulut, Mehmet, Haricilik, <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/h/008.htm> (Erişim 20.03.2016)
- Burke, Jason, El Kaide Terörün Gölgesi, Ebru Kılıç (çev.), Everest Yayınevi, İstanbul, 2004.

Büyükkara, Mehmet Ali, “11 Eylülle Derinleşen Ayrılık: Suudi Selefiyye ve Cihadı Seleffiyye”, Dini Araştırmalar Dergisi,3 (20), 2004.

Cansever, Tuğba, Radikal İslami Söylemlerde Kullanılan Kavramların Kur'an'da İfade Ettiği Anlamlar, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2007.

Çaşın, Mesut Hakkı, Uluslararası Hukuk Açısından Terör Ve Organize Suçlar, 21. Yüzyılın Esiğinde Türk Dış Politikası, İdris Bal (der.), Alfa Yayınları, İstanbul, 2001.

Chomsky, Noam, 11 Eylül, Dost Körpe (çev.), OM Yayınevi, İstanbul, 2002.

Cinoğlu, Hüseyin, Süleyman, “ABD'nin Yeni Terörle Mücadele Konsepti: Savaş Yerine Uyumlu İşbirliği Mi?,” İ. Bal ve S. Özeren (ed.), Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele, USAK Yayınları, Ankara, 2010.

Cirhinlioğlu, Zafer, Terör ve Toplum, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2004.

Çağlayan, Selin, Müslüman Kardeşlerden Yeni Osmanlılara İslamcılık, İmge Kitabevi.

Çakıcıoğlu, Ali, Din-Terör İlişkisi ve Dini Değişme, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2007.

Çapan, Ergün, “İntihar Saldırıları ve İslam” İslam'a göre Terör ve İntihar Saldırıları, Ergun Çapan (der.), Işık Yayınları, İstanbul, 2004.

Çeşme, A., “Psikolojik Hareket Ve PKK”, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2005.

Çevik, Abdülkadir, “Etnik Terörizmin Ekolojisi ve Terörle Mücadeledeki Önemi”. Hukuki Perspektifler Dergisi, 2005.

Çevik, Salim, Pakistan Siyasetini Anlama Kılavuzu Raporu, SETA Perspektif, Ankara, 2013.

Çınar, Bekir, Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör, Ankara, Sam Yayınları, 1997.

Dedeoğlu, Beril, El Kaide ve Uzantıları, Star Gazetesi, (31 Temmuz 2013)

Dedeoğlu, Beril, IŞİD-Boko Haram terör kardeşliği, Star Gazetesi, (11 Mart 2015)

- Dedeoğlu, Beril, Örgütler Ve 'Dış Destek', Star Gazetesi, (15 Ekim 2014)
- Değirmenci, Mahya, El Kaide Terör Örgütünün Kuruluşu, Yapılanması, Eylemleri Ve Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- Demirel, Emin, Ölüm Arabaları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- Demirel, Emin, Türkiye'de El-Kaide Unsurları, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Dilipak, Abdurrahman, Din Nedir?, Yeni Akit Gazetesi, 03 Mart 2015
- Dökmeciyan, R. Hrair, Arap Dünyasında Köktencilik, Muhammed Karahanoğlu (çev.), İlke Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Dönmezer, Sulhi, "Her Yönüyle Tedhiş", Son Havadis Gazetesi, 1977.
- Dünyadaki Terör Örgütleri, Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Araştırma Merkezi, UTSAM Raporlar Serisi: 25, 2013.
- Ebi Davud, Sahihu Süneni, 3921.
- Ecer, Ahmet Vehbi, Tarihte Vehhabi Hareketi ve Etkileri, Asam Yayınları, Ankara, 2001.
- El Evsi, Huneyf, Tevhid Bilinci ve Tağut Kavramı, 2013.
- El-Cevziyye, Şemsüddin Ebu Abdillan Muhammed b. Ebi Bekr İbn Kayyim, İ'lamü'l Muvakkı'in, Mısır, 1955.
- El-Müderriş, Abdullah Said, <http://www.tevhididavet.com/sorucevab/akaid-sorulari/tagut-ne-demektir>, (Erişim 06.03.2016)
- El-Müderriş, Abdullah Said, Tağutu Red Etmek, Tevhidi Davet Yayıncılık.
- Eren, Şadi , Hariciler kimdir, nasıl ortaya çıkmıştır ve temel özellikleri nelerdir?, <http://www.sorularlailslamiyet.com/soru/191116/hariciler-kimdir-nasil-ortaya-cikmistir-ve-temel-ozellikleri-nelerdir> (Erişim 20.03.2016)
- Ergil, Doğu, "Uluslararası Terörizm," Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 47 Sayı: 3, 1992.
- Ergil, Doğu, İdeoloji Üzerine Düşünceler, 1983.
- Erol, Mehmet Seyfettin, "Uluslararası İlişiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri" Terörizm, Haydar Çakmak (ed.), Platin Yayınları, Ankara 2008.

Erten, Yavuz, Cahit, ‘‘Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları’’, Cogito, Sayı:6-7, Kış-Bahar 1996.

Esen, Muammer, Tekfir Söyleminin Dini ve İdeolojik Boyutları, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 52:2, 2011.

Esposito, John L., Kutsal Olmayan Savaş İslamcı Terör, Nuray Yılmaz-Ertan Yılmaz (çev.), Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Eymür, Mehmet, Sentez, Milenyum Yayınları, İstanbul, 2006.

Faraç, Mehmet, ‘‘İkiz Kuleler’den Galata’ya El Kaide Turka’’, Günizi Yayınları, İstanbul, 2004.

Ferhavi, Fuad, Nijerya’da Şiddet, Radikalizm ve Boko Haram, USAK Yayınları, Ankara, 2015.

Fisk, Robert, ‘‘Usame Bin Ladin Terörün Babası mı?’’, Düşmanını Arayan Savaş, Metin Sever ve Ebru Kılıç (der.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001.

Furkan, Faruk, İslam Hukuku Açısından Tekfir Şartları ve Ahkamı, Konya, Meva Kitap Yayınları, 2010.

Gözen, Ramazan, Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Gray, John, El Kaide Modern Olmanın Anlamı, Zehra Savan (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2004.

Güler, Recep Tayyip ve Ömer Behram, ‘‘El-Kaide’den Post-Kaide’ye Dönüşüm: IŞİD,’’ Sakarya Üniversitesi Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014.

Gümüş, Okan, Aziz, Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, H. Ahsen Utku, Gökkuşbe (çev.), İstanbul, 2007.

Gündüz, Süleyman, ‘‘Dinsel Şiddet, Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık’’, Etüt Yayıncılık, Samsun, 2002.

Gündüz, Süleyman, Diğerleri, Afganistan Taliban ve Laden, Birey Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Gür, Süleyman, Kur’an’da Tuğyan Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Rize, 2009.

Gürbüz, Beyhan, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Gürler, Recep Tayyip, Ömer Behram, “Tevhid ve Cihad Örgütü”nden “İslam Devleti”ne, Seta Perspektif, Sayı: 60, Ağustos 2014.

Havabulut, Gökay, Terörizmin Değişen Yönü Ve El Kaide’nin Sosyo-Kültürel Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

<http://haber.sol.org.tr/dunyadan/abd-pakistan-geriliminde-yeni-baslik-lesker-i-tayyibe-haberi-53550>, (Erişim 02.06.2016)

<http://mobile.medyasafak.net/koseyazisi.aspx?kid=39>, (Erişim 02.06.2016)

<http://seriat.nedir.com/>, (Erişim 05.03.2016)

http://tdk.gov.tr/teror_maddesi, (Erişim: 13.02.2016)

http://tdk.gov.tr/terorizm_maddesi, (Erişim: 13.02.2016)

<http://tdk.gov.tr/tekfir>, (Erişim: 12.03.2016)

<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-es-sebab>, (Erişim 30.05.2016)

<http://www.aljazeera.com.tr/haber/boko-haram-isiside-biat-etti>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.dunyabulteni.net/yazar/bruce-pannier/20330/ozbekistan-islami-hareketini-ne-bekliyor> (Erişim 05.06.2016)

<http://www.forumlordum.net/c-d/69073-din-nedir-din-ne-demektir.html> (Erişim 04.03.2016)

<http://www.gotquestions.org/Turkce/gercek-din.html> (Erişim 04.03.2016)

<http://www.haberturk.com/dunya/haber/959258-el-nusra-cephesi-kimdir-el-nusra-terror-orgutu-ne-zaman-kuruldu>, (Erişim 30.05.2016)

<http://www.haksozhaber.net/abd-yemen-el-kaidesi-liderlerinden-rubeysi-katletti-59670h.htm>, (Erişim 02.06.2016)

<http://www.haksozhaber.net/zevahiri-nusra-cephesi-el-kaideden-ayrilabilir-76313h.htm>, (Erişim 02.06.2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/gecmisten-gunumuze-terorun-tarihi-7640920>
(Erişim: 18.02.2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/gecmisten-gunumuze-terorun-tarihi-7640920>
(Erişim: 18.02.2016)

<http://www.incanews.net/magrib-el-kaidesi/10286/abdden-magrip-el-kaidesine-karsi-askeri-destek>, (Erişim 02.06.2016)

<http://www.iskenderpasa.com/C47D8503-560D-4C3D-8229-376EA276CE4E.aspx>, (Erişim 05.03.2016)

<http://www.islahhaber.net/49290--36281.html>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.islam-tr.net/forum/konu/tagutu-reddetmek-tevhidin-ve-imanin-sihhat-sartlarindandir.10999/>, (Erişim 06.03.2016)

<http://www.karar.com/dunya-haberleri/mali-saldirisini-hangi-orgut-ustlendi-el-murabitun-ne-demektir-el-murabitun-kiminle-baglantili-55182>, (Erişim 30.05.2016)

<http://www.milliyet.com.tr/el-kaide-nin-son-kalesi-yemen/dunya/detay/1996897/default.htm>, (Erişim 02.06.2016)

<http://www.radikal.com.tr/dunya/malide-otel-basan-orgut-el-murabitun-1477523/>, (Erişim 30.05.2016)

<http://www.rusencakir.com/El-Kaide-hakkinda-yanlis-bildigimiz-on-sey/66>,
(Erişim 27.05.2016)

<http://www.rusencakir.com/El-Kaide-hakkinda-yanlis-bildigimiz-on-sey/66>,
(Erişim 27.05.2016)

<http://www.tdk.gov.tr> (Erişim 04.03.2016)

<http://www.terororgutleri.com/boko-haram-terror-orgutu/2/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.terororgutleri.com/el-kaide-kavrami/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.terororgutleri.com/el-kaidenin-iletisim-yontemleri/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.terororgutleri.com/el-kaide-terror-orgutunun-egitimi/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.terororgutleri.com/el-kaide-terror-orgutunun-yapilanmasi/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.terororgutleri.com/el-kaide-terror-orgutunun-yapilanmasi/>, (Erişim 28.05.2016)

<http://www.turk.ch/islam/ilmihal/d.htm> (Erişim 04.03.2016)

<http://www.turkcebilgi.com/%C5%9Feriati#bilgi>, (Erişim 05.03.2016)

http://www.turkcebilgi.com/turkiye'de_terorun_tarihi_gelismisi#bilgi (Erişim: 18.02.2016)

<http://www.ummetislam.org/libyadaki-ensarus-seria-hafter-ordusunun-savas-gemisini-vurdu>, (Erişim 02.06.2016)

<http://www.vicdanikanaat.org/elkaide.htm>, (Erişim 25.05.2016)

http://www.ydh.com.tr/HD12511_ensaru-s--seria-tunus-hukumetine-isyan-cagrisi-yapti.html, (Erişim 02.06.2016)

http://www.ydh.com.tr/HD6925_cundu-ensarullah-el-kaide-baglantisini-yalanladi.html, (Erişim 28.05.2016)

<https://eksisozluk.com/lesker-i-tayyibe--3320455>, (Erişim 02.06.2016)

<https://eksisozluk.com/tagut--520331>, (Erişim 06.03.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zbekistan_%C4%B0slami_Hareketi (Erişim 05.06.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0bn_Teymiye, (Erişim 06.05.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0deoloji> (Erişim 04.03.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Bid%27at>, (Erişim 14.03.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Boko_Haram, (Erişim 28.05.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Cihat> (Erişim 04.03.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Cihat> (Erişim 04.03.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A2r%C3%BClharp>, (Erişim 05.03.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Din> (Erişim 04.03.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Ebu_Musab_el-Zerkavi, (Erişim 22.02.2016)

- <https://tr.wikipedia.org/wiki/El-%C5%9Eebab>, (Erişim 30.05.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/El-Nusra_Cephesi, (Erişim 30.05.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Eymen_el-Zevahiri, (Erişim 20.05.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Irak_ve_%C5%9Eam_%C4%B0slam_Devleti, (Erişim 31.05.2016)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ma%C4%9Frip>, (Erişim 02.06.2016)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ter%C3%B6rizm>, (Erişim: 13.02.2016)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Usame_bin_Ladin, (Erişim 09.05.2016)
- Hüseyin, Asaf, Ortadoğu'da Devlet ve Terör, Taha Cevdet (çev.), Pınar Yayınları, İstanbul, 2004.
- Hüseyin, Fuad, Zerkavi El-Kaide'nin İkinci Kuşaağı, Defne Bayrak (çev.), Küreselkitap, 2014.
- İslam Ansiklopedisi, Cilt 3.
- İslamoğlu, Mustafa, İman, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- İşcan, Mehmet Zeki, Selefilik, İslami Köktenciliiğin Temelleri, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2006.
- Kang, Daekeun, Orta Asya'da Radikal İslam Hareketi Ve Terörizm, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Kara, Ali, Mürted Dinden Dönenler Bahsi, <http://www.alikarahoca.net/diger-meseleler/1980-murted-dinden-donenler-bahsi.html>, (Erişim 13.03.2016)
- Karaca, Mustafa, "Vahhabilik", Evanjelizm ve Vahhabilik, Mustafa Karaca (der.), Nokta Kitap, İstanbul, 2005.
- Karlsson, Ingmar, Din, Terör ve Hoşgörü, Turhan Kayaoğlu (çev.), Homer Kitabevi, İstanbul, 2005.
- Kaya, Zeynep, Terörizmin Küreselleşmesi: El Kaide Örneği, Doktora Tezi, Ankara, 2010.
- Kepel, Gilles, İslam'ın Merkezinde Savaş, Mahmut Özişık (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Kepel, Gilles, İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi, Haldun Bayrı (çev.), Doğan Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Kıran, A., Arap Baharı, Suriye ve demokratik dönüşüm beklentileri. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 2014, s.104.

Kısakürek, N.Fazıl, Doğru Yolun Sapık Kolları, Büyük Doğu Yayınları.

Kongar, Emre, Küresel Terör ve Türkiye, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2002.

Köse, Saffet, Cihad Şiddete Referans Olabilir Mi?, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.9, 2007, s.40.

Kuran-ı Kerim, Bakara Suresi: 217 Ayet.

Kuran-ı Kerim, Maide Suresi: 5 Ayet.

Kurani Kerim, Maide Suresi 54 Ayet.

Kuran-ı Kerim, Mide Suresi: 54 Ayet.

Kurani Kerim, Nisa Suresi: 95 Ayet.

Kurani Kerim, Tahrim Suresi: 9 Ayet.

Kurani Kerim, Tevbe Suresi: 29 Ayet.

Kutub, Seyyid, Mevdudi, Cihad, Ç. Yüksel Durgun (çev.), Dünya Yayınları, İstanbul, 2004.

Kutub, Seyyid, Yoldaki İşaretler, Abdi Keskinsoy (çev.), Pınar Yayınları, İstanbul, 2000.

Kutup, Seyyid, Fizilalil Kuran, S. Uçan, V. İnce ve M. Yolcu (çev.), Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1991.

Kutup, Seyyid, Son Sözler, Bezirci Ö. (çev.), Nehir Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Kutup, Seyyid, Yahudi ile Savaşımız, A. Dağdeviren (çev.), Arslan Yayıncılık, İstanbul, 1992.

Lewis, Bernard, İslam'ın Krizi, Abdullah Yılmaz (çev.), Literatür Yayınları, İstanbul, 2003.

Mamdani, Mahmood, İyi Müslüman, Kötü Müslüman, Sevinç Altınçekiç (çev.), 1001 Kitap, İstanbul, 2005.

Marshall, Gordon, Sosyoloji Sözlüğü, Osman Akınhay Ve Derya Kömürcü (çev.) Bilim Sanat Yayınları, Ankara, 1999.

Mercan, Faruk, Savaşçının Dönüsü, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Mirdas, Ali, Terör Nedir, Ne Değildir?, <http://akademikperspektif.com/2013/11/28/teror-nedir-ne-degildir/>, (Erişim: 07.02.2016)

Mutahhari, Murtaza, Bilinmeyen Simasıyla Hz. Ali (A.S), İsmail Bendiderya (çev.), Kevser Yayınları.

Mücahid, Huriye Tevfik, „Farabi’den Abduh’a Siyasi Düşünce, İz Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Müslim, İman, 26. Hadis No: 60.

Nasih, Rasul, Eldeki Kor Muhafazası Zor İman, Hicret Dağıtım, 2014.

Nasuhbeyoğlu, Tayfun, İslam’da Siyasi Mezhebler, İstanbul, 2008.

Orhan, Oytun, Suriye’de El Kaide Gerçeği ve Türkiye, Ortadogu Analiz Dergisi, Kasım 2013-Cilt: 5-Sayı:59, s.37.

Öselmiş, Mustafa, Yaşatılan Bidat Ve Hurafeler, <http://www.mustafaoselmis.com.tr/wp-content/uploads/2012/07/Yaşatılan-Bidat-Ve-Hurafeler.pdf> (Erişim 14.03.2016)

Özcan, Mustafa, Leyla, IŞİD ve Kökenleri Haricilik ve Selefilik, Safa Yayın Dağıtım, İstanbul, 2015.

Özel, Ahmet, İslam ve Terör Fıkhi Bir Yaklaşım, Küre Yayınları, İstanbul, 2007.

Özel, Ahmet, Klasik İslam Devletler Hukukunda Ülke Kavramı ve Günümüzdeki Durum: İbn Teymiyye’nin Mardin Fetvası ile Benzeri Diğer Bazı Fetvalar, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 43 (2012/2), s. 41-64.

Özer, Cem, Şiddetin Psikososyal Açından İncelenmesi: El Kaide Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Öztürk, Osman Metin, “11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü”, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, M. Öztürk (der.), Biltek Yayınları, Ankara, 2002.

Öztürk, Özgür, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi Ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksel Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Paksoy, Emre, Terörizmin Tarihsel Süreci, <http://www.derindusunce.org/2013/02/08/terorizmin-tarihsel-sureci/>, (Erişim: 18.02.2016)

Randal, Jonathan, Usame Bir Teröristin Doğusu, Fahriye Adsay (çev.), Avesta Yayınları, İstanbul, 2005.

Raşid, Ahmed, Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun, Everest ve Mozaik Yayınları, İstanbul, 2001.

Reeve, Simon, Yeni Çakal'lar Remzi Yusuf, Usame Bin Ladin ve Terörizmin Geleceği, Gürol Koca (çev.), Everest Yayınları, İstanbul, 2001.

Rehber Ansiklopedisi, <http://www.turkcebilgi.com/mürted#bilgi>, (Erişim 13.03.2016)

Roy, Arundhati, “Sonsuz Adaletin Matematiği” Küreselleşme ve Terör, Terörizm, Saldırganlık ve Savaş, Mehmet Ali Civelek (der.), Ütopya Yayınevi, Ankara, 2001.

Sıfıl, Ebubekir, <http://www.enfal.de/orta38.htm>, (Erişim: 05.05.2016)

Swetnam, Michel S., Yonah, Bir Terörist Ağının Profili Usame Bin Laden, Derya Engin (çev.), Güncel Yayınları, İstanbul, 2001.

Şahzad, Seyid Saleem, El kaide ve Taliban'ın içinde “Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde”, Küresel Kitap, İstanbul, 2014.

Şen, Erdeniz, Batılı Kaynaklarda El-Kaide Ve Londra Bombalamaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Şen, Osman, Din, Terörizm ve El Kaide, Sarkaç Yayıncılık, Ankara, 2011.

Şen, Osman, Dini Terör Çerçevesinde El-Kaide'nin Yeri ve Uluslararası Eylemlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.

Şimşek, M. Sait, Bidat Nedir?, Şamil İslam Ansiklopedisi, <http://www.mumsema.org/hadis-tarihi-ve-usulu/6789-bidat-nedir.html>, (Erişim 14.03.2016)

Şimşek, M. Sait, <http://www.mavirize.com/genel/tekfir.html>, (Erişim: 12.03.2016)

Tagut Nedir?, <http://www.kerimusta.com/tagut-nedir/?print=pdf>, (Erişim 06.03.2016)

Taslaman, Caner, “Terör ”ün Ve “Cihad”ın Retoriği: Felsefi Ve Teolojik Bir Değerlendirme, İstanbul Yayınevi, 2011.

Tavil, Kamil E. “Usame Bin Ladin, Amerika’nın Bir Numaralı Düşmanı” Afganistan Taliban ve Ladin, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001.

TBB (Türkiye Barolar Birliği), Türkiye ve Terörizm Raporu, Türkiye Barolar Birliği Yayınlan: 107, Ankara, 2006.

TDK, Türkçe Sözlük, Ankara, TTK Basımevi, 1999.

Terkan, Aytekin, Vedat, İsmail, El Nusra Cephesi, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs/May 2015, Cilt/Volume 14, Sayı 1, s.43-44.

Terör ve Terörizm Nedir, <http://www.terorogutleri.com/teror-ve-terorizm-nedir>, (Erişim: 07.02.2016)

Terörle Mücadele Kanunu (3713 sayılı kanun), Resmi Gazete, 12.04.1991.

Tokgöz, Bülend, Cihadın Mahrem Hikayesi, Ark Yayınları, İstanbul, 2015.

Tunç, İlyas, Dini İstismar Faaliyetlerinin İdeolojik Temelleri: Radikal Kimlik İnşasında Cihat Kavramının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014.

Turna, Erdal, Terör Örgütlerinin Taraftar Kazanmalarında Propagandanın Rolü: Türk El Kaidesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.

Türkoğlu, Mehmet Emin, Türkiye’de Dini Motifli Terörün Arka Planındaki Nedenler, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006.

Türkoğlu, Mehmet Emin, Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm (El Kaide Örneği), Doktora Tezi, Ankara, 2014.

Usta, Kerim, Bid’at Nedir...? İslam’da Bid’atler Nelerdir...?, <http://www.kerimusta.com/bidat-nedir-islamda-bidatler-nelerdir/?print=pdf> (Erişim 14.03.2016)

Ünal, Taha F., Haricilik, <http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/islamda-siyasi-yapi-ve-iki-siyasi-mezheb--haricilik-ve-siilik-3>, (Erişim 20.03.2016)

Vamık, D., Körü Körüne İnanç (Kriz Ve Terör Dönemlerinde Geniş Gruplar Ve Liderleri), Özgür Karaçam (çev.), Okyanus Yayınları, İstanbul, 2005.

Verdani, El, Mısırda İslami Akımcılar, Fecr Yayınevi, Ankara, 1988.

Vurmay, H. Miray, “İslam’ın En Katı Yorumu Vahhabilik”, Evanjelizm ve Vahhabilik, Mustafa Karaca (der.), Nokta Kitap, İstanbul, 2005.

Whelan, Richard, El-Kaidecilik İslam’a Tehdit Dünya’ya Tehdit, Bayram Sinkaya, Hüseyin Bağcı, Pınar Arıkan (çev.), Platin Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Yalçınır, Serhan, “Soğuk Savaş sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele,” SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2, Sayı 4, 2006.

Yavuz, Yusuf Şevki, Tekfir, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, yıl: 2011, cilt: 40.

Yevgeniy, Primakov, 11 Eylül Ve Irak’a Müdahale Sonrası Dünya, Fatma Ve Serdar Arıkan (çev.), Doğan Ofset Yayıncılık Ve Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2004.

Yıldız, Nureddin, <http://www.fetvameclisi.com/fetva-tekfircilik-hakkinda-gorusleriniz-nelerdir-16707.html>, (Erişim: 12.03.2016)

Yılman, Emre, Genel Hatlarıyla “El-Kaide”, <http://akademikperspektif.com/2014/10/17/genel-hatlariyla-el-kaide/>, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, (Erişim 31.05.2016)

Yılmaz, Abdulkadir, Ortadoğu’da Din Referanslı Terör Örgütleri: Hizbullah Ve El Kaide Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.

Yılmaz, H., S. Erkmen, "Olağan Şüpheli: Usame Bin Ladin", Stratejik Analiz Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 18, Ankara, 2001.

Yılmazer, Ali Fuat, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006.

Zaman, Süleyman, Şeriat Nedir?, 2006, http://ghd.initiative-neukoelln.de/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=25, (Erişim 05.03.2016)

Zehra, Muhammed Ebu, İslam'da İtikadi Siyasi ve Fikhi Mezhepler Tarihi,
Sıbğatullah Kaya (çev.), Anka Yayıncılık, Ankara, 2001.

EK KAYNAKLAR

- Aytaç, Önder, The USAme ABD, Sansür, Yasaklama Propoganda ve 11 Eylül, Academyplus Yayınevi, Ankara, 2002.
- Bigelow, Kathryn (Yön.), Karanlık Operasyon, Bigelow Kathryn (Yap.), 2012.
- Davutoglu, Ahmet, Stratejik Derinlik, Küre Yayınları, İstanbul, 2001.
- Forster, Marc (Yön.), Uçurtma Avcısı, Marc Forster (Yap.), 2007.
- Greengrass, Paul (Yön.), Uçuş 93, Universal Pictures (Yap.), 2005.
- Johar, Karan (Yön.), Benim Adım Khan, Dharma Productions (Yap.), 2009.
- Karamahmutoğlu, Talip (Yön.), Girdap, Kuzey Film (Yap.), 2008.
- Kızıltan, Özer (Yön.), Takva, Yeni Sinemacılar (Yap.), 2005.
- Ladin, Usame Bin, Cihad Menhecine Dair, Küresel Kitap, İstanbul, 2014.
- Mahir Kaynak ve Ömer Lütfi Mete, Dünyayı Kimler Yönetiyor, Küresel İmparatorluğun Gizli Kurmayları, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.
- Mete, Ömer Lütfi, Allahsız Müslümanlık, Profil Yayınları, İstanbul, 2001.
- Örnek, Tolga (Yön.), Labirent, Ekip Film (Yap.), 2011.
- Özdağ, Ümit (ed.), İstihbarat Örgütleri, Kripto Yayınları, Ankara, 2014.
- Scott, Ridley (Yön.), Yalanlar Üstüne, Ridley Scott (Yap.), Donald De Line (Yap.), 2008.
- Stockwell, John (Yön.), Bin Ladin Operasyonu, Zev Foreman (Yap.), 2013.
- Stone, Oliver (Yön.), Dünya Ticaret Merkezi, Paramount Pictures Corporation (Yap.), 2006.